LVDOVICI ZVNTI
PARMEN. IVRISCONS.
RESPONSVM
PRO
VXORE.

PARMAE
Apud Seth Viottum
Approbatione Præsidentium Sanctissimæ Inquisitioni antecedente.
M D LXIX.

ILLVSTRISS. ATQ. EXCELLENTISS. FERRARIENSIVM DVCI ALFONSO ATESTINO SECVNDO

Ludouicus Zuntus.

S. P. D.

MEMORIAE, literisq; proditum est, Amplissime, & Optime PRINCEPS, Philippum Regem Macedonum in audiendis, cognoscendisq; subditorum causis defatigatum, ac propterea ex subselijs abeuntem, ab anu paupercula interpellatum fuisse, vt & causam suam expediret. Quam hac flagitatione frequenter illi obstrepentem cùm Rex neglexisset, atq; otium tractandæ causæ sibi non superesse diceret, inclamauit anus; Proinde nec Rex quidem esse velis. Qua voce libera perfectum est, vt admiratus, simulq; reuocatus Philippus resederit, & non illi solùm benignas aures præbuerit, verùm etiam alios patienter audierit. Quod autem libertate loquendi anicula extorsit à Philippo, id nos, Magnanime ALFONSE, pura, & simplici petitione nostra à te impetraturos speramus. Ea etenim est tua humanitas, benignitas, le-

nitas, iuſtitia, prudentia, vigilantia in adminiſtrā-da Repub. in negotijs conficiendis, in cauſis audiendis, in querelis intelligēdis, in oppreſſis ſubleuandis, in litibus terminādis, in omnibus deniq; egregiè præſtandis, quæ in perfectiſſimo, & optimo Principe deſiderantur, vt quo nomine Cyrus Perſarum Rex à Xenophonte commendatus eſt, quòd plures oculos, atq; aures haberet (Principē enim auritum eſſe oportere, oculoſq; Argi, vel Iani habere debere dicebat) eo tu digniſſimus excellas. Et quo in officio Cæſar Auguſtus magnam laudem conſecutus eſt, nempè, quia ius aſſiduè diceret, & in nocte nonnunquàm, ſi parum corpore valeret, lectica pro tribunali collocata, vel etiam domi cubans: in eo tu minimè vinci patiaris. Quo tandem iuſtitiæ ornamento Antoninus cognomento Pius tantum meruit, vt à maximis Regibus, & potentiſſimis Populis multoties de controuerſijs inter ſe iudex poſceretur: propterea q; etiam Indi, Bactri, & Hircani, cùm tantam Imperatoris intelligerēt iuſtitiam, atq; virtutem, naturali compreſſa ferocitate, legatos ad eum humaniſſimè miſerint: eo tu inter omnes alios conſpicuus incedas. His ergò virtutibus tuis fretus, humaniſſime PRINCEPS, non ſum veritus à te petere, vt licet maximis rebus gerendis, Populiſq; tuis in officio continendis, & illis rectiſſima iudicij ſtatera examinandis occupatiſſimus, cauſam Vxoris meæ, eiuſdemq; Ciuis tuæ Regiēſis ex Familia Zobola audire non graueris. Quod

commo-

commodiſſimè tibi quidem, & nobis ex ſententia ſuccedet, ſi Reſponſum pro Vxore hoc noſtrum Doctiſſimis, Præclariſſimiſq; Iuriſconſultis Paulo Leonio, Iacobo Roncalio, Franciſco Mar. Fino; ex quibus tanquàm ex alteris Paulis, Vlpianis, Pō-ponijs, exemplo Alexandri Cæſaris, Sacratiſſimū Iuſtitiæ Conſilium ad benè, beateq; Rempub. gubernandam tibi comparaſti; legendum tradideris, illorumq; ſententiā exquirere volueris: perſanctè in hoc etiam imitatus Alexandri ipſius inſtitutum, quem ſinè Iuriſconſultis, quos commemorauimus, & pleriſquè alijs, nullam vnquàm conſtitutionem ſacraſſe, nullam legem ſanxiſſe, de re nulla grauiore ſtatuiſſe legimus: ſed ita vt iretur per ſententias ſingulorum, ac ſcriberetur quid quiſq; dixiſſet, dato ſpatio ad diſquirendum, cogitandumq; priuſquàm dicerent, ne immeditati de rebus maximis dicere cogerētur. Ab illis enim, quorum nō vereor integerrimum ſubire iudicium, te intellecturum confido Celſi Zoboli Optimi Ciuis tui Regienſis poſtremam, ac piam voluntatem in filiam vnicam dilectiſſimam, & eandem Vxorem meam, impietate Ioannis Baptiſtæ Maronis publici Tabellionis Regienſis in maximum diſcrimen fuiſſe deductam. Tum legitimis, atq; opportunis, quæ quorundam malitia ſupprimere non potuit, adhibitis remedijs, illam ſedulò adiutam, ſubleuatamq; fuiſſe. Deinde Reſponſo pro Vxore, vel potius pro iuſtitia hoc noſtro reddito, illam ipſam fuiſſe erectam, firmatā, & ad clariſſimam lucem reſtitutā. Poſtremò quæ ſen-

sententia à Præstantiss. & integerrimo viro Antonio Nigrelio, quem, alijs magistratibus ab eo sanctissimè gestis, Appellationum Iudicem Ciuitatis tuæ Regij meritò ob eius probitatē, atq; doctrinam constituisti, ad definiendam causam hanc à Partibus electo, & sperari possit, & expectari debeat. Hac autem causæ ipsius expositione à Sacrosancto tuo Consilio tibi facta, reliquum erit, vt ex Rota Reipub. Ianuensium; ad quam accitus, cùm has dabam literas, iter ingredi parabam; illud Ciui tuæ præsidium, illam voluntatis Testatoris defensionem, illud impijs hominibus præmiū, illum deniquè rei exitum præstolemur, quem à PRINCIPE iustissimo, oppressorum protectore, scelerum vindice, pietatis cultore, virtutis amatore, qualem te esse constans fama relatione continua in vltimas vsquè terras penetrauit, honestè quis impetrare potest. Quod si erit factū, & Vxorem meam Ciuem tuam Regiensem tuæ iustitiæ supplicem proiectam non tam ad pedes, quàm ad tuos diuinos mores, meq; simul Ciuem Inuictissimi illius PRINCIPIS, qui necessitudine, ac virtute tibi est coniunctissimus, diuino beneficio affeceris, atq; addictum, deditum, obstrictum tibi ipsi perpetuò habebis. Et tu ipse PRINCEPS optime, ob vindicatam ab impietate sanctissimam Testatoris vltimam voluntatem, ac pulcherrimo exemplo impiorum audaciam restinctam, apud omnes æternam gloriam consequere. Vale.

Parmæ. XVII. Kal. Decemb. M D LXIX.

CLARISSIMIS VIRIS, ET IVRIS CONSVLTISSIMIS PAVLO LEONIO, IACOBO RONCALIO, FRANCISCO MAR. FINO,

CONSILIARIIS DVCALIBVS IVSTITIAE FERRARIAE MERITISS.

Ludouicus Zuntus S. P. D.

CVM MVLTIS quidem priſcorum magiſtratibus iuſtitia, & grauitate celeberrimis Sacroſanctum Conſilium veſtrum iure poſſit comparari, Patres Ampliſſimi, tum nulli magis, quàm Areopagitico Conſilio totius Græciæ longè præſtantiſſimo haud immeritò videtur æquiparandum. Nam quemadmodum in Areopagitarum numerũ cooptari ſolis illis ſperare licuit, qui claris natalibus orti virtutis, ac modeſtiæ documenta permulta honeſtate vitæ dediſſent: quiq; prius Theſmothetarum magiſtratu innocentiſſimè functi eſſent, ad quem illi tantùm aſſumebantur, qui de omni vita acta cauſam dixiſſent, & de moribus, actionibuſq; ſuis in diſquiſitionem vocati, iudiciorum aleam ſubijſſent, neq; vllam dedecoris labem perpetua innocentia ſic contraxiſſe viderentur: Adeò vt antiqui, cùm Areopagitam dicerent, omnibus numeris grauitatis, & ſeueritatis perfectum Iudicem ſignificarent: In prouerbio etiam apud Græcos fuerit, Areopagita ſubticentior: de homine dictum, qui arcana optimè nouit continere, & linguæ ſuæ imperitare: A quo ſanctiſſimo conſilio memorabile illud prodijt inſtitutum: vt quid quiſq; Athenienſium ageret, aut quonam quæſtu ſuſtentaretur, diligentiſſimè Areopagus inquireret, vt homines honeſtatem, vitæ rationem memores reddendam eſſe, ſequerentur. Quorum inſuper, inter alia, memorabile illud memoriæ proditum eſt Areopagitarum iudicium, quo puerum Coturnicũ oculos eruentem damnauerunt: nihil aliud iudicantes, quàm id ſignum eſſe pernicioſiſſimæ mentis, multiſq; malo futuræ, ſi adoleuiſſet. Ita vos, Patres Optimi, & ſanguinis claritate, & virtutis ſpecimine, & modeſtiæ experimento, & ho-

neſtatis

nestatis vitæ exemplo, multis prius alijs magistratibus sanctissimè gestis, qui non nisi probatissimis viris demandari solent, in clarissima omnium luce versantes ex vniuersa Italia summo cum iudicio ab inclyto Ferrariensium PRINCIPE accersiti, maximisq; constitutis premijs in Consilium Iustitiæ Ferrariense cooptati veram, & absolutam Iudicum grauitatem, & iustitiam refertis, ac repræsentatis: arcana PRINCIPIS vestri optimè continetis,& linguæ vestræ imperitatis: Ferrarienses, Mutinẽses, Regienses, & alios, qui in ditione sunt PRINCIPIS vestri, non tam sanctissimis institutis, quàm ireprehensibilis vitæ exemplo ad ipsius vitæ honestatem accenditis, & compellitis: non secus etiam atq; Socratem fecisse tradunt, quem plus vtilitatis auditoribus suis moribus, quàm verbis attulisse accepimus: Prudentissimis, sanctissimisq; iudicijs vestris omnium oculos, & animos in vosmet ipsos cõuertitis. Ita quidem, vt non solùm Areopagitis iure comparandi, sed etiam ex vniuerso ipsorum Areopagitarum consilio veluti perfectiores selecti meritò videamini. Quando igitur, Patres Conscripti, Areopagitarum viuam imaginem refertis, mos etiam illorum in iudicio à vobis (vt spero, & opto) in causa Vxoris meæ ferendo, pro qua Responsum hoc reddidi, quod ad Serenissimum PRINCIPEM vestrum æquissimis sententijs vestris examinandum transmisi, à vobis ipsis iure quodã ordinis illius religiosissimi, in cuius locum sanctissimus ordo vester, suffectus est, seruandus, custodiendusq; videtur. Morem etenim Areopagitarum fuisse legimus, vt noctu, & in tenebris: ideò iudicare solerent, ne ad dicẽtes respicere possent, sed ad ea, quæ dicerentur. Quod à vobis optimè seruabitur, si nec ad ætatem meam, quæ ea non est, vt auctoritatem apud vos sibi comparare possit: nec ad meæ eruditionis existimationem, quæ propter eius debilitatem ad vos ipsos non peruenit: nec ad aliquid deniq; extrinsecus ductum, quod Iudicum animos quadam religione plerunq; solet imbuere: sed ad ea tantùm, quæ pro Vxore respõdemus iuri quidem, & æquitati maximè consona, atq; ex ipso Veritatis fonte purissimo à nobis hausta, respicere volueritis, & illa sola ad definiendam causam pertinere censueritis. Si etiam eorum, qui partis aduersæ patrocinium susceperunt (magis quidem ne illa sola Patronis careret, qui exorati desiderio suo satisfacerent, & causæ inseruirent, quàm pro iustitia, & veritate arma induerent) clarissimum nomen, excellentemq; anctoritatem, & aliud, quod vim afferre possit ante oculos non habueritis, & pro aliquo præiudicio valere non putabitis. Istud est, quod Oratorum Princeps M.T.C. Iudices enixè deprecabatur, ne quid L. Murenæ dignitas M. Catonis, ne quid

expectatio

expectatio Tribunatus, ne quid totius vitæ splendor, & grauitas noceret. Bis (inquit ille) Consul fuerat P. Africanus: & duos terrores huius imperij Carthaginem, Numantiamq; deleuerat: cùm accusauit L.Cottam. Erat in eo summa eloquentia, summa fides, summa integritas, auctoritas tanta, quanta in ipso imperio Populi Romani: quod illius opera tenebatur. Sæpè hoc maiores natu dicere audiui: hanc accusatoris eximiam dignitatem plurimum L.Cottę profuisse: Noluerunt sapientissimi homines, qui tum rem illam iudicabant: ita quenquàm cadere in iudicio, vt nimijs aduersarij viribus abiectus videretur. Tolle mihi è causa nomen Catonis (exclamat Cicero pro ipso L. Murena) remoue, ac prætermitte auctoritatem: quæ in iudicijs aut nihil valere, aut ad salutem debet valere: congredere mecum criminibus ipsis. Quid accusas Cato? quid affers in iudicium? quid arguis? Qua præclarissima, & sapientissima M. Tulij voce satis vnicuiq; persuasum esse debet neq; potentiam, neq; auctoritatem, neq; gratiam, neq; vim aliquam maiorem in iudicium afferendam: sed re ipsa, de qua agatur, legibus, veritate, iustitia decertandum esse, atq; postrema hæc in sententijs ferendis apud iudices præualere semper oportere. Quod si (vt spero) in hac Vxoris meæ causa à vobis grauissimis, & sanctissimis, atq; omni laude, & honore dignissimis viris impetrauero: vos ipsos Areopagitas verissimos cœlo nobis demissos prædicare non desinam, ad iustum hoc iudicium, de quo agitur, iudicandum: ad conseruandam iure naturali patris debitam filiæ hæreditatem: ad votum ipsius patris exoluendum: ad dispositionem testatoris ab impietate vindicandam: & ad alia piè, sanctèq; gerenda, quę volens, vnà cum iustis laudibus vestris prætermitto, postquàm apud vos Areopagitas verba facimus, apud quos (vt scripta testantur) si quis in auspicanda oratione proœmium ad conciliandos eorum animos, aut commiserationem, exagerationemúe extrinsecus ductam agendæ causæ accommodaret, qualia multa machinamenta Oratorũ natio in captandis Iudicum animis comminisci solet: illico prodiens Præco tacere eum iubebat, non vltra sinens inaniter verba fundere, verborumq; inuolucris, qua de re ageretur, implicare, vt nuda, apertaq; ipsa facta cernere Areopagitæ possent. Cùm igitur lege vestra nobis non liceat affectus mouere, sed aperto facto, & nuda veritate res apud vos sit agenda, Responsum pro Vxore nostrum iam perlegite, quod si vobis probatissimis viris erit probatum, omnibus illud esse probatum sperare potero. Quo summo beneficio apud me nunquàm intermorituro me ipsum vobis in perpetuum deuinxeritis, & memorũ, gratumq; re ipsa cognoscetis. Valete. PARMAE. XVI. Kal.Decemb. M D LXIX.

AMPLISSIMIS, ET RELIGIOSISSIMIS IVRISCONSVLTIS CELEBERRIMI REGIENSIS COLLEGII

Ludouicus Zuntus, S. P. D.

CVM præteritis diebus, Patres Optimi, in veſtram Ciuitatem nobiliſſimam me contuliſſem, litis præparandæ, & inſtruendæ gratia, cuius ſemina ſeruit Ioannes Baptiſta Maro, qui minus piè cùm officio ſuo Tabellionatus ſungeretur, parum abfuit, quin Celſi Zoboli optimi Ciuis veſtri, & Soceri mei chariſſimi teſtamentum condentis ſanctiſsimam voluntatem oppreſſerit: & ad quam ſuſcipiendam, ac gerendam me reluctantem, & inuitum impulit, vel potius coëgit quorundam praua, & obſtinata voluntas, qui ſummo (quod aiunt) iure, atq; per ignem, & aquam rem diffiniri maluerunt, quàm ex bono, & æquo abſq; turbulento illo iudiciorum ſtrepitu, prout natura cauſæ expoſtulabat, controuerſiam terminari: Aliquorum voces impias audiui, quæ mentem, & animum meum non mediocriter afflixerunt. Dicebant enim aliqui eorum, qui totos dies integros oſcitantes ad Eurotam (vt eſt in prouerbio) ſedent, à diuino Platone peſtis Reipub. iure meritò appellati, atq; ignauis Fucis Apum examinis pulchrè comparati: En Peregrinus Parmenſis, qui obtinere ſe putat in patria noſtra contra Ciuem Regienſem, immemor nobiliſſimos, ferociſſimoſq; canes perſæpè à Meliteis catulis domi ſuæ fugari. Alij verò iuris omnino expertes, & Iuriſconſulti, ſed inconſultiſſimi, perſonam aſſumentes, ad pauca dum reſpicerent, iuxta Philoſophi ſententiam, de facili enunciantes, Paradoxa nos attentare, & cœlum pugno petere iactabant. Magnam etenim, & inauditam rem eſſe inniti teſtamento, quod omnibus iuris ciuilis ſolennitatibus ſit deſtitutum contra teſtatoris alteram diſpoſitionem omnibus numeris perfectam, & abſolutam. Ignobilis autem, & impudentis vulgi in nos ſeuientis ineptiſſimas voces, quàmuis ægrè ferre non debuiſſem, ad quas nec Prudentiſſimum cauſæ noſtræ Iudicem, nec aliquem rectè ſentientem reſpecturum credimus: quandoquidem Vanas [A] voces populi non eſſe à Iudice audiendas, aut admittendas lege cautum fuerit ab Impp. Diocletiano, & Maximiniano. Conſuetudinemq;

A. l. Decurionū. C. de pœnis.

tudinemq́; B vt in causis decidendis dictum populi pro sententia teneatur, tanquàm irrationabilẽ non valere, censuerit Innocentius. III. Pont. Max. Adeò vt libertatem C etiam rem inæstimabilem, piam, & fauorabilem ex acclamatione populi Diuus Marcus Imp. concedi prohibuerit. Nec iniuria quidem, cùm plebs D (vt inquit Diuus Hieronymus) sæpè clamoribus, aut gratia, aut pretio fortasse excitata moueri soleat. Hinc Populum E docendum esse non sequendum Celestinus Papa admonuerit. Proptereaq́; Ioannes Pontifex XXII. aliquando interrogatus (vt memoriæ F proditũ est) qui foret à veritate remotus? Respondit, Vulgi sententia. Nam quicquid laudat, vituperio dignum est: quicquid cogitat, vanum: quicquid loquitur, falsum: quod improbat, bonum est; & quod approbat, malum: ac quicquid extollit, infame. Quibus, & alijs propè infinitis rationibus minimè credendum sit iniquum illud, & stolidum non minus impudentis, quàm imprudentis vulgi in nos, causamq́; nostram præcipitatum iudicium pro aliquo præiudicio valere oportere: Non potui tamen non grauiter in eos indignari, qui rectum, & honestum propulsantes: sanctissimas Leges rescindentes: Magistratus vestros iniuria afficientes: Integritatem Iudicis causæ ipsius prosternentes: Vestram, Patres Optimi, religionem maculantes: Peruetustum fœdus ictum inter vestram, ac nostram Ciuitatem violantes: Arctissimam Principum nostrorum necessitudinem offendẽtes: Pietatem, fidem, iustitiam tollentes: omnem deniq; rationem, & humanitatem exuentes, inter Ciuem Regiensem, & Parmensem (quod ad iustitiam pertinet vnicuiq; sinè delectu impertiendam) turpissimè ausi sunt distinguere, atq; diuersum ius constituere. Nam esse pro ciue, qui ciuis non sit, rectum est quidem non licere: quam Legem antiquitus Romæ latam, obseruatamq́; fuisse comperimus. Vsu verò Ciuitatis prohibere Peregrinos, illisq́; ius suum non reddere, inhumanum sanè censetur. Qui enim Ciuium rationem dicunt habendam, externorũ negant (vt M. Tullij verbis hac in re vtamur) hi dirimunt communem humani generis societatem: qua sublata, beneficentia, liberalitas, bonitas, iustitia funditus tollitur: quæ qui tollunt, etiam aduersus DEVM immortalem impij iudicandi sunt: ab ipso enim constitutam inter homines societatem euertunt. Veruntamen istorum audatiam, ac temeritatem seuerioribus verbis, grauiq́; supercilio castigandam, & vestra auctoritate vlciscendam vobis, Patres Amplissimi, relinquimus, quorum Principem iustissimum, & omnibus etiam externis eundem Nobilissimam, religiosissimamq́; Patriam: Magistratus integerrimos, & sanctissimos: Ordinem amplissimum, atq; ornatissimum, in quo

B. C. ad audientiã de cõsuetud.
C. l. si priuatus. ff. qui, & à quib. manu. libe. nõ fiãt.
D. C. si ergo viij. q. j.
E. C. docendus. Di. lxij.
F. Guliel. Benedic. in .c. Raynutius. n verb. Mortuo itaq; testatore I. post num. 193. de testa. & in Quęst. An occidere peccatores liceat. nn. 56.

ſumma cum dignitate ſedetis: quorum deniq; iuſtitiam, fidem, pietatem, virtutem impuriſſimorum hæc hominum inſolentia, & temeritas inceſſere, aggredi, petere, offendere, ferire non erubuit, aut pertimuit. Sed ô Populi mens vana in modum ſubitæ tempeſtatis concitata: ô Plebis iudicium inſanum cæcitatis atra caligine linteatum: ô vulgi ſententia ſtolida veritati rerum ſimpliciſſimę contraria ſemper, & inimica. Inter Peregrinum Parmenſem ergo, & Regienſem Ciuē res agitur? An verius inter Filiam, & Neptem ambas Regienſes, & quidem eiuſdem Familiæ Zobolæ, ex primarijs Ciuitatis controuertitur? Vera loqueris, inquiunt iſti ſomno excitati: at filia eſt nupta Ciui Parmemſi, ſubiungunt adhuc oſcitantes, ac ſe diſtorquentes. Torpedinem etiam illis excutiamus. Ciuis [G] ideò minus Regienſis cenſetur? Originem igitur ſuam propriam, & naturalem mutauit? Iura ergo, priuilegiaq; ſuæ Patriæ amiſit? Reſpondeant tandem & ſi quod aliud virulentius habent in pectore, illud effutiant, vel potius euomant. Sed iſtos nauſeantes iam miſſos faciamus, & ad eos accedamus, qui montes nos velle transferre dicunt, cùm teſtamentum omnibus iuris ciuilis ſolennitatibus vacuum ſuſtinere cōfidimus aduerſus alteram teſtatoris perfectiſſimam diſpoſitionem. Fateor, Patres Optimi, me nunquàm vehementius, quàm contra etiam Graculos iſtos eſſe ſtomacatum. Quis enim eorum ſuſtineret arrogantiam, qui nec ſacratiſſimis legibus initiati, nec iuris ciuilis ſcientia leuiter tincti, abſtruſos tamen, abditos, & in intimis penetralibus iuris prudentiæ reconditos legum ſenſus, quos ad capeſcendos viris tantùm præclari, & acuti ingenij, poſt longa, & uehemētia ſtudia accedere datum eſt, ipſi obtuſo, rudiq; ingenio ſuo abſquè vllo prorſus ſtudio aſſequi poſſe præſumunt? Difficillimas iuris quęſtiones ſubtiliſſima Iuriſconſultorum ingenia ſummoperè fatigantia quatuor ineptiſſimis verbis diſcutere, explicare, enodareq; profitentur? Maximis, & arduis in cauſis, quæ prudentiſſimorum, circunſpectiſſimorumq; Iudicum expectant maturas, deliberatas, & ſanctas ſententias; ipſi corrupto, inſano, præcipitiq; ſuo iudicio præueniunt, & res ipſas in plateis, tabernis, triclinijs craſſa Minerua diffiniunt? Omnes Iudicum, Aduocatorum, Iuriſconſultorum actiones naſo adunco ſuſpendunt, carpunt, corrigunt, damnant? Iuſtiſſimorum, & optimorum virorum deniq; ſeueriſſimos Criticos, ac cenſores ſe gerunt? Horum autem glorioſulorum, & ſciolorum temeritas nulli magis opportunè, quàm nobis aliquo tempore ſe ſe præbuit refręnandam, quibus cauſa talis oblata eſt, vt nec iuſtior ad ſuſcipiendum, nec ſubtilior ad diſſerendum, nec clarior ad demonſtrandum, nec ſanctior ad do-

G. Bar. in .l. fin §. item reſcripſerūt. nu. 5. ff. ad municip. qui crebriore calculo a Doct. approbatur: teſte Alba conſ. 23. nu. 10. 11. & Cepha. cōſ. 3. nu. 45. & ſeq.

ad defendendum, nec gratior ad intelligendum, nec vtilior ad peragẽdum esse possit: Nulla etiam magis apta, & accommodata, Gigantum istorum, qua imbecilitas detegatur, ignorantia propalletur, insania cohibeatur, opinio confutetur, iudicium elludatur, lingua refrenetur, audacia restinguatur à quouis Iurisconsulto præ manibus habita, & pertractata fuerit. Agitur enim de postrema, ac pia Parentis voluntate in filiam dilectissimam, impietate Tabellionis in maximum discrimen deducta, ac penè oppressa, omni officio, ac potius pietate iuuanda, subleuanda, & vindicanda. Tractatur etiam de Testamento nuncupatiuo nuncupatione implicita de iure speciali inter liberos, quod imperfectum vocant, Ad derogationem quoq; Testamenti nuncupatiui nuncupatione explicita de iure communi omnibus numeris absolutissimi, Non solùm inter extraneos, sed etiam inter ipsos liberos à parente conditi. Qua in re peragenda speramus maledicorum, & insolentium rabidas, venenatasq; linguas nullo rationis fræno compressas, non solùm blæsas, sed mutas etiam nos redderituros: Qui ab edendis alioqui in publicum his rebus, quas maiori studio, & otio confecimus, ac luce digniores apud nos retinemus, semper abhorruimus, Responsum pro Vxore hoc nostrum tumultuario studio multas inter occupationes breui temporis spatio confectum statim in lucem emittendum esse censuimus, ne latius istorũ temeritas, & insolentia peruagetur, sed exurgens adhuc comprimatur, qui aliter quàm rectum, æquumúe patiatur, Vxoris aduocationẽ à nobis susceptam vociferantes, ac nos ipsos Cynicis latratibus impetentes, Aduersarios eo perpulerint, vt his commoti falsis rumoribus certissimam victoriã aucupari iam videantur: quibus tamẽ (si in iustissima causa, & in diligentia fidendum est) nullum prouocationis locũ nos relicturos esse profitemur. Quod si Herculea audacia prouinciã hanc aggressi videbimur, & maiori quidem animi fiducia, quàm & natura causæ, quæ sanè perardua est, & litis, H sicuti & belli dubius euentus permittat: Temeritati tamen minimè nobis ascribendum esse putamus, quippequi victoriam, quam animo iam concipimus, non ex somniorum interpretatione, auium volatu, volucrum garritu, pullorum pastu, extarum inspectione, non deniq; ex huiusmodi falsis, vanis, ac damnatis I superstitionibus, quibus Aruspices, Ariolos, Pullarios, Augures, & Vates illos cæcæ Gentilitatis quandoquè vsos fuisse accepimus: sed pulcherrimo, atq; sanctissimo Iustiniani Imp. exemplo K Magnum DEVM, & Seruatorem nostrum IESVM CHRISTVM, & eius auxilium semper inuocantes, Tum ex iustitia causæ, quam optimo iure defendendam suscepimus: Tum ex Bartolis, Baldis,

H. l. qđ debetur. ff. de pecul.

I. l. nemo Aruspicem. C. de Malef. & Mathem.

K. Authen, de Armis. in princ.

Baldis, Angelis, Paulis, Alexandris, Corneis, Iasonibus, Decijs, Socinis, Ruinis, & alijs innumerabilibus propè Illustrissimis Iurisconsultis, qui Macedonicæ Phalangis instar compositi, & instructi partes nostras fortissimè tuentur, feliciter auspicamur. Et quàmuis iustitiam causæ, Iurisconsultorumq; auctoritatē victoria necessariò non sequatur: sed plures sub iusto clypeo L perire iamdiu compertum vsu fuerit: ipsa tamen causæ iustitia, & Iurisconsultorum auctoritas ad euitandam temeritatis notam, & ad Vitilitigatores euadendos potens esse censetur. Sed quia difficillimum est illorum morsus euitare, qui (iuxta Diui Hieronymi in Esaiam preludentis verba) quod capere nō possunt, facilè despiciunt: subdolarum more Vulpium, M quæ cerasa damnant, cùm illa attingere, & comedere non possint: Ad vos, Patres Amplis. tanquàm ad Patronos præstantissimos nobis confugiendum esse putauimus, qui Iurisconsulti verè consultissimi eminentissima, & perfectissima præditi scientia, quiq; recta, sancta, & irreprehensibilia cunctis in rebus proferentes iudicia, ex Responso pro Vxore, quod reddidimus, & in purissimas manus vestras mittimus, luce clarius perspicere, & perspiciendo iudicare, atq; iudicando ceteris persuadere possint Paradoxa nos minimè attentare, sed receptissimis Doctorum sententijs decertare; nec cœlum pugno petere, sed veritatem à cœlo demissam manibus attrectare, & illam manibus attrectandam omnibus exhibere, atq; etiam montes non transferre, sed probatissimas Iuris Pontificij, Cæsareiq; opiniones consarcinare; quibus testamentum, quàmuis omnibus iuris ciuilis solennitatibus exutum, sustineri, vigêre, & obtinere contra testatoris alteram quibusuis solennitatibus confectam dispositionem, optimo iure defendimus. Quare Clementiss. Patres, vos vehementer etiam, atq; etiam rogo, vt pro vestra singulari humanitate à Cynicis latratibus, rabidisq; morsibus, quibus in Ciuitate vestra impetimur, nos defendere velitis; si nihil temerè, nihil arroganter feci; sed coactus, & inuitus litem suscepi: si Testatoris sanctissimam voluntatem oppressam subleuaui, & ab impietate vindicaui: si audacissimorum temeritati non pro mea solùm, sed pro vestra etiam dignitate conseruanda me opposui: si non inanis gloriolæ spe allectus, sed pro Veritate, ac Iustitia defendenda ad scribendum me contuli. Ea est autem nominis vestri amplitudo, Eximiæ virtutis vestræ auctoritas, Prudentiæ, ac sapientiæ, qua polletis præstantia, vt defensores acerrimos & propugnatores optimos aduersus imperitæ multitudinis insanas de me cōceptas opiniones, & rabidas voces in me ipsum emissas vos prebere valeatis. Vsu nanq; compertum est, quid valeat ad refrænandam stolidæ multitudini

L. Guliel. Benedic. in .c. Raynutius. in ver. Mortuo itaque testatore. I. post nu. 28. de testamen.

M. Abb. in .c. fin. ad fin. Ne cleri. vel mona. &c.

tudinis insaniam Virorum dignitate, virtute, & meritis antecedētiū auctoritas, & castigatio. Quod non minus scitè, quàm eleganter expressit Poëtarum facilè Princeps Virgilius, cùm dixit,

Ac veluti magno in populo cùm sæpe coorta est
Seditio, sæuitq; animis ignobile vulgus,
Iamq; faces, & saxa volant, furor arma ministrat:
Tum pietate grauem, ac meritis si fortè virum quem
Conspexere, silent, arrectisq; auribus astant:
Ille regit dictis animos, & pectora mulcet.

Vos ergo Patres Ciuitatis vestræ clarissima lumina, decus, & ornamentum, insignem hanc operam facilè admodum nauare, & singulare hoc beneficium in me conferre potestis. Quod si (vt spero) feceritis, me ipsum similitudine studiorum vobis coniunctum, Confederatæ Ciuitates, & Principis amicissimi Ciuem vobis ipsis coniunctissimum iuuabitis, subleuabitis, recreabitis: quem sicuti hucusq; Virtutis, & Sapientiæ vestræ diligentem, attentumq; spectatorem habuistis: ita in posterum humanitatis, ac pietatis vestræ fidelem, & indefessum prædicatorem habebitis: & omnia summa ab eodem in vos studia, officiaq; expectabitis. Vestro etenim maximo beneficio prouocatus, agros fertiles, qui multò plus afferunt, quàm acceperunt, diligenter imitabitur. Valete.

PARMAE. XV. Kal. Decemb. M D LXIX.

HABES, Studiose Lector, hoc vno in Responso, præter Illustrem Materiam Testamenti Nuncupatiui nuncupatione Implicita de iure speciali inter Liberos, quod Imperfectum vocăt, Ad derogationem quoquè Testamenti Nuncupatiui nuncupatione Explicita de iure communi omnibus numeris absolutissimi, Non solùm inter Extraneos, sed etiam inter ipsos liberos à Parente conditi, diligenter pertractatam: Diuersas alias circiter .XL. Nobilissimas Materias, Totidemq; Iuris Præclarissimas Quæstiones suppeditatas ab ea, quæ præ manibus habetur, Specie Facti pulcherrima, enucleatè disputatas, & iucundissima Variarum Conclusionum vbertate contextas. Quas omnes, Vel in perlustrandis Summis Responsi concinnè dispositis, Vel in perspiciendo Indice magis Memorabilium locupletissimo, agmine instructo obuias habebis; si modicus labor delectatione, atq; vtilitate haud parua compensandus te non retraxerit. Quòd si in tanta rerum varietate, articulorumq; difficultate aliquid fortè tibi occurrat, quod animum tuum distorqueat (agitur enim de subtilissimis, reconditis, & abstrusis legum sensibus) æquis oculis illud dispice, & Nisi tota, vt aiunt, lege perspecta, iudicium non facias. Nam quæ tibi per transennam prospicienti Paradoxa videbuntur, si diligentius intueearis, Receptissimæ Doctorum Sententiæ testimonio Clarissimorum Virorum comprobatæ ante oculos tuos tanquàm radiantia Sydera emicabunt: Quas propterea Asterico hoc signo * passim per Responsum, & Summas, ac Indicem congruis locis notatas comperies.

AD LVDOVICVM ZVNTVM PARMEN. IVRISCONS. DISERTISS.

HIERONYMVS ALEXANDRINVS PARMEN.

Et tandem quis non plebi indignabitur, vsum
Arbitrio inuertit quæ malè docta suo?
Sanguinis existit veteris qui insigne tuorum
Ivncvs, corrupto nomine iam cecidit.
Pro Ivnco Zvntvm posuit nam vulgus inepte;
Hoc est Virtutem proijcere in vitium.
Tu tamē antiquum ad robur Lvdovice reducis
Clara Domus quicquid sic tua perdiderat.
Mæandros facili ambiguos dum iure reuoluis,
Inuidia iniecit quos modò sollicitè;
Astrææ hæc animos sumens munimine diuæ
Fit tanquàm Iuncus rectior, & melior.

AD EVNDEM.

Qvi generi tribuit Ivncos insignia vestro,
Is miro certè vir fuit ingenio.
Quis te nō similem Iunco Lvdovice putarit,
Insanis cùm nunc litibus obijceris?
Frāgitur haud vnquàm, sed tātùm flectitur vnda,
Qui vim perstandi Iuncus habet facilem.
Nec tu, liuoris si te sic impetat ira,
Cedis; declinas sortis ab arbitrio.

AD EVNDEM ACCITVM AD ROTAM REIPVB. IANVENSIVM.

Est caput hoc, ingens signum virtutis auitæ,
Tam doctè Libros quòd LVDOVICE facis.
Sed caput est maius Ligurûm quòd maxima sic te
Vrbs vocet ad sanctæ munera Iustitiæ.
Munera, quæ Legum doctos non scribere solùm;
Sed facere, & pariter scribere facta monent.
I felix: Inscende Rotam, Fortuna receptat
Te nunc extensa spontè benigna manu.
Vt sibi te socium adiungat; virtutibus vndè
Ostendare nitens flexilis arte Rotæ.
Siste Rotam stabili in centro sed sæpius, orbi
Vno eodem vt pateas tempore quantus ades.

ALEXANDER MAMIANVS FERRARIVS IN VVLGVM.

Vvlge quid inuertis veterum cognomina Patrũ,
Pro IVNCIS ZVNTOS quos vocitare soles?
Non pudet hoc variare genus, prolemq; vetustã
Vrbis, quam decorant tot monimenta virûm?
Et licet ante alios LVDOVICI scripta diserti
Demonstrent IVNCAE nomnina vera Domus;
Cogitur ille tamen fungi cognomine verso,
Spernere præclarum ne videatur Auum.

IDEM AD LECTOREM.

IVRISCONSVLTO docet hunc Liber esse Nepotem
Illi, qui à sacro nomine nomen habet.
Clara Illustris Auus cunctis responsa ferebat;
Non responsa minus fert sua clara Nepos.
Mercis vt exiguæ Mercator pondera profert,
Emptor vt ex illa cetera nosce queat;
Sicpoterit quiuis, sic hæcpaucula mēte reuoluet,
Scire, quid hic præstet candida Iura docens.

IDEM IN MALEDICVM.

Zoile quid nodos in Scirpo quærere tentas?
Sole quid in medio lumina clara petis?
Hæc LVDOVICI sic est sententia recta,
Rectus, & enodis Iuncus vt ipse manet.
Flectuntur Iunci, sed non franguntur ab vndis;
Sic nostrum Auctorem iurgia nulla premunt

MAGNIFICVS D.Celsus ex nobili Zobolorum Familia nuncupatiuum condidit testamentum solenne, & perfectum Die xxiij. Decemb. M. D. LIX. In quo (vt ad rem pertinentia tantùm paucis explicentur) D.Martham eius vnicam filiam nuptã instituit in dote sua Aureorum.1200. iam illi persoluta, & ipsam tacitam esse iussit.

Legauit autem Reueren. D. Liuiæ eiusdem filiæ professæ in Monasterio Corporis CHRISTI Aureos Sex annuos, quam pariter tacitam esse voluit.

At D.Deodatæ nepti innuptæ ex cõd.D.Titio filio iure institutionis, & pro dote sua reliquit Aureos.1000.

Suos tandem hæredes vniuersales fecit Magg.DD. Hieronymum, & Prosperum fratres ipsius testatoris. Quorũ altero prædecedente, alterum ex eis superstitem instituit hæredem.

Atquè postremum ex ipsis decedentem sinè filijs masculis legitimis, & naturalibus per fideicommissum grauauit ad restituendam hæreditatem dictæ D.Deodatæ. Addiecta conditione, quòd illa teneatur nubere in Familia Zobolorum.

Quam pariter morientem sinè filijs masculis, &c.onere fideicommissi grauauit ad restituendam hæreditatem Equiti Carolo Zobolo: Vel ipso vita functo, eius filijs masculis.

Ipse autẽ D. Celsus Die xxj.Iulij M D LXVIII.cùm aduersa valetudine correptus, & in vitæ discrimine constitutus esset, ita vt propè horam se moriturum pro certo teneret (ingrauescente enim infirmitate, confestim peccata sua confessus erat Sacerdoti, Sanctissimam sumpserat Eucharistiam, & spiritum suum in manus D. N. IESV CHRISTI frequenter commendabat) accersiri iussit D. Ioannem Baptistam de Maro Notarium publicum Regiensem, quo in negotijs suis expediendis vti consueuerat, asseuerans se velle condere testamentum. Quo perducto, & interrogante, vt fit, testatorem ipsum quomodo se haberet: statim ille paucis respondens, malè se habere: resecato sermone valetudinis suæ, cùm periculum in mora esse animaduerteret, subiunxit erga Notarium talia verba, vel in effectu similia, videlicet,

Mandai già a M. Lodouico Giunti mio Genero vna scrittura del mio testamento scritta di mia mano. Io voglio, che quella scrittura sia la mia vltima volontà, & il mio testamento. Perciò rogateui di questa mia dispositione.

Tunc autem Notarius dicens non posse fieri testamentum eo modo, sed opus esse, vel quòd scriptura illa, de qua testator loquebatur, exhiberetur, legeretur, ac publicaretur: vel contenta in illa ab ipso testatore exprimerentur: post multa verba concludendo dixit se nolle de dicta D. Celsi vltima voluntate, ac dispositione rogitum conficere: Atq; in ea persistens opinione, nullum de memorata D. Celsi postrema voluntate, mentisq; testatione confecit instrumentum.

Cùm verò Notarius paulò post super hac ipsa re cum Mag. D. Hieronymo fratre testatoris sermonem habuisset: nempè, testamentum non posse fieri eo modo, quo dixit, & voluit D. Celsus; Confestim deliberauit ipse D. Hieronymus de mittendo Cursore Parmam ad significandum Genero statum, & voluntatem Soceri, vt sic ille cum memorata testamenti scriptura conuolaret. Qui dum mittitur, ingrauescente morbo, D. Celsus spatio trium horarum è vita decessit: adeò vt quo temporis momento Cursor domum Generi ingrederetur, ille animam DEO Opt. Max. reddiderit.

Verba autem, de quibus supra, vel in effectu similia à D. Celso prolata fuerunt coram dicto D. Ioanne Baptista, & D. Paulo de Robertis, ac D. Daria de Vitrianis circum lectum, in quo testator ipse iacebat, stantibus, videntibus, audientibus, & ab eius ore pendentibus. Qui omnes solenniter examinati, quod supra dictum est vno ore deponentes, in eundem rei sic gestæ finem, & effectũ conueniunt, atq; concordant: præterquàm in eo, quod dictum est testatorem rogasse Notarium, vt de dicta sua postrema voluntate, ac testamento instrumentum conficeret: quod ipsum dictus Notarius non inficiatur quidem, sed inquit se non audiuisse.

Scriptura verò testamenti D. Celsi manu eiusdem scripta, vnà cum ipsius literis ab eodem conscriptis, ac sigillo illius consueto munitis exhibita fuit à Genero asserente cum iuramento illam esse eandem testamenti scripturam propriam, specificam, atq; in aliqua sui parte non alteratam, vel diminutam: quam vnà cum ipsis literis ad eum transmisit, & de qua locutus fuit ipse D. Celsus.

In qua testator ipse (vt & hoc loco ad rem ipsam pertinentia tantùm breuiter perstringantur) electa sibi sepultura paterna, & ordinatione facta de celebrandis Diuinis Missis S. Gregorij per decenniũ pro salute animæ suæ,

Reueren. D. Liuiæ eiusdem filiæ professæ, &c. reliquit Aureos Sex annuos, sicuti & in priori testamento.

At D. Deodatæ nepti ex D. Titio filio prædefuncto reliquit Aureos

1200

1200.in dotem,& dotis nomine (si tamen se nuptui tradiderit) vltra Matris suæ medietatem dotis: Sin autem ingredi voluerit aliquod Monasterium ad vitam religiosam agendam, tunc ei reliquit Aureos.200.tantùm pro eius dote,& Aureos Sex annuos, necnō & aredamenta condecentia, pro quibus omnibus iussit illam esse tacitam, & contentam.

In omnibus autem bonis alijs mobilibus, & immobilibus, præsentibus, & futuris hæredem vniuersalem reliquit D. Martham eius vnicam filiam nuptam.

In literis verò per Generum exhibitis, quibus cum dicta testamenti scriptura ad ipsum trāsmissa fuit à Socero sub Die.2.Ianuarij.1567 inter cetera continetur hæc Clausula, scilicet. Mando poi à V.S. vna copia dell'vltima volontà mia qui annessa, accioche veduta da lei, l'accommoda di tutti li punti, con quelle megliori parole, & chiare si possano; & poi me la rimanda fidelmente, ch'io ho in ánimo di farla poi sigillarla, & farne di ciò rogare vn Notaio, con tutte le sue solennità. Ma ella aduertisca bene di considerare ogni cosa minutamente.

Exhibitæ etiam fuerunt ab ipso Genero aliæ literæ ad eundem per ipsum Socerum conscriptæ sub Die.7.Ianuarij.1567.quibus voluntatem suam scriptam in schedula testamenti ad ipsum transmissa cū dictis prioribus literis scriptis sub Die.2.eiusdem mensis,& Anni, quæ Genero subobscura videbatur,vt ipse Gener dictis prioribus literis respondens ad Socerum scripserat, magis,magisq; declarat, & apertam reddit. Atq; in illis rursus Gener ipse rogatur à Socero vt illis clausulis,& verbis clarioribus,ac melioribus schedulam ipsam sui testamēti roboret,ac muniat,quibus expedire sibi videatur.

Et tam memoratam testamenti scripturam,quàm literas prędictas esse scriptas manu D. Celsi probatur per legitimam literarum comparationem, & alijs etiam demonstrationibus, quæ in Responso deducūtur. Ex quo pariter eliciuntur alia ad ipsam facti speciē pertinētia,quæ congruis locis,prout se se obtulit occasio,collocata fuerūt,

Quæritur ergo, An ex depositione testium examinatorum,iuncta testamenti schedula, & accedentibus literis prædictis, alijsq; cōcurrentibus, de quibus in ipso Responso fit mentio, D.Celsus censeatur de bonis suis validè disposuisse modo, quo in ipsa testamenti schedula, Adeò vt hæc postrema dispositio, licet minus solennis, tanquàm testamentum inter liberos aliqua ratione sustineri possit & non obstante primo testamento omnibus numeris perfecto,effectum sortiri debeat.

LVDOVICI ZVNTI PARMEN. IVRISCONS. RESPONSVM PRO VXORE.

SVMMAE RESPONSI.

1 *VERITAS disputando facilius inuenitur. & nu.2.3.*
4 *Quasi ferro viam aperit, qui per contraria transit.*
5 *Valet arg. à sufficienti partium enumeratione.*
Quod declaratur nu.191.
6 *Solennia, quæ sint testamenti in scriptis de iure communi.*
7 *Quæ verò sint testamenti in scriptis de iure speciali inter liberos. & latius nu.50.51.52.*
8 *At quæ sint testamenti nuncupatiui de iure communi.*
9 *Dispositio testatoris relata ad schedulam: puta si dixerit*, Volo quòd schedula, quam dimisi penes Titium, sit meum testamentum. *Licet valeat quo ad legata, non valet tamen quo ad institutionem hæredis. secundum Iasonem.*
*Cuius opinio reprobatur. * nu.236.*
10 *Quę verò pendet à voluntate, & arbitrio alterius, tanquàm captatoria non valet.*
Quod declaratur nu.241.& seq.
11 *Valet quidem testamentum inter liberos imperfectum ratione solennitatis: sed non ratione voluntatis. * & nu.45.46.vsq; ad nu.80.et nu.267.& nu.690.691.*
12 *Censetur autem imperfectum ratione voluntatis, cùm testator volens, quòd notarius conficiat instrumentum de sua dispositione, infecta re moriatur: secundum Oldradum, Ioan. Andre. Pau. Cas. Dec. Ias. & plerosq; alios.*
*Quorum decisiones quomodo procedant per verissimam distinctionem latè declaratur. * nu.263. vsq; ad nu.348.*
13 *Verb. volo, alijs non concurrentibus, non inducit dispositionem: sed primum animi motum factis postea explicandū præ se ferre videtur.*

14 *Quod vt dispositionem inducat efficiunt coniecturæ, de quibus in . §. propositum.l. Pamphilo. de leg.3.*
Quæ tamen an omnes concurrere debeant, vel pro parte sufficiant nõ satis constare videtur inter Doctores. nu.404.cum plu.seq.
Ipsæ autem omnes coniecturæ discutiuntur, & ad casum, de quo agitur, sigillatim applicantur. nu.435.vsq; ad nu.478.
Veruntamen an, & quando verb. volo inducat dispositionem latè traditur nu.348.vsq; ad nu.480.

15 *Si constat aliquem voluisse testari in scriptis, & deficiant solennitates requisitæ, dispositio illa non sustinetur etiam in vim testamenti nuncupatiui, quàmuis aliàs tot interuenerint, quæ sufficerent ad ipsum testamentum nuncupatiuum.*
*Quod declaratur * nu.480.vsq; ad nu.488.& nu.seq.vsq.ad 495.*

16 *In testamento siuè in scriptis, siuè nuncupatiuo numerus septem testiũ requiritur, non solum de forma probatoria, sed etiam substantiali.*
*Quod limitatur in testamento inter liberos * nu.63.& nu.495.496*

17 *Mulieris testimonium, quòd pertinet ad testamentũ, nullius est uirtutis.*
*Quod fallit in testamento inter liberos * nu. 64. & nu. 497. & post nu.498.*

18 *Rogatos, non fortuitos oportet esse testes testamentarios.*
*Quod non habet locum in testamento inter liberos * nu.65.& 498.*

19 *Scriptura non lecta, vel publicata coram testibus non probat testamentum, secundum Bartolum.*
Etiam inter liberos, secundum Salycetum.
*Sed Salyceti opinio reprobatur * nu.502.503.*
*Bartoli verò sententia declaratur * nu.504.*

20 *Si notarius non habeat testamentum pro perfecto, & absoluto, nihil actum esse censetur, secundum Bartolum.*
Quod quomodo procedat, declaratur nu. 275. vsq; ad nu. 282. & nu.505.506.
*Et quomodo Bartolus sit intelligendus traditur * nu.507.508.509 510.511.*

21 *Cùm testator non habet testamentum pro perfecto, & absoluto, illud ex defectu voluntatis irritum esse censetur.*
Quod quando locum sibi vendicet.
Et de qua perfectione sit intelligendum, latè explicatur nu. 512. vsq; ad nu.531.

22 *Testamentum solenne de iure communi: & minus solenne etiam inter liberos de iure speciali, hodie est nullum, si alicui ex liberis aliquid titulo*

titulo institutionis non fuerit relictum, secundum * receptam Doctorum sententiam. & nu. 545.

Sed contrariam opinionem (quòd pertinet ad testamentum inter liberos) tanquàm veriorem defendit Iason, nu. 546.

At contra Iasonem insurgit Natta, nu. 547.

Verùm dicta communis opinio multipliciter declaratur, & limitatur * nu. 548. vsq; ad nu. 587.

23 Posteriore testamento rumpitur superius solenniter factum: si tamen posterius quoq; sit solenne.

24 Vel tribus saltem concurrentibus, de quibus in. §. si quis autem. l. hac consultissima. C. de testamen.

25 Præsertim si primum à parente sit factum inter liberos. Nam tunc nõ reuocatur, nisi concurrentibus duobus, de quibus in Auth. Hoc inter liberos. C. de testamen.

Sed quod dictũ est posteriore testamento rumpi superius solenne, declaratur, ampliatur, & exẽplis illustratur * nu. 589. vsq; ad. 943.

Qua in re conclusio Iacobi Philipp. Portij latè discutitur nu. 601. vsq; ad nu. 694.

Saturnina, vel potius Ceruotina Nattæ opinio confutatur, nu. 699. vsq; ad nu. 722.

Intellectus. d. §. si quis autem. traditur * nu. 726. 727. 728.

Et Auth. Hoc inter liberos. multipliciter enucleatur * nu. 729. & seq. & nu. 748. vsq; ad nu. 943.

26 Articulatè loqui non valens ob infirmitatis vehementiam, cùm mortuo similis censeatur, non habet testamenti factionem.

Quod daclaratur * nu. 943. 944. 945. 946. 947.

23 Testamentum minus solenne valet tantùm inter liberos ab intestato successibiles.

Quod declaratur * nu. 948. vsq; ad nu. 953.

28 Filia dotata per statutum exclusa: Item ex pacto de non succedendo insuccessibilis facta, redigitur ad instar extranei, & habetur pro mortua.

Hinc potest præteriri absq; eo quòd testamentum infirmetur. & nu. 29. 30. 31.

32 Si testes aliqui testamentarij dicant plus, & aliqui minus, non probant etiam illud, in quo sint contestes, cùm sic non censeantur omnes fuisse præsentes ad totum testamentum.

Quando locum habeat.

Et simul Baldi sententia in. l. cùm antiquitas. C. de testamen. declaratur

ratur nu.953.954.955.956.957.

33 *In probatione testamenti debent ita testes in forma, & cortice verborum concordare, vt si vnus deponat testatorem dixisse,* Seium hęredem facio. *& alter dicat testatorem hæc verba protulisse,* Seius sit hęres. *non probent, secundum Antonium de Butrio.*

Cuius sententia diligenter expenditur, ac declaratur nu. 958. cum seq. & nu. 966. vsq; ad nu. 1052.

Hinc Rolandi à Valle Respõsum discutitur nu. 975. vsq; ad nu. 1006. & nu. 1034. 1035. & nu. 1050.

Pulcherrima etiam hac in re Alexandri de Neuo in medium deducitur Distinctio, & ad facti speciem, de qua agitur, ad vnguem applicatur. nu. 1038. vsq; ad nu. 1052.

34 *In dubio tenenda est illa opinio, quæ fauet testamento, etiam ad exclusionem filiorum. & nu. 1052. 1053.*

Illa, scilicet, opinio, quæ fauet testamento postremo, non antecedenti, nu. 1054.

Maximè si in vltimo testamento agatur de institutione filiorum. nu. 1055. 1056. 1057. 1058.

Quod latè deducitur, nu. 1059. cum omnib. nu. seq.

35 *Pium, atq; laudabile est omni conatu, & studio adiuuare testatoris voluntatem calliditate notarij obumbratam, depressam, ac defraudatam. & nu. 1060. 1061.*

36 *Iram Dei super se prouocat, qui veritatem opprimi prospiciens, eam pro viribus non defendit.*

37 *Proditor veritatis quis dicatur.*

38 *Doctores abstinere non debent ab enunciatione veritatis, etiam propter futuram persecutionem.*

39 *Veritas pro viribus defendenda.*

40 *Hieronymi Zoboli I.C. Clariss. Religio, Pietas, Sanctitas, Iustitia, & nu. 104. & nu. 895. & nu. 897.*

41 *Vltima voluntas, licet minus solennis, arctat in foro conscientiæ, Poli, & veritatis.*

Hinc impugnans testamentum prætextu defectus numeri testium, vel alterius solennitatis, peccat mortaliter. *

42 *Cùm præsertim impugnans testamentũ certus est de voluntate defuncti.*

43 *A communi opinione Doctorum in decisiuis non est recedendum.*

44 *Illaq; opinio in dubijs est amplectenda, quæ pro salute animæ tutior esse deprehenditur.*

45 *Testamentum patris inter liberos ab omnibus iuris ciuilis, & positiui solenni-*

*solemnitatibus est solutum: soloq; iure naturali fouetur, quo sufficit patris voluntatem quoquomodo elucere * & nu.46.& nu.335.& nu.388.*

47 *Ratio, qua leges moueantur ad illud immensis fauoribus prosequendũ.*

48 *Illud autem, quàmuis informe, & minus solenne, censetur tamen esse testamentum propriè, adeò vt liberi in eo instituti ex testamento succedere dicantur, non secus, atq; ex testamento formali, & omnibus numeris perfecto succederent. **

49 *Diuiditur etiam in testamentum in scriptis, & nuncupatiuè conditum ad exemplum testamenti, quod valet de iure communi.*

50 *Qua forma illud in scriptis rectè condatur.*
*Hinc traditur Intellectus Auth. si modo. C. famil. hercis. & Auth. Quod sine. C. de testament. *. & nu.51.52.53.54.*

55 *Cuius Auth. Quod sine. dispositio locum sibi tantùm vendicat in testamento in scriptis: non autem in nuncupatiuo. * & nu.234.*

56 *Schedula verò testamenti facta iuxta normam d. Auth. Quod sine. valet tanquàm testamentum in scriptis inter liberos, licet non fuerit à testatore lecta, & publicata. **

57 *Quæ quomodo probetur scripta manu patris. * & nu.58.59.60.& latius nu.80.81.82.83. cum mul. seq,*

61 *Modus condendi testamentum nuncupatiuum nuncupatione explicita de iure speciali inter liberos. * & nu. seq.*

62 *Dispositio. §. ex imperfecto. l. hac consultissima. C. de testamen. generaliter procedit tam in testamento nuncupatiuo, quàm in scriptis confecto. **

63 *Testamentum patris inter liberos valet coram duobus testibus. * & nu.496.*

64 *Quàmuis fœminis * & nu.497.& post nu.498.*

65 *Etiam minimè rogatis, sed fortuitis. * & nu.499.& nu.686.*
Quæ sit ratio. nu.687.

66 *Immò valet sine vllo prorsus teste, si alio quouis legitimo probetur modo. & nu.67.*

68 *Puta per confessionem Aduersarij.*

69 *Probatur etiam per vnicum testem, iuncta aliqua voluntatis paterna coniectura.*

70 *Demum sufficit quòd per quæcunq; verba, & indicia de voluntate patris appareat.*

71 *Testamentum nuncupatiuum nuncupatione implicita de iure speciali inter liberos, quomodo rectè conficiatur. * & nu. seq. vsq; ad nu. 80.*

& nu.

& nu.95.96.97.98.& nu.192.& nu.236.cum seq.& nu.494.

73 *Integrum est iudicium, quod plurimorum sententiis confirmatur.*

74 *Bartolus Doctorum Vexillifer.*

77 *Ruinus cons.10.lib.3.declaratur. & nu.seq.*

79 *Verb.Sic, ab homine semimortuo extortum non inducit dispositionẽ.*.*

80 *Schedulam testamenti manu testatoris scriptam esse probatur per Aduersantium confessionem. & nu.147. cum seq.*

81 *Quam manu patris scriptam esse sinè calumnia vix negari potest.*

82 *Et ipsam manu testatoris, vel patris scriptam esse, per testes probari posse non ambigitur.*

83 *Quae etiam optimè iustificatur per comparationem literarum quando confessione testatoris fuit approbata: Quia, scilicet, testator ipse dixerit Schedulam, quam sua manu scriptam penes talem dimisit, esse suũ testamentũ: vel similia verba protulerit.* & no.84.85.86.*

87 *Immò quàmuis nõ fuerit per confessionem testatoris approbata, adhuc poterit per comparationem literarum iustificari.**

88 *Quin etiam illa per simplicem assertionem testatoris dicentis schedulam ipsam penes aliquem dimissam esse manu sua scriptam, satis, superq; iustificatur absq; literarum comparatione, secundum vnam Alexandri opinionem.*

89 *Quae tamen ita indistinctè non est intelligenda, sed declaratur secundum Paulum Castrensem, & Nattam.*

90 *In summa testamenti schedula per legitimam literarum comparationẽ iustificatur, secundum receptissimam omnium Doct. sententiam.**

91 *Quod sine dubio pertransit, cùm fuerit per confessionem testatoris approbata.*

92 *Schedularum, aut testamentorum pluralitas non praesumitur.*

93 *Quomodo schedula testamenti plenissimè iustificetur, secundum Riminaldi sententiam. & nu.seq.& nu.180.181.182.& nu.247.*

94 *In cuius probatione alia indicia aequipollent comparationi literarum. & nu.186.*

97 *Iudex motum animi sui ad rei substantiam à testibus expressam magis, quàm ad verborum superficiem dirigere debet.*

100 *Nisi tota lege perspecta iudicandum.*

103 *Superfluum non censetur, quod ad declarationem ponitur.& nu.847.*

104 *Vnico testi integrae fidei, probatae vitae, spectatae conscientiae, & notae probitatis plenè credendum.*

105 *Testi contra se ipsum deponenti magis, magisq; credendum.*

108 *Verba vbi sunt clara non est opus expositione.*

109 *Nec locus cõiecturis, vel præsumptionibus tunc relinquitur. & nu. 374.*
110 *Nec aliquid vlterius quærendum est, quàm quod verba sonant.*
111 *Quæ Glossa tunc non indigent.*
112 *Quia dici potest quòd habemus textum.*
113 *Cauillationesq; cessare debent aduocatorum.*
114 *Neq; per ambages est eundum.*
115 *Cùm veritas manifesta non sit in dubium refricanda, aut probanda.*
116 *Nimium enim velle subtilizare vbi res est clara, nihil aliud est, quàm pernitiosè errare.*
117 *Argumentariq; in rebus claris, & apertis tam stultum est, quàm sub clarissimo Sole mortale lumen afferre.*
122 *Ad pauca respiciens de facili enunciat.*
123 *Interpretatio absurda est explodenda.*
124 *Minus verisimilis reijcienda.*
125 *Impossibilis propulsanda.*
126 *Amplectenda verò est illa, quæ naturæ negotij conuenit, & rei aptior, veroq; proximior comperitur.*
127 *Cùm verisimile quod non est, falsitatis imaginem habeat.*
128 *Verisimile autem cognatum naturæ dicatur.*
129 *Quod plurimum Iudex respicere debet in veritate deprehendenda.*
130 *Verba à teste prolata secundum eius intentionem sunt interpretanda. & nu. 133.*
131 *Cùm verba debeant intelligi secundum intentionem loquentis.*
132 *Etiam in casu improprijssimo, omissa iuris subtilitate.*
134 *Iudex potest ex officio curare, etiam post conclusum in causa, quòd testis clarius dictum suum exprimat.*
136 *Si, pro Quia, quandoq; positum.*
138 *Concordandi sunt testes quo ad sensum, si non possunt quo ad literam concordari, etiam ad effectum vt probent. & nu. 962.*
139 *Præsumunturq; in dubio contestes, si congrua verborum interpretatio fieri potest.*
144 *Testis aliquis dicens se non audiuisse testatorem aliquid dicentem, non debilitat aliorum testium depositionem, qui asserant testatorem illud ipsum dixisse. & nu. 145.*
146 *Quamuis testes non sint omni exceptione maiores, necessarioq; minimè concludant, si tamen iuris præsumptionibus adiuuentur, & ea deponant, quæ leges ipsæ præsumunt, cõcludenter probare censentur. Præsertim in materia testamenti patris inter liberos.*
147 *Confessio partis ad positiones est plenissima probatio.*

148 *Verb.*

148 *Verb. videtur, fictionem importat.*
149 *Quandoq; etiam veritatis est expressiuum.*
150 *Maximè secundum subiectam materiam.*
151 *Puta in responsione ad positiones & nu. 157.*
152 *In quibus verb. Credit, præiudicat, secundū statuti Regiēsis dispositionē.*
153 *Item secundum iuris consuetudinarij, & quidem receptissimi sanctionem.* * *& nu. seq.*
154 *Iacobus de Arena lumen clarissimum Ciuitatis Parmæ.*
Illiusq; decus, & ornamentum. nu. 165.
155 *Verb. Credit, fictionem inducit.*
156 *In responsione autem ad positiones inducit veritatem.*
158 *Vbi eadem est ratio, idem ius esse debet.*
159 *Etiam in statutis.*
160 *Præsertim fauorabilibus, & minimè exorbitantibus, sed iuri communi consonantibus.* *
Quamuis idem etiam in exorbitantibus. nu. 162.
161 *Superuacuis laborat impendijs, qui solem certat facibus adiuuare.*
163 *Arg. à multò magis receptissimum. & nu. 718. & nu. 797.*
164 *Statutum Regij sub Rub. De Positionib. &c. Lib. 2. non exorbitans, sed iuri consuetudinario receptissimo consonum, & fauorabile censetur, inductum ad eliciendam veritatem, & ad releuandum ab onere probandi, atque ad facilitandum iudicium. & nu. 165.*
166 *Legitima literarum comparatio ex quibus scripturis deducatur. & nu. 167. 168. 169. 170.*
171 *In materia comparationis literarum, quæ singula non prosint, multa simul collecta iuuant. & nu. 187.*
172 *Scriptura, ad quam fit comparatio, an & quando debeat habere testes subscriptos, vel qui viderint ipsam scribi.* * *& nu. seq. vsq; ad nu. 179*
179 *Quicquid demonstratæ rei adijcitur satis demonstratæ frustra est.*
181 *Negari non potest scriptura apparens de manu testatoris, quam testator ipse de manu sua esse fuerit professus.*
183 *Epistola fidem accipit ex sigillo. & nu. 184.*
185 *Perfectè verò probatur per legitimam literarum comparationem.* * *& nu. 886.*
189 *Boni Aduocati est officium primò confirmare ius suum, secundò impugnare ius aduersariorum.*
190 *Vis tota, difficultasq; consultationum consistit in responsione ad contraria: quibus solutis, firmatæ conclusiones redduntur clariores.*
193 *Vtrum tempus sit necessariò apponendum in schedula Paterni inter liberos*

*beros testamenti, Distinguitur, sit ne testamentum in scriptis de iure speciali inter liberos, secundum terminos Auth. Quod sine. C. de testamen. vel testamentum nuncupatiuum nuncupatione implicita de iure speciali inter ipsos liberos, iuxta terminos Doctrinae communis Bartoli in l. si ita scripsero. ff. de condi. & demon. vt primo casu tempus requiratur: altero autem non sit necessarium. * & nu. seq. vsq; ad nu. 236.*

194 *Alexander cons. 132. nu. iiij. lib. j. & cons. 76. nu. xj. lib. iij. declaratur. & nu. 197. 198.*

196 *Barbatiae sing. intellectus ad Auth. Quod sine. C. de testamen.*

198 *Ex facto ius oritur. & nu. 323.*

199 *Natta, Romanus, Curtius, Cato Sac. Abbas, Iulius Clarus, Ruinus, Socinus Iun. Guido Papae, Petrus Rebuf. declarantur.*

200 *Doctores intelligendi secundum leges, quas allegant. * & nu. 990.*

203 *Ratio quare tempus requiratur in schedula testamenti in scriptis de iure speciali inter liberos, iuxta formam Auth. Quod sine. C. de testamẽ. & nu. seq.*

Quae cessat prorsus in testamento nuncupatiuo nuncupatione implicita de iure speciali inter ipsos liberos, iux. receptiss. Doctrinam Bar. in l. si ita scripsero. ff. de condi. & demon. nu. 208. & nu. seq.

Altera eiusdem rei assignatur ratio. nu. 214. & nu. seq.

Quae pariter cessat in ipso testamento nuncupatiuo nuncupatione implicita, &c. nu. 216. & nu. seq.

205 *Quare tempus, saltem de consilio, in testamento in scriptis secundum formam iuris communis condito sit apponendum.*

206 *Cur dies in priuata scriptura, quae ad sui substantiam tempus non requirit, sit inscribendus.*

207 *Qua ratione cautum sit, vt Annorum Domini, Mensis, & Diei mentio fieri debeat in quolibet instrumento.*

209 *In dispositione testatoris interpretanda recti sermonis est habẽda ratio.*

210 *Singularis numerus non patitur pluralitatem. & nu. 211. 212.*

213 *Arg. à cessante ratione in iure receptissimum.*

215 *Temporis inscriptio denotat scripturae perfectionem.*

220 *Ad probationem, & iustificationem testamenti nuncupatiui, siuè nuncupatione explicita, siuè nuncupatione implicita, de qua nullum fuerit confectum instrumentum, requiritur, quòd testes super ipso testamento recepti deponant quo tempore testator voluntatem suã coram eis nuncupauerit. & nu. seq. vsq; ad nu. 232.*

225 *Beneficium l. fin. C. de edic. Diui Adria. tollen. locum sibi vendicat etiã*

284 *Maximè si adsit hæredis institutio. & nu. 287. & nu. 518.*

290 *Notarium accersitum fuisse iussu testatoris ad conficiendum instrumentum de ipso testamento an, & quando præiudicet essentiæ testamenti prius scripti ab aliquo de commissione ipsius testatoris, & ordinati coram duobus testibus, ita vt valeat, necne; ad pias causas, & inter liberos, si priusquàm notarius conficiat instrumentum, testator moriatur, Distinguitur. * & nu. seq. vsq; ad nu. 302. & rursus nu. 308. vsq; ad nu. 348.*

291 *Vtrum aliquis præparauerit se ad testandum, vel in effectu testatus fuerit, colligitur ex verbis ab eo prolatis, et ex negotij circunstantijs.* & nu. 293. & nu. 315. 316. & nu. 321. & nu. 328. 329. 330. & nu. 337. 338. & nu. 341. & nu. 343.*

Quod totum relinquitur æstimationi iudicis. nu. 339. & nu. 426. 427. 428. 429.

292 *Oldradus cons. 119. & cum eo Ioan. Andre. Pau. Cast. Decius, Iason, Ruinus, Guido Papæ, declarantur, * & nu. 297. & nu. 309. & nu. 313. & nu. 321. & nu. 328. & post nu. 336. & nu. 337. ac nu. seq. & nu. 347.*

311 *Doctori inter varias scribentium opiniones distinguenti magis, magisq́ credendum.*

317 *Verisimilitudo non indiget probatione. & nu. 342.*

318 *Quæ in quocunq; negotio potiorem partem sibi vendicat.*

319 *Maiorq́ vincit minorem.*

320 *Præsertim in obscuris, & in his, quæ difficulter probantur,*

322 *Ex diuersis non est inferendum.*

324 *Modica facti mutatio totum ius immutat.*

325 *Separatorum separata debet esse ratio.*

326 *Diuersa ratio reformat pactum.*

327 *Non satis est, quòd factum diuersificetur, nisi etiã diuersitatis ratio assi-(gnetur.*

330 *Dictio, Tunc, denotat extremitatem temporis.*

331 *Mira Tabellionis cuiusdam ignorantia, & pertinatia. & nu. 332.*

333 *Notarij ignorantia, vel dolus obesse non debet testatoris voluntati per se claræ, & perfectæ. & nu. seq.*

336 *Non officit quòd notarius adhibitus ad scripturam testamenti conficiẽdam noluerit instrumentum conficere, modò per testes dispositio testatoris probetur.*

339 *Mens testatoris fuerit, necne deliberata ad testamentum perficiendum, certa dari non potest doctrina: sed relinquitur æstimationi iudicis: qui, ceteris paribus, iudicare debet in dubio verba deliberatè prolata*

lata fuisse. & nu. seq. ac nu. 426. 427. 428. 429.

341 *Qua in re negotij, super quo de iure respondit Auctor, circunstantiæ expenduntur.*

342 *Quæ verisimilia sunt, & correspondent experientiæ, ac rationi naturali, non egent alia probatione.*

344 *Maxima vis est Iustitiæ, & Veritatis, quam inuitis dentibus, diuina voluntate, quis, quandoq; proferre cogitur. & nu. seq.*

346 *Balaam vocatus à Balac vt malediceret Populo Israel, DEO Opt. Max. Prophetæ linguam moderante, illi benedixit.*

349 *Verb. Volo, disponit, cùm ex aliquibus constat proferentem habuisse animum disponendi eo tempore, quo ipsum verb. Volo, protulit. Secus si ex aliquibus constet alia ratione, quàm animo tunc disponendi verbum illud fuisse prolatum.* & nu. 350. 351. 352. 353.*

354 *Illud autem iunctum cum infinitiuo Relinquere, simpliciter prolatum, an inducat dispositionem, maximè controuersum.*

355 *Qua in re Bartolus quandoq; credidit illud ipsum disponere.*

356 *Sed reprobatur.* *

Et intellectus. §. propositum. l. Pamphilo. de leg. 3. qui diuinũ Bartoli iudicium decepit, recensetur. *

357 *At Iason defendere conatur Bartoli sententiam; pro qua dicit se consulturum, ac iudicaturum, si casus in facto sibi contingat.*

358 *Verb. tamen Volo, vel Volebat, iunctum cum verb. Sit, vel Esset, dispositionem importat. Iunctis his, quæ scripta sunt nu. 365. 366. 367. 368. & nu. 371. 372.*

359 *Singula singulis, & congrua congruis referenda.*

360 *Negatiua probatur ex inspectione scripturarum. & nu. 862.*

361 *Verb. Volo, est fons, & radix omnium dispositionum, in quo verbo substantiuo voluntatis omnia verba resoluuntur.*

362 *An illud fiet enunciatiuè, vel dispositiuè per Doctrinam Baldi optimè cognoscitur. & nu. 363. 364. ac nu. seq.*

369 *Iunctum autem cum infinitiuo Esse, aptissimum est ad institutionem, & vltimam voluntatem, atq; ad omnem dispositionem formandam. & nu. 370. cum seq.*

371 *Verb. Sum, es, est, &c. denotat veritatem, substantiam, & essentiam.*

372 *Verb. Sit, Canon est latæ sententiæ.* *

373 *Verb. Volo, respiciens determinationem certæ rei dispositionem inducere censetur.* * & nu. 374. 375.*

376 *Quod etiam iunctum cum infinitiuo, inducit dispositionem, cùm respicit actum explicandum ab alio, & in proferente non requiritur, nisi explicatio*

488 Clausula

488 *Clausula*, Si non valet quod ago vt ago, valeat omni meliori modo, quo valere potest. *semper in testamento patris apposita censetur.* * *& nu.489.& nu.567.568.569.*

495 *In quo duo testes sufficiunt.* * *& nu.496.ac seq.*

597 *Etiam fœminæ.* * *& post nu. seq.*

498 *Quin & fortuiti, non rogati.* * *& nu. seq.*

500 *Publicatum censetur testamentum coram testibus per nuncupationem implicitam, cùm testator coram ipsis testibus ad scripturam aliquã testamenti se retulit, & prout in ea disposuit.* * *& nu. seq.*

501 *Expressum dicitur, quod ad aliud quippiam aliàs expressum refertur.*

502 *Publicationis defectus non est voluntatis, sed solennitatis defectus. Quæ solennitas in testamento patris inter liberos non attenditur.* * *& nu.503.& nu.669.*

504 *Publicatio ipsa tunc demum est necessaria ad perfectionem testamenti quando agitur de probando testamento per instrumentum. Secus autem si per testes probatio perficiatur.* *

505 *Nihil refert, quòd notarius non habeat testamentum pro perfecto, & absoluto, si de dispositione testatoris perfecta, & absoluta per testes appareat. & nu. seq.* *& nu. seq.*

507 *Bartolus in l. si is qui. aliàs. si quis cum. nu.3.ff. de testam. declaratur,*

508 *Instrumentum fit ad probationem, non ad substantiam contractus.*

509 *Item testamenti.* * *& nu.670.671.672.*

510 *Probatione instrumenti ob aliquam imperfectionem cadente, reiecta non censetur probatio testium. & nu. 511.*

513 *Duæ sunt, inter alias, testamenti perfectiones. & nu. seq.*

515 *Prima, quæ pertinet ad testatorem. & nu. seq.*

519 *Altera, quæ pertinet ad notarium.*

520 *Cùm autem testator pro parte sua perfecit testamentum, nihil refert, quòd notarius pro parte sua illud non perfecerit, si de perfectione ipsius testatoris appareat.*

521 *Nec officit, quòd testator non habeat testamentum pro perfecto ea perfectione, quæ ad notarium pertinet, si illud habeat pro perfecto ea perfectione, quæ ad se ipsum spectat. & nu. seq. vsq. ad nu.526.*

522 *Ruini Responsum.1. lib.2. in facto simili emanatum, ad factum, super quo Auctor de iure respondit, sigillatim confertur, & applicatur.*

523 *Non magis Ouum ouo.* *(& nu. seq.*

526 *Reseruatio testatoris vel ad persuasionem alterius, vel sua sponte facta de aliqua re, puta declarationis suæ voluntatis, vel publicationis testamenti, si post absolutum testamentum contingat, non vitiat actum*

actum ipsum testamenti, quod semel testator pro absolutohabuerit. & nu. 527. 528. 529.

530 *Voluntatis mutatio non praesumitur: sed animus talis esse censetur in futurum, qualis fuit de praeterito, vel de praesenti declaratus, etiam ex interuallo temporis. & nu. 556. & nu. 878.*

531 *Vox vnius vox nullius.*

532 *Deus Opt. Max. testatoris voluntatem non expressam solus assequitur & nu. 544.*

533 *Quam homines coniecturis assequi se posse cùm putant, saepè falluntur.*

534 *Nutus nihil operatur in valente loqui. & nu. seq. vsq; ad nu. 544.*

535 *Testamentum Militis, vel Patris inter liberos nutu factum an valeat, Angelus, & Alexander destinguunt.*

536 *Quorum sententia reprobatur * à Doctoribus volentibus indistinctè non valere testamentum Militis, vel Patris inter liberos nutu conditum. & nu. 537.*

541 *Testator quod non loquitur, velle non praesumitur.*

542 *Voces sunt notae earum, quae in anima sunt passionum.*

543 *Lingua est nuntius, & organum intellectus.*

545 *Testamẽtum etiam imperfectum inter liberos ratione solennitatis, non sustinetur, si pater alio titulo, quàm institutionis alicui ex liberis reliquerit. *.*

546 *Cuius contrariam opinionem (quod pertinet ad testamentum inter liberos) veriorem esse censuit Iason.*

547 *Sed alteram veluti crebriorem defendere conatur Natta.*

548 *Quae tamen limitatur, vt non procedat cùm quis voluit testamentum suum extendi ad consilium sapientis. Nam tunc poterit, ac tenebitur sapiens addere,* Iure institutionis. * *& nu. 549. 550. & post nu. 731.*

551 *Quemadmodum & omnem aliam clausulam, quae ad testamentum sustinendum, & clarificandum pertineat. & nu. 584.*

552 *Epistola probat, & operatur, si peruenerit ad eum, cui mittebatur, viuo adhuc scribente. & nu. seq.*

554 *Ratificatio aequiparatur mandato, etiam in his quae requirunt speciale mandatum.*

557 *Limitatur rursus praecedens communis opinio, vel potius declaratur, vt dispositio patris inter liberos, quorum alicui non fuerit relictum titulo institutionis, si non valeat tanquàm testamentũ: attamen seruari debeat inter solos liberos, remotis extraneis, tanquàm voluntas intestati, compellente iudice liberos ad illam seruandam, qui aditus fuerit in iudicio familiae herciscundae.*

590 Sita-

688 *Iasonisq; contraria, & vera, ac recepta sententia ad ipsum conficiendum affertur.*

689 *Cui etiam, tanquàm postremo loco emanatæ, ac maturiori studio digestæ, est acquiescendum.*

692 *Concluditur opinionem, qua defenditur primum testamentum inter liberos coram septem testibus factum, abrogari per secundum inter ipsos liberos coram duobus conditum, vt verissimam, æquissimam, & receptissimam, omnino esse custodiendam, ac fouendam. & num. 693. & num. 723. 724.*

694 *Quicquid etiam Ruinus hac in re sequutus auctoritatem, vel magis errorem Oldradi, & aliorum, perperam senserit.*

695 *Pariterq; Socinus Iun. deceptus eadē auctoritate, vel potius errore Oldradi, & aliorum illius sectæ Doctorum. & num. seq.*

696 *Opinio illa sequenda est, quam Doctor duobus in locis tenuit, licet in vno loco contrarium tenuerit. & nu. 697.*

698 *Doctor illam opinionem tamquàm veriorem tenere censetur, quam plenius examinat.*

699 *Primum testamentum inter liberos coram septem testibus factum tollitur per secundum inter ipsos liberos coram duobus conditum, siuè in primo liberi sint tantummodo instituti, siuè liberis admixtæ sint extraneæ personæ.*

Quicquid sophisticè nimis Natta dixerit, cuius opinio manifestè conuincitur de falso. & nu. 700. 701. vsq; ad nu. 723.

703 *Testamentum, in quo instituti sint extranei coram septem testibus, abrogatur per sequens, in quo sint instituti venientes ab intestato, qui non sint de liberis, coram quinq;.*

704 *Arg. valet à consequenti destructo.*

706 *Testamentum solenne, in quo institutæ sint extraneæ personæ, tollitur ipso iure per sequens testamentum minus solenne inter liberos factum.*

Etiam si in primo solenni fuerint instituti alij successores ab intestato, qui post filios ad successionem vocarentur. & nu. 707. 708. 709.

710 *Magis est quòd testamentum solenne primo loco factum, in quo sint instituti extranei, rumpatur per sequens minus solenne, in quo sint instituti venientes ab intestato, qui non sint de liberis: quàm quòd primum solenne, in quo vocentur extranei, abrogetur per secundum minus solenne, in quo liberi admittantur. & num. 711. vsq; ad num. 718.*

712 *Parentes liberos instituentes magis sunt priuilegiati in materia testamenti*

777 *Ficos diuidere.*

781 *Concluditur testamentum minus solenne, & imperfectum inter liberos inequaliter institutos ualere.* *

782 *Etiam si magna sit inequalitas, aduersus nonnullorum Doct. concordiã.* * *& num.* 785. 786.

783 *Maxime si legitima filiorum non ledatur.*

784 *Licet ea etiam diminuta, idem sit respondendum, sed ipsa tunc suppleri debeat.*

787 *Illud autem apud omnes receptissimum esse censetur, quod minime curandum sit de inequalitate à Patre inter liberos inducta, nisi illa fuerit notabilis, & excessiua.* *

788 *Testamentum illud Patris fauorabilius liberis dicitur, in quo, exclusis extraneis in altero patris testamento vocatis, condigne instituti sunt ipsi liberi instituendi. & nu.* 789. *& nu.* 791.

790 *Illud operatur propositum in proposito, quod oppositum in opposito.*

792 *Testamentum rursus Patris illud fauorabilius liberis habetur, quod fauet plus altero maiori numero filiorum. & nu.* 793.

794 *Item illud, per quod tolluntur dispositiones ad extraneas personas in altero factæ. & nu.* 795.

796 *Etiam si in altero testamento filij omnes essent instituti.*

797 *Multò magis autem si vnus tantùm in eo fuit vocatus, & alter exclusus*

798 *Illud quoq; eodem iure censetur, quo filij liberantur ab onere fideicommissi in altera patris dispositione ipsis iniuncto. & num.* 803. 804. *& num.* 828.

799 *Fideicommissum enim est onus, & odiosum, & quo ad fieri potest, atq; in dubio propulsandum, etiam si agnationis gratia sit factum.*

800 *Nec diuersum ius constituendum est in eo testamento, quo filia vindicatur à seruitute nubendi in certa familia, in qua per alteram patris dispositionem detinebatur. & nu. seq. vsq; ad nu.* 830.

801 *Conditio nanq; nubendi restricta ad certam familiam, onerosa, dura, aspera, & libertatis matrimonij impeditiua censetur. & nu.* 815. *vsq; ad num.* 835.

802 *Quæ matrimonij libertas non est arctanda. & nu.* 817. *vsq; ad nu.* 827.

805 *Multò magis autem illud testamentum liberis fauorabilius censebitur, quo à duobus ipsis vinculis & fideicommissi, & conditionis nubendi in certa familia liberi ipsi eximuntur. & nu.* 830. 831. 832. 833. 834.

806 *Licet quis metu pœnæ ad matrimonium adstringi nequeat: spe tamen premij solicitari potest.*

807 Hinc pater filias heredes instituere potest sub conditione nubendi Mercatoribus.

808 Item sub conditione nubendi ciuibus, non alienigenis.

809 Item sub conditione nubendi in familia.* (& nu. 814.

810 Item generaliter sub conditione nubendi cum certo genere personarum.

811 Quod tamen, Felino iudice, non est vsquequaq; tutum.

812 Atq; declaratur.* & nu. 813.

816 Mulier autem iussa contrahere cum certo genere personarum, satis prohibita censetur contrahere cum alijs.

817 Quod libertatem matrimonij restringit, & præiudiciale, atq; onerosum esse censetur. & nu. seq.

818 Graue enim, & iniuriosum reputatur quòd homines quibus cum magis placuerit vendendo contrahere non possint.

819 Hinc Retractus Gentilitij statutum inferre damnum venditori dicitur.

820 Proptereaq; illud esse odiosum, asperum, contra ius commune, & strictè interpretandum receptius est apud Doct.*

821 Magis igitur graue, iniuriosum, damnosum, odiosum, durum, asperum, & contra ius commune censetur, quòd mulier cogatur nubere in certa familia. & num. seq.

822 Quæ videtur emere Maritum dote.

823 Tristissimum euentum hæ nuptiæ expectant, quæ cum eo uiro celebrentur, quem mulier odio habeat, auersetur, abominetur, ac despuat.

824 Experientia rerum est efficax, & optima magistra.

826 Voluntatem expleri, præsertim in rebus, in quibus aliqua potest affectio cadere, etiam nullo accedente lucro, lucri loco ponitur, & pro maximo interesse reputatur.

831 Duo vincula magis stringunt, quàm vnum.

833 Graue est quòd quis vno onere prematur.

834 Grauius quòd duplici suffocetur.

838 Bona intelliguntur deducto ære alieno.

839 Nomen hæreditatis diuersa secum affert onera.

840 Dos materna potest vni ex liberis à patre in sua portione relinqui ad inducẽdam æqualitatẽ inter ipsos liberos. & nu. seq. vsq; ad nu. 846.

842 Filia potest institui in dote materna sola, ad hoc vt præterita non dicatur, & testamentum valeat. cum tribus nu. seq.

843 Euidens non indiget probatione.

845 Magis quod est si concedatur, minus quoq; concessum esse censetur.

846 Superfluitas euitanda.

847 Quæ tamen ratione dubitationis tollendæ, & alijs ex causis toleratur.

848 Testa-

848 *Testamentum Patris inter liberos non solum censetur habere Clausulam derogatoriam ad sequentia : sed etiam ad praecedentia testamenta.* * *Cum multis ampliationibus, & declarationibus.* * *& nu. seq. usq; ad nu.* 868. *Ac rursus nu. seq. usq; ad nu.* 888. *Et deinceps nu.* 889. *usq; ad nu.* 943.

854 *Quae Clausula derogatoria tacitè producitur ex superuenientibus inimicitijs inter testatorem, & scriptum haeredem, vel substitutum, ex quibus voluntas testatoris mutata censetur.* * *& nu.* 857. *&* 865. 866. 867. *& nu. seq. usq; ad nu.* 889.

Siuè culpa haeredis, vel substituti : siuè culpa testatoris inimicitiae superueniant. * *nu.*866.867.

Ipsa autem uoluntatis mutatio probatur per Librum rationum, & rerũ memoralium testatoris. * *nu.* 869. 870.871. *& nu.*886.887.

Item per Epistolam ipsius testatoris. * *nu.* 872. *usq; ad nu.* 888.

855 *Clausula rursus derogatoria suboritur ex morte alicuius ex scriptis haeredibus, ob quam voluntas testatoris mutata praesumitur.* * *& nu.* 857. *& nu.* 889. 890. 891. 892. 893. 894.

Quod locum sibi vendicat etiam si mors ciuilis, vel quasi alicuius ex haeredibus institutis accesserit, ob quam ille, quo ad posteritatis propagationem, & familiae conseruationem, à testatore fuerit pro mortuo reputatus. * *nu.* 895. *usq; ad nu.* 906.

856 *Ipsa deniq; Clausula derogatoria ex quibus causis, & rationibus subintelligatur, & voluntas testatoris mutata censeatur Prudentissimi Iudicis arbitrio relinquitur.* * *& nu.* 857. *& nu.* 906.

Quod declaratur, & ampliatur. * *nu.* 907. 908. 909. 910. *& nu. seq. usq; ad nu.* 919.

858 *Modernos expedit allegare.*

863 *In dubio haec ipsa Clausula derogatoria respicit praeterita, non sequentia testamenta.*

864 *Maximè si aliquod testamentum praecesserit.*

870 *Quae notabiliter fiunt, nisi specialiter notẽtur, quasi neglecta videntur.*

871 *Merè dependentia ab animo, & voluntate scribentis per Librum rationum, & rerum memoralium plenè probantur.* *

872 *Sicuti & per Epistolam.* * *& nu.* 873. 874.

875 *Cuius verba siuè dispositiua, siuè enunciatiua probant, si super eo, quod scribens per epistolam facere potuisset, prodierint. & nu. seq. usq; ad num.* 886.

876 *Matrimonium per literas contrahitur.*

881 *Statutum puniens alloquentem banuitum, afficit etiam scribentem literas ad eum.* *

D 882 *Ex*

882 *Ex actu etiam nullo, & inualido testatoris voluntas declaratur.*
883 *Immo ex actu reuocato.*
886 *Libri, & Epistolæ probatio per legitimam literarum comparationē perficitur.* *
890 *Agnationis, & Familię ratio habita censetur ob masculos fœminis prę latos. & nu. 896.*
897 *Mundo mortuus Deo viuit.*
898 *Quæ mors secularis appellatur.*
899 *Bonaq́; ac meritoria censetur.*
900 *Mors ciuilis, vel quasi per interpretationem æquiparatur morti naturali, cùm per omnia repræsentat idem in effectu quo ad id, de quo quæritur, quòd repræsentat mors naturalis.* *
901 *Quod procedit, Socini Iunioris sententia, q̄ñ mens disponentis, & ratio dispositionis ita militat in morte ciuili, quemadmodū et in naturali.*
902 *Quicquid multi ex recentioribus, diuersimodè materiam hanc ingenij ostendendi gratia explicantes, procul à crebriori Doctorum sententia in medium deduxerint. & nu. 903. 904.*
912 *Iudex, arbitrio cuius aliquid sit commissum, quid in re determinãda seruare debeat.* *
Quantaq́; sit eius potestas, & auctoritas. * *et nu. seq. vsq; ad nu. 919.*
913 *Illius etiam, cuius conscientiæ aliquid committitur.*
916 *Filius ad hæreditatem Patris & per rationem naturalem, & per vniuersas leges, & per votum paternum vocatur.*
919 *Clausula derogatoria inducitur ex institutione personæ dilectissimæ, & charissimæ, quàmuis primum testamentū clausulam ipsam habeat derogatoriam.*
920 *Concurrentibus præsertim coniecturis de mutatione voluntatis præcedentis secundum Socini Iunioris sententiam.*
921 *(Quod tamen absq; alia coniectura, Didaco Couar. iudice, optima ratione procedit.)*
922 *Quod Iudex prudenter arbitrabitur.*
Maximè qui possit, sola facti veritate inspecta, iudicare.
Cuius maxima est auctoritas.
923 *Primum testamentum quàmuis solenne, & perfectum reuocatur per secundum etiam inutile, & imperfectum, si inter vnum, & alterū decennij tempus effluxerit.* * *& nu. 924. 925. & nu. 927.*
926 *Etiam si in primo testamento clausula Derogatoria fuerit apposita.* *
928 *Iudex tamen arbitrari debet idem esse, si ad decennium perficiendum parum temporis deficiat. & nu. seq. vsq; ad nu. 941.*

929 *Cùm*

929 *Cùm propter obliuionem præsumptam prioris testamenti hoc lege cautum fuerit.*

931 *Quam minori tempore, quàm decennij inductam fuisse Iudex arbitrari potest.* * *& nu.* 935.

932 *Doctorum autem opiniones circa tempus causandæ obliuionis ita conciliantur, vt controuersia, quæ inter eos exoritur, circa tempus præsumendæ obliuionis, & simul amittendæ possessionis versetur: Crebriorq; hac in re sit opinio, quòd Iudex de minori tempore, quàm decennij non possit arbitrari. Quo autē ad causandam obliuionē duntaxat, res tota iudicis arbitrio cōmitatur.* * *& nu.* 933. 934. 935.

936 *Et quàmuis obliuio præsumatur etiam post annum.*

937 *Receptius est tamen, quòd in hoc certa dari non possit doctrina.* *

938 *Atq; iudicantis arbitrio res committatur.* *

939 *Quemadmodum & committitur quod tempus magnum, vel paruum censeatur.*

940 *Proximè futurum pro iam existente habetur.*

Parua, seu modica non habentur in consideratione.

941 *Ex quibuscunq; coniecturis Iudici constare possit testatorem voluisse secundum testamentum præualere, tollitur primum, licet secundum sit quidem simpliciter factum.* * *& nu.* 942.

943 *In articulo mortis constitutus, & habens linguam grossam, ac balbutientem, semimortuusq; existens An, & quando testari possit.* *
Qua in re intellectus. * *l. iubemus. C. de testa. in medium affertur.* *& nu.* 944. 945. 946. 947.

948 *Filia per statutum, vel pactum, stantibus masculis, & respectu ipsorum masculorum exclusa: non simpliciter, & absolutè, sed suspensiuè, & respectiuè exclusa censetur. Quo fit vt, cessante causa exclusionis, nempè, masculis de medio sublatis, ipsa filia succedere non prohibeatur.* * *& nu.* 949. *cum duob. nu. seq.* (*solet.*

950 *Omnis dispositio, Rebus in eodem statu permanentibus, interpretari*

951 *Rerum mutato statu, & noua causa accedente, dispositio cessare debet.*

952 *Filia per statutum, vel pactum exclusa à successione intestati, non prohibetur succedere ex testamento, quàmuis minus solenni inter liberos facto.* *

953 *Baldus in l. cum antiquitas C. de testamen. dicens Testamentū non probari per testes, quorum vnus deponat plus, & alter minus, declaratur.* *&* 4. *nu. seq.*

956 *Testes omnes fuisse præsentes ad totum testamentum in dubio præsumitur, si concordant in dicto, super quo deponunt.*

958 *Discordantes autem in aliquibus minimis maiorem fidem obtinẽt, quàm si eadem verborum structura, & formalitate deponant. & nu. 993. & num. 998.*

959 *A quibus non exigitur quòd exprimant verba formaliter, dummodo exprimant sensum. & nu.* 1003.

960 *Et sufficit eos concordare in facto principali, licet non conueniant quo ad corticem verborum.*

961 *Qui quidem eliduntur per contrarietatem, si vacillant verbis, & mente: secus si verbis tantùm, & non effectu verborum. & nu. seq.*

962 *Veruntamen concordandi sunt quo ad sensum, si non possunt quo ad literam concordari, etiam ad effectum vt probent.*

963 *Quinimo non officit quòd discordent in cæteris si super facto principali concordant. * & nu. 965.*

964 *In quo etiam si in aliquo modico discordent, non censentur varij sed probant.*

966 *Qui tamen quando debeant, nec ne in forma, & cortice verborum Testatoris concordare.*
Et simul Antonius de Butrio in c. nihil obstat. de verb. sign. latè declaratur, atq; discutitur. & nu. seq. vsq; ad nu 1052.

970 *Eorum autem variatio in verbis prolatis tunc demum officit, quando formalitas ipsa verborum fuit articulata, & ad eam probandam quis se astrinxit. & nu. 944. 945. & nu. 999. & num. 1016. & nu. 1024. & nu. 1037.*

972 *Clausula* Non se astringens, &c. *maximam habet virtutem, & efficaciam. & nu.* 1037.

974 *Testium dicta, interpretationibus sophisticis, cauillationibus, & calumnijs reiectis, benignè, ac sincerè, amplexata veritate, sunt intelligenda, atq; etiam cum aliquali impropriatione iuuanda.* *

975 *Qui An, & quando debeant in forma, & cortice verborum testatoris concordare, cùm interrogati fuerunt ab examinatore de formalitate ipsa verborum.*
Hinc Rolandus à Valle cons. 33. lib. 2. & simul cum eo Baldus, Alexander, Iason, Felinus, Socinus, Barbatia, Decius Crottus, Ruinus, Cacialupus, Angelus de Castro, Cotta in locis, de quibus sub nu. 979. 987. 990. discutitur fusiusq; declaratur. & nu. seq. vsq; ad nu. 1006. & nu. 1025. vsq; ad nu. 1038. & nu. 1050.

977 *Difficultas nulla maior est in iure nostro, quàm benè intelligere in quibus terminis loquantur Leges, Glossæ, & Doctores.*

984 *Ex quibus cognoscatur quòd testes vel restringere suam responsionem ad verborum formalitatem, vel rei substãtiam, & effectum referre voluerint.*

tentiam, semper (quo ad magis fieri potest) iuuare testamenta.
Maximè ad pias causas.
Et inter liberos.
In quibus non est de apicibus iuris disputandum.

1078 *Ista etiam, iudice Barbatia, est via æqua, iusta, sancta; iuri, & æquitati conformis.*
Cum quo in facti specie huic simillima consulente, secundam testatoris dispositionem, de qua tractatur, validam, & efficacem esse ad tollendum primum testamentum perfectum, concludit Auctor.

1079 *Qui rursus cum ipso Barbatia D. Iudicantem admonet quomodo agatur de excludenda filia à successione patris, quod omnia iura tam humana, quàm diuina abhorrent.*

1080 *Partesq́, suas esse in pronunciando primum Testamentum fore reuocatum per secundam dispositionem, de qua agitur, vnà cum ipso Barbatia sermonem repetens Auctor ipse asseuerat, Et Responso pro Vxore extremam manum imponit.*

DEI OPT. MAX. NVMINE IMPLORATO.

1 CVM VERITAS † disputando facilius inueniatur: ex norma Herennij Modestini, quem & notando, & disputando benè, & optima ratione decreuisse testatur Arcadius in.l. fin.§. mista.ff. de
2 muner.& honor. Et veritas † sæpius exagitata magis splendescat in lucem
3 c.graue.35. q.9. Et sicuti natura, † est Aromatum, vt longè magis contrita redoleant: sic & veritas quantò magis conteritur, & oppugnatur, tantò clarior, expulsis nebulis, in lucem progrediatur. vt dixit Pau.Cast.consi.23.solet aromatum. in Antiquis (vt appellant) seu lib j.

4 lib.j Et quasi ferro † viam aperiat, qui per contraria transit. vt inquit Bal. in.l. precibus. nu.33. C. de imp. & alijs sub. Quibus sententijs passim vtuntur Doctores exordiendo, ac præludendo. vt Cur. Sen. cons.78. in princ. Ioan. de Zan. cons.51. nu.1. inter cons. Alex. lib.4. Mart. Garat. cons.58. nu.2. lib.3. cons. crim. Ias. cons.31. nu.1. inter cons. Syluani, Corn. cons.5. nu.1. lib.3. Cur. Iun. cons 116. nu.1. Sylua. cons.1. nu.113. Soc. Iun. cons.128. nu.176. lib.j. & cons.39. nu.19. & cons.79. nu.3. lib.3. Aymon Crauet. cons.135. nu.18. & Resp.j. pro Genero nu.1. Chassenæ. cõs.37. nu.5. Rolan. à Val. cons.6. in princ. lib.j. & cons.43. nu.6.7. & cons.66. in princ. & cons.100. nu.1.2. lib.2.

Prima quidem fronte (vt in hac quæstione testamenti D. Celsi Zoboli verbis etiã vtamur Celsi I.C. in.l. quingenta. ff. de probat.) dicendum videbatur dispositionem, de qua in proposita facti specie, nec nomen, nec effectum testamenti aliquo modo sortiri posse, ex infrascriptis contrarijs, quæ breuius, quoad fieri potuit, consultò perstrinximus, ne cùm aliqua longiori sermone sint à nobis inferius necessariò pertractanda: simul & his fusius, copiosiusq; in medium deductis, legentium mentes duplici onere premerentur. Si tamen onus (quod minimè puto) cuiquàm legalis philosophiæ cultori, & veritatis, ac Iustitiæ amatori potest videri, pulcherrimam, subtilissimamq; iuris quæstionem, & eandem verissimis, ac iustissimis demonstrationibus solutam, discussam, enucleatam, diffinitam, atq; pro defensione veritatis, & Iustitiæ ab obscurissimis tenebris ad clarissimam lucem reuocatam, ac restitutam: qualem hanc ipsam esse profitemur, ad quam accingimur: non suo, sed nostro labore, ac studio digestam, absolutam, & omnibus numeris perfectam præ manibus habere, & non parua delectatione, atq; vtilitate succisiuis horis perlegere.

5 Primò igitur, valet † argu. à sufficienti partium enumeratione.l. patre furioso. vbi Bar. & alij not. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. sed dispositio, de qua agitur, non potest valere, vt testamentum
6 in scriptis de iure communi, † quia non fuerunt seruata solennia, de quibus in.l. hac cõsultissima. & in.l. iubemus. C. de testam. quæ exactissimè omnium, quos adhuc viderim, recensuit Rolan. à Val. cons.36. lib.j. Nec potest valere vt testamentum in scriptis de iure
7 speciali inter liberos, † quia non fuerunt seruata solennia, de quibus in Auth. Quod sine. C. de testamen. Et in specie tempus in ea deficit, quod necessarium esse censetur. vt inquit Alex. cons.123. nu.4.

nu.4.lib.j. & conſ.76.nu.11.lib.3. Minus poteſt valere vt teſtamentum nuncupatiuum, † quia D. Celſus coram teſtibus voluntatem ſuam perfectè non manifeſtauit, cùm nomina hæredum, ac legatariorum coram illis non expreſſerit. iux.tex.in.d.l. hac conſultiſſima. §.per nuncupationem. &.l.in teſtamentis. C. de teſtamen.&.§.fin.Inſti.eod.tit. Ergo, &c.
8

9 Secundò, Diſpoſitio teſtatoris relata ad ſchedulam, † puta ſi dicatur. *Volo ſchedulam, quam dimiſi penes talem, eſſe meum teſtamentum.* Licet valeat, quo ad legata: non valet tamen quo ad inſtitutionem hæredis. vt tradit Iaſ. in.d.l.hac conſultiſſima.§.per nuncupationem.C.de teſtamen. ſed diſpoſitio, de qua tractatur eſt huiuſmodi. Ergo, &c.

10 Tertiò, Teſtatoris diſpoſitio pendens à voluntate, † & arbitrio alterius tanquàm captatoria non valet.l.illa inſtitutio. &.l. captatorias.ff.de hære.inſti.l.captatorias.C.de teſtamen. mil'it. ſed diſpoſitio, de qua loquimur, ex alieno pendere videtur arbitrio: nempè ex arbitrio Generi, qui poſſet captare, & vnam ſchedulam pro alia exhibere. Ergo, &c.

11 Quartò, Licet teſtamentum imperfectum † ratione ſolennitatis valeat inter liberos.d.l.hac cõſultiſſima.§.ex imperfecto.C.de teſtamen. Tamen ſecus eſt, ſi teſtamentum ſit imperfectum ratione voluntatis. vt ibi tradũt Bar.Alber.Bal.Salyc.Angel.Pau.Caſ. Alex.Corn.Iaſ.Riminal.Natta, & deniq; ſcribentes omnes. Di-
12 citur autem teſtamentum imperfectum † ratione voluntatis (vt ceteros omittam caſus) quando teſtator voluit inſtrumentum cõfici per Notarium de voluntate, ac teſtamento ſuo, & interim ipſe teſtator moritur, nullo facto inſtrumento per ipſum Notarium. Tunc enim teſtatoris voluntas ſuſpenſa videtur donec inſtrumentum conficiatur: & illa potius præparatio ad teſtandum, quàm perfecta voluntas teſtamenti cenſetur. vt tradit Oldra conſ.119. Titius condidit teſtamentum. Ioan.Andre.in Addi.Spec.in Tit. de inſtru.edit.§. compendioſè. ſub nu.31.in ver. ex parte. verſi. ſed fuit quæſtio de facto.Pau.Caſt.conſ.449. aliàs 463. viſa dicta facti narratione.lib.2.ſeu (vt appellant) in Nouis. Dec. conſ.159. & in eodem caſu Iaſ.conſ.155.lib.4. Sed in propoſita facti ſpecie teſtator volebat, quòd de voluntate ſua conficeretur inſtrumentũ per D.Ioannem Bapt. de Maro Notarium ad id ſpecialiter iuſſu ipſius teſtatoris vocatum: vt duo teſtes deponunt, nempè D Paulus, & D.Daria: quod minimè factum eſt. Ergo, &c.

13 Quintò, Verbum † Volo, non inducit dispositionem, alijs nõ concurrentibus: sed potius primum animi motum in futurum factis explicandum enunciare videtur. vt tradunt Doct.in.l. serui electione. de leg.j.in.l.cunctos populos.C.de summa Trini. & fide catho.in.l.gerit.ff.de acquir.hæred.in.l.1.§.si quis ita.ff.de ver.

14 obli. Ad hoc autem vt verbum, † Volo, dispositionem inducat necessariæ videntur cõiecturæ, quæ cumulantur in.l. Pamphilo.§. propositum. de leg.3. Vel saltem duæ illæ principaliores: nempè, Quòd testes iussu testatoris conuocentur: & quòd ad interrogationem personæ, cuius interest, verbum, Volo, fuerit à testatore prolatum: ex quibus deliberata mens disponendi colligitur, secundum Doct.in locis proximè deductis, & Soc.Iun.conf.179. lib.2.vbi plurimos hac in re congerit. Sed D. Celsus nec conuocatis testibus, nec ad alicuius interrogationem protulit illa verba *Volo, quòd scriptura, quam mea manu scriptam, & continentẽ meũ testamẽtum misi ad Generum meum, sit meum testamentũ.* Ergo,&c.

15 Sextò, Si constat aliquem voluisse † testari in scriptis, & deficiant solennitates requisitæ: dispositio illa non sustinetur etiam in vim testamenti nuncupatiui, quamuis aliàs tot interuenerint, quę sufficerent ad ipsum testamentum nuncupatiuum. vt post Dyn. inquit Bar.in.l.fin.in fin.ff.de iure codicil. Sed D.Celsus videtur voluisse testari in scriptis: vt colligitur ex literis, quas vnà cum ipsa testamenti schedula ad Generum misit: ex illis, scilicet, epistolæ verbis. *Et poi me la rimanda fidelmente, ch'io ho in animo di farla poi sigillarla, & farne di ciò rogare vn Notaio con tutte le sue solennità, &c.* Quæ verba præ se ferunt formam testamenti in scriptis iux.l.hac consultissima. &.l.iubemus.C. de testamen. Et solennia ad id requisita deficiunt. Ergo, &c.

16 Septimò, In testamento † siuè in scriptis, siuè nuncupatiuo numerus septem testium requiritur. d.l. hac consultissima. in princ. &.§.per nuncupationem.C. de testamen. Et quidem non solum de forma probatoria: sed etiam de forma substantiali. vt dixit Bar.in.l. nemo potest.in.1. opp. quem omnes ibi sequuntur. de leg.j. Sed testamentum, de quo tractatur, tribus tantum testibus probatur. Ergo, &c.

17 Octauò, Testimonium mulieris, † quod pertinet ad testamentum, nullius est virtutis.l.qui testamento.2.§. mulier.ff. de testament. Sed ad probandum hoc ipsum testamentum, inter alios testes mulier connumeratur. Ergo, &c.

18 Nonò

18 Nonò, Non sufficit † testes idoneos testamenti factioni adfuisse, nisi etiam apareat illos, vt testamento interessent, fuisse rogatos. l. heredes palam. §. in testamentis. ff. de testamen. siuè testamentum sit in scriptis. d. l. hac consultissima. in princ. C. eod. tit. siuè sit nuncupatiuum. vt est glos. in. §. fin. in ver. adhibitis. Insti. eod. tit. sed in hoc, de quò disserimus, testamento non fuerunt testes rogati, sed fortuiti. Ergo, &c.

19 Decimò, Ex scriptura † non lecta, vel publicata coram testibus non probatur testamentum. l. ex ea scriptura. vbi Bar. ff. de testamen. quod in specie dixit Salyc. in. d. §. ex imperfecto. Sed scriptura D. Celsi non fuit lecta, vel publicata corā testibus. Ergo, &c.

20 Vndecimò, Cùm notarius † non habet testamentum pro perfecto, & absolnto, nihil actum esse censetur. vt tradit Bar. in. l. si is qui. aliàs. si quis cùm nu. 3. ff. de testamen. Sed in casu, de quo agitur, tantum abest, vt notarius habuerit testamentum D. Celsi pro perfecto, & absoluto: vt potius crediderit testamentum eo modo confici non posse, quo ipse D. Celsus voluit: vt Notarius ipse asseuerat in sua depositione. Ergo, &c.

21 Duodecimò, Si testator † non habet testamentum pro perfecto, & absoluto, multò magis ex defectu voluntatis testamentum irritum esse dicemus. vt inquit Bar. in. d. l. si is qui. aliàs. si quis cū, nu. 2. ff. de testamen. Sed D. Celsus non videtur habuisse testamētum suum pro perfecto, & absoluto: quia, significante illi notario, quòd mittebatur Parmam ad accipiendum schedulam à Genero, vt sic ipsa schedula testamenti publicaretur, D. Celsus dicitur acquieuisse annuendo capite, vt deponit notarius, qui ex hac coniectura dicit se cogitare, quod D. Celsus existimaret se minimè testatum fuisse. Ergo, &c.

22 Decimotertiò, Hodiè † & in testamento solenni de iure communi, & in testamento imperfecto inter liberos de iure speciali cuicunq; ex filijs, vel nepotibus locum suitatis obtinentibus relinquendum est aliquid titulo institutionis, alioquin testamentū non valet: vt tradunt Doct. in Auth. Nouissima. C. de inoffi. testamen. Sed D. Deodatæ ipsius testatoris nepti ex filio prædefuncto nihil in hoc postremo testamento relictum fuit iure institutionis, sed alijs titulis. Ergo, &c.

23 Decimoquartò, Posteriore † testamento rumpitur quidem superius ritè, ac solenniter factum: sed ita demum si posterius & ipsum sit perfectum. §. posteriore. Insti. quib. mod. test. infir. l. san

24 cimus. C. de teſtamen. Vel ſaltem † tribus concurrentibus: nempè
quòd in primo ſolenni fuerint inſtituti extranei, & quòd in ſecun-
do non ſolenni fuerint inſtituti venientes ab inteſtato, & quòd in
ipſo ſecundo interfuerint quinque teſtes. d. l. hac conſultiſſima. §.
25 ſi quis autem. C. de teſtamen. Præſertim ſi primum † teſtamen-
tum ſit factum à patre inter liberos: nam tunc non reuocatur per
ſecundum, niſi duobus copulatiuè concurrentibus, nempè, quòd
pater expreſsè reuocet primum: & quòd ſecundum ſit factum co-
ram ſeptem teſtibus: Auth. Hoc inter liberos. C. de teſtam. Sed
primum teſtamentum D. Celſi iure perfectū eſt, & ſolenne: cùm
tamen ſecundum ſit imperfectum, & minus ſolenne: nec in pri-
mo inſtituti ſunt extranei, quinimo liberi: & in ſecundo non in-
terfuerunt ſeptem teſtes, immò nec quinque: minuſq; primum
fuit expreſsè reuocatum. Ergo, &c.
26 Decimoquintò, Qui articulatè † loqui non poteſt teſtamenti
factionem non habet, quia mortuo ſimilis eſt. l. iubemus. C. de te-
ſtamen. Sed D. Celſus talis videtur fuiſſe, cùm tempore teſtamēti
in loquela iam deficeret ob morbi acerbitatem, vt Notarius de-
ponere videtur. Ergo, &c.
27 Decimoſextò, Teſtamentum † minus ſolenne valet tantùm
inter liberos ab inteſtato ſucceſſibiles. l. fin. C. famil. herciſ. Sed
28 D. Martha hæres inſtituta in ſecundo teſtamento, † tùm ex ſtatu-
to Regienſi excludente filias dotatas, tùm ex pacto de non ſucce-
dendo per eam facto tempore dotis conſtitutæ, non eſt ab inteſta
to patri ſucceſſibilis, quin potius redacta eſt ad inſtar extranei, &
poteſt præteriri abſq; eo, quòd teſtamentum ſit nullum, cùm ha-
29 beatur pro mortua. vt † primum tradit Bal. in. l. maximum vitiū.
30 q. fin. ſub nu. 15. & ſeq. C. de liber. præt. & † alterū ponit Bar. in. l.
31 qui habebat. nu. 6. ff. de bono. poſſ. cont. tab. Vtrumq; † verò cō-
memorat. Guliel. Benedict. in. c. Raynutius. in ver. Duas habens
filias. nu. 178. & nu. 261. & ſeq. de teſtamen. Ergo, &c.
32 Decimoſeptimò, Cùm aliqui † ex teſtibus teſtamentarijs di-
cunt plus, & aliqui minus, non probant etiam in eo, in quo ſunt
conteſtes, quia ſic apparet eos omnes non fuiſſe præſentes ad to-
tum teſtamentum. vt inquit Bal. in. l. cùm antiquitas. C. de teſtam.
Sed teſtes recepti ſuper teſtamento D. Celſi eadem verborum mē
ſura non deponunt verba prolata à teſtatore, & reſponſionem da-
tam à Notario: ſed D. Daria dicit plus, & D. Paulus dicit minus,
at D. Ioan. Bapt. multò plura recenſet. Ergo, &c.

Decimo-

Decimooctauò, Quando agitur de probando testamento ali-
33 cuius, oportet † quòd testes concordent in forma, & cortice verborum testatoris. Quo fit, vt si duo testes producantur ad probandam hæredis institutionem, quorum vnus deponat testatorẽ dixisse, *Seium hæredem facio*: & alter dicat testatorem protulisse hæc verba, *Seius sit hæres*: non cẽseatur probata hæredis institutio: cùm testes in forma, & cortice verborum discordent: Ita dixit Ant. de Butr. in c. nihil obstat, de verb. sign. Sed testes recepti super testamento D. Celsi non concordant in forma, & cortice verborum ipsius testatoris, vt ex eorum patet inspectione. Ergo, &c.

34 Decimononò, In dubio † tenenda est illa opinio, quæ fauet testamento, etiam ad exclusionem filiorum: vt tradit Grãmat. Decisi. 103. nu. 145. & Neuiz. plurima congerens cons. 26. nu. 7. vsq; ad nu. 16. sed prædicta argumenta saltem reddunt hanc causam dubitabilem. Ergo pro primo testamento, etiam ad exclusionem D. Marthæ filiæ videtur esse indicandum.

QVIBVS tamen, & alijs similibus non obstantibus, quæ verè non obstant, prout ex infrà deducendis, & allegandis luce meridiana clarius demonstrabitur, contrariam sententiam, vti veriorem, & humaniorem amplectendam esse censemus. Et si qua difficultas oritur (vt cum Ruino loquar in consilio mox citando) hoc contingit ex improbitate Notarij, cuius impietatem admirari non desino, qui D. Celso in extremis constituto, & volenti testari sese opposuit, vt illius hæreditas ad eos perueniret, ad quos ipse testator non vellet. Quia igitur video quòd calliditate
35 Notarij voluntas testatoris est obumbrata, pium † quidem esse arbitror, & laudabile omni conatu, & studio eam adiuuare: vt in simillimis terminis, & quidem mutatis solùm nominibus, exorditur Ruin. cons. 1. sub nu. 7. vers. sed præmissis lib. 2. & quòd piũ sit defendere testamentum, quod prætextu alicuius omissæ solennitatis impugnetur, dixit Pau. Cas. cons. 413. viso, & examinato suprascripto puncto. col. 2. vers. sed his non obstantibus. lib. 2. vel (vt aiunt) in Nouis. Quod libenter nos faciemus admoniti
36 Iram DEI super se illum prouocare, qui veritatem opprimi prospiciens, eam pro viribus non defendit. c. quisquis xj. q. 3. Non
37 solùm enim ille † proditor est veritatis, qui transgrediens veritatem, palàm pro veritate mendacium loquitur: sed etiam ille, qui nõ liberè veritatem defendit, quam liberè defendere conuenit. c.

nolite

38 nolite timere. xj. q. 3. Nec propter persecutionem † futuram debent Doctores abstinere ab enunciatione veritatis. c. si rector. & c. scimus. Dis. 43. tradit Catald. de Boncomp. in Tract. de Potesta
39 te Papæ. sub nu. 1. & 2. & de veritate † pro viribus defendenda congerit multa Neuiza. in Sylua nupt. lib. 5. nu. 112. vsq; ad nu. 119. & cons. 34. nu. 6. 7. 8. Iacob. Philip. Port. cons. 162. nu. 58. Dec. cons. 151. in princ. Soc. Iun. cons. 76. nu. 1. & cõs. 127. nu. 1. lib. j. cons. 41. nu. 1. 2. 3. & cons. 134. nu. 1. 2. lib. 3. cons. 10. nu. 1. lib. 4.

SED antequàm ad vlteriora progrediamur, paucis hoc loco admonendum esse duximus, controuersiam super memoratis D. Celsi testamentis verti solummodo inter D. Martham filiam, & D. Deodatam neptem ipsius testatoris. Nam sublato iam de medio per mortem D. Prospero testatoris fratre, in priori testa-
40 mento hærede primo loco scripto, Clariss. † I. C. D. Hieronymus Zobolus alter testatoris frater superstes, & ipse in priori testamento hæres primo loco cum dicto fratre scriptus, postquàm ex testamenti schedula manu fratris scripta, iunctis assertionibus testium cognouit, atq; perspexit mutatam ipsius fratris voluntatẽ fuisse ab illa, quam in priori testamento expresserat, ductus conscientia, religione, pietate, & sanctitate; quibus virtutibus inter omnes clarus, conspicuus, & illustris efficitur, hæreditati fraternæ renunciauit coram Mag. & Clariss. D. Prætore Regij ad fauorem, & in gratiam vel filiæ, vel neptis, prout iustitia, & æquitas dictabit ipsam hæreditatem vel ad vnam, vel ad alteram pertinere. Nouit enim optimè vir prudentissimus, religiosissimus, &
41 sapientia, pietate, sanctitateq; insignis Vltimam † voluntatem, licet minus solennem, arctare in foro conscientiæ, Poli, & veritatis: atq; impugnantem testamentum prætextu defectus numeri testium, vel alterius solennitatis peccare mortaliter. vt tradit Abb. in Rep. c. cum esses. col. 2. vlt. not. vbi Barba. & Anani. de testam. Ant. Rub. cons. 107. Neuiza. cons. 26. nu. 13. Iac. Philp. Port. cons. 12. nu. 14. Corn. cons. 10. nu. 1. lib. j. Vbi attestatur
* hanc esse * communem Doctorum sententiam. Quod fatetur etiam Didac. Couar. in d. c. cum esses. ante nu. 6. de testamen. quàmuis ipse ingenij ostendendi gratia contrariam opinionem defendere conetur. Quæ communis opinio præsertim, & absq;
42 † dubio locum sibi vendicat, quando impugnans testamentum certus est de voluntate defuncti; vt amplexata communi Docto-

rum

rum opinione, & ipso Didac. Couar. reprobato, censuit Fernand. Vasqui. in Tract. de succes. creat. §. 1. nu. 23. 24. &. §. 2. nu. 9. & in Tract. de succes. progres. §. 30. nu. 30. 31. Palam est autem à
43 communi † opinione in decisiuis non esse recedendum. l. athletas ff. de his, qui not. in fa. l. 1. ff. de offi. quæstor. c. ne innitaris. vbi scribentes omnes. de constit. tradit Bar. Bal. Ang in. l fin. C. de pœna iudi. qui malè iudic. Alex. cons. 95. nu. 6. lib. 2. Corn. cons. 186. sub nu. 2. lib. 3. Barba. cons. 19. sub nu. 10. lib. 2. Crott. cõs. 4. nu. 2. Sylua. cons. 3. nu. 52. Soc. Iun. cons. 95. nu. 37. lib. j. & cons. 189. nu. 74. 75. lib. 2. Dec. cons. 441. nu. 14. Matthe. de Matthe. in Tract. de elect. opini. ante nu. 3. Pet. Lenaud. in Tract. de Priuil. Doctor. in 2. par. §. 24. Catel. Cott. in Memoral. in ver. opinio communis. 1. Iuris consultiss. D. Pet. Ioan. Ancha. Regiẽ. Famil. Quæst. lib. 1. q. 6. nu. 8. Rolan. à Val. cõs. 60. nu. 38. 39. 40. lib. j. Ioan. de Amic. cons. 78. nu. 10. Lancil. Conrad. de offi. Pręt. Rub. de sententijs nu. 21. cum seq. Neuiza. in Sylua nupt. lib. 5. vbi latissimè. Ioan. Nic. Arelet. in Annot. ad Alciat. in Tract. de Præsumpt. Reg. 1. Præsumpt. 51. sub lit. A. Et hæc ipsa, de qua agitur, communis opinio tantò magis est amplectenda, quantò
44 magis pro † salute animæ tutior esse deprehenditur. c. consilium. de obserua. ieiun. c. iuuenis. vbi not. Abb. de spon sal. c. ad audientiam. vbi pariter Abb. aduertit. de homicid. c. nullus de pęniten. Dis. 7. tradit Ange. de Aret. in Tract. de testamen. glos. 104. nu. 8. Afflic. Decis. 230. sub nu. 4. Bertrand. cons. 149. nu. 6. 7. vol. 2. par. j. Sylua. cons. 10. nu. 36. Iac. Philip. Port. cõs. 7. nu. 35. & cõs. 58. nu. 7. Natt. cons. 136. nu. 10.

45 AGITVR ergo de testamento † patris inter liberos (vt ad causam descendamus) quòd dispositio generica, innominata, rudis, informis, effrena, liberaq; esse censetur ab omnibus iuris ciuilis, & positiui solennitatibus, nihil aliud requirens ad sui creationẽ, & firmitatem, quàm legitimam voluntatis paternæ probationem à primæuo iure gentium, vel potius ab Euangelica lege expetitam, qua in ore duorum, vel trium stat omne verbum. c. cum esses. & c. relatum. de testamen. Hanc nostram, vel magis, & verius, vniuersæ iuris prudentiæ propositionem probat tex. in l. fin. C. famil. hercis. quo alter melior in toto iure non reperitur. teste Guliel. Benedict. in c. Raynutius. in ver. Testamentum. I. sub nu. 72. de testamen. & tex. in. l. hac consultissima. §. ex imperfecto C. de testam, qui est clauis in hac materia: vt dixit Iul. Clar. in. §. testa-

teſtamentum,q.8.lib.3.ſenten.recept. & tex.in Auth.de teſt. m. imperſ.qui poſtremus à Iuſtin. Imper.emanauit, & quo plenius hæc ipſa teſtamenti ſpecies exprimitur, ac traditur: vt inquit Natt.in.d.§.ex imperfecto.in.4.præmiſſo.ſub nu.29. Ex iſtis e-
46 nim tribus citatis iuribus manifeſtè patet omnem † iuris ciuilis, & poſitiui ſolennitatem, quod pertinet ad ipſum patris teſtamẽtum inter liberos, remiſſam, reſecatamq́, & reiectam fuiſſe à Legiſlatoribus: & nihil aliud leges expoſtulare in hac ipſa teſtamẽti ſpecie, quàm quòd legitimo quouis modo, iuxta puros, & ſimplices iuris naturalis terminos voluntas patris eluceat. Hoc ipſum tradunt Bar.Bal.Alber.Saly.Angel.Pau.Caſ.Alex.Corn.Iaſ. Riminal.Natt.Curt. & deniq; Doct.omnes in d.§.ex imperfecto. Alex.conſ.104.nu.4.5.lib.2.Soc.Inn.conſ.144.nu.31.32.lib.2. Natt.conſ.423.nu.1.2.3.4. Augu.Beróus q.36.nu.4.5. Iul.Clar. in d.§. teſtamentum. q.8. Fernand. Vaſqui.in Tract. de ſucceſ. creat.§.xj.nu.44.verſ.ſic ergo. & nu.45.46. &.§.21. nu.72.73. 74.cum ſeq.vſq; ad nu.82. & in Tract.de ſucceſ.reſolut.§.1. nu. 35.36.37.38. Iac.Philip.Port.conſ.12.nu.8.9.10.11.12.Apud quos innumeri Doctores alij concluſionem hanc veram,& com-
* munem amplectentesq́, & ipſam veram, & * communem eſſe atteſtantes, & aſſeuerantes videri poſſunt. Multaq; priuilegia teſta menti huius informis inter liberos à commemoratis Doctoribus recenſentur,quę teſtamento formali minimè competunt, de quibus infrà locis ſuis opportunè verba faciemus.

47 Quæ verò ſit ratio, † quare leges tantis fauoribus teſtamentũ patris inter liberos proſequantur, varij varia tradiderunt: quorũ omnium recenſuit opiniones Natt. in.d.§. ex imperfecto:in.5. præmiſſo.ſub nu.30.& illis omnibus reiectis, atq; optimis rationibus confutatis, hanc ipſe aſſignat veriſſimam, concludentiſſimamq́; rationem. Nempè, quòd ratio.§.ex mperfecto.(vt verbis eius vtar formalibus) ſit fundata in quadam reuerentia debita à liberis parentibus, propter quàm noluit Legiſlator, quòd liberi reſcinderent paternum iudicium in eo, quod ad ipſos pertinet liberos: ſed qualecunq; eſſet, illud amplecterentur: Noluit enim Lex ſe mediam facere inter tàm coniunctas perſonas cum illa rigoroſa ſolennitate teſtamentorum: ſed rectè habere viſum eſt, ſi inter eas ex mera iuriſgentium æquitate ageretur. Hactenus Natt.in.d.§.ex imperfecto.in.5.præmiſſo.nu.31.32.vbi probat optimè hanc eſſe veram, & germanam illius diſpoſitionis ratio-

nem

nem, concludens non fauore liberorum, sed parentum tot, ac tanta priuilegia huic patris testamento inter liberos à Legislatoribus fuisse concessa. quod probat etiam ipse Natt. conf. 423. nu. 12. & conf. 662. nu. 4. 5. 6. 7.

Hoc autem testamentum patris inter liberos informe, & minus solenne, quod validum est de iure speciali, & propriè
48 † testamentum esse censetur, adeò vt, ipso condito, liberi ex testamento succedere dicantur, non secus, atq; ex testamento formali, &
* omnibus numeris perfecto succedatur, iux. * communem Doctorum sententiam, de qua post alios testis est certissimus Fernan. Vasqui. in Tract. de succes. creat. §. 21. nu. 47. 48. 49. & sub nu. 61. vers. deniq;. & sub nu. 73. vbi contestes commemorat: licet aliquibus non contineatur, ac moderetur iuris ciuilis, & positiui habenis: sed solutum, effrenum, ac liberum discurrat per latissimum iuris naturalis campum, nihil aliud requirens, quàm purâ,
49 & simplicem patris voluntatem: Diuiditur † tamen in testamētum in scriptis, & nuncupatiuè cōditum, ad exemplum testamēti, quod validū est secundū normas iuris communis: & vnaqueq; testamenti huius paterni species intra suos cancellos continetur, suasq; proprias expostulat probationes, vel demonstrationes.
50 Testamentum † enim patris inter liberos in scriptis rectè conditur secundū formam Auth. Si modo. C. famil. hercis. & Auth. Quod sinè. C. de testamen. quæ Authenticæ per situationem, licet sint separatæ: adeò tamen conueniunt, & (vt ita dicam) fraternizant, vt vna sinè altera rectè intelligi non possit. Nam Auth.
51 Quod sinè. † pendet ab Auth. Si modo. vt aduertunt ibi Gloss. &
52 Doct. Quando enim reperitur † schedula, in qua per literarum consequentiam dispositionis tempus, liberorum nomen, & vnciarum numerus declaratur: tunc si tota scriptura manu propria ipsius patris fuerit scripta, nulla vel patris, vel liberorum subscriptio desideratur, sed talis scriptura valet inter liberos tanquàm testamentum in scriptis de iure speciali. Si verò tota scriptura manu propria patris scripta non fuerit: tunc vel patris, vel liberorum subscriptio requiritur, & talis quoq; scriptura valet inter liberos tanquàm testamentum in scriptis de iure speciali. Atq; in vno, & altero casu testes aliqui minimè sunt necessarij: Respectu, scilicet, filiorum. Sed si in huiusmodi scriptura essent aliqua relicta etiam Pia, quæ personam filiorum non respicerent: tunc ad hoc vt talia legata valeant, necessariò requiruntur duo testes.

Hæc probantur in d. Auth. Quod sinè. iuncta d. Auth. Si modo.
53 quæ simul † legi debent: vt post alios aduertit Ias. in d. Auth.
54 Quod sinè. in princ. Et prædictæ conclusiones † sunt cõmunes: vt patet ex Bar. Alber. Bal. Angel. Pau. Cast. Alex. Ias. Natt. & deniq; ex omnibus scribentibus in d. Auth. Quod sinè. Vbi dictarũ Authenticarum materiam totam ad recitatas conclusiones perstringunt. Et ipsas Authenticas hoc modo etiam declarat Guliel. Benedict. in c. Raynutius. in vers. Testamentum. I. nu. 87. de testamen. & Iul. Clar. in. §. testamentum. q. 14. vbi testatur hanc esse
* * communem intelligentiam: & appellat d. Auth. Quod sinè. cõstitutionem mirabilem in hac materia testamenti inter liberos
55 conditi. Quam procedere † duntaxat in testamento in scriptis,
* non autem in testamento nuncupatiuo secundum * communem Doctorum sententiam inquit Corn. cons. 118. in fin. & cõs. 307. nu. 17. lib. 3. & in d. Auth. Quod sinè. sub nu. 1.

56 Hæc autem schedula † sic, vt supra, facta valet tanquàm testamentum in scriptis de iure speciali inter liberos, licet non fuerit per testatorem, aut notarium lecta, & publicata: quia tale testamentum censetur perfectum ratione voluntatis, quæ sola inter liberos attenditur, quàmuis sit imperfectum ratione solennitatis, quæ inter ipsos liberos non curatur: vt tradit Bar. in d. l. si is qui.
* aliàs, si quis cum. nu. 4. ff. de testamen. cuius sententia * communi calculo fuit à Doctoribus recepta: vt attestantur Alex. cons. 105. in fin. lib. 7. Cephal. cons. 99. nu. 2. 3. 4. Natt. post alios in d. Auth. Quod sinè. q. j. Fernãd. Vasqui. in Tract. de succes. creat. §. 21. nu. 46. Didac Couar. in c. relatum. I. nu. 12. de testamen. Apud quos innumeri alij Doct. hoc ipsum asseuerantes conspiciuntur.

57 Quomodo verò probandum † sit talem schedulam manu pa-
58 tris scriptam fuisse, latè resoluit Natt. in d. Auth. Quod sinè. vbi
59 vel per † aduersæ partis confessionem: vt q. 4. vel per † duos te-
60 stes: vt q. 7. vel per † comparationem literarum: vt q. 8. hanc perfici probationem tradit. Qua de re infrà latè verba faciemus. nu. 83. cum mul. seq.

61 TESTAMENTVM igitur patris inter liberos † sicuti valet in scriptis, licet sit imperfectum ratione solennitatis, vt diximus: Ita
62 etiam † valet si nuncupatiuè conditum fuerit: cùm * receptissima
* sit Doctorum conclusio dispositionem. §. ex imperfecto. generaliter procedere tam in testamento nuncupatiuo, quàm in scriptis confecto: vt asserunt Natt. in d. §. ex imperfecto. q. 37. Corn.

cons.

* conf. 118. in fin. lib. 3. vbi etiam subdit, * quòd ita seruatur in practica. Alex. d. conf. 105. nu. 4. lib. 7. Boër. Decis. 240. sub nu. 1. Iul. Clar. in. §. testamentum. q. xj. Fernand. Vasqui. in Tract. de succes. progres. §. 30. nu. 44. Guliel. Benedict. in c. Raynutius. in ver. Testamentum. I. sub nu. 75.

Vndè si pater voluntatem suam in filios exprimat coram duobus testibus: & illis quidem etiam fœminis: immò nec rogatis, sed fortuitò oblatis, talis voluntas valebit vt testamentum nuncupatiuum de iure speciali inter liberos. Tres enim hac in re cir-

63 cunferuntur probatissimæ Doctorum conclusiones. Prima, † quòd testamentum valet inter liberos à patre factum coram duo-

64 bus testibus. Secunda, † quòd valet etiam si testes fœminæ sint.

65 Tertia, † quòd adhuc valet etiam si testes non sint rogati, sed for

* tuiti. Tres istas conclusiones * communiter à Doctoribus fuisse receptas attestantur Grat. Resp. 90. nu. 3. lib. 2. Didac. Couar. in d. c. relatum. I. nu. 4. 5. de testam ent. Iul. Clar. in d. §. testamentū. q. 8. vers. Hinc infertur. & seq. Fernād. Vasqui. in Tract. de succes. creat. §. 21. nu. 58. 59. 60. Franc. Viuius Com. opi. lib. j. Opi. 343. vers. Interpretatur quoq;. & opi. 382. vers. Quarto limitatur. & latè probat Natt. in d. §. ex imperfecto q. 29. & q. 30. & q. 31.

66 Sed quod dictum †, est de duobus testibus procedit quando agitur de probando testamento patris per solos testes: tunc enim probari non potest tale testamentum minori numero duorum testium, quia hoc idem iusgentium requirit. l. vbi numerus. ff. de te-

67 stib. c. in omni negotio. eod. tit. Quod verò pertinet † ad validitatem, & essentiam testamenti paterni, vtiq; testium aliquorum interuentus non est necessarius: immò testamentum ipsum valebit sinè vllo prorsus teste, si alio quouis legitimo modo probetur, ex quo in tali testamento remissa fuit omnis solennitas, vt supra dixi nu. 45. 46. & res tota redacta est ad puros terminos iurisgentium, quo iure valet testamenrum sinè vllo teste. Ita not. declarat Corn. d. conf. 118. & conf. 307. nu. 6. 7. lib. 3. & in d. §. ex imperfecto. nu. 2. cui subscribit eodem loco Natt. q. 29. nu. 151. 152. 153. Fernand. Vasqui. in Tract. de succes. creat. §. 24. nu. 15. vsq; ad nu. 22. inferens ex testamento militis ad testamentum patris, à quo rectè sumitur argumentum: vt demonstrabimus infrà nu. 648. vsq; ad nu. 657.

Modus autem probandi testamentum patris inter liberos ali-

68 ter, quàm per duos testes, erit legitimus, si aduersarius † confi-

teatur testamentum, hoc est, voluntatem patris inter liberos: Sed dicat testamentum non tenere ob defectum testium: nam succũbet ipse, & liberi obtinebunt: vt inquit Corn.d. conf. 118. sub nu.7.& d.conf.307.nu.7.lib.3. & Natt.in d.§. ex imperfecto.q. 29.sub.nu.151.& sub nu.153. Quod ante omnes dixit Iacob de Beluis.in Auth. de testamen.imperf.vers.Et not.quod talis dispo.

69 Alter erit modus satis concludens, si cum vno teste † tantùm concurrat aliqua coniectura voluntatis paternæ, puta, Epistola patris, vel aliud inditium: iux. tex. in d.l.fin. vbi Doct.C. famil. hercis.tradit Iac.Philip.Port.d.cons.12.nu.11.

Et deniq; modus erit satis, superq; legitimus, & concludens ad probandam patris voluntatem inter liberos, si per quæcunq;

70 † verba, & indicia de voluntate ipsius patris appareat: vt inquit Bal.cons.178.Quando sapiens consulit.in princ.lib.4. Pau.Cast. cons.371. Visis omnibus punctis. post princ.& cons.451. Visis, & examinatis attestationibus. col.2.vers. præterea cum quis testatur.lib.j.seu (vt dicunt) in Antiquis. Soc.Iun.cons.144.nu.35 lib.2. Boër.d.Decis.240.sub nu.6.per tex.in d.l.fin.C.famil.hercis.quo alterum meliorem in toto iure non reperiri meritò dixit Guliel.Benedict.in c.Raynutius.in ver.Testamentũ I.sub nu.72. de testamen. & quem in hoc proposito diligenter expendit Fernand.Vasqui. in Tract.de succes.resolut.§.j.nu.35.36.37.38.

Reperitvr tamen (*Huc geminas nunc flecte acies*: vt verbis vtamur Virg. Aeneid.lib.6.) quædam paterni testamenti species, quæ de testamento in scriptis, & de testamento nuncupatiuo par-

71 ticipare videtur. Nempè, si pater † dixerit coram duobus testibus se dimisisse scripturam, seu schedulam sua manu scriptam penes talem, puta Sacristam, vel Guardianum S.Francisci, vel aliam certam personam, in qua continetur eius testamentum, vel se testari prout in ea, vel illam esse suum testamentum, vel similia verba: Dubitatum quandoq; fuit à Doctoribus, si post mortem testatoris proferatur schedula per designatam ab ipso testatore personam, in qua pater ipse disponat inter liberos, an huiusmodi dispositio, & voluntas sustineatur in vim testamenti, & cuius testamenti nomen obtineat: & quomodo probetur illam esse schedulam, de qua testator senserit. Qua in re, vt conclusiuè breuitatis gratia procedamus, & quidem per communes Doctorũ opi-

72 niones, quibus passim innitimur: Dico non esse dubitandum † de viribus talis dispositionis, non solum quo ad legata, sed etiam

quo ad

quo ad institutionem hæredis: & illam sortiri nomen, & effectũ testamenti nuncupatiui, scilicet, nuncupatione implicita, hoc est, per relationem ad schedulam, quod sufficit, dummodo constet, quòd ipsa schedula sit scripta manu testatoris. Ita pulcherrimè censuit Bar. in l. si ita scripsero. ff. de condi. & demon. Et quia in-
73 tegrum † est iudicium, quod plurimorum sententijs confirmatur. c. extra conscientiam. Dis. 64. tradit in proposito Ioan. de Zan. cons. 51. sub. nu. 1. inter cons. Alex. lib. 4. Boër. cons. 17. sub nu.
74 2. placet plurimos citare celeberrimos Doctores, qui vexilliferi † Bartoli iustissimas partes sequuntur, veluti qui vt optimus Dux à Doctoribus sequi soleat: vt inquit Curt. Iun. cons. 12. sub nu. 6. De quo propterea nõ minus verè, quàm eleganter Matth. Gribal. in Tract. De ratione studendi. in Catalogo aliquorum interpretũ iuris ciuilis, carmine suo sic loquitur.

Militiæ vexilla sacræ fert Bartolus, errat
Qui sibi vult alium præposuisse ducem.

Et de quo honorificentissimè etiam loquitur plurima in ipsius laudem congerens Neuiza. in Sylua nupt. lib. 5. sub. nu. 25. vers. Et
75 nunc veniendo ad Legistas. Ipsum igitur Bar. sequitur † Bal. Imol. Cuma. & Soc. in d. l. si ita scripsero. Licet Pau. Cast. ibi dubitet de opinione Bartoli: de qua tamen ipse Paulus non dubitauit, sed illam constantissimè amplexus est, ac tenuit in l. hæredes palam. in princ. sub nu. 2. ff. de testamẽ. & in l. hac consultissima. §. per nuncupationem. nu. 3. C. eod. tit. & in l. vbi autem. §. sed qui vinum. nu. 2. ff. de verb. oblig. & cons. 93. viso dicto testamẽto. col. 2. vers. Secundo principaliter. lib. j. vel (vt aiunt) in Antiquis. & cõs. 413. viso, & examinato suprascripto puncto. col. fin. vers. Secundo potest defendi lib. 2. vel (vt appellant) in Nouiss. prout & illam ipsam Bartoli conclusionem amplectitur Alex. in d. §. Sed qui vinum. Expedito cum. §. illud. nu. 3. & cons. 176. nu. 9. 7. 8. lib. 5. & cons. 239. nu. 1. lib. 6. & cõs 4. nu. 6. 7. lib. 7. Bal. & Angel. in l. asse toto. ff. de hæred. instit. & ipse Bal. in l. captatorias. q. 5. sub nu. 10. C. de testamen. milit. & cons. 169. Quòd cedula debeat releuari. ad fin. vers. Nec omitto, quòd testes referentes se ad cedulam. lib. 2. Soc. Sen. cons. 142. nu. 6. lib. j. quod est repetitũ cons. 173. nu. 3. lib. 2. Ant. Rub cons. 14. nu. 7. Gozad. cons. 3. sub nu. 11. vsq; ab nu. 17 Riminal. cons. 254. nu. 5. cum seq. Bertrand. cõs. 98. nu. 2. 3. vol. j. par. j. Afflict. Decis. 143. ante, & post nu. 7. Et vt aliquos etiam
76 ex his referamus, qui Bartoli opinionem communem † esse dicunt-

* cunt: illam ipsam * communiter esse receptam attestantur omnes isti: nempè Crott in l. 1. § si quis ita. sub nu. 4. in. 2. lect. ff. de ver. oblig. Boër. d. Decis. 240. sub nu. 5. vers. & sic implicitè. Iul. Clar. in. § testamentũ. q. 4. vers. sed pone. & q. 36. vers. sed quid si testator. Natt. in d. Auth. Quod sinè. q. 10. & q. 11. Iac. Philip. Por. Concl. Reg. & Com. opi. lib. j. Concl. & Reg. 30. Didac. Couar. in c. cũ tibi. nu. 5. de testam. Fernãd. Vasqui. in Tract. de succes. creat. § xj. sub nu. 16. vers. retenta nostra. & vers. idem si dixi. & nu. 19.

Nec huic veræ, & communi Doctorum sententiæ refragatur
77 † Ruin. cons. 10. lib. 3. quia in casu suo non apparebat de identitate scripturæ, ad quam testator se retulisse dicebatur: ex eo quòd proponitur ibi testatorem se retulisse ad scripturam alterius manu factam die præcedenti coram Andrea. &c. & tamen illa qualitas, quod heri fuerit ordinata coram Andrea, non probabatur, vt oportebat, secundum Ruin. ibi nu. 8. 9. 10. Qui apertissimè sentit pro sententia Bar. in d. l. si ita scripsero. & communi: cùm eodem loco ante nu. 7. respondendo ad ipsam Bartoli communem doctrinam, inquit illam procedere ex eo, quòd per comparationem literarum constaret de scriptura, ad quam testator se retulit: qua
78 de re verba proximè faciemus: Vt præterea quòd in casu † Ruini testator loquelam, & sensum iam amiserat: quàmuis adhibitis strictorijs ad manus, & ad pedes eius, atq; alijs artifitijs extractũ fuerit simplex verbum (Sic) ad interrogationem Notarij exclamantis, an vellet confirmare, & ratum habere id, quod heri fuerat scriptum, & ordinatum in præsentia Andreæ. quod verbum
79 † (Sic) adhibita vi extortum ab homine semimortuo, quin & mortuo simili, non potest inducere dispositionem: vt ibi per ipsum Ruin. sub nu. 10. vers. secundo. Quod latius firmat ipse Ruin. cons. 8. eod. lib. 3. Soc. Iun. cons. 183. lib. 2. Aymon Crauet. cons.
* 117. Fernand Vasqui. plerosq; referens, & communiter * receptum esse asseuerans Controuer. Illust. aliarumq; vsu frequent. lib. 3. cap. 101. nu. 4. 5. Qua in re pulchram Distinctionẽ ab hac ipsa communi conclusione minimè discrepantem tradidit Roma. cõs.
* 306. nu. 6. 7. quam crebriore calculo * comprobatam fuisse testatur ibi Apostil.

Postquam igitur & de validitate, & de nomine, & de effectu memoratæ dispositionis ex communi Doctorum sententia edocti sumus, Reliquum est ad fidem nostram liberandam, vt quomodo probetur testatoris manus, & schedulæ identitas dispiciamus.

80 ciamus. Et quidem per adůerfantium † confessionem hanc ipsam perfici probationem non ambigitur: vt tradit Barba.cõs.58.col. fin.vers.Nec obstat.lib.4. Gozad.d.cons.3.nu.17. Riminal.cons. 329.nu.12.vsq; ad nu.17. Natt.in d.Auth.Quod sinè.q.4. Sed si ex aduerso negetur schedulam esse manu patris scriptam (quod
81 tamen sinè † calumnia vix negari potest: vt inquit ipse Natt. in d. Auth. Quod sinè.q.3.) tunc ad probationem confugiendum est.
82 Qua in re (vt omittamus probationem † ex testibus descendentem, de qua Natt.in d.Auth.Quod sinè.q.6. & q.7. cùm de hac ipsa probationis specie in præsenti causa non agatur: & ad alterã probationis speciem descendamus, quæ ex literarum oritur com-
83 paratione, & ad causam nostram pertinet) Dico schedulam † satis, superq; iustificari ex legitima literarum comparatione, vel alijs legitimis indicijs: vt inquit Bar.in d.l.si ita scripsero.ff.de cõdi.& demon. cuius sententiæ communiter ibi Doctores subscri-
84 bunt. Et quàmuis Alex.cons.76.lib.3.non admittat † in casu illo iustificationem schedulæ per literarum comparationem, illud tamen ex eo contingit, quia schedula ipsa non fuerat per testatorẽ in aliquo actu comprobata: quia, scilicet, non dixerat testator ipsam schedulam esse manu sua scriptam. Quòd si per confessionẽ
85 † testatoris scriptura semel fuerit approbata, vt quia dixerit corã testibus, *Scriptura, quàm manu mea scriptam reliqui penes Titium, est meum testamentũ.* Vel, *Volo quòd illa scriptura sit meũ testamentũ.* Vel, *Dispono eam scripturam esse meum testamentum*, Vel similia verba protulerit, quibus approbet scripturam apud Titium existentem: tunc sinè controuersia concedit Alex. locum esse comparationi literarum: vt apertè perspicitur ex dictis per eum d. cons.76.nu.5.6.7. cùm ipse hoc modo respondet ad doctrinam Bar.in d.l.si ita scripsero. qui hoc ipsum expressè ibi voluit, quæ doctrina sibi negotium faciebat, & quam in hoc casu sequitur ipse
86 Alex.Et quòd locus sit † comparationi literarũ quando schedula fuit per confessionẽ testatoris modo, quo diximus, comprobata, firmat intrepidè Alex.cons.239.nu.1.2.& seq.lib.6. Riminal.d. cons.254 nu.10. Gozad.d. cons.3.nu.11. vsq; ad nu.17. Ruin. cons.10.ante nu.7.vers.Et per hæc respondetur. & cons.11.nu. 7.lib.3.Natt. in d.Auth. Quod sinè.q.10.nu.24. qui quidem omnes æquo animo in hoc casu sequuntur doctrinam illam Bar.in
87 d.l.si ita scripsero. Sed quod magis † est, locũ esse comparationi literarum, quàmuis schedula non fuerit per confessionem testatoris approbata

ris approbata, firmauit Barba.d.conſ.58.col.fin.verſ.Nec obſtat lib.4. & notabilius ipſe Alex.conſ.114. viſa ſcriptura teſtamenti. lib.7.vbi loquitur in terminis (vt aiunt) terminantibus. & ibi ſub
* nu.5.atteſtatur hanc eſſe * communem opinionem. Atq; ibidem nu.8.dicit non obſtare, quòd aliàs ipſemet Alex.in aduerſum cōſuluit, nempè, d.conſ.76.lib.3.Vt ibi aduertit Apoſtil.Et hanc ip-
* ſam dicit eſſe * communem opinionem Natt.in d.Auth.Quod ſi-
88 nè.q.8. Immò, quod adhuc † magis eſt, per ſolam aſſertionem teſtatoris dicentis, ſchedulam penes aliquem dimiſſam eſſe manu ſua ſcriptam, ſufficienter probatum eſſe videtur abſq; aliqua literarum comparatione, illam ipſam ſcripturam eſſe manu teſtatoris confe-
89 ctam: vt inquit Alex.d.conſ.176.nu.3.lib.5. Quod tamen † verū eſt, quando teſtator non expreſſit illam ſchedulam eſſe manu ſua ſcriptam: ſed ſimpliciter dixit ſe dimiſiſſe ſchedulam ſui teſtamenti penes Titium : tunc enim ſufficit ipſum Titium exhibere ſchedulam, & iureiurando affirmare eſſe illam, de qua teſtator loquutus fuit. Quòd ſi teſtator aſſerat ſchedulam eſſe manu ſua ſcriptā: tunc ad qualitatem hanc probandam comparatio literarum neceſſaria cenſetur. Ita declarat Pau.Caſt.in d.l.hæredes palā. in princ. nu.3.& in d.§,per nuncupationem.ſub nu.3.Qua in opinione reſidet Natt.in d.Auth.Quòd ſinè.q.11.ſub.nu.27.verſ. ſufficit au-
90 tem. Summa † igitur rerum hæc eſt, quòd ſecundum * commu-
* nem Doctorum opinionem ſchedula probatur per legitimam li-
91 terarum comparationem. Quod abſq; † vllo prorſus dubio procedit, cùm ſchedula ipſa fuit per confeſſionem teſtatoris, prout
92 diximus, approbata. Neq; tunc de identitate † ſchedulæ aliqua oriri debet ſuſpicio, poſtquàm teſtamentorum pluralitas nō præſumitur: vt in ſpecie, de qua agitur, dixit Alex.conſ.4.nu.12.lib. 7. Corn. conſ.307.ante nu.8. lib.3. Paris.conſ.33.nu.42.lib.2. Natt.in d.Auth.Quod ſinè.q.10.ſub.nu. 24.verſ. & ſi diceretur. Guliel.Benedict.in c. Raynutius.in verſ.Teſtamentum.2. nu.2.3. Aymon Crauet. Reſp.j. Pro Genero. ſub nu.323. verſ. Ad hæc. Neuiza. conſ.24. nu.14. Riminal.d. conſ. 254.nu.9.10.11.12.
93 Vbi cumulando † aſſertionem teſtatoris dicentis ſe dimiſiſſe ſchedulam ſui teſtamenti penes Titium, per quam fides illius cenſetur
94 approbata: & legitimā literarū comparationē, vel alia † legitima indicia, quę ſecundū omnes citatos Doctores poſt Bar.in d.l.ſi ita ſcripſero,ęquiualent: necnon aſſertionē Titij cum eius ſacramento concludit pleniſſimam, & huberrimā cōfici ſchedulæ probationē.

Isti's

ISTIS ergo ſic præfatis, quæ ſolida, marmorea, quadrata, & inconcuſſa cauſæ noſtræ iaciunt fundamenta, vt aliquas ex recitatis communibus Doctorum opinionibus ad caſum noſtrum ap-
95 plicare iam incipiamus: Dico diſpoſitionem † D. Celſi tanquàm teſtamentum nuncupatiuum, non quidem nuncupatione explicita, ſed nuncupatione implicita per relationem ad ſchedulam manu eius ſcriptam, & ad Generum tranſmiſſam, inter liberos de iure ſpeciali obtinere debere: Quia ex verbis ab ipſo D. Celſo deliberata mente teſtandi prolatis coram tribus teſtibus ipſum teſtatorē videntibus, & audientibus, ac ſimul, continueq; eius ſermoni ar-
96 rectis auribus aſtantibus; qui numerus † in teſtamento patris inter liberos non ſolùm ſufficit, ſed abundat, cùm duo ſufficiant,
* etiam fœminæ, & fortuiti, ſecundum * communem opinionem, de qua ſupra nu. 63. 64. 65. apertiſſimè conſtat ipſum voluiſſe, ac diſpoſuiſſe ſchedulam ſui teſtamenti manu ſua ſcriptam, & ad Generum miſſam fore, & eſſe ſuum teſtamentum, ſuamq; vltimam voluntatem. In hunc enim rei geſtæ finem conueniunt, & concordant omnes teſtes ſuper ipſa teſtatoris voluntate, ac diſpoſitione recepti, ſi rectè, vt decet, ac leges expoſtulant, eorum dicta
97 perſtringantur, & ad rei ipſius ſubſtantiam † magis, quàm ad verborum ſuperficiem motus animi iudicium proferentis dirigatur: iux. tex. in l. qui ſententiam. C. de pœnis. qui ad hoc eſt aureus, & ſingul. ſecundum Catel. Cott. in Memoral. in ver. teſtes concordantes. & in c. nihil obſtat. de verb. ſign. Qua de re infrà nu. 958. vſq;
98 ad nu. 1052. latè tractabimus. Et hæc ipſa teſtamenti † ſpecies per D. Celſum obſeruata in omnibus conuenit cum illa, quam tradit Bar. in d. l. ſi ita ſcripſero. cuius ſententiam ſequuti ſunt Bal. Ange. Imol. Cuma. Pau. Caſt. Alex. Soc. Ant. Rub. Gozad. Riminal. Bertrand. Afflict. Crot. Ruin. Boër. Natt. Iul. Clar. Iac. Philip. Port. Didac. Conar. Fernand. Vaſqui. in locis ſupra citatis nu. 71. vſq; ad
* nu. 80. vbi Bartoli ſententiam probauimus eſſe * receptiſſimam.
99 Quare ſupereſt † vt dicta ipſorum teſtium ſupradictam teſtatoris voluntatem, ac diſpoſitionem firmantium breuiter perſtringamus (alia enim ipſorum teſtium dicta, quæ ad memoratam voluntatē, ac diſpoſitionem magis, magiſq; clarificandam pertinent, opportunè infrà locis ſuis, prout occaſio ſe ſe offeret, recitabimus. Et hoc breuitatis gratia, cui quoad magis fieri poteſt, inſeruire volumus) & probemus ex verbis ipſius teſtatoris prædictam voluntatem, ac diſpoſitionem clariſſimè deprehendi, ac manifeſtari. Præterea

ſchedulam teſtamenti, ad quam teſtator ipſe reſpexit, ſeq; retulit ex plurimis rerum argumentis demonſtrari, ac iuſtificari luce meridiana clarius apertum faciamus. His autem duobus feliciter peractis, & abſolutis, poſtremo loco ad reſolutionem contrariorum deſcendemus: quæ (DEO dante) ita diluemus, & diſſipabimus, vt qui fortaſſis adhuc exiſtimant Paradoxa nos defendere, tota (vt
100 aiunt) lege † per ſpecta, iux.l. inciuile.ff. de legib. tumultuoſam quidem, belloq; feruentem, & armis plenam prouinciam nos accepiſſe: at compoſitam, pacatam, quietam, & tranquillam nos ipſos eandem reddidiſſe fateantur.

101 PRIMVS † igitur teſtis nempè Clariſſ. I.C.D. Hieronymus Zobolus teſtatoris frater, licet non deponat de verbis ipſius teſtatoris vt à ſe ipſo auditis, & intellectis, quippe qui eius ſermoni habito cum notario coram alijs teſtibus minimè præſens eſſet: deponit tamen de voluntate, ac diſpoſitione teſtatoris, prout illam ab ipſo Notario & die, qua mortuus eſt teſtator, & pridie quàm examinaretur, acceperat: cùm illam dedita opera diligenter percontatus ſit à Notario prius quàm ſe perduxerit ad deponendum: vt ſcilicet cùm rectè memoria nō teneret, Vtrum Notarius die, qua teſtator voluntatem ſuam expreſſit, ſibi teſti dixiſſet, *Che detto M. Celſo* (vt verbis vtar formalibus ipſius teſtis) *haueua inſtato, che ſi mandaſſe à pigliar la Cedula del ſuo teſtamento, ch'era nelle mani del Mag. Sig. Lodouico Giunti ſuo Genero: ò ſe pur gli diceſſe, che all'hora detto M. Celſo diſponea, & volea, che foſſe la ſua vltima volontà quella cedula, come coſi diceua ch'ella era in effetto.* Et propterea ambiguus eſſet: ab ipſo Notario certior redderetur de voluntate, ac diſpoſitione teſtatoris. Vndè ſubiungit ipſe teſtis in hęc verba formalia. *Che hieri ſera, per chiarirſi della verità, trouò il detto M. Gio. Battiſta à caſa ſua à baſſo nanti la porta, & domandandogli quale delli duoi ragionamenti haueſſe hauuto ſeco nel giorno, che morſe il detto M. Celſo, per il ragionamento ſopradetto: gli diſſe, Che non gli haueua altrimente detto, che M. Celſo voleſſe, che ſi mandaſſe altrimente à pigliare detta Cedula: Ma che gli haueua ben detto, che detto M. Celſo diſponea, & voleua, che quella cedula foſſe la ſua vltima volontà: & che M. Gio. Battiſta teſtificaria, che queſto era di ordine, & di volontà del detto M. Celſo.* Quàmuis ergo iſtius teſtimonio voluntas, & diſpoſitio teſtatoris immediatè non probetur: plurimum tamen valet eius aſſertio ad declarandam Quarti teſtis, nempè Notarij depoſitionem, vt ſcilicet, ob lungam illius facti enarrati o reſtrin-

102 restringatur † ad propositionem, & conclusionem istam, videlicet, *D.Celsum uoluisse, & disposuisse schedulam sui testamenti manu sua scriptam, & ad Generum missam fore, & esse suum testamentum, atq; suam ultimam uoluntatem:* quemadmodum Notarius ipse cõuentus à D.Hieronymo attestatus est, asseuerans se hoc ipsum esse depositurum, prout in effectu postea examinatus deposuit, vt patet infrà nu. 140. cum seq. Atq; ita primi testis depositio nõ est
103 otiosa: cùm superfluum † non censeatur, quod ad declarationem ponitur. §. 1. ibi. *Nulla enim.* Instit. de patr. potest. l. quæ dubitationis. Vbi Dec. & Cagnol. ff. de reg. iur. tradit Alba cons. 11. nu. 29. & cons. 27. nu. 7. 8. 9. Tiraquel. in Tract. Retract. Tit. j. Glos. vnica. nu. 5. Vt nunc prætercam testis huius depositionem ad alia seruire, de quibus infrà locis suis dicemus. Qui quidem testis tametsi vnicus sit in istis verbis à Notario erga se prolatis, & à se ipso exceptis, non ideò minus probare censendus est: tùm quia Notarius ipse non inficiatur se habuisse hæc ipsa verba cum dicto teste: nec illius depositio ab illius discrepat assertione aliquave super hoc ori
104 tur inter partes contentio: tùm quia vnico † testi integræ fidei, probatæ vitæ, spectatæ conscientiæ, & notæ probitatis, qualis est D.Hieronymus Zobolus, plenè creditur. c. nobilissimus. Dis. 97. c. j. 8. q. 3. & vtrobiq; not. tradit Grammat. cons. 13. nu. 15. 16. 17. cum plurimis ibi relatis: in Criminal. Iac. Philip. Port. Conclus. Reg. & Com. opi. lib. j. Concl. & Reg. 5. ad fin. vers. Limita in teste valdè digno. Conferunt quæ latè tradit Hip. de Mars. singul. 114. Vulgatum, & tritum est. & fusius, quæ scripta reliquit Tiraquel. in Tract. de pœnis, &c. causa 51. nu. 106. vsq; ad nu. 138. Ad hæc,
105 quia hic testis contra † se ipsum deponit, cùm ipse primò loco sit institutus in priori testamento. Quod certè efficit vt eius depositio integram fidem obtineat: iux. tradita per Aymon. Crauet. cõs. 6. nu. 62. conferunt ea, quæ supra diximus nu. 40. cũ seq. & nu. 68.
106 Secunda † verò testis, videlicet, D.Daria de Vitrianis concludenter deponit de voluntate, ac dispositione testatoris prout illam immediatè ab ipso testatore audiuit, ac intellexit, Veluti quæ officiosa personæ illius ægrotantis assistens, atq; ab eius ore pendens, omnia per eundem in ipso actu testandi dicta, & expressa optimè percipere, & cordi figere potuit. Inquit enim ipsa testis: *Che detto M. Celso disse à M. Gio. Battista de Mari Notaio di Reggio, hauendolo prima mandato à chiamare: Che quella scrittura di sua mano, quale esso Sig. Celso hauea mandata al Sig. Lodouico Giunti suo Genero era*

ro era il suo testamento. Et perciò egli volea, che M. Gio Battista suddetto all'hora all'hora ne facesse rogito: Perche in effetto esso M. Celso all'hora deliberaua nell'animo suo, & cosi fermamente diceua, che quella scrittura era il suo testamẽto, & la sua vltima volontà: & che esso ordinaua che si esequisse quanto in quella era scritto di sua mano. Atq; inferius ipsa testis interrogata respondit. *Io sono di questo animo, che M. Celso tenesse fermamente, che questa fosse la sua vltima volontà, perche credo che detto M. celso per le parole, che disse si tenesse, & intendesse, che quella fosse la sua vltima volontà fatta con animo deliberato quanto di sopra: & che fosse osseruato quanto in quella era scritto, & ordinato.* Ecce igitur quomodo ex assertione huius te-
107 stis clarè probatur ex ore testatoris prędicta propositio, † & conclusio, de qua primus testis loquitur èx ore Notarij: Hoc est, D. *Celsum voluisse, ac disposuisse schedulam sui testamenti manu sua scriptam, & ad Generum missam fore, & esse suum testamentum, suamq;*
108 *vltimam voluntatem*. Verba † etenim istius secundæ testis adeò clara sunt, & aperta, vt expositione non egeant. c. si ergo. 8. q. 1.
109 nec locus † coniecturis, vel præsumptionibus relinquatur. l. con-
110 tinuus. §. cùm ita. ff. de verb. oblig. nec aliquid vlterius † sit quærendum, quàm quod verba per se clarissima sonant. l. ille, aut ille.
111 §. cum in verbis. de leg. 3. nec glossa † aliqua indigeant: vt in simili dixit Neuiza cons. 12. nu. 13. Vbi enim verba sunt clara dici
112 potest. quòd habeamus † textum, ideo glossa non indigemus: vt dicit Bal. cons. 343. examinanda sunt. col. 3. vers. reuertẽdum. lib. j.
113 Et vbi verba sunt clara cauillationes † Aduocatorum non debent habere locum: vt inquit ipse Bal. cons. 174. casus est talis. Quod-
114 dam fenile. ad fin. lib. 2. Et vbi verba sunt clara non est † eundum per ambages: vt scriptum reliquit ipse Bal. cons. 372. contrarium
115 fuit consultum. col. 2. vers. modò videamus. lib. 5. Veritasq; † manifesta non est in dubium refricanda, nec aliter probanda, cùm satis sit probata: vt in simili dixit Cephal. cons. 57. nu. 32. Nimium
116 † enim velle subtilizare vbi res est clara, nihil aliud est, quàm perniciosè errare: vt dicit Roland. à Val. cons. 55. nu. 6. 7. lib. j. in talesq; nimium subtilizantes inuehitur post Gloss. Afflict. in. c. 1. §.
117 mutus. nu. 18. Episcop. vel Abbat. &c. Et argumentari † in rebus claris, & apertis tam stultum est, quàm sub clarissimo Sole mortale lumen afferre: vt dixit ipse Rolãd. à Val. cõs. 70. in princ. lib. j.
118 Tertius † igitur succedit testis, scilicet, D. Paulus Robertus, qui pariter concludentissimè deponit de voluntate, ac dispositione testa-

ne testatoris proprijs auribus à se excepta, cùm ipse missus fuisset ab ipso testatore ad vocandum Notarium, & cum illo redijsset ad testatorem ipsum, quem, Notario ipso ad se perducto, talia verba, vel in effectu similia protulisse deponit, videlicet, *M. Gio. Battista voglio, che voi vi rogate del mio testamento, quale è nelle mani di M. Lodouico mio Genero à Parma, quale è scritto di mia mano.* Subiungens ipse testis. *Intendendo in effetto di fare all'hora testamento, come esso M. Celso diceua. &c.* Hæc autem istius testis verba
119 † manifestum hunc sensum, claramq; hanc interpretationem recipere, & nihil aliud personare censeo, quàm testatorem dixisse talia verba, vel in effectu similia, hoc est, *D. Ioan. Baptista volo quòd nunc rogati sitis quemadmodum meum testamentum est illud, quod est in manibus D. Ludouici Generi mei Parmæ degentis manu mea scri-*
120 *ptum.* Quæ quidem verba in effectu † eandem præ se ferunt voluntatem, & dispositionem, quam D. Hieronymus, & D. Daria, prout supra, attestati sunt: hoc est, *Testatorem ipsum voluisse, ac disposuisse schedulam sui testamenti manu sua scriptam, & ad Generum missam fore, & esse suam vltimam voluntatem, ac suum testamentũ.*
121 Cùm enim D. Celsus tunc temporis, quando talia, vel in effectu similia verba protulit, intentus esset factioni testamenti, veluti se testamentum condere dicebat, prout ipse testis deponit: proculdubio absurda, non verisimilis, atq; impossibilis esset interpretatio, quòd testator vellet Notarium ibi præsentem tunc esse rogatum de testamento suo propria eius manu scripto, quod erat in manibus Generi sui Parmæ commorantis; illud, scilicet, coram testibus legendo, & explicitè publicando, atq; illud ipsum inter sua instrumenta originalia collocando, quemadmodum Notarij facere consueuerunt quando scriptura testamenti ab aliquo confecta exhibetur in præsentia coram testibus legenda, & explicitè publicãda, vel subscribenda, & obsignanda. Quomodo nanq; tunc temporis, & in illo temporis momento Regij coram testibus legi, explicireq; publicari: Vel subscribi à Notario, aut à testibus; & obsignari, ac inter instrumenta Notarij originalia redigi poterat scriptura illa testamenti à D. Celso conscripta, quæ penes Generum Parmæ existentem reperiebatur? Hoc certè, propter locorum distantiam, erat impossibile. Mittebatur ne fortè Cursor iussu testatoris ad accipiendum schedulam testamenti à Genero? Nequaquàm, vt omnes testes vno ore asseuerant. Talis ergo nonnul-
122 lorum ad pauca † respicientium, propterea q; de facili enuncian-

tium

tium: iux. sententiam Arist. in lib de cœlo. de qua meminit Aret. cons. 65. in præsenti consultatione, quæ est difficilis, &c. in princ.
123 Talis, inquam, interpretatio tanquàm absurda † est explodenda. l. nam absurdum. ff. de bonis libert. c. prelatis. in fin. vbi not. Gemin. de homic. lib. 6. cum latè deductis per Hierony. Zanchū in Repet. . §. cum ita. l. hæredes mei. nu. 365. ff. ad trebel. tanquàm minus
124 verisimilis † est reijcienda. c. quia verisimile. de præsump. l. non est verisimile. ff. quod metus causa. cum pluribus traditis per Bertrād. cons. 384. nu. 6. 7. vol. 6. & cons. 31. nu. 2. 3. vol. 7. tanquàm im-
125 possibilis † est propulsanda. l. cōtinuus. §. illud inspiciendum. cùm ibi not. ff. de verb. oblig. l. fin. ff. quæ sent. sinè app. rescind. l. eū debere. vbi pulchrè Ang. ff. de serui. vrba. prædi. tradit Bertrand. cōs.
106 27. nu. 10. vol. 1. par. 2. Amplectendaq; nostra est interpretatio † quippequæ & naturæ negotij conuenit, & rei aptior, veroq; proximior comperitur. l. ob carmen. §. fin. ff. de testib. c. licet causam. . §. ex premissis, de probat. Tradit doctiss. ac disertiss. I. C. D. Iacob. Menoch. de Arbitr. Iudic. lib. 2. Cēt. 2. in casu 199. nu. 3. Quod. n.
127 verisimile † nō est, falsitatis imaginem habet. vt inquit Alex. cons. 27. sub nu. 4. lib. 2. Dec. cons. 644. nu. 6. Soc. Iun. cons. 61. nu. 35. lib. 2. Neuiza. cons. 8. nu. 68. 69. Catel. Cott. in Memoral. in ver. ve-
128 risimile. Grat. Resp. 25. nu. 21. lib. 2. Quod autem est † verisimile cognatum naturæ dicitur: vt dixit Bal. cons. 180. mortuo filio. lib. 3. Aymon Crauet. cons. 8. nu. 5. 6. 7. Cephal. cons. 287. nu. 22.
129 Ad quam verisimilitudinem Iudex † plurimum respicere debet in veritate deprehendenda: vt ait ipse Aymon Crauet. cōs. 9. nu. 35. Quod plurimi tradunt Doctores, quos in hoc proposito opportunè citauimus infrà nu. 317. 318. 319. 320. Tantoq; magis hæc
130 nostra interpretatio est amplectenda, quantòmagis † intentioni ipsius testis conuenit: qui quidem nihil aliud per verba prænarrata significare voluit, quàm quod supra nos expressimus. Satis autē
131 constat verba debere intelligi secundum † intentionem loquentis l. plenum. §. equitij. ff. de vsu, & habit. l. pen. ff. de reb. dub. l. si quis intentione. ff. de iudic. c. secundo requiris. de appel. Etiam in casu
132 † impropriissimo: vt post Bar. latè tradit Alex. in l. 1. in princ. nu. 11. ff. ad l. falc. Guliel. Benedict. in c. Raynutius. in vers. Eidem impuberi succederent. nu. 2. de testamen. & latissimè inter omnes Neuiza. cons. 92. nu. 12. 13. 14. 15. 16. 17. cùm pluribus nu. seq.
133 vbi multa congerit. Et in terminis, quod verba † à teste prolata secundum eius mentem, etiam impropriè accipi debeant, & non

secundum

ſecundum iuris ſubtilitatem, dixit Excellentiſſ.I.C.D. Gerardus Mazollus de Iazaris conſ.4.nu.42.Decad.j. Et quòd interpretatio noſtra deſeruiat intelligentiæ, atq; intentioni ipſius teſtis po-
134 terit † Præſtantiſſ. & Integerrimus D. Iudex ex officio percipere ab ipſo teſte, inſtando vt dictum ſuum clarius exprimat, ac declaret: quod iudex facere poteſt, etiam poſt concluſum in cauſa: vt not.in c.per tuas. & in c.cũ clamor. vbi Innoc.Ant.de Butr.Abb. Feli.de teſtib.tradit & Bar.in l.ſi quis intentione.nu.4.ff.de iudic. & in l.repeti.in princ.ff.de quæſt.Angel.in l.2.verſ.& adde, quòd tu bonus aſſeſſor. & ibi Aret. col.2.verſ.ſecundo nota.ff.de duob. reis. Afflict.in Conſtit, Sancimus.nu.18. Rub.19.lib.3. Conſtit. Neapol. latè Aegid.Boſſ.in Tit.de Public.proceſ.& teſtiũ.nu.22. vſq; ad nu 28. Iac.Philip.Port.Concl.Reg.& Com.opi.lib.j.cõcluſ.& Reg.39.verſ.vigeſimoſextò fallit.M.Ant. Bardus in Tract. de tempore vtili, & cõtinuo.cap.11.ſub nu.5.& 6.Gabriel Saraynain Annot.ad Matthes.ſing.102. Nota quòd ſi capitulum.nu.5.
135 Quamquàm ſi tota, & integra † ipſius teſtis depoſitio perpendatur, manifeſtum ſit nulla alia opus eſſe declaratione: cùm teſtis ipſe ſatis, ſuperq; dictum ſuum declaret dicens. *Et io, quanto ſia per me, tengo certo, che detto M. Celſo in quel punto intendeſſe di fare, & diſponere il ſuo vltimo teſtamento come in detta ſcrittura, & che queſto foſſe il ſuo animo deliberato per le dette parole, che diſſe egli al-*
136 *l'hora*. Quod ſi † verum eſt: immò quia verum eſt (qua loquendi forma vtitur Bertrand. conſ.18. poſt princ.vol.3.par.2.) teſtem ipſum pro certo tenere; quòd D.Celſus in illo puncto intelligeret ſe facere, ac diſponere ſuum vltimum teſtamentum, veluti in dicta ſcriptura: nempè, eius manu ſcripta, & ad Generum Parmam miſſa: & quòd iſte foret eius animus deliberatus propter dicta verba, quæ dixit ipſe, tunc: illa, videlicet, quæ ex ipſo teſte ſuprà commemorauimus: neceſſe eſt vt dicamus teſtem ipſum per hæc poſtrema verba declarare præcedentia: vt, ſcilicet, quatenus dixerat *D. Celſum iuſſiſſe notarium rogari de ſuo teſtamento, quod erat in manibus Generi ſui Parmæ manu ipſius teſtatoris ſcriptum*: Poſtea declaret quomodo teſtator ipſe iuſſerit Notarium eſſe rogatum de ſuo teſtamento: nempè, *D. Celſum iuſſiſſe notarium rogari, quemadmodum faciebat, ac diſponebat ſuum vltimum teſtamentum ſicuti in dicta ſcriptura eius manu ſcripta, & ad Generum Parmam miſſa con-*
137 *tinebatur*. Quæ quidem verba eandem † vim habent, quàm habet interpretatio noſtra, videlicet, *D. Celſum iuſſiſſe notarium rogari*

gari quemadmodum eius testamentum erat illud, quod manu sua scriptum erat in manibus Generi sui Parmæ. Atq; ita tertius etiam testis optimè probat eandem voluntatem, ac dispositionem testatoris, de qua duo testes præcedentes clarissimè deposuerunt: scilicet, *Testatorem ipsum voluisse, ac disposuisse schedulam sui testamenti manu sua scriptam, & ad Generum missam, fore, & esse suam vltimam voluntatem, ac testamentum.* Et adhuc magis interpretatio nostra

138 fouenda est, quando † per ipsam tertius hic testis in omnibus reducitur ad concordiam cum primo, & secunda teste: quando quidem concordandi sunt testes quo ad sensum, si non possunt quo ad literam concordari, etiam ad effectum vt probent: vt latè scriptum reliquit Felin. in c. cum tu, de testib. Curt. in Tract. de testib.

139 Concl. 56. sub nu. 118. Et contestes † in dubio præsumuntur testes examinati, si congrua verborum interpretatio fieri potest, sicuti fit in casu nostro: vt inquit ipse Curt. in d. Tract. de testib. cõcl. 13. sub nu. 28. cũ multis ibi relatis. Soc. Iun. cõs. 62. nu. 18. lib. 4.

140 Quartus † nunc superest testis, nempè, D. Ioan. Baptista de Maro, qui non minus concludenter deponit de voluntate, ac dispositione testatoris, immediatè quam percepit ab ipso testatore, quàm duo præcedentes faciant testes, quippequi iussu testatoris dicentis se velle condere testamentum vocatus esset tanquàm Notarius, atq; ad ipsum perductus diligenter attenderet quomodo testaretur. Inquit igitur hic testis testatorem protulisse hæc verba, vel in effectu similia. *Gia io scrissi di mia mano à M. Lodouico Giunti mio Genero vna minuta del mio testamento: Io voglio, che quella sia la mia vltima volontà.* Et inferius subiungit ipse testis interrogatus in hæc verba, *Che'l detto M. Celso vna volta sola nel principio del ragionamento, come ha detto di sopra, disse, che voleua all'hora, che quella scrittura, ò minuta fosse la sua vltima volontà. Et che esso tiene, che M. Celso fosse d'animo deliberato per le dette parole, che all'hora quella minuta fosse la sua vltima volontà.* Ecce ergo quomo-

141 do & hic testis in eundem † rei gestę finẽ, & effectũ, quàmuis per aliqualiter diuersa verba, concordat cum duobus, immò cum tri-

142 bus testibus antecedentibus, quod sufficit ad vniformem, † ac perfectam probationem constituendam: iux. Reg. d. l. qui sententiam. C. de pœnis. & d. c. nihil obstat de verb. signi. quam conclusionem latè discutiemus infrà nu. 958. vsq; ad nu. 1052. sicuti etiam supra polliciti sumus. concordat, inquam, cum alijs in eo, de quo principaliter agitur: hoc est, *D. Celsum voluisse ac disposuisse sche-*

se schedulam sui testamenti manu sua scriptam, & ad Generum suum iam à se missam, fore, & esse suam vltimam voluntatem, ac testamentum. Res etenim ita per se clara † est, & ita per se loquitur, vt plus quàm ridiculum sit dubitare, Vtrum sit perfectè probatũ, quod perfectissimè probatum esse luce clarius perspicitur D. Celsi testamentum. iux. responsum Celsi I.C. in l. Domitius Labeo. ff. de te-
143
144 stamen. Nec officit, quod hic quartus testis non † commemoret se à testatore fuisse rogatum de narrata dispositióne, ac testamento: immò quod inferius interrogatus respõdeat, *Egli non mi disse altrimente, ch'io sentissi, ch'io mi rogassi di cosa alcuna.* Et tamen secundus, ac tertia testis asserant hunc ipsum quartum testem tanquàm Notarium fuisse rogatum à testatore de dicta sua vltima voluntate, dispositione, ac testamento. Quia non inficiatur absolutè quartus hic testis se rogatum fuisse à testatore: sed dicit se minimè fuisse à testatore rogatum, quòd ipse testis audiuerit. Vndè potuit esse, quòd ipse quartus testis non audiuerit testatorem se rogantẽ: & tamen alij duo testes illum audiuerint hoc ipsum peragentem.
145 Nec propter dictum † eius, qui dicit se non audiuisse, debilitatur fides eorum, qui dicunt se audiuisse: nec propterea oritur inter ipsos testes aliqua contrarietas: vt in specie huic nostræ simili post Bal. & Angel. declarat Aret. in l. hæredes palã. in princ. col. 2. vers. Tertio not. ibi si plures, &c. ff. de testamen. quod in fortioribus terminis censuit Corn. cons. 261. post nu. 14. vers. Tertius autem dicit, quòd non audiuit. lib. 4. quem sequitur Aegid. Bossi. in tit. de Falsis post nu. 36. Quare ex omnibus testium dictis in eundem rei gestæ finem, & effectũ optimè conuenientibus, clarissimè elicitur, propositio, & cõclusio, quã supra firmauimus: hoc est, *D. Celsum voluisse, ac disposuisse schedulam sui testamenti manu sua scriptam, & ad Generum missam, fore, & esse suam vltimam voluntatem, ac testamentum.* Quæ testium assertio ex prædictis satis, superq; iustificata, tantòmagis certa, & concludens est censenda, quantòmagis præsumptionibus iuris adiuuatur. Testes enim omnes implicitè ea ipsa deponunt, quæ sacratissimæ Leges præsumunt: Nempè D. Celsum voluisse, ac disposuisse schedulam sui testamẽti manu sua scriptam, & ad Generum missam, fore, & esse suam vltimam voluntatem, ac testamentum: in qua schedula filiam sibi charissimam hæredem instituit: cum dispositione Legis & communis, & municipalis filiam ipsam extraneis præferentis, se conformauit: quod minus piè contra eandem filiam in primo testamento fecerat, in se

reuerfus, illud reuocauit: vltimam dispositionem suam priori derogare, & quidem iustissimis rationibus, voluit: nihil deniq; in ipsa schedula scripsit, quod non iustum, pium, honestum, æquum, sanctumq; censeatur. Has etenim vehementissimas iuris præsumptiones, quæ in casu nostro concurrunt, sufficientes esse ad confirmanda, & supplenda testium dicta, quæ aliàs non probarent, & multò fortius ad confirmanda, & corroboranda testium dicta, quę sola optimè concludant, in hac præsertim materia testamenti patris inter liberos, in terminis (vt aiunt) terminantibus, pulcherrimè censuit Grat.d.Resp.90.nu.5.vsq;ad nu.26.lib.2. Cōcludens Iudicē pro hac parte, quæ fauorē filiæ concernit, iudicare debere.

Reliqvvm est autem, vt quomodo schedula testamenti D. Celsi iustificetur ex ordine nobis proposito demonstremus. Ipsa

147 igitur schedula iustificatur, Primò ex confessione † Procuratoris Aduersæ Partis, qui iureiurando Positionibns respondendo, dixit schedulam ipsam testamenti D. Celsi scriptam sibi videri manu ipsius D. Celsi, speciale mandatum ad respondendum positionibus ipsis cùm haberet: quam confessionem ad positiones plenissimam facere probationē non ambigitur: vt tradit Aymon Cranet.cons.217.nu.9. Lancil.Conrad. De officio Prætoris. Rub.de Positione.nu.1.2.3.vbi multa ad hoc cumulat. & hoc ipsum asserunt omnes in Tractatib. citatis infrà nu.154.& nu.165.expresseq; disponit statutum Regij sub Rub.De Positionibus,&c.lib.2.

148 Licet enim verb. Videtur, † soleat quandoq; fictionem importare.l.j.§.deiecisse.ff. de vi, & vi armata. tradit Bar.in l. si is, qui pro emptore.nu.5.ff.de vsucap. Tamen quandoq; etiam verb. Vide-

149 tur, † est veritatis expressiuum.l.etiam. vbi not.Bal.ante nu.2.C. de iur.dot.l.3.§.ex contrario.vbi not.Angel.in princ ff.de acquir. possess.l.seruum filij.§.1.vbi aduertit glos. de leg.j.concordantes tradit Crott. in l.1. in princ.post nu. 16.ff. de oper. noui nunciat.

150 Quod maximè † procedit secundum subiectam materiam: vt inquit Aret.in l.si duo.in vlt.not. per illum tex.ff. de acquir. hæred. Dec cons.539.nu.11.12. Iasan d.l.si is, qui pro emptore.nu.91.

* vbi multa congerit. Quod * indubitati iuris esse dicit Cagnol.in l.non videtur cepisse.nu.3. vbi & ipse multos citat.ff.de reg.iuris.

151 Negari autem non potest quin secundum subiectam † materiam, de qua agitur, nempè, responsionis ad positiones, verb. Videri, sit ipsius veritatis expressiuum, saltem ad effectum, vt Parti Aduersæ confitenti schedulam testamenti scriptam sibi videri manu

D.Celsi,

D. Cel'si, confessio præiudicet: quemadmodum proculdubio pre-
152 iudicaret, si per verb. Credit, † concepta fuisset: tùm ex Statuti
Regiensis ita clarè disponentis sanctione sub d. Rub. De Positioni-
153 bus, &c. lib. 2. tùm etiam ex iure † consuetudinario, quod est re-
ceptissimnm. per tex. clarum, & apertum in c. præsentium. Ibi
Quid sciat de huiusmodi positionibus, vel credat. de testibus lib. 6.
tradit Corn. conf. 301. nu. 6. lib. j. Dec. conf. 445 nu. 18. Iacob. de
154 Arena, † lumen clarissimum Patriç nostrç, in Tract. de Positionib.
in princ. nu. 9. Vber. de Bob. in Tract. de Positionib. nu. 31. Franc.
* Curt in Tract. de Positionib. nu. 51. 52. vbi attestatur de * com-
muni opinione. Lancil. Conrad. De officio Prætor. Rub. de Posi-
tionum responsione. nu. 1. vbi pariter de * communi opinione.
155 Sicuti ergo verb. Credit, † importat fictionem. l. retro. ff. de capti-
uis. tradit Ias. in d. l. si is, qui pro emptore. nu. 80. & tamen ob su-
156 biectam materiam, confessio † facta in responsione ad positiones
per verb. Credit, & ex statuti Regiensis, & ex iuris consuetudina-
157 rij receptissimi dispositione præiudicat confitenti: pari ratione †
quàmuis verb. Videtur, aliàs importet fictionem: tamen ob subie
ctam materiam, confessio facta in responsione ad positiones per
158 ipsum verb. Videtur, præiudicare debet confitenti, per † Reg. l.
illud. ff. ad. l. Aquil. & l. j. ff. de fonte. cùm similibus cumulatis per
Aymon. Crauet. conf. 183. nu. 3. & per celeberr. I. C. D. Paulum
Leonium in Tract. Substitutionū. in vulgari. nu. 77. vsq; ad nu. 83.
159 & in compendiosa. nu. 159. Quæ quidem † Reg. locum sibi ven-
dicat etiam in statutis: vt tradit Dec. conf. 217. nu. 7. 8. & in. c. se-
cundò requiris. nu. 1. 2. 3. de appellat. quod latissimè probat Chas-
senæus in Consuet. Burgund. in Conclus. & approb. cōsuet. in ver.
Interpretées selon droict escript. sub nu. 8. & ad hoc plura congerit
Tiraquel. in Tract. Retract. lib. j. §. 20. glos. vnica. nu. 1. 2. 3. cū seq.
& nu. 10. 11. & adhuc plura cumulat in Tract. Cessante causa. in. j.
par. nu. 142. Nā vbi est. vsq; ad nu. 179. & in l. si vnquàm. in ver.
Libertis. nu. 45. Quorum sententia. cum seq. & nu. 54. cum seq. C.
160 de reuoc. donat. Præsertim si statuta † sint fauorabilia, & minimè
exorbitantia, sed iuri communi consonantia: vt inquit Bar. in l. si
constante. in princ. nu. 43. 44. 45. & ibi Alex. sub nu. 5. vers. Item
inquantum Bar. & ibidem Ias. sub nu. 73. vers. secundò limita. &
nu. 79. 80. ff. sol. mat. & ipse Ias. conf. 31. nu. 8. & ibi Ambros. de
Opizo. in subscript. nu. 13. inter conf. Syluani. Chassenæus vbi pro
ximè suprà. Cōclus. 31. Tiraquel. in d. l. si vnquàm. in ver. Libertis.

 nu. 61.

nu.61. vbi quemadmodum ipse in re ab omnibus * concessa diutius immorandum non esse statuit: sic & nos, hac ipsa communi Doctorum sententia paucis deducta, ad alia nostram conuertemus
161 mus orationem, ne superuacuis † laboremus impendijs, quasi Solem certantes facibus adiuuare: vt dicit tex.in.c.si omnia.
162 6.q.j. Dum tamen silentio minimè prętereamus prædictam † cōclusionem ex recitatis Doctoribus procedere etiam in constitutione exorbitanti: vt ipsi loquuntur. Quo fit vt nos à multò ma-
163 gis † arguentes.iux.Reg.Auth.Multòmagis.C.de sacrosanct.Eccles.Auth.Multòmagis.C.de Episc. & Cler.l.quantòmagis.ff. de iureiur.c.cùm in cunctis.de elect. Concludamus ipsam conclusionem etiam, atq; etiam locum sibi vendicare in statuto, de quo lo-
164 quimur, Quod certè non † exorbitans, sed iuri cōsuetudinario receptissimo consonum esse, & plurimum fauorabile tanquàm tendens ad eliciendam veritatem, & ad releuandum ab onere probādi, atq; ad facilitandum iudicium, satis liquidò constat ex tex. in cle.sæpè.§.& quia positiones.vbi post alios Geor. Natt. col.j. de
165 verb.sign.& ex traditis per Iacob.de Arena † Ciuitatis nostræ decus, & ornamentum in d.Tract. de Positionib.§.4.nu.1.2. Vber. de Bob.in d.Tract.de Positionib.nu.4. Odofred.Beneuēt.in Tractat.de Positionib.nu.3.Franc.Curt.in d.Tract.de Positionib.nu.1.2.Lancil.Conrad.De officio Præt.Rub.De positione.nu.1.2.3.

Iustificatur insuper schedula testamenti D,Celsi ex legitima, &
166 indubitata literarum † comparatione facta, tùm ex vna ipsius D. Celsi scriptura subscripta, & recognita à tribus testibus omni exceptione maioribus, vno ore concludentibus se vidisse D. Celsum dictam scripturam propria manu scribentem: nempè, à Clariss. I.C.D.Hieronymo Zobolo fratre dicti D.Celsi: à Multum Reuer. D.Philippo Zobolo: & ab Honestiss. viro D. Paulo de Robertis. tùm ex altera ipsius D. Celsi scriptura subscripta, & recognita à duobus testibus probatissimis asserentibus se pariter vidisse D Celsum dictam scripturam propria manu exarantē: videlicet, à Mag. D.Cæsare Lancia: & à Mag. D. Ioseph Manaria. Item ex alia ipsius D.Celsi scriptura subscripta,& recognita ab vno teste integerrimo deponente se quoq; vidisse D. Celsum dictam scripturam propria manu conscribentem: scilicet à Mag. D. Alberto Bouio.
167 Rursus ex tribus scripturis † ipsius D.Celsi manu factis, & insertis in tribus publicis instrumentis tanquàm partibus integralibus dictorum instrumentorum: quorum primum fuit rogatum per Mag. D.Guidum

D.Guidum Menotium: alterum per Mag.D.Gabriellem Pictoré:
tertium per Mag. D. Thomam Paganum: quæ tres ſcripturæ ab
iſtis tribus Magnificis D.D. D. Tabellionibus receptæ, & incor-
poratæ fuerunt dictis inſtrumentis tanquàm conſcriptæ ab ipſo
D. Celſo ipſas porrigente, & ita aſſerente, prout in dictis inſtru-
168 mentis narratur. Adhæc ex duobus † Libris rationum, & nego-
tiorum, ac rerum memoralium ipſius D.Celſi manu conſcriptis,
& ita quidem compoſitis, vt (præter teſtium ſuperinde recepto-
rum depoſitionem, qua veritas perlucidè dignoſcitur) nulla proba
bilis oriri poſſit dubitatio apud probos viros, quin & apud impro
bos, quin ipſi Libri toti, & integri ſint ſcripti ipſius D.Celſi manu.
169 Poſtremò ex pluribus ipſius D.Celſi manu ſcripturis † aliàs con-
tra eum in iudicio productis tanquàm eiuſdem manu conſcriptis,
& pro talibus habitis, recognitis, ac pronunciatis in lite inter ip-
ſum D.Celſum, & Mag. D. Matthæum Mariam Malegutium ver-
tente coram Mag. & Clariſſ.D.Prætore Regij, ſicuti publicis con-
170 ſtat documentis. Ex quibus † quidem ſcripturis, vel ſingulis legi-
timam, perfectam, & optimam fieri potuiſſe literarum compara-
tionem, nemo eſt, qui neſciat.iux. tex in l.comparationes. cum
ibi traditis per Bar. Bal. Salyc. Angel. Pau.Caſt. & omnes deniq;
ſcribentes.C.de fide inſtru. Abb.in c.2.eod.tit. Alex.conſ.114.
nu.6.lib.7.Doctiſſ.ac diſertiſſ.I.C. D.Iacob.Menoch. De Arbitr.
Iudic. lib. 2. Centur. 2. in caſu 114. nu.29. Et multòmagis ex
171 dictis omnibus † ſcripturis ſimul iunctis indubitatam, perlucidā,
& huberrimam inſurgere comparationem dicendum eſt: cùm in
materia ipſius comparationis, ſicut in materia probatoria, quæ
non proſunt ſingula, multa ſimul collecta iuuent: vt inquit not.
Bal per illum tex.in d.l.comparationes.in.4.not.ſub nu.2.C.de fi-
de inſtru & Alex. conſ.239.ſub nu. 4.verſ. Accedit illud. lib.6.
quàmuis de Baldo ſpecificè hoc dicente nullam faciat mentionem.

Nec aliquem quàmuis Sophiſtam, & cauillatorem dubitaturū
vnquàm crediderim de viribus factæ huius comparationis ex eo,
172 † quòd ſcriptura ad quam (ſic enim appellant Doctores ſcriptu-
173 ram † principalem, de cuius fide dubitatur: vt declarat Bal.in d.l.
comparationes.nu.5.) ideſt, ſchedula teſtamenti D. Celſi nullos
habeat teſtes ſubſcriptos, vel qui viderint ipſam ſcribi. cùm quod
174 dicitur † in Auth. At ſi contractus. C. de fide inſtru. per Pau.Caſt.
& alios Doct. locum ſibi vendicet in Apocha, vel Appodiſſa, quæ
datur à parte parti præſenti, cui ſit imputandum, quare non cura-

uerit

uerit illam fieri solenniter. Secus autem in alijs scripturis, quæ
175 fiunt ab aliquo † in secreto loco absq; alicuius præsentia, in quibus
non militat illa communis Doctorum ratio: vt puta, in Epistola,
in libro rationum, & in schedula testamenti, in quibus procedit
comparatio absq; eo, quòd aliqui testes vel sint inscripti, vel præ-
sentes fuerint: vt tradit Bar. in l. nuda ratio. nu. 9. 10. ff. de donat.
Bal. in Auth. Sed nouo iure. sub nu. 4. C. si cert. pet. vbi attestatur
* ita obseruare * consuetudinem. Barba. d. consi. 58. col. fin. vers. Et si
opponatur. lib. 4. vbi loquitur in terminis. Quod latè probat, &
quidem in terminis Alex. d. consi. 239. nu. 5. 6. 7. cum seq. lib. 6. &
d. consi. 114. nu. 5. lib. 7. vbi pariter in terminis attestatur hanc esse
* * communem opinionem. Felin. multos citans in d. c. 2. nu. 19. de
fide instru. vbi de communi * opinione, & obseruantia. Et ibi Dec.
nu. 16. vbi similiter dicit hanc esse * communem. Et quòd ipsa scri
176 ptura † ad quam, videlicet, schedula testamẽti, optimè iustificetur
per legitimam comparationem literarum factam, & deductam à
scriptura ex qua habente vnam ex prædictis qualitatibus (ita enim
177 appellant Doctores † scripturam, ex qua fit, & deducitur compa-
ratio: vt benè declarat Bal. in d. l. comparationes. nu. 5.) quàmuis
ipsa scriptura, ad quam, scilicet, schedula testamenti, nullos habeat
testes inscriptos, vel qui viderint ipsam scribi, clarissimè supponit
Bar. in d. l. si ita scripsero. (quod tamẽ expressè dixit ibidem Bal.)
ff. de condit. & demonst. vnà cum Pau. Cast. Alex. Barba. Riminal.
Gozad. Ruin. & Natt. in locis supra relatis nu. 83. vsq; ad nu. 92.
178 quatenus firmant † iux. * communem Doctorum sententiam per
* nos eodem loco deductam, quòd schedula dimissa per testatorem
apud Guardianum S. Francisci, vel aliam certam personam, ad quã
testator ipse se retulit, nullo teste proculdubio subscriptam, vel pro
batam, satis, superq; iustificatur per legitimam literarum compa-
rationem. Idcircò in re tam clara, & aperta iacturam temporis fa-
179 ciendam non esse censemus. Quicquid enim demonstratæ † rei
adijcitur satis demonstratæ, frustra est: vt inquit Vlpianus in l. j. in
fin. ff. de dote prælег. Qua sententia in proposito non dissimili vti-
tur Soc. Iun. consi. 22. nu. 1. lib. 2.

Accedat splendidissimæ iustificationi huius schedulæ assertio
180 † ipsius testatoris dicentis se misisse schedulam sui testamenti ma-
nu sua scriptam ad Generum, per quam non solum fides Generi,
sed ipsa schedula testamenti censetur approbata per testatorem.
181 Quo fit vt negari non possit scriptura † apparens de manu testa-
toris

toris, quam testator ipse de manu sua esse fuit professus. Ita inquit Bal. in l. captatorias. q. 5. sub nu. 10. C. de testamen. milit. Alex. d. cons. 239. sub nu. 1. & 2. lib 6. Gozad. d. cons. 3. sub nu. 16. Natt. in d. Auth. Quod sinè. q. 10 nu 24.

182 Adiungatur assertio † ipsius Generi iureiurando affirmantis illā ipsam, quam exhibuit, esse schedulam testamenti, ad quā D. Celsus se retulit, cùm postremam voluntatem suam nuncupauit: cuius dicto sic iurato testator stari voluisse censetur, postquàm tantum de illo se confidere demonstrauit: vt in terminis dixit Pau. Cast. in d. l. hæredes palam. in princ. nu. 3. ff. de testamen. & Riminal. d. cons. 254. nu. 9.

183 Nec omittantur alia indicia, † & quidem certissima, quæ insurgunt ex literis ab ipso D. Celso ad dictum Generum super in-
184 terpretatione dictæ schedulæ scriptis: quæ (præter sigillum † ipsius D. Celsi, quo munitæ conspiciuntur, & fidem accipiunt: iux. tradita per Bal. in l. in bonę fidei. ante nu. 6. C. de reb. cred. Abb. & alios in d. c. 2. de fide instru. & Doctiss. ac disertiss. I. C. D. Iacob. Menoch. De arbit. Iudic. lib. 2. cēt. 2. in casu 113. nu. 9. 10. 11) per
185 legitimā etiā comparationem † iustificatæ fuerunt: iux. tradita per Bar. in d. l. nuda ratio. nu. 10. ff. de donat. & Felin. in d. c. 2. nu. 19.
* & ibi Dec. nu. 16. de fide instru. vbi ambo attestantur ex * cōmuni Doctorū sententia epistolas optimè iustificari per comparationē literarum. Quod & alij tradiderunt, de quibus infrà nu. 886.
186 Satis autem constat indicia † legitima de per se apta esse ad iustificandam testamenti schedulam, postquàm vel ex legitima literarū comparatione, vel ex alijs legitimis indicijs ipsam schedulam probari posse concludit Bar. in d. l. si ita scripsero. ff. de condit. & de-
* mon. quem sequitur * instructa classis illa Doctorum, quam cum ipso Bartolo Illustriss. omnium Antesignano supra iam deduximus nu. 72. 73. 74. 75. 76.

Ex istis omnibus ergo certissimis, & indubitatissimis demonstrationibus separatis, & multòmagis coniunctis adeò schedulam testamenti, de qua tractatur, probatam, atq; iustificatam esse censemus, vt meritò cum Alexandro liceat nobis exclamare. Quis
187 futurus erit † Adquus Iudex, qui tot, ac tantis demonstrationibus legitimis simul concurrentibus, scilicet, Partis aduersæ confessione: legitima literarum comparatione: Testatoris ipsius assertione: Generi iurata depositione: Indiciorum ex Epistolis acc'amatione: plenam, immò plenissimam fidem ipsi schedulæ testamenti, de

qua

qua agitur, non adhibeat? Ita in terminis, in quibus multa quidem concurrebant, sed non tot, ac tanta, quæ in casu nostro confluunt, exclamat Alex.d.conſ.239.ſub nu.4.& ſub nu.8. lib.6. & Riminal.d.conſ.254.nu.9. 10. 11. 12. Ex quibus abſq; vlla hæſitatione concludimus luce meridiana clarius ſchedulæ ipſius teſtamenti D.Celſi identitatem cumulatiſſimè probatam remanere.

Postqvam igitur ſatis, ſuperq; conſtat ex his, quæ ſecundū
188 crebriores Doctorum ſententias deduximus, diſpoſitionem † D. Celſi tàm reſpectu validitatis, quàm reſpectu probationis ſubſiſtere, vigere, & obtinere in vim teſtamenti nuncupatiui nuncupatione implicita inter liberos de iure ſpeciali: Reliquum eſt, vt ex ordine nobis præſcripto ad confutationem contrariorum iam deſcendamus: quibus diſſipatis, & exterminatis, veritas ipſa propoſitæ huius veritatis, magis, magiſq; clara, & lucida, tanquàm expulſis, fugatiſq; nebulis, in lucem progredietur ab omnibus conſpicienda, & veluti Stella fulgentiſſima, certiſſima, & inerrans ad euadendos difficiles propoſitæ quæſtionis ſcopulos obſeruanda,
189 & ſequenda. Boni enim † Aduocati eſt officium primò confirmare ius ſuum: ſecundò impugnare ius Aduerſariorum: vt aduertit gloſ.in c.Abbate.§. allegabatur.verſ. Multum quoq; diſtabat. de re iud.lib.6.quam ad hoc not. ibi Io.Mo. & Io.An. referentes illud Iſidori. Prius eſt vt noſtra firmemus, deinde obiecta confutemus: quod etiam docet Ariſt.Rhetor.lib.3.cùm dicit. Oportet autem eum, qui vel in deliberatione, vel in iudicio prior dicit, cauſam primò ſuam confirmare, deinde illis, quæ contra dici poſſunt, occurrere, & ea diſſoluere, atq; extenuare. Hoc ibi dicit Ariſt.vbi de probationib. Qua ratione ſæpè Doctores noſtri conſulendo
190 dixerunt, † vim totam, atq; difficultatem conſiſtere in reſponſione ad contraria: & illis ſolutis, firmatas concluſiones reddi clariores: vt dixit Dec.conſ.31.ante nu.4.& cōſ.74.col.fin.in princ. & conſ.185.ſub nu.5.verſ.Solùm ſupereſt.& conſ.328.nu.4.Soc. Iun.conſ.121.ante nu.14.lib.j. & conſ.189.ſub nu.31.verſ.& cōcluſio prædicta.lib.2.& conſ.13.ſub nu.29.verſ.& iſta concluſio. lib.3. Alciat.Reſp.203.ante nu.14.& Reſp.570.ſub nu.1.Crott. conſ.54 ante nu.10.& conſ.136.ante nu.39.Rolād.à Val.cōſ.3. ſub nu.40.lib.j.& alibi ſępè Doctores:quorū veſtigia nos calcātes ad ipſa contraria confutanda, omni mora poſtpoſita, cōuertimur.

Non obſtat ergo, quòd Primo loco dicebam, arguendo à ſufficienti partium enumeratione, diſpoſitionem D.Celſi non poſſe

valere

valere vt testamentum in scriptis de iure communi: nec vt testamentum in scriptis de iure speciali: nec vt testamentum nuncupatiuum: rationibus ibi deductis. Quia Respondeo dictum Arg. †
191 non procedere quando partes omnes non fuerunt sufficienter enumeratæ: vt declarat Bal. in l. conuenticulam. col. 2. C. de episc. & cler. Ias. in d. l. patre furioso. sub nu. 1. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. Bellon. cons. 6. sub nu. 1. Neuiza. cons. 5. nu. 39. Sed supra in contrario partes omnes non fuerunt sufficienter enumeratæ: quia licet dispositio D. Celsi non possit valere vt testamentū in scriptis de iure communi: nec vt testamentum in scriptis de iure speciali: nec vt testamentum nuncupatiuum nuncupatione explicita de iu-
192 re communi: Valet tamen vt † testamentum nuncupatiuum nuncupatione implicita de iure speciali inter liberos: cùm fuerit concepta secundum doctrinam Bar. in d. l. si ita scripsero. ff. de condit.
* & demonst. quam * communi calculo fuisse comprobatam à Doctoribus, supra probauimus nu. 71. vsq; ad nu. 80. Et schedula fuerit iustificata secundum ipsam doctrinam Bar. in d. l. si ita scripsero.
* quæ in hoc quoq; fuit à Doctoribus * communiter recepta: vt demonstrauimus supra nu. 83. vsq; ad nu. 95. Prout respectu conceptionis applicauimus supra nu. 95. vsq; ad nu. 147. Et respectu iustificationis applicauimus supra nu. 147. vsq; ad nu. 188.

Et ex his manifestè patet non obesse, quòd in ipsa schedula te-
193 stamenti D. Celsi non adsit † tempus: prout expostulare videtur in casu suo Alex. d. cons. 123. nu. 4. lib. j. & d. cons. 76. nu. 11. lib. 3.
194 Quia loquitur Alex. secundum † terminos Auth. Quod sinè. C. de testamen. videlicet, quando agitur de testamento in scriptis de iure speciali inter liberos. In qua quidem testamenti specie fatemur
195 † & nos tempus apponendum esse in schedula: iux. dispositionem
196 d. Auth. Quod sinè. (quàmuis contrarium † tenuerit Barbat. cōs. 58. lib. 4. qui singulariter intelligit tempus necessariò apponendū non esse in schedula testamenti in scriptis de iure speciali inter liberos facti iux. dispositionem d. Auth. Quod sinè. quādo ipsa schedula est scripta manu patris tota: sed temporis appositionem tunc demum esse necessariam in ipsa schedula, quando illa non est scripta manu patris tota, sed est scripta manu alterius, & subscripta tā tùm manu patris: vt ibi latè per ipsum Barbat.) & hanc esse com-
* munem * opinionem non negamus, teste Natt. in d. Auth. Quod sinè. q. 13. & Iul. Clar. in. §. testamentum. q. 14. vers. Sed nunquid. Quod & nos firmauimus supra nu. 50. vsq; ad nu. 56. Cùm intel-

* lectum d.Auth.Quod ſinè.& Auth.Si modò.ex * communi Do-
197 ctorum mente expreſſimus. Et quòd Alexander † loquatur in ter minis teſtamenti in ſcriptis de iure ſpeciali inter liberos, apertiſſimè dignoſcitur ex factorum ſpeciebus, ſuper quibus conſuluit, ex
198 quibus ius † oritur:iux.tex.in l.ſi ex plagis.§.in cliuo.cùm ibi not. per Bar.ff.ad l.Aquil. Item ex eo, quòd ipſe Alex. ſemper allegat d.Auth. Quod ſinè. Rurſus, quia ipſe Alex. allegatur in his ipſis terminis in dd.conſſ.à Natt.in d.Auth.Quod ſinè.q.13. Qui qui-
199 dem Natt. & ipſe loquitur † ſecundum terminos d. Auth. Quod ſinè.d.q.13. & q.14. & q.15. Prout etiam loquitur Roman. in l. admonendi.& ibi Curt.nu.153. & Cato Sac.nu.48.ff. de iureiur. Abb.conſ.98.in quæſtione. lib.2. Iul.Clar.in.§. teſtamentum.q. 14.verſ.ſed nunquid.Ruin.conſ.7.nu.10.& conſ.11.nu.13.lib.3. Soc.Iun.conſ.3.nu.3.4.5.lib.4. Guid.Papæ conſ.55.nu.4. Petr. Rebuf.in Tract.de Chirograph.& ſchedul.recogn.in Præf.nu.91. & deniq; quiſquis vnquàm dixerit in ſcriptura teſtamenti patris inter liberos tempus eſſe neceſſarium: cùm omnes nitantur d.
200 Auth.Quod ſinè. Explorati iuris eſt enim Doctores † intelligendos eſſe ſecundum leges, quas allegant: vt inquit Bar.in l.non ſo-
* lum.§.ſi liberationis.ſub nu.7.ff.de libe.lega.cuius Doctrina* cõmuniter eſt approbata: vt atteſtatur Soc.Iun.conſ.14.nu.10.lib. 4. Iaſ.in l.cùm filioſa.nu.129.vbi multos citat. Guliel.Benedict.in c.Raynutius.in ver.Teſtamentum.I.nu.62.de teſtamen.Curt.Iun. conſ.41.nu.6. Ceph.conſ.92.nu.32.& conſ.116.nu.10. & conſ. 179.nu.13.Celeberr.I.C.D.Paulus Leonius in Tract.Subſtitutio-
201 num, in præludijs nu.77. Nos autem † loquimur, non quidem ſecundum terminos d.Auth.Quod ſinè. in quibus noſtra minimè verſatur quæſtio: ſed ſecundum terminos Doctrinæ communiter approbatæ Bar.in d.l.ſi ita ſcripſero.ff.de condit. & demon. Hoc eſt, cùm agitur de teſtamento nuncupatiuo nuncupatione implicita de iure ſpeciali inter liberos : in quibus terminis noſtra pro-
202 priè verſatur quæſtio: in qua ſpecie † taſtamenti conficienda dicimus apponendum non eſſe tempus de neceſſitate in ſchedula:Nec ipſe Bar.in d.l.ſi ita ſcripſero. aut alius ex Doctoribus, qui Bartoli iuſtiſſimas partes ſequuntur, quos ſupra congeſſimus nu.75.76.
* vbi probauimus Bartoli opinionem eſſe * receptiſſimam, dixit vnquàm aut mente concepit in ipſa ſchedula teſtamenti nuncupatiui nuncupatione implicita de iure ſpeciali inter liberos, tempus neceſſariò eſſe apponendum:vt ex omnium liquidò conſtat inſpe-

ctione,

ctione, & animaduersione.

203 Ratio enim, quare † tempus requiratur in schedula testamenti in scriptis de iure speciali inter liberos iux. formam d. Auth. Quod sinè. illa est, quia cùm testamentum pluries fieri, & mutari possit: & sic plures, ac diuersæ confici possint schedulæ testamenti in scriptis de iure speciali inter liberos, iux. normam d. Auth Quod sinè.

204 Ratum esse debet illud testamentum, † rataq; illa testamenti schedula sic inter liberos facta, quæ per temporis appositionem postremo, & vltimo omnium loco facta comperitur. l. omnium. C. de testamen. Quo fit vt ratione dubitationis tollendæ temporis inscriptio in ipsa schedula requiratur. Hanc rationem in specie assignat Bal. in d. Auth. Quod sinè. nu. 4. cui adstipulatur eodem loco Salyc. & Natt. q. 13. sub nu. 30. Abb. d. cons. 98. lib. 2. Ruin. d. cons. 7. sub nu. 10. lib. 3. Soc. Iun. d. cōs. 3. nu. 3. 4. lib. 4. Guid. Pap. d. cons. 55. nu. 4. Petr. Rebuf. in d. Tract. de Chirograph. & sched.

205 recogn. in Præfat. nu. 91. Sic videmus apponendum † esse tempus hac ipsa ratione, saltem de consilio, in testamento in scriptis de iure communi (cuius quidem naturam imitatur testamentum in scriptis de iure speciali) vt tradit Ioan. Fab. in. §. possunt. in fi. Insti. de testamen. Roland. à Val. cons. 36. nu. 5. lib. j. Hinc etiam tradi-

206 tum est, quòd licet † tempus non sit de substantia in priuata scriptura, nihilominus ad probandam prioritatem, & posteritatem temporis, dies requiritur in ipsa priuata scriptura: vt tradit Ang. in. §. si quis. Auth. de instru. caut. & fide. Gab. Saray. in Annot. ad Matthes. sing. 45. Nota, quòd tempus. Qua ratione cautum etiam

207 fuit, vt Annorum † Domini, Mensis, & Diei mentio fieri debeat in quolibet instrumento: vt latè tradit Didac. Couar. Pract. Quæst.

208 cap. 20. sub nu. 1. & 2. Hæc autem ratio † cessat prorsus in testamento nuncupatiuo nuncupatione implicita de iure speciali inter liberos confecto, iux. communem illam Doctrinam Bar. in d. l. si ita scripsero. cùm nulla ambiguitas cadere possit circa schedulam testamenti, quàmuis non habentem tempus, quam pater asserat coram testibus se dimisisse penes talem, puta Titium, velleq; illā ipsam esse suum testamentum: ex quo verba testatoris non quidē pluraliter, sed singulariter concepta fuerunt: atq; ita non plures

209 schedulas, sed vnicam tantùm schedulam (salua † ratione recti sermonis, quæ semper est attendenda. l. Plautius ff. de auro, & argēt. legat.) ostendunt, præ se ferunt, significant, important. Singula-

210 ris enim † numerus non patitur pluralitatem. C. gaudemus. ibi

Nec dixit adhærebit vxoribus, sed vxori. de diuor.c.cum in illis.§. fin.de prebend.lib.6.l.duo sunt Titij.ff.de testamen.tutel.not.Inno. in c.debitum.in ver.Prothoplastus. ante nu.2.de bigam. tradit Bal.conf.242.Factum tale est.quidam B.col.j.verf.circa istud lib.3. Corn.conf.52.nu.9.& conf.116.nu.6.lib.j. Riminal.conf. 27.nu.7.& conf.201.nu.20. Grat.Resp.23.nu.16.& seq. lib.2. Natt. conf.112.nu.2.& conf.164.nu.30.& conf 501.nu.35.&

211 conf.506.nu.4. Et sanè non minus ex communi vsu † loquendi, quàm ex proprietate verborum illud obtinere iamdiu compertũ est, vt cùm volumus rem vnam designare, vtamur numero singulari: at cùm volumus designare plures, vtamur numero plurali: vt

212 rectè admonet Alba conf.27.nu.3. Cùm ergo in proposita † facti specie testator voluerit, ac disposuerit schedulam illam sui testamenti manu sua scriptam, quam transmisit ad Generum suum, fore, & esse suum testamentum, & suam vltimam voluntatem: vt omnes testes asseuerant, sicuti supra demonstrauimus nu.101. vsq; ad nu.147. Atq; ita singulariter tùm respectu schedulæ, tùm respectu Generi loquutus fuerit: superuacaneum esset expetere tempus in hac ipsa schedula ratione dubitationis tollendæ: cùm nulla prorsus dubitatio circa memoratam schedulam singulariter, clarissimeq; demonstratam cadere possit. Sic ergo à cessante ratione demonstratur non esse arguendum de dispositione d. Auth. Quod sinè.ad d.cõmunẽq; Doctrinã Bar.in d.l.si ita scripsero.Quod

213 arg. † à cessante ratione in iure nostro esse receptissimum, nemo est, qui nesciat.l.quod dictum.ff.de pact.l. adigere.§. quàmuis.ff. de iure patro.plurima congerit ad hanc speciem argumentationis Tiraquel.in Tract.Cessante causa. per totum quidem, sed in specie nu.130.legis causa, siuè ratione, &c. cum seq.

214 Considero etiam † temporis appositionem ea ratione necessariam esse in schedula testamenti in scriptis de iure speciali inter liberos facti iux.formam d. Auth.Quod sinè.vt per ipsam temporis addiectionem perfectio paternæ dispositionis deprehendatur.

215 Nam temporis inscriptio † denotat scripturæ perfectionem: vt tradit Bal.in l.contractus.nu.6.C.de fide instru.Bertrand. cõs.44.

216 nu.11.vol.2.par.j. Sed ista etiam ratio cessat † in testamento nuncupatiuo nuncupatione implicita de iure speciali inter liberos cõfecto, iux.normam receptissimæ Doctrinæ Bar.in d.l.si ita scripse ro. Quandoquidem perfectio paternæ dispositionis euidentissimè perspicitur ex eo, quòd pater ipse deliberata mente testandi

coram

coram testibus asseuerat se velle schedulam manu sua scriptam, ac penes talem (vt in casu nostro penes Generum dixit testator noster) dimissam esse suum testamentum: quàmuis in ipsa schedula de die, mense, & anno nulla fiat mentio. Tunc enim voluntate
217 sua coram testibus sic nuncupata, † quid est, obsecro, quod de perfectione dispositionis dubitetur, quæ proculdubio est perfectissima? .§.fin. Insti.de testamen.l.hac consultissima.§.per nuncupationem.C.eo.tit.quod in terminis censuit Corn.d.cons.118. in fin. & d. cons. 306. sub nu. 17. vers. Item dicta Auth. lib. 3.
218 Equidem non minus † absurdum esset dicere, quòd in testamento nuncupatiuo nuncupatione implicita de iure speciali inter liberos concepto, ac formato iux.communem Doctrinam Bar.in d.l.si ita scripsero. quale est testamentum, de quo agitur, temporis appositio sit necessaria: quàm dicere, quòd in testamento nuncupatiuo nuncupatione explicita de iure communi (cuius certè naturam sequitur testamentum nuncupatiuum nuncupatione implicita de iure speciali inter liberos) temporis mentio sit necessariò
219 facienda: quod proculdubio esset absurdissimum, † per tex. in d. .§.fin. Insti.de testamen.& in d.l.hac consultissima.§.per nuncupationem.C.eod.tit. vbi apertissimè dignoscitur, quòd ad essentiam ipsius testamenti nuncupatiui temporis appositio nõ exquiritur:
220 Fateor quidem quòd ad probationem, † & iustificationem testamenti nuncupatiui, siuè nuncupatione explicita, siuè nuncupatione implicita, de qua nuncupatione nullum fuerit confectum instrumentum, requiritur quòd testes super ipsô testamento recepti deponant de tempore, quo testator voluntatem suam coram
221 eis nuncupauerit: tùm vt appareat de † prioritate, & posteritate testamenti, si quod aliud adesset testamentum, vt in casu nostro: & ita constare possit quòd testamentum, tanquàm postremum, debeat præualere, & obtinere iux.tex.in.d.l.omnium.C. de te-
222 stamen. tùm vt perspiciatur an testes † perfectè probent, nec ne: quia, scilicet, sint contestes, vel singulares: vt in specie instruit Spec.in Tit.de instru.editio.§.compendiosè nu.39. Ad huius autem materiæ clariorem doctrinam, &c. tradunt Doct. in l. publicati.C.de testamẽ.& non obscurè sensit Bal.cons.169. Quòd cedula debeat releuari vers.Et posito quòd nulla scriptura.lib.2. Qua
223 tenus in terminis inquit dicta † testium redigi debere in scripturã publicam ad perpetuam ei memoriam, quando nulla fuit facta scriptura publica de voluntate patris testantis: ex quo præsupponitur

ponitur testes probare debere de tempore nuncupatæ voluntatis paternæ ad hoc, vt appareat eos cõtestes esse, & eorũ assertio facta ad æternam rei memoriam subsistat. Quod etiam hac ipsa ratione sensisse manifeste Natt. in d. §. ex imperfecto. q. 37. in fin. vers. Cautum est tamen. cùm & ipse sequutus Speculatorem, & Baldũ,
224 admonet † eum, qui innititur testamento patris facto simpliciter de iure speciali coram duobus, vel tribus testibus sinè solenni scriptura, curare debere, vt quàmprimum examen fiat testium ad perpetuam rei memoriam coram Iudice, de voluntate testatoris,
225 citatis his, quorum interest, &c. Et hoc ipsum post glos. † in l. fin. in ver. depositionibus. ibi. *Sed quid si nuncupatiuum non sit inscriptis redactum?* C. de edic. Diui Adrian. tol. apertissimè sentiunt Bar. Bal. Salyc. Angel. Alex. Ias. & Hubert. Zuchar. qui sub nu.
* 346. vers. Fallit secundo. attestatur glos. illam * communiter ab omnibus receptam fuisse à Bartolo, vsq; ad Curtium. Cuius tamen
226 Curtij † contra glos. insurgentis opinionem reprobat ipse Zuchar. eodem loco. Et in illa ipsa Curtij opinione erronea fuit etiam Sebast. Sapia in d. l. fin. nu. 84. motus eodem fundamento, quo mouetur Curtius; nulla tamen facta mentione de ipso Curtio: quãuis ipse Sapia ibidem ante nu. 83. fateatur * omnes Doctores cum ipsa glos. pertransire. Sed Sapiæ opinionem simul, & semel reprobare censetur Zuchar. eodem loco, cùm reprobet Curtium eo ipso fragili admodum fundamento se nitentem, quamuis Sapiam non commemoret, cuius fortè scripta in lucem adhuc non perue-
227 nissent. Conclusio est igitur memoratæ glos. † & Doctorum cõmuniter, quòd beneficium ipsius. l. fin. C. de edic. Diui Adria. tol. locum sibi vendicet etiam in testamento nuncupatiuo, quod minimè redactum sit in scriptis per notarium, si ad probandum testatoris nuncupatam voluntatem solennis testium numerus examinetur, & publicetur secundum formam. l. publicati. C. de testamen.
228 Quæ quidem conclusio non solùm † procedit in testamento nuncupatiuo solenni: hoc est, coram septem testibus facto: sed etiam obtinet in testamento nuncupatiuo minus solenni, & imperfecto in casibus, in quibus testamentum minus solenne, & imperfectum valet: puta, inter liberos coram duobus testibus, & his quidem fœminis, ac minimè rogatis, sed fortuitis: iux. dispositionem d. §. ex imperfecto. vt inquit ipsa glos. in d. l. fin. in ver. depositionibus. ibi. *Et idem Aldericus.* C. de edic. Diui Adria. tol. quam glos. & in hoc approbãt Spec. Cyn. Bar. Bal. Salyc. in locis per ipsum Zuchar. citatis

citatis in d.l.fin. nu. 348. qui pariter ipsius glos. sententiam com-
229 muniter approbatam amplectitur. Declarando tamen † illam procedere tantùm quo ad filios, ac descendentes: secus autem quo ad alios venientes ab intestato, qui non sint de liberis: vt ibi per ip-
230 sum Zuchar. Fateor † inquam (vt ad rem nostram reuertamur) quòd ad probationem, & iustificationem testamenti nuncupatiui sinè nuncupatione explicita, siuè nuncupatione implicita, de qua nuncupatione nullum à notario confectum fuerit instrumentum (vt accidit in casu nostro ob culpam ipsius notarij) requiritur, quòd testes super ipso testamento recepti deponant de certo tempore, quo testator voluntatem suam coram eis nuncupauerit, rationibus supradictis, iux. normam Speculatoris, & aliorum, quos proximè supra commemorauimus: veruntamen testamentum, de quo verba facimus, ita ex hoc capite iuuatur, roboratur, ac firmatur, vt nullus supersit locus ad dubitandum. Quandoquidem te-
231 stes † omnes recepti super ipso testamento D. Celsi concludentissimè, cõstantissimè, atq; (vt ita dicam) vnicissimè deponunt ipsum D. Celsum die vigesimoprimo Mensis Iulij Anno Millesimo Quingentesimo Sexagesimo Octauo deliberata mente testandi voluisse, ac disposuisse schedulam sui testamenti manu sua scriptam, quã ad Generum suum miserat, fore, & esse suum testamentum, & suã vltimam voluntatem. Et ipsi testes omnes non solùm deponnnt de Anno, Mense, & Die; sed etiam de loco, & de loco loci, & de præsentibus personis, ac tandem de omnibus illis circunstantijs, (in quibus optimè conueniunt) quas commemorat Spec. in d. §. compendiosè. nu. 39.

Quare iam omnibus obuiam esse potest nimis superstitiosè, ac
232 † sophisticè à quibusdam tempus expostulari in schedula testamenti D. Celsi, quod est nuncupatiuum nuncu patione implicita de iure speciali inter liberos, iux. communem illam Doctrinam Bar. in d.l. si ita scripsero. in qua quidem testamenti specie nostra propriè versatur quæstio: vt probauimus supra nu. 95. 96. 97. 98. Eo prætextu, quòd in schedula paterni testamenti tempus ipsum necessariò sit apponendum, iux. dispositionem d. Auth. Quod sinè.
233 Cùm luce meridiana clarius eluceat † illud sibi locum duntaxat vendicare in testamento in scriptis de iure speciali inter liberos, secundum terminos d. Auth. Quod sinè. & Doctores omnes tempus ipsum in ipsa schedula expetentes semper loqui secundùm terminos d. Auth. Quod sinè. Maximamq; diuersitatis rationem inter

vnam,

vnam, & alteram testamenti speciem militare. Atq; (vt tandem
234 concludamus) quòd † dispositio d. Auth. Quod sine. procedat
duntaxat in testamento in scriptis: non autem in testamento nun-
* cupatiuo * côis est Doctorum sententia: vt attestatur Corn. in ipsa Auth. Quod sinè. sub nu. 1. & d. consi. 118. in fin. & d. consi. 307. nu. 17. lib. 3. Quod supra semel diximus, cùm nu. 50. vsq; ad nu. 61. de testamento patris inter liberos confecto iuxta formam d. Auth. Quod sinè. loquuti sumus. Et ita manifestè patet, quàm fragile, &
235 † caducum sit hoc temporis fundamentum, in quo pars aduersa magnum (vt aiunt) facit capitale: adeò quidem vt vnà cum Decio non possim non admirari, quòd Doctor Præstantissimus aduersæ partis D. Iulius Scarlatinus Regiensis ita in hoc decipiatur: vel fortè cogitauit nos dormientes. Hæc sunt verba, quibus in simili pro posito vtitur Dec. consi. 35. col. 7. in princ. Si tamen credendum sit Excellentiss. illum Doctorum tam malè fundato nixum fuisse fundamento. Non possum enim mihi persuadere, quòd ab aliquo Docto viro fiat tale fundamentum, quia pro vero non est ad propositum. Ita per hæc verba in proposito haud dissimili dixit Soc. Iun. consi. 1. sub nu. 45. vers. solùm. lib. 3.

Non obstat etiam quòd Secundo loco dicebam dispositionē testatoris relatam ad schedulam, prout in casu nostro, valere quidem quo ad legata: sed non quo ad institutionem hæredis. quia
236 Respondeo hanc Iasonis † opinionem in d. §. per nuncupationē.
* frequentissimo, quin potius * communi omnium calculo esse dānatam: atq; receptissimam esse omnium Doctorum sententiam, quòd huiusmodi dispositio valeat non solùm quo ad legata: sed etiam quo ad institutionem hæredis: vt abundè supra probauimus, cùm plerosq; ad hoc Doctores deduximus nu. 71. vsq; ad nu. 80. Ex quibus nunc retulisse sufficiat Natt. in d. Auth. Quod sinè. q. 11. & Iul. Clar. in d. §. testamentum. q. 4. vers. sed pone. & q. 36. vers. sed quid si testator. qui expressè, reprobato Iasone, attestan-
* tur hanc esse * veram, & communem Doctorum opinionem. Ita
237 vt etiam non officiat † Gulielmum Benedictum in c. Raynutius. in ver. In extremis positus. nu. 42. & nu. 48. vers. de dicto tamen Bartoli. de testamen. dubitasse propter ipsam Iasonis opinionem, nunquid sententia Bartoli in d. l. si ita scripsero. ff. de cōdi. & demō. procedat in institutione hæredis: quandoquidem eius dubitatio ex recitata communi Doctorum opinione clarissimè resoluatur.
238 Cùm præsertim Gulielmus ipse ex professo † dubitatiuè loquutus fuerit.

fuerit, ne votum animi sui hac in re eo tempore aperiret, quo si milis quæstio de facto penderet, & iam pro vna parte consuluisset, ac propterea illius determinationem subticeret: vt ipse Guliel. in-
239 quit ibi ante nu.44. Vt insuper prætercam satis liquere † ex traditis per Guliel. ibidem sub nu.40. & 41. quæstionem eius minimè versari in testamento inter liberos: sed in quo venientes ab intestato, qui non erant de liberis, essent instituti. Is etenim eodem
240 loco expressè sentit in testamento † ad pias causas, & inter liberos quęstionem clarissimè resolutam remanere ad fauorem & Pię causæ, & liberorum: cùm in ea testamenti specie nulla prorsus solennitas requiratur: vt ibi per ipsum Guliel. qua de re iuxta cõmunes Doctorũ sententias latè supra loquuti sumus nu.45. vsq. ad nu. 80.

Non obstat insuper, quod Tertio loco dicebam dispositionẽ D.Celsi pendere ab arbitrio Generi, qui posset vnam schedulam pro alia exhibere, & idcircò tanquàm captatoriam non valere.
241 quia Respondeo dispositionem hanc ipsam non pendere † ab arbitrio Generi, postquàm testator non se retulit ad schedulam ex arbitrio ipsius Generi fabricatam, vel fabricandam: quo quidem casu dispositio esset captatoria. & ita loquitur tex. in d.l. illa institutio, & in d.l. captatorias. ff. de hæred. instit. & in d.l. captatorias C. de testa. milit. atq; ita declarat Guliel. Benedict. in c. Raynutius. in ver. Condidit. I. nu. 1. & nu. 3. de testamen. & latè post alios Didac. Couar. in. c. cùm tibi. eod. tit. Sed se retulit ad schedulam sui ipsius testatoris manu scriptam, & ad ipsum Generum transmis-
242 sam: & sic ad scripturam de præterito † quo casu dispositio nõ dicitur captatoria: vt in terminis proprijs ad hoc obiectum respon-
* dens dicit Bar. in. d.l. si ita scripsero. quem * communi calculo cõbrobatum esse à Doctoribus supra probaui nu. 75. 76. Et quæ schedula in indiuiduo illa ipsa fuit per ipsum Generum exhibita,
243 atq; per legitimam literarum † comparationem iustificata: quod
* sufficit secundum * communem Doctorũ sententiam, teste Alex. d. consi. 114. sub nu. 5. lib. 7. & Natt. in d. Auth. Quod sinè. q. 8. Quod latè supra demonstrauimus nu. 83. vsq; ad nu. 95.
144 Ex quo etiam sequitur falsum † esse quòd Gener posset vnam schedulam pro alia exhibere: quia legitima literarum comparatio ex tot, ac tantis rerum argumentis roborata, vt supra deduximus nu. 147. cum seq. & nu. 166. cum seq. & nu. 180. cum seq. vsq;
145 ad nu. 188. istud non permittit. Et quod magis est, fides † ac probitas eius ab ipso testatore satis, superq; perspecta, ac probata

istud ipsum non patitur, nec suspicionem quidem admittit: præ-
246 sertim accedente illius † sacramento: prout hæc tria, videlicet,
247 † legitimam literarum comparationem: testatoris assertionem, quòd dimiserit schedulam sui testamenti penes talem, puta Titiũ, vel Generum; cuius fides sic censetur approbata: & assertionem personæ nominatæ per testatorem cum eius sacramento, ad plenissimam, & efficacissimam schedulæ iustificationem perficiendam, expendit in terminis Riminal.d.cons.254.nu.9.10.11.12. quem supra cum multis alijs deduximus nu.83.vsq; ad nu.95. Quibus
248 etiam accedit confessio † Procuratoris Aduersæ partis, ob quam res ponitur extra omnem prorsus difficultatem: vt supra latè probauimus nu.147. vsq; ad nu.166.

Vt præteream fide, ac probitate ipsius Generi inspecta (si cuiquam hoc modo licet, vt certè licet, ex causa de se ipso loqui, pro-
249 ut infrà nu.254. probabimus) impossibile † reputari, quòd schedula per illum supponatur: cùm fieri non posse illud censeatur, quod sinè dedecore fieri non potest.l.in eadẽ.ff.ex quib.cau.maio: cum pluribus cõgestis à Tiraquel.in Tract.De Nobilitate cap.20. nu.63.Nobilis ab alio impetitus.& nu.seq. Nec etiam præsumen-
250 dum sit † quem facere velle, quod à iure, ac bonis moribus prohibetur.l. quamquàm.ff.de ritu nupt. tradit Aymon Crauet.cons.
251 245.nu.12.cum ceteris per eum ibi relatis. Et illa præsumptio † sit semper in dubio amplectenda, per quam delictum excluditur, & bonitas alicuius defenditur, tanquàm præsumptio naturæ consonans.l.meritò.ff.pro socio.tradit Alciat.in Tract.De præsumptionib.Reg.3.præsump.j. Bertrand. cons.18 in princ.vol.3.par.2. Aymon Crauet.cons.8.nu.7.& cons.60.nu.7.& cons.75.nu.21. Chassenæ.cõs.58.nu.7.Iac.Philip.Port.Cõclus.Reg.& Com.opi.
252 lib.2.concl.20.& concl.21. Et in specie præsumptio † illa semper in dubio sit fouenda, per quam falsitas excluditur: vt inquit Alex. cons.70.nu.1.lib.j. & cons.93.nu.8.lib.5. Barbat. cons.77 lib.4. vbi plurima congerit.Dec.cons.175.ante nu.5. vers.secundò præmitto. vbi alios citat.

253 Possem etiam addere Generum † esse virum honestum, grauẽ, nobilem; spectatæ fidei, ex bona progenie, bonisq; parentibus ortum, in dignitate positum, & virtutibus deditum: ex quibus, & alijs etiam qualitatibus, quæ silentio inuoluuntur, propulsatur omnis, quæ apud maleuolos, & inimicos suboriri, & ab eisdem disseminari posset suspicio, ne quid fortè circa schedulam testamenti

Soceri ille egisset, quod dedecori, aut vitio verti posset: ex his, quę in proposito tradit Grat. Resp. 30. nu. 9. & seq. lib. 2. qua de re plura congerit Barba. cons. 12. sub nu. 12. 13. 14. lib. 2. & d. cons. 77. ante nu. 3. vers. secundo præmitto. lib. 4. Dec. d. cons. 175. sub nu 5. vers. & prædicta videntur. Ioan. de Amic. cons. 86. nu. 13. Iacob. Philip. Port. cons. 5. nu. 67. & cons. 95. nu. 16. & cons. 206. nu. 13. Gandin. in Tract. De Maleficijs. Rub. De Pręsump. & indic. indub. col. 2. vers. Præsumptio enim naturæ. Guid. Pap. in Tract. De Præsumptionib. sub nu. 13. & sub nu. 42. Præclarus I. C. D. Phanucius in Tract. de Iureiur. in litem. in 2. Menib. 2. par. nu. 48. 49. Sed omnibus istis huberius Tiraquel. in Tract. de Pœnis, &c. causa 51. per totam quidem illam: sed præsertim nu. 25. cum omnibus ferè
254 nu. seq. Nec superbiæ, † aut iactantiæ tribuendum hoc esset: quãdoquidem non directè, & ob gloriam, quod quidem prohibetur: sed ex causa, nempè ad euadendas maleuolorum, & inimicorum detractiones, & calumnias, quod iure conceditur, nosmetipsos commendaremus: iux. distinctionem, quam hac in re attulit Ioan. Andr. in. c. nisi. col. 4. in ver. asserit. de renuncia. & Card. Alex. post Bellamer. in. c. tenere. in glos. j. Dist. 31. de qua non meminit Chassenæ. in Catal. Gloriæ mundi. in. 5. par. 59. consider. Veruntamen
255 hoc defensionis † genus omittere decreuimus: tùm quia animus noster ab hac ambitiosa titulorum, & virtutum commemoratione semper abhorruit: tùm etiam quia ab hac maleuolorum, & inimicorum detractione, & calumnia, conscientia nostra nos ipsos liberos esse demonstrat. Habemus enim Paulum dicentem (vt
256 verbis vtar Gregorij Pont. Max.) Gloria nostra † hæc est, testimo-
257 nium conscientiæ nostræ. Iob quoq; dicentem. Ecce in † cœlo testis meus. Si ergo est nobis testis in cœlo, testis in corde: dimittamus stultos foris loqui, quod volunt. Quid enim aliud
258 dettrahentes † faciunt, nisi quòd in puluerem sufflant, & in oculos suos terram excitant, vt vndè plus detractionis perflant: indè magis nihil veritatis videant? Hæc sunt verba Gregorij registrata in
259 c. inter verba laudantium. 11. q. 3. Quod si etiam viris † bonis, integerrimiq; iudicij, ac optime de re ipsa sentientibus videbimur pro re ipsa luce meridiana clariori plura verba fecisse, quàm necessitas vrgeret: Et, quod de Protogene ferunt dixisse Apellem, Manum de tabula tollere nos nescire: quod è nostris retulit Hierony. Zanch. in Præfat. Repet. §. cū ita. l. hæredes mei. ff. ad trebel. Sciant omnes non tam demonstrandę gratia rei, satis, superq; de-

monstratæ: quàm famæ nostræ conseruandæ, cuius semper zelotypes fuimus, orationi nostræ laxiores habenas nos ipsos dimisisse.
260 se. Conscientia † enim nobis est necessaria: fama autem proximo nostro. Et qui confidens conscientiæ negligit famam, crudelis esse censetur. c. non sunt audiendi. 11. q. 3. c. nolo vt aliquis. 12. q. 1.
261 Curam † habe de bono nomine. hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille thesauri preciosi, & magni. Bonæ vitæ numerus dierum: bonum autem nomen permanebit in æuum: inquit Ecclesiast. cap. 41. Melius est nomen bonum, quàm diuitiæ multæ: super argentum enim, & aurum, gratia bona. dixit Sapiens Pro-
262 uerb. cap. 22. Bona fama, † quam multi populi amant, est thesaurus hominis inæstimabilis, ac iucundus: & sicut lilium dat suauitatem odoris: inquit Bal. in. l. j. ante nu. 10. C. de confess.

Non obstat quoq; quod Quarto loco dicebam testamentum
263 imperfectum ratione voluntatis † nec inter liberos valere, quàmnis secus sit si imperfectum ratione solennitatis existat. & hoc, de quo agitur testamentum ex eo imperfectum videri ratione vo-
264 luntatis, quia D. Celsus volebat, † quòd de vltima voluntate, ac dispositione sua Notarius accersitus conficeret instrumentum: quod cùm minimè factum sit, videri testatoris voluntatem in suspenso remansisse, & potius præparatam fuisse, quàm ad exitum
265 perductam. quia Respondeo hac in re plures casus † expendendos esse, ex quibus clara, & aperta ad contrarium orietur solutio.
266 Primus † enim casus est, quando testator in actu testamenti deficit antequàm testamentum ipsum sit absolutum. qua de re pulchrum nobis attulit exemplum Iabolenus in l. si quis cùm testamẽtum: aliàs, si is qui. ff. de testamen. *Si quis* (inquit I.C.) *cùm testamentum faceret, hæredibus primis nuncupatis, priusquàm secundos hæredes exprimeret, obmutuisset, magis cepisse eum testamentũ facere, quàm fecisse Varus* Digestorum *libro primo Seruium respondisse scripsit. Itaq; primos hæredes ex eo testamento non futuros. Labeo tunc hoc verum esse existimat, si constaret voluisse plures eum, qui testamentum fecisset, hæredes pronunciare. Ego nec Seruium puto aliud sensisse.* Hactenus I. C. Ex qua lege satis liquet testamentum ratione voluntatis imperfectum censeri, quando constat testatorem perfectè voluntatem suam non expressisse, ac declarasse: quia, scilicet, plus quàm dixit, volebat dicere: sed vel morbo, vel morte,
267 vel alio impedimento vlterius non fuit progressus. Et isto † quidem casu testamentum non valet etiam inter liberos. Ita conclu-

dit Bar.

dit Bar. in d. l. si quis cùm testamẽtum. aliàs, si is, qui. vbi & Alber. Bal. Imol. Pau. Cast. & ceteri Doct. tradit Alex. de Neuo cons. 14. nu. 1. Pau. Cast. cons. 451. visis, & examinatis attestationibus. col. 2. vers. restat respondere. lib. j. seu (vt aiunt) in Antiquis. Natt. post alios in d. §. ex imperfecto. q. 28, nu. 139. cum seq. Boër. d. Decis. 240. nu. 5. Didac. Couar. in d. c. relatum. I. nu. 9. de testamen. Soc. Iun. cons. 71. nu. 7. cum seq. lib. 4. cuius decisio propriè militat in isto casu. Franc. Viuius Com. opi. lib. j. opi. 339. vbi testatur hanc
* esse * communem, Canonicam, & verissimã Doctorum sententiã.

268 Secundus † casus est, quando testator in actu ipso testamenti non erat quidem aliquid aliud dicturus antequàm testamentum perficeretur: immò dixit omnia, quæ tunc voluit: sed tamen imperfectè videtur in ipso testamento disposuisse, quia reseruabat in aliud tempus declarationem suæ voluntatis, vt haberet spacium deliberandi: habens tamen pro tunc testamentum pro absoluto, quia nihil aliud de præsenti disponere intenderet: & tunc ista reseruatio non vitiat actum testamenti, quod semel testator habuit pro absoluto. Exempla nobis traduntur per Imp. in l. si testamen-
269 tum. C. de instit. & subst. Vbi si testator † instituat hæredem secundum conditiones infrascriptas: licet postea nullas conditiones ascribat, tamen valet testamentum. Sicuti quando testator reli-
270 quit † Vicos Reipub. & dixit se alia scriptura designare velle fines Vicorum, & formam annui certaminis celebrandi, licet postea morte præuentus illa non fecerit, valet legatum, nec corruit ratione imperfectionis voluntatis: vt ibi dicitur: & in l. cùm pater. §. fin. de leg. 2. Exemplum etiam optimũ affert I.C. in l. 2. in princ. ff. de hæred. instit. Vbi si testator instituat hæredes ex partibus,
271 † quas infrà ascripserit: vel sub conditione, si partes eis ascripserit: nullis deinceps partibus ascriptis, valet nihilominus institu-
272 tio. Et ita tradit † not. Aret. in d. l. si testamentum. C. de instit. & subst. & Natt. in d. §. ex imperfecto. q. 28 nu. 144. Vbi dicit hoc esse valde notabile pro limitatione totius materiæ. & ibi allegat Pau. Cast. cons. 138. aliàs, 160 in causa, quæ vertitur Pergami. lib. 2. seu (vt appellant) in Nouis. Vbi dixit testatoris voluntatem im-
273 perfectã † non censeri, licet ille dixerit se velle cogitare, an vellet aliquid relinquere suis consanguineis: cùm pro tunc ipsam suam voluntatem vltimam habuisset pro perfecta, & absoluta. Addo ego Ruin. cons. 1. sub nu. 22. vers. Non obstat dum tertio. & vers.
274 seq. lib. 2. Vbi scriptum reliquit testamentum † dici imperfectum

ratione

ratione voluntatis, quando apparet quòd testator in ipsa cõfectione testamenti, & in ipso actu testandi erat aliud dicturus, quod nõ dixit, quia non potuit, fortè præuentus morte. Sed si reseruauit aliquid dicendum in aliud tempus, tunc secus, quia talis reseruatio non arguit imperfectionem voluntatis, nec facit quin tale testamẽtum dicatur perfectũ: vt ibi probat Ruin. post Aret. Ant. de Prat.
275 Vet. & Alex. in locis ibidem relatis. Ex quo infert † Ruinus à multò magis idem esse in casu, super quo ipse consuluit, in quo testator tempore testamenti non dixit, quòd alio tempore vellet aliquid addere, vel differre: quàmuis Notarius solus dixerit esse melius in
276 aliud tempus differre: quia non est curandum † quòd notarius nõ habuerit testamentum pro perfecto, ex quo de dispositione testa-
277 toris per testes apparet, & quæ in dubio † perfecta præsumitur.
278 Subditq; Ruinus non obstare quòd etiam † sequenti die ad interrogationem Notarij testator dixerit, velle suum testamentum perficere: quia per hoc non sequitur quin testamentum prius conditũ die præcedenti, habuerit tunc pro perfecto, & absoluto: quoniam
279 esse potest, & simul † stare possunt, quòd semel illud habuerit pro completo, & quòd alia die cogitauerit aliquid addere, de quo prius non cogitauerat: & hoc respectu potuit nunc, & non tunc
280 illud pro non completo habere. Et ita præsumendum † esse dicit ex quo non constat, quòd tempore testamenti conditi voluerit aliud dicere. Et rursus subdit Ruinus asserens hanc esse ipsam ve-
281 ritatem, quòd Notarius interrogans, † & testator respondens intellexit de perfectione, quæ ad ipsum Notarium pertinebat: non autem de illa, quæ ad ipsum testatorem spectabat: quoniam ille iam perfectè disposuerat: sed Notarius rogatus ex parte sua non adimpleuerat, quia scripturam non confecerat, nec testamentum coram testibus publicauerat, vt debuerat, quemadmodum Ruinus ibi deducit, cuius verba sic fusius retulimus, vt ex eis ad casum nostrum opportunè infrà nu. 522. vsq; ad nu. 526. inferamus. Addo etiam ipsum Ruin. cons. 15. lib. 2. vbi respondet testamentum cen-
282 seri † perfectum, licet testator post scriptum ipsum testamentum à Rectore Parochialis Ecclesiæ, dixerit ipsi Rectori, quòd cras rediret, quia volebat addere, vel detrahere: Cùm enim iam perfectè testatus esset, probat Ruinus hæc verba non suspendere dispositionem: vt ibi latè per eum. Addo insuper Cephal. cons. 99. vbi
283 ex facto respondit † testamentum satis perfectum censeri ratione voluntatis, quod pater inter liberos manu propria scripsit, quàmuis in

uis in fine addiderit hæc verba formalia. *Et cosi voglio, che sia. & in segno di ciò faccio sottoscriuere quiui sette testimoni. ma prima io Tomaso figliuolo del q. Ser Tomaso de' Seueri notaro publico Ferrarese ho testato, & scritto di mia propria mano.* Et nullus postea testis subscriptus reperiatur in ipso testamento; rationibus, de quibus ibi latè per ipsum Cephalum. Hoc etiã admittit Grat.d.Resp.90. nu.31.lib.2. & in eodem casu Soc.Iun. cons.144.nu.62.63.64. lib.2. Curt.Iun.cons.12.col.1.& col.pen.vers.Tenendo præmissas.
284 Maximè si hæredis † institutio iã fuit expressa: vt ibi per eũ col.fin.
285 Tertius † casus est, quando testator perfectè voluntatem suam expressit, ac declarauit; & ipsam pro perfecta, expressa, ac declarata habuit. nempè, quia non constet, quòd plus voluerit dispo-
286 nere, quàm disposuerit (quod & in dubio † præsumitur, quia nemo censetur habere plus in corde, quàm ore expresserit: vt not. inquit in his terminis Bal.in d.l.si quis cùm testamentũ.aliàs, si is, qui.vers.tertio not.ff.de testamen. Ruin.d.cons.1.sub nu.22.vers. Non obstat dum tertio.in fin.lib.2. Alex.cons.74.nu.3.lib.4. Ma-
287 ximè si in schedula † testamenti hæredum adsint institutiones.: vt dixit Fernand.Vasqui. in Tract. De succes. creat. §.22. ante nu.7. vers.tertius casus.) exempli gratia, quia voluntatem suam totam, & integram scripsit in schedula: sed tamen eam non publicauit coram testibus, ac notario, & moritur. Isto quidem casu quàmuis
288 testamentum † non valeat inter extraneos: valet tamen inter liberos, si quoquomodo schedula, iuxta superius nu 57.58.59.60. tradita iustificetur: quia tunc testamentum censetur imperfectum ratione solennitatis tantùm, quæ inter liberos non attenditur: vt
* iam supra nu.45.46. cum mul.seq. ex * cõmuni Doctorum sen-
289 tentia probauimus. Ita inquit † Bar.in d.l.si quis cùm testamentũ aliàs, si is, qui.nu.4.ff. de testamen. Alex.de Neuo d.cons.14.sub
* nu.2.ver.dicitur etiam. Et hanc esse * communem Doctorum sententiam attestantur Alex. d.cons.114.nu.7.lib.7. Boër.d.Decis. 240.sub nu.4. Cephal.d.cons.99.nu.3.Fernand.Vasqui.in Tract. De succes.creat.§.22.sub nu.6.vers. Quid dicendum? & in Tract. De succes.progres.§.30.nu.44.vers.Quid si testamentum inter liberos erat imperfectum. Franc. Viuius Com. opi.lib.1.opi.339. vers.Sed hoc non procederet.
290 Quartus † est casus, quando testator fecisset scribi voluntatem suam ab aliquo, & eam ordinasset coram duobus testibus: & postmodum iussit notarium, & plures testes accersiri, vt de dicta vo-

luntate sua publicum conficeretur instrumentum: sed antequàm actus iste coram testibus per notarium expediatur, testator morte sit correptus. Hoc enim casu communis est Doctorum conclusio,
291 quòd Aut † ex verbis testatoris apparebat, quòd nolebat tunc testari, sed quòd se præparabat ad testandum: puta, quia dixit velle in aliud tempus confectionem testamenti differre: vel quia perfectionem actus testamenti distulit mandans, vt ea, quæ in scriptis per priuatam personam redigi fecerat, traderentur notario scribéda, & in publicam formam redigenda in sui, & testium præsentia: quæ verba manifestè significant, & præ se ferunt testatorem noluisse priorem suam ordinationem esse testamentum, nisi interueniente rogitu notarij, & confecto publico instrumento: & tunc voluntas testatoris videtur suspensa, donec instrumentum conficiatur per notarium: adeò vt si interim testator moriatur, talis dispositio non valeat in vim testamenti nec ad pias causas, nec inter liberos tanquàm testamentum imperfectum ratione voluntatis.
292 Et in his terminis † loquuntur Doctores in ipso quarto contrario deducti, videlicet, Oldra.d.cons.119.Titius cōdidit testamentū. Ioan.Andr.in Addi.Spec.in Tit.De instru.editio.§.compendiosè. in Addi.sub nu.31.in ver.ex parte.vers. Sed fuit quæstio de facto. Pau.Cast.d.cons.449.aliàs, 463. visa dicta facti narratione. lib.2. seu (vt aiunt) in Nouis. Dec. d.cons.159. & in eodem casu Ias.d. cons.155. lib.4. & quotquot ab ipso Decio, & Iasone ibi relati fuerunt, vel alijs in locis alij eandem Oldradi, & Ioannis Andreæ sententiam approbauerunt: vt Ruin.cons.7.& cons.11.lib.3.Dec. cons.488.qui consuluit in eodem casu, quo Ruin.d cons.7.Guid. Pap.cons.55.nu.3.qui tamen Oldradum, aut Ioan.Andream non
293 allegat. Aut ex verbis testatoris, & inspectis negotij circunstantijs apparebat, quòd tunc, omni mora postposita, volebat testari, & habebat voluntatem suam pro deliberata, & perfectè declarata: vt quia testator ipse in mortis articulo esset constitutus, & notariū accersiri iussisset condendi gratia testamenti, & protulisset verba apta ad testamenti confectionem, vt puta, *Volo schedulam penes Caium à me dimissam esse meum testamentum*: vel, *schedula penes Caium à me dimissa est meum testamentum.* Et tunc vocatio notarij de iussu testatoris non suspendit voluntatem ipsius iam perfectam, & absolutam: sed potius denotat illius desiderium, vt quò magis voluntas eius sit in aperto, publicum de illa conficiatur instrumentum: quod licet factum non fuerit, nihil impedit quominus ipsa

testatoris

testatoris voluntas effectum sortiatur inter liberos, & ad pias cau-
294 sas, postquàm illa ipsa per testes legitimè probatur. Ita inquit † Pau.Cast.d.cons.451. Visis, & examinatis attestationibus. col.2. vers.Restat respondere. & vers. Præterea licet missum fuerit pro notario. lib.j. vel (vt appellant) in Antiquis. & d.cons.158. alias, 160. in causa, quæ vertitur Pergami.in princ.lib.2.seu (vt dicunt) in Nouis. Alex.cons.105.nu.3.4.9.lib.7. Corn cons.118. & cōs. 307.lib.3.Ruin.d.cons.1.& d.cons.15.lib.2.Aret.in d.l.si quis cū testamentum. alias, si is, qui.col.2. ff. de testamen. vbi attestatur
295 opinionem † contra Ioan. Andream in loco præcitato esse * com-
* muniorem: quod etiā asserit Ruin.cons.71.nu.22.lib.3. Soc.Iun. cons.144.nu.58.59.60. lib.2. qui loquitur in terminis proprijs.
296 Et subiungit hoc præsertim † locum sibi vendicare in testamento inter liberos. Atq; secundum hanc ipsam, quam tradimus, distin
297 ctionem † intelligit procedere decisionem Dec.d.cons.159.si vera est, vt ipse dicit Socinus. & consequenter etiam decisionem Ias.d. cons.155.lib.4 cùm Iason super eodem casu consuluerit, super quo & Decius. Natt.in d.§.ex imperfecto.q.28.nu.146. & 147. Didac.Couar.in d.c.relatum.I.sub nu. 11.vers.Secunda cōclusio: & vers.Tertia conclusio.de testamen. Alex.in d.§. ex imperfecto. nu.4.& cons.4.nu. 13.& cons. 105.nu.9 lib.7.Cephal.d.cons.99. vbi cumulatissimè refellit contrariam opinionem Oldradi, Ioan.
298 Andreæ, & sequētiū: & ibi notabiliter declarat † non esse defectū voluntatis, sed solennitatis, si non interuenit solennitas, quàm testator interuenire iussit, puta, rogitus notarij, si aliàs dispositio
299 eius quo ad voluntatem est perfecta. Et concludit † talem defectum solennitatis non vitiare testamentum patris inter liberos: vt
* ibi nu.14.15.16.17.18.Et hanc conclusionē * veram, cōmunēq;
300 esse, & sine vlla difficultate † dicit pertransire, quando schedula scripta est manu testatoris: quicquid sit quando scripta est manu tertij: atq; huius diuersitatis optimam assignat rationem nu.19.
301 20.21.22.23.& vsq; ad fin.Et hanc ipsam distinctionem † scripta ne sit schedula manu testatoris, vel tertij, facit not.Soc.Iun.d.cōs. 144.nu.58. Quod absq; difficultate in testamento inter liberos pertransire subiungit nu.59.60.lib.2.

Istis ergo quatuor casibus sic præmissis, quos ex receptissimis Doctorum opinionibus excerptos in medium deduximus, Descendo ad ipsius Quarti obiecti confutationem, & dico Primum
302 † casum supra propositum nobis in aliquo non officere, quia

D.Celsus in actu testamenti non defecit: sed immò voluntatem suam perfectè expressit, & per tres horas sanus mente, & intellectu superuixit, nec constat plus eum voluisse dicere, quàm dixerit. Ideò satis, superq; patet quæstionẽ nostrã extra illũ casum versari.

303 Sumus etiam extra casum Secundo † loco propositum, quia D.Celsus nihil sibi reseruauit in aliud tempus declarandum: sed omnia simul satis sufficienter expressit, ac disposuit, cùm ad schedulam sui testamenti manu sua scriptam, & ad Generum transmissam se retulit, & illam esse suum testamentum coram testibus nuncupauit.

304 Propriè autem quæstio nostra versatur in Tertio † casu supra proposito: nempè, quia D. Celsus perfectè voluntatem suam expressit, ac declarauit, ipsamq; pro perfecta, expressa, ac declarata habuit: quia, scilicet, non constat quòd plus voluerit disponere,
305 quàm disposuerit: quod & in dubio † præsumitur: vt supra in ipso Tertio casu nu. 286. & 287. ex Baldi, Alexandri, Ruini, & Fernãdi sententia probauimus. Quo fit vt necessariò inferatur disposi-
306 tionem † D. Celsi in schedula eius propria manu scriptam valere in vim testamenti inter liberos, quàmuis ipsa schedula non fuerit
* coram notario, ac testibus lecta, & publicata: ex * communi opinione, quam attestantur Alexander, Boërius, Cephalus, & Fernandus in locis, de quibus supra nu. 289. Quamquàm sit verius
307 † schedulam ipsam satis, superq; coram notario, ac testibus publicatam fuisse per nuncupationem implicitam ab ipso D.Celso factam, cùm ad ipsam schedulam manu sua scriptam, & ad Gene-
* rum missam se retulit, atq; vt in ea disposuit: iux. * communem Doctorum sententiam in terminis (vt aiunt) terminantibus attestatam per Crottum, Boërium, Clarum, Nattam, Portium, Couaruiam, & Vasquium in locis supra nu. 76. citatis.

308 Nec refragatur Quartus † casus supra propositus, qui negotiũ facere videtur ex eo, quòd D. Celsus iussit notarium accersiri, &c. quia Respondeo casum istum nec attingere quidem nostram facti
309 speciem. Nam Doctores omnes, † qui ex vocatione notarij arguunt testamentum potius præparatum, quàm absolutum fuisse: vt Oldradus, Ioan. Andreas, Paulus Castrensis, Decius, Iason, Ruinus, Guido Papæ in locis, de quibus supra nu. 292. mentionẽ fecimus, & omnes alij per eos relati, si rectè inspiciantur, semper loquuntur, quãdo Vel testator voluntatem suam scribi fecerat per tertiam personam, Vel illam coram aliquibus personis simpliciter

expresserat

expresserat: Non autem quando testator ipse propria manu voluntatem suam in schedula scripsisset, prout contigit in casu nostro.
310 Vndè * vera, & communis † est Doctorum opinio, quòd cùm testator voluntatem suam propria manu scripsit in schedula, in qua liberi sint instituti, tunc vocatio notarij facta iussu testatoris non suspendat ipsius dispositionem, si legitimè schedula ipsa iustificetur modo, quo supra diximus nu. 80. vsq; ad nu. 95. & rursus nu. 147. vsq; ad nu. 188. quicquid sit quando voluntas testatoris per tertiam personam fuit scripta, vel coram aliquibus personis simpliciter expressa. Ita formaliter inquit Cephal. d. cons. 99. nu. 19. 20. 21. & seq. vbi rationem diuersitatis assignat. Et post Ruinū ibi citatū contrarias Doctorū opiniones hoc modo concordat. Quod
311 omnino verum esse ad finem etiam consilij asseuerat. Doctori † autem inter diuersas scribentium opiniones distinguenti standum esse censuit Roch. de Curt. in. c. fin. nu. 191. de consuet. Grat. Resp. 64. nu. 36. lib. 2. Soc. Iun. cons. 39. nu. 78. & cons. 121. nu. 36. lib. 2. Incertus, sed Doctiss. Auctor cons. 106. nu. 26. inter cons. Iaccob. Philip. Port. Neuiza. in Sylua nupt. lib. 5. nu. 32. Lācil. Conrad. De offic. Prat. Rub. De sententijs. nu. 31. Chassenæ. cons. 53. nu. 31. Cephal. cons. 16. nu. 35. & cons. 145. nu. 13. & cons. 195. nu. 27. & cons. 208. nu. 2. & cons. 240. nu. 21. & cons. 283. nu. 21.
312 Præterea D. Celsus iussit † notarium rogari qualiter schedula, quàm ipse testator manu propria scripserat, & ad Generum miserat, suum erat testamentum: quo quidem casu nullus ex citatis
313 in aduersum Doctoribus loquitur: Non autem præcepit † notarium rogari de singulis in ipsa schedula contentis: quo in casu loquuntur omnes cum Oldrado, & Ioan. Andrea, transeuntes. Hoc enim fieri non poterat in casu nostro, cùm schedula penes Generum Parmæ existentem esset, nec illo temporis momento propter
314 locorum distantiam haberi posset. Vndè inter vnum † & alterum casum manifesta deprehenditur diuersitatis ratio. Siquidem in
315 casu nostro credendum † non est testatorem voluisse differre testamenti factionem quousq; schedula manu eius confecta legeretur, & publicaretur per notarium, quippe quæ non adesset, nec tam breui temporis spatio adesse posset, & quæ non peteretur per ipsum testatorem, vel eius mandato nō mitteretur ad accipiendum: Sed pro certo tenendum est testatorem ipsum voluisse vt notarius tunc temporis (quod & omnes testes deponunt, & notarius ipse non negat) omni mora postposita rogitum conficeret, sicuti te-

ſtator ipſe ſe remittebat ad dictam ſchedulam manu eius ſcriptam, & penes Generum exiſtentem, & qualiter tunc volebat, & diſponebat ſchedulam ipſam ſuum fore, & eſſe teſtamentum, ac vltimã voluntatem: vt omnes teſtes concludũt, quemadmodum ſupra demonſtrauimus nu. 101. vſq; ad nu. 147. Ad hunc enim actum tantummodo iuſſu teſtatoris Notarius fuit vocatus: Prudenſque
316 † in hoc ipſius teſtatoris animaduertitur conſilium, qui ſentiens ſe iam iam deficere, & morti proximum eſſe, minimè iuſſit mitti Parmam ad accipiendam ſchedulam ſui teſtamenti à Genero, vt ea explicitè publicaretur: ne in illo temporis interuallo ſi ipſe diẽ ſuum clauderet extremum, quod iam deſtinauerat, & maxima cũ deliberatione, ac maturitate confecerat teſtamentum, redderetur vanum, & eluſorium. Sed notarium accerſiri iuſſit, vt implicitè (ſicut fecit) ſchedulam ipſam ſui teſtamenti publicaret, & optimũ in tempore caperet conſilium, quo vltima voluntas, & diſpoſitio ſua deſtinatum, peroptatumq; ſortiretur effectum. Hæc autem
317 conſideratio noſtra adeò nititur † veriſimilitudine, vt in ea probanda non ſit vlterius iactura temporis facienda. Nam ſatis explo
318 rati iuris eſt veriſimilitudinem † tanquàm naturæ cognatam in quocunq; negotio potiorem partem ſibi vendicare: maioremq;
319 † veriſimilitudinem vincere minorem: præſertim in obſcu-
320 ris, † & his, quæ difficulter probantur. l. non eſt veriſimile. ff. quod metus cauſa. l. ſolutum. §. ſolutam. ff. de pigno. actio. tradit. Bal. conſ. 130. Mortuo filio. lib. 3. Corn. conſ. 293. nu 25. lib. j. & conſ. 61. nu. 6. & conſ. 105. nu. 3. & conſ. 227. nu. 12. lib. 2. & conſ 283. nu. 4. lib. 3. & conſ. 245. nu. 3. lib. 4. Dec. conſ. 272. nu. 10. & conſ. 316. nu. 8. Crott. conſ. 85. nu. 20. Alba conſ. 1. nu. 4. & conſ. 8. nu. 14. & conſ. 51. nu. 17. & conſ. 56. nu. 6. & conſ. 77. nu. 30. Alciat. Reſp. 115. nu. 5. & reſp. 357. ante nu. 2. Aymon Crauet. conſ. 6. nu. 21. & conſ. 8. nu. 5. 6. & conſ. 9. nu. 35. & Reſp. j. pro Genero nu. 372. 373. & nu. 385. 386. & in Tract. de Antiq. temp. in. j. par. ſectione, quarto limitatur. nu. 35. vſq; ad nu. 44. vbi multa de veriſimilitudine. Doctiſs. ac diſertiſs. I. C. D. Iacob. Menoch. De Arbitr. Iudic. lib. 2. centur I. in caſu. 85. Neuiz. conſ. 8. nu. 68. 69. & conſ. 34. nu. 32. & conſ. 66. nu. 55. & in Sylua nupt. lib. 5. nu. 124. Cephal conſ. 287. nu. 21. 22. 23. 24. 25. Curt. in Tract. de Teſtib. Concl. 19. Tiraquel. in l. ſi vnquàm. in præfat. nu. 37. ſed iam, ni fallor, vſq; ad nu. 66. C. de reuoc. donat. Iac. Philip. Port. Concl. Reg. & Com. opi. lib. 2. concl. 23. Barbat. conſ. 7. nu. 13. vſq; ad nu.

21 lib. 2.

21.lib.2.Gozad.conf.38.nu.12. Natt.conf.94.nu.9. In casu ve-
321 rò † Oldradi, Ioan. Andreæ, & sequatium euenit totum opposi-
tum: quia cùm testator redigi fecisset in scripturam voluntatem
suam per tertiam personam, & postea accersiri iussisset notarium,
ac testes, vt coram eis scriptura legeretur, & publicaretur: sic ma-
nifestè patet testatorem voluisse, quòd notarius esset rogatus de
singulis in ipsa scriptura contentis, quod quidem fieri non pote-
rat, nisi scriptura ipsa coram notario, ac testibus legeretur, expli-
citeq; publicaretur: & consequenter voluit differre testamenti fa-
ctionem, donec actus ille ad præsentiam notarij, & testium expe-
diretur, quam ob causam & notarius, & testes à testatore petebã-
tur. Vndè vel ex hoc solo patet quanta sit ratio diuersitatis inter
322 vnum, & alterum casum, ita vt ex tam diuersis † non sit aliquo
modo inferendum: iux.Reg.l.Pap.Exuli.ff.de mino.&.l.inter sti-
323 pulantem.§.sacram.ff.de verb.oblig. Ex facto † enim ius oritur.l.
si ex plagis.§.in cliuo.ff.ad.l.aquil. cum ceteris cumulatis per Iac.
324 Philip.Port.conf.1.nu.1.& ex modica † mutatione facti totũ ius
mutatur: vt inquit Alber. in d.§.in cliuo. Dec. conf.637.nu.1.2.
325 Port.d.conf.1.nu.3. Separatorumq; † separata debet esse ratio.l.
fin.ff.de Calumn. cum alijs congestis per Aymon. Crauet.in Rep.
326 Rub. de leg.j.nu.53. Et diuersa ratio † reformat pactum: vt in
proposito dicit ipse Aymon Crauet.conf.130.ad fin. Quæ tantò
magis procedunt in casu nostro, quantòmagis inter casum Oldra-
di, Ioan. Andreæ, & sequatium; atq; inter ipsum casum nostrum
optima diuersitatis ratio assignatur: ne fortè dicatur non suffice-
327 re, † quòd factum diuersificetur, nisi etiam diuersitatis ratio assi-
gnetur: vt inquit Crott. conf.124.nu.16. Aymon Crauet.conf.
187.nu.2.& conf.190.nu.2.

Accedat vnum, quod vel solum abstergit omnem difficultatẽ.
328 Nam in casu † Oldradi, Ioan.Andreæ, & aliorum consectaneorũ
testator non venit ad actum rogandi notarium vt tunc de præsenti
absq; vlla mora perficeret quod ad ipsum notarium spectaret, nẽ-
pè vt instrumentum conficeret de voluntate, ac dispositione sua:
quin potius ipse testator perfectionem testamenti ad notarium
spectantem, ipsum, scilicet, instrumentum conficiendum reiecit,
ac distulit in aliud tempus: Ex quo, secundum Oldradum, & se-
ctatores colligitur testatorem noluisse tunc testari, sed tantùm se
329 præparare ad testandum: At in casu † nostro totum euenit oppo-
situm, si rectè animaduertatur. Nam D. Celsus venit ad actum

rogandi

rogandi notariū præsentem, & ad id specialiter de mandato eius vocatum, vt tunc de præsenti, atq; (vt verbis vtar testium hac de re deponentium) *Allhora allhora*. idest, absq; vllo temporis interuallo perficeret, quod ad ipsum notarium ratione eius officij pertineret, hoc est, vt instrumentum conficeret de voluntate, ac dispositione sua coram ipso notario, ac testibus nuncupata. Dictio
330 enim Tunc † importata per illam dictionem materna lingua exexpressam *Allhora allhora*, denotat extremitatem temporis. l. in substitutione. ff. de vulg. & pupil. l. 4. ff. de condit. & demonst. tradit Bal. conf. 57. Item instituo. col. 2. vers. secundo est considerandum. lib. 2. Roman. conf. 131. Prima dubitatio. vers. secundo istud Corn. conf. 204. nu. 10. lib. 1. Barbat. conf. 21. nu. 17. lib. 2. Dec. conf. 63. nu. 2. 3. & conf. 89. nu. 3. & conf. 433. nu. 8. vbi in specie exponit dictionem, *Allhora*, idest, Tunc. Ruin. conf. 200. nu. 9. lib. 2. Crott. conf. 13. nu. 8. Bertrand. conf. 39. nu. 9. vol. 1. par. 1. Soc. Iun. conf. 180. nu. 50. lib. 2. & cōs. 145. nu. 27 lib. 3. Tiraquel. in Tract. Retract. Tit. I. Glos. 11. nu. 39. Iac. Philip. Port. conf. 54.
331 nu. 39. Sed notarius sic rogatus † noluit scribere quod debuit, asseuerans se non posse de tali voluntate, ac dispositione testatoris rogitum conficere, postquàm schedula testamenti, de qua D. Celsus loquebatur, non aderat in præsentia: quam tamen adesse, & coram testibus legi. publicariq; debere notarius ipse tunc temporis dicebat, ac testatori persuadere conabatur, & in depositione
332 sua pertinax, & obstinatus etiam affirmauit. Qui tamen † toto (vt
* aiunt) cœlo errauit: cùm secundum * veram, & communem Doctorum sententiam, testamentum hoc modo per relationem ad schedulam penes tertiam personam existentem absq; illius præsentia, lectione, & publicatione explicita confici potuerit: vt plenè
333 supra probauimus nu. 71. vsq; ad nu. 80. Quia ergo † Notarius
* ex parte sua non adimpleuit quod debuit: quia vel dolo, vel ignorantia voluntatem testatoris penè oppressit: quia testatorē ipsum falsis persuasionibus decepit: dicemus testatoris ipsius voluntatē deliberatam, expressam, perfectam, & per testes iustificatam, esse debere vanam, elusoriam, & irritam? Absit, quia hanc vnam lex
334 † habet intentionem, vt morientium vltimæ voluntates adiuuentur, foueantur, obseruentur: vt infrà latè probabimus nu. 1052.
* cum mul. seq. & nu. 1068. cum seq. Et in specie clamat * vniuersa
335 iuris prudentia † Voluntatem patris inter liberos seruandam esse, quoquomodo de illa constiterit: vt abundè supra deduximus nu. 45. vsq;

45. vsq; ad nu. 95. Et in terminis proprijs, ac specificis; quòd nō
336 officiat † Notarium vocatum esse ad scripturam testamenti conficiendam, si notarius ipse adhibitus non scripserit, quod debuit, modò per testes depositio testatoris probetur: pulchrè respondit Alex. d. cons. 105. nu. 3. 4. 9. lib. 7. & pulcherrimè censuit Ruin. d. cons. I. nu. 21. 22. 23. lib. 2. vbi hoc modo in specie respondet ad consilia Oldradi, & Pauli Cast. de quibus supra nu. 12. & nu. 292. & consequenter ad omnium Doctorum decisiones, qui Oldradi, & Castrensis opinioni subscripserunt.

Postremò, vt in vniuersum respondeamus ad omnes Doctorū decisiones, in quibus ex vocatione notarij, & testium infertur testamentum potius præparatum, quàm absolutum fuisse: Dico
337 semper in illis casibus † talia verba per testatorem fuisse prolata, ex quibus apparet deliberatam tunc non fuisse mentem illius ad testamentum perficiendum, sed potius ad illud præparandum.
338 Quod si verba † huiusmodi fuerint emissa ab ipso testatore, ex quibus deprehendatur eum habuisse mentem deliberatam, non quidem ad præparandum, sed potius ad absoluendum testamentum, tunc admittunt omnes Doctores conuocationem notarij, ac testium non efficere, quominus testamentum subsistat, licet aliquod instrumentum de illo factum non fuerit: præsertim inter liberos: Maximeq; si schedula manu patris fuerit scripta: vt latius
* per * communem Doctorum distinctionem supra deduximus nu.
339 290. vsq; ad nu. 302. Qualiter autem † apparere possit de deliberata, vel non deliberata mente testatoris ad perficiendum testamentum, certa dari non potest doctrina, sed relinquitur æstimationi Iudicis, inspectis negotij circunstantijs. Et ceteris paribus, iudicandum est in dubio verba deliberatè prolata fuisse, quia nemo præsumitur dicere, nisi quod mente agitauerit. Hanc doctrinam hac in re tradit Natt. in d. § ex imperfecto. q. 30. sub nu. 163. vers. in hoc tamen non potest, &c. Conferunt quæ de Iudicis ar-
340 bitrio † diximus infrà nu. 399. & nu. 426. 427. & nu. 429. 430. & nu. 479. & nu. 853. cum trib. nu. seq. & nu. 906. vsq; ad nu. 919. & nu. 928. vsq; ad nu. 940. Qua de re nuper Libri duo in lucem emisi fuerunt à Doctiss. ac disertiss. I.C.D. Iacobo Menochio, omni quidem eruditione, doctrina, facundiaq; referti, De Arbi-
341. trarijs Iudicum, &c. inscripti. In proposito † autem nostro, si circunstantiæ negotij inspiciantur: Videlicet, D. Celsum maxima cum deliberatione, & maturitate manu propria scripsisse suum testamentum.

stamentum, & illud ad Generum transmisisse, vt per eum Clausulis, & verbis ad testamentum pertinentibus muniretur, & roboraretur, dispositione tamen in sua substantia remanente: vt patet ex literis super eo negotio ab ipso testatore ad Generum scriptis. Præterea testatorem ipsum alijs literis voluntatem suam in ipsa testamenti schedula expressam, quæ Genero subobscura videbatur, magis, magisq; declarasse. Insuper ipsum testatorem in mortis articulo constitutum, ac certissimam mortem propè horam expectantem præcepisse Notarium negotia sua expedire consuetum, nempè D. Ioan. Bapt. de Maro accersiri, ad hoc vt ipse D. Celsus testamentum conficeret, idest, vt mentem suam testaretur. Et ipso notario perducto, ac interrogante ipsum D. Celsum quomodo se haberet, illum respondisse, malè se habere: & statim sua sponte, resecato sermone valetudinis suæ, cùm periculum in mora esse animaduerteret, subiunxisse erga Notarium, Qualiter iam miserat ad Generum suum scripturam vnam sui testamenti manu sua scriptā, quam velit esse suam vltimam voluntatem, & suum testamentum, Et propterea de hac voluntate, ac dispositione sua rogatus esset. Vlterius dicente Notario non posse fieri testamentum eo modo, sed opus esse, Vel quòd scriptura illa exhiberetur, legeretur, ac publicaretur: Vel contenta in ea exprimerentur: Vndè se nolle hac de re aliquod instrumentum facere, ipsum D. Celsum contristatū fuisse: Et vt verbis vtar testium: *Parue, che M. Celso rimanesse mal sodisfatto*. Si circunstantiæ, inquam, hæc omnes negotij inspiciātur, perpendantur, & animo reuoluantur, neminem arbitror esse rectè intelligentem, ac sinè animi passionibus iudicantem, qui non dicat D. Celsum deliberatam tunc temporis mentem habuisse, non quidem ad præparandum testamentum, cùm illud esset iā manu sua scriptum, & præparatum: sed ad illud ipsum perficiendum, viuificandum, absoluendum, & implicitè publicandum.

342 Hæc enim cùm sint † verisimilia, & correspōdeant experientiæ, ac rationi naturali, non egent alia probatione: Res nanq; per se ipsa loquitur. l. scire oportet. §. sufficit. ff. de exusa. tutor. l. cùm ratio. ff. de bonis damna. tradit Alba cons. 7. nu. 25. & cons. 56. nu. 8. plura quidem congerit Aymon Crauet. cons. 31. nu. 5. sed longè plura Tiraquel. in Tract. Cessante causa, &c. Limit. j. nu. 67. Quintum

343 quod ratio naturalis. vsq; ad nu. 79. Et quòd D. Celsus † deliberata mente testandi dixerit, se velle, quòd schedula sui testamenti manu sua scripta, & ad Generum missa sit suum testamentum, & vltima

vltima sua voluntas: & quidem ea intentione, atq; consilio, vt tunc absq; vllo prorsus temporis interuallo schedula ipsa per ea verba sic, vel similiter in effectu prolata robur, vim, & efficatiam testamenti perfecti, & absoluti assumeret, ac obtineret, omnes testes vno ore asseuerant: vt supra deduximus, cum omnium dicta testiũ perstrinximus: dicta, scilicet, Primi testis nu. 101. & seq. Secundi nu. 106. & seq. Tertij nu. 118. & seq. Quarti nu. 140. & seq. Tan-
344 ta enim vis † est iustitiæ, ac veritatis: vt tradit Ioan. de Amic. cõs. 26. nu. 2. Aymon Crauet. Resp. 1. pro Genero. sub nu. 265. vers. ceterum. & ad hoc plura cumulat Neuiza. cons. 34. nu. 6. 7. 8. & in Sylua nupt. lib. 5. nu. 114. 115. 116. & seq. Vt Notarius ipse quarto loco examinatus inter longam verborum, quam struit farraginem pro excusatione sua: quare, scilicet, non se rogauerit de dicta D. Celsi testantis voluntate, ac dispositione, Veritatem hanc sub inuolucro verborum contegere non potuerit, sed illam inuitis dentibus, reluctanteq; voluntate expresserit, ac manifestam fecerit: quàmuis multa non interrogatus ex suo capite proferat, & quidem impertinentia, eo fortè ductus consilio, vt cùm testatoris voluntatem, ac dispositionem obscuram, & inutilem reddere pertentat, sic ipse culpa, ne dicam dolo, carere videatur, quare de illa, sicuti ex officio tenebatur, rogitum non confecerit. Sed eue-
345 nit † diuina voluntate, vt quomagis ipsam testatoris voluntatem, ac dispositionem deprimere, & exinanire conatur, tantòmagis il-
346 lam extollat, & claram, atq; apertam faciat. Sic Balaam † vocatus à Balac, vt malediceret Populo Israel, DEO Opt. Max. Prophetæ linguam moderante, illi benedixit: vt legitur Numer. cap. 22. 23. &
347 24. Stante igitur deliberata † voluntate testandi, quam D. Celsus enixam habuit, vt clarissimè testes omnes concludunt: nihil est, quòd amplius immoremur in responsione ad consultationem Oldradi, & sequatium: quandoquidem ipse loquitur, & omnes cum eo, quando apparet testatorem non habuisse deliberatam voluntatem testandi, sed tantummodo præparandi testamenti. Et quòd D. Celsus deliberatam voluntatem testandi habuerit, cùm verba protulit, de quibus agitur, latius mox probabimus in confutatione Quinti obiecti, vbi optima nobis se se offert occasio.

NON obstat ergo, quòd Quinto loco dicebam verba D. Celsi non disponere, quia per verb. Volo, absq; conuocatione testium, & aliqua interrogatione præcedente concepta fuerint. quia Respondeo ex proximè dictis in solutione Quarti Obiecti liquidissimè constare

348 mè constare † per multa rerum argumenta de deliberata mente ipsius D. Celsi ad disponendum, ac testandum tunc temporis, omni mora postposita, quando verba illa protulit, quæ controuertuntur. Vndè ex his, quæ iam eo loco diximus, adeò satisfactum est huic Quinto contrario, vt nulla amplius sit opus responsione:
349 Cùm receptissimum sit apud omnes Doctores Verb. Volo, † satis superq; disponere, quando ex aliquibus constat proferentem habuisse animum disponendi eo tempore, quo verb. Volo, protulit:
350 Licet secus † sit, si ex aliquibus constet illum vel causa affectionis, vel iactantiæ, vel tollendi curiosam solicitudinem de bonis suis, vel ostendendi primum eius animi motum, vel aliciendi quempiam ad obsequium, vel alia ratione, prout inter homines contingere potest, non tamen animo tunc disponendi verbum Volo protu-
351 lisse. Hæc conclusio † firmatur per omnes scribentes in d.l. serui electione. de leg. j. in d.l. cunctos populos. C. de Summa Trinit. & fide cathol. in d.l. gerit. ff. de acquir. hæred. in d.l. j. §. si quis ita. ff.
* de verb. oblig. & hanc esse * communem, immò ab omnibus Doctoribus receptam sententiam attestatur Soc. Sen. conf. 36. nu. 4. lib. 3. Natt. conf. 249. nu. 4. & conf. 250. nu. 5. Et hoc præsuppo-
352 situm † verum, & commune tanquàm Basim firmissimam consultationis suæ constituit Soc. Iun. d. conf. 179. sub nu. 27. vers. Ante tamen quàm ad prædictas. lib. 2. Quod probat per totum Consi-
353 lium: ita vt ex hoc loco Socinum † ipsum in contrario allegatum aptissimè retorqueamus, cùm in casu nostro ex plurimis rerum, vt iam dixi, argumentis liquidissimè constet testatorem nullam aliam ob causam verba, de quibus agitur, protulisse, quàm vt deliberatam, propensam, & enixam testandi voluntatem suam in illo temporis momento, quo verba ipsa protulit, actione, euentu, effectuq; ipso testamenti claram, apertam, & expressam redderet: vt in confutatione ipsius Quarti contrarij clarissimè probauimus.

Veruntamen vt cumulatissimè semper in omnibus satisfaciamus, Placet adhuc recentioribus, exquisitisq; epulis conuiuium instaurare, vt illud omnigenis cupedijs refertum cuiusuis palato lautitia satisfacere possit.

In primis igitur dico Quæstionem nostram longè distare ab illa
354 † Quæstione, quæ Scribentium mentem mirum in modum fatigauit, videlicet, An verb. Volo, iunctum cum infinitiuo Relinquere, inducat dispositionem, nullis coniecturis deliberatam mentem testandi persuadentibus. Qua in re Bar. † in d.l. cunctos po-

pulos. sub nu. 3. existimans verba hæc, *Volo relinquere Titio meam hæreditatem*, simpliciter prolata inducere dispositionem, per tex. in l. Pamphilo. §. propositum de leg. 3. communiter reprehendi-
356 tur à Doctoribus; quia, scilicet, in illo † tex. multa concurrant, ex quibus deliberata mens testatoris ad disponendum deprehenditur, & quæ efficiant, quòd verb. Volo, iunctum infinitiuo Relinquere, inducat dispositionem: nempè, Qualitas ipsius testatoris, qui erat miles. Qualitas item personæ, in cuius fauorem disponebat, verisimiliter dilectæ: suus enim erat Contubernalis. Carentia liberorum, & agnatorum. Periculum mortis, in quo erat testator. Conuocatio amicorum facta ab ipso testatore. Geminatio verborum eiusdem. Responsio facta ad interrogationem: vt expendit Ias. d. l. cunctos populos. in 2. lect. nu. 18. 19. 20. 21. qui propterea attestatur Bartoli sententiam * communi calculo esse damnatam. & in d. l. serui electione. in princ. nu. 36. 37. 38. Ruin.
357 cos. 9. nu. 8. lib. 3. Quàmuis † ipse Ias. in d. l. serui electione. in prin. sub nu. 44. vers. Quid tenendum? & nu. seq. defendere conetur Bartoli opinionem: pro qua dicit se cõsulturum, ac iudicaturum, si casus in facto sibi contingat. De veritate cuius conclusionis inquirere nihil ad causam nostram pertinet, in qua non agitur de dispositione concepta per verb. Volo, iunctum cum infinitiuo Re-
358 linquere: Sed de dispositione concepta † per verb. Volo, vel Vo-
359 lebat, iunctum cum verb. Sit, vel Esset: singula † singulis, & congrua congruis referendo: iux. tradita per Soc. Iun. cons. 125. nu. 15. lib. 1. & cons. 71. nu. 21. lib. 3. prout testes super ipsa testatoris dispositione recepti loquuntur modò per verba præsentis temporis primæ personæ testatoris, modò per verba præteriti imperfecti tertiæ personæ ipsius testatoris (quemadmodum omnibus hominibus in referendis rebus ab aliquo dictis contingere solet) vt ex inspectione ipsorum testium clarissimè perspicitur: ex qua nõ solùm probatur præcedens affirmatiua: quòd, scilicet, testator conceperit dispositionem suam per memorata verba: sed etiam
360 hæc negatiua † deprehenditur: videlicet, quòd ipse testator minimè conceperit ipsam dispositionem per verb. Volo, iunctum cum infinitiuo Relinquere, vel Disponere, vel Testari, vel Facere, vel infinitiuo simili, quo certissima testatoris dispositio in dubium reuocari possit: iux. l. titiæ textores. cùm ibi not. per Bar. de leg. 1. & l. fin. cùm ibi pariter not. per Bar. C. de reb. cred. cum plurimis cumulatis per Franc. Hercul. in Tract. Quis tene. prob. negat. & quib.

mod. prob. nu. 167. vsq; ad nu. 175.

Non officit ergo, quòd testator disponendo per vltimam voluntatem, & ipsam vltimam suam voluntatem exprimendo vsus
361 fuerit verb. Volo: cùm ipsum † verb. Volo sit fons, & radix omnium dispositionum, in quo verbo substantiuo voluntatis omnia verba resoluuntur: vt inquit Bal. in Auth. Et qui iurat. sub nu. 17.
362 C. de bonis aucto. iudi. possi. vbi etiam tradit not. Doctrinam † ad cognoscendum quomodo verb. Volo, stet enunciatiuè, vel dispositiuè. Nam cùm per verb. Volo, fit sermo de voluntate determinanda, & efficienda per actum alterius voluntatis: tunc non dispo-
363 nit, sed enunciat: vt si dico, † *Volo eligere*, non sequitur, *Ergo eligo*: sed enunciat, quòd in futurum intendo eligere: & sic refertur ad actum sequentem explicandnm in futurum. Sed cùm verb. Volo, non expectat ad sui essentiam actum alterius voluntatis: tunc
364 non enunciat, sed disponit: vt si Iudex dicat, † *Volumus te in possessionem ire*: quia per hæc verba censetur interpositum primum decretum de mittendo in possessionem. Ita Baldus, quem sequitur Alex. cõs. 190. nu. 31. 32. lib. 6. vbi per hanc doctrinam respõ-
365 dit † verba ista, *Io voglio, che la mia robba sia tutta dell'Hospitale*, non esse enuntiatiua, sed dispositiua: quia testator ille loquens per verb. Volo, non faciebat sermonem de voluntate terminanda, & explicanda per actum alterius voluntatis suæ: sed simpliciter dicebat, *Io voglio, che la mia robba sia tutta dell'Hospitale*. Etiam quòd hæc ipsa verba fuerint incidenter prolata: vt inquit Alexã-
366 der. Ex cuius decisione † clarissima resultat, & multòmagis decisio quæstionis nostræ, in qua non incidenter quidem, sed principaliter constat testatorem dixisse, *Io voglio, che la scrittura del mio testamento scritta di mia mano, quale ho mandata à mio Genero, sia la mia vltima volontà, & il mio testamento*. Cùm hæc ipsa verba non fuisse enunciatiua, sed dispositiua satis, superq; ex eo liqueat, quòd testator loquens per verb. Volo, non faceret sermonem de voluntate terminanda, & explicanda per actum alterius voluntatis suæ: sed simpliciter, absolutè, definitè, determinateq; verba illa proferret.

367 Quod confirmatur ex illo verb. † Sia, vel, Sit, quod iunctum cum verb. Volo importat dispositionem: cùm verb. Esset, vel Sit, substantiuum censeatur, quod plus importat, quàm Relinquere,
368 vel Instituere. Quo fit, vt si testes dicant † testatorem dixisse, quòd volebat, quòd Hospitale esset, vel sit eius hæres, satis, superq;

probata

probata censeatur dispositio de præsenti, perindè ac si testator dixisset, Instituo, vel Hæres esto. Ita inquit Pau. Cast. cons. 451. visis & examinatis attestationibus. col. j. vers. Et aliqui dicunt quòd dixit, quòd volebat, quòd dictum Hospitale esset eius hæres, vel sit, &c. lib j. seu (vt appellant) in Antiquis.

Confert optimè tex. in l. & eo modo. ibi. *Volo hæreditatem meã*
369 *Titij esse*. de leg. j. ex quo probatur † verb. Volo, etiam iunctum cum infinitiuo: atqui cum infinitiuo Esse, aptissimum fore ad institutionem, & vltimam voluntatem formandam. Hinc verb. Vo-
370 lo, † iunctum cum infinitiuo Esse, semper disponere, quia infinitiuum Esse, informet. verb. Volo, super præsenti actus essentia, dixit Bal. in d. l. cunctos populos. in. 3. oppo. sub nu. 2. & ibi Ias. in 1. lect. nu. 16. & ipse Ias. in d. l. serui electione. in princ. sub nu. 22. & ante nu. 45. vers. Nisi ponderes. vbi & Rip. sub nu. 18. Crott. in d. l. j. §. si quis ita. in. j. lect. sub nu. 23. vers. Idem si dixisset. ff. de verb. oblig. Nec mirum quidem, quòd verb. Volo, iunctum cum verb. Sit, vel Esset, vel Esse, vel Erat, dispositionẽ importet: Cùm
371 verb. † Sum, Es, Est, &c. denotet veritatem, substantiam, & essentiam: vt tradit Bar. in. l. si maritus. §. legis iuliæ. ff. de adult. Bal. cons. 374. verba Dini. col. 2. vers. præterea isti sunt. & cons. 491. visa petitione. col. j. vers. præterea statutum. lib. 3. Conueniunt,
372 quæ de verb. Sit, nẽpè, † quòd illud sit Canon latæ sententiæ, cumulat Tiraquel. in l. si vnquàm. in ver. Reuertatur. nu. 180. Sexagesimo fallit in verbo Sit. & nu. seq. C. de reuoc. donat. quod com-
* muniter * receptum esse testatur Iurisconsultis. D. Petr. Ioan. Anchar. Regien. Famil. Quæst. lib. 1. q. 39. nu. 7.

373 Accedat quòd vbicunq; † verb. Volo, respicit determinationẽ certæ rei: puta, *Volo istam rem.* vt in l. apud Aufidium. ff. de optio legat. *Volo, quòd hæreditas mea Titio detur.* vt in. l. verbum volo. iuncta glos. C. de fideicom. dispositionem inducere censetur: quia
374 † in certis nullus est coniecturæ locus. l. continuus. §. cùm ita. ff. de verb. oblig. Ita Bar. communi calculo comprobatus in d. l. cunctos populos. sub nu. 3. vers. Aut ergo habet determinationem certam. Et ibi Signorol. de Homod. sub nu. 2. atq; Ias. in. j. lect. sub nu. 14.
* vbi inquit istum* casum esse clarũ. & ipse Ias. in d. l. serui electione. in princ. nu. 32. bi & Alciat. ad fin. vers. sanè illud constat. Ex quo
375 etiam capite perspicitur verb. Volo † in casu nostro dispositionẽ inducere, Cùm testator dixerit se velle, quòd schedula sui testamenti manu sua scripta, & ad Generum missa, suum sit testamentum,

tato, & sua vltima voluntas. Sic enim verb. Volo, respicit determinationem certæ rei, scilicet, schedulæ testamenti manu testatoris scriptæ, & ad Generum transmissæ.

376 Nec omittamus verb. Volo, etiam † iunctum cum infinitiuo (quod tamen non est in casu nostro, vt semper protestamur) inducere dispositionem, quando respicit actum explicandũ ab alio, & in proferente non requiritur, nisi explicatio voluntatis: vt puta si dicatur, *Volo hæredem meum dare Titio centum*. Explicatio enim voluntatis solummodo requiritur ex parte testatoris, & datio ab hærede ipso est explicãda. Item si quis dixerit, *Volo Titium gerere negotia mea*. Nã explicatio sola voluntatis requiritur in mandãte, & negotia à mandatario sunt explicanda. Vndè in primo casu inducitur fideicommissum, & in altero mandatum. Hæc est Doctrina Bar. in d.l. cunctos populos. sub nu. 3. vbi Ias. in 2. lect. nu. 15 * hanc esse Reg. * infallibilem tradit. Et hoc etiam firmat ipse Bar. * in d.l. serui electione. in princ. sub nu. 4. cuius sententia * commu-

377 nis est, teste Soc. Sen. d. conf. 86. nu. 6. lib. 3. Quam † communem Doctorum conclusionem subnectere voluimus: vt ex ea pateat nõ obesse, quòd in casu nostro testator dixerit erga Notarium se velle, quòd ille rogatus esset, quemadmodum suum testamentum erat illud, quod manu sua scriptum ad Generum transmiserat.

378 Quia cùm ad testamentum † perficiendum nihil vltra superesset agendum testatori, præsertim inter liberos testanti, quàm expressio, & explicatio suæ voluntatis, quæ iam facta reperiebatur per memorata, vel similia verba: iux. l. fin. C. famil. hercis. cum alijs supra hac in re deductis nu. 45. & 46. Actus autem rogitus conficiendi explicandus, & expediendus esset per Notarium, cui id muneris demandabatur à testatore ipso de postrema voluntate sua solicito: dicendum est verb. Volo, quòd ad ipsum pertinet testatorem, dispositionem, & quidem perfectissimam inducere: Cui

379 etiam non officiat † quòd Notarius ipse ex parte sua facere, & adimplere noluerit, quod tenebatur: vt in terminis dixit Ruin. d. conf. j. nu. 21. 22. lib. 2. Qua de re infrà nu. 512. vsq; ad nu. 526. vbi locus suus, opportunè verba faciemus.

Et hæc quidem conclusio non parum iustificatur ex eo, quod

380 scriptum reliquit † Crott. conf. 143. nu. 30. 31. vbi tradidit, quòd

381 licet verba enunciatiua † incidenter prolata non disponant. l. ex hac scriptura. ff. de donat. l. ex his verbis. C. de testamen. milit. cum vtrobiq; not. per scribentes omnes: Hoc tamen locum sibi non

vendicat

382 vendicat † quando profertur aliquid enunciatiuè, quod dependet à nuda, & mera voluntate proferentis: tunc enim ipsa verba enunciatiua incidenter prolata disponunt: ex eo, quod † not. tradit
383 Bar.in.l.gerit. nu. 14.ff. de acquir. hæred. vbi dixit, quòd si in instrumento dicatur, *Ego hæres Sempronij promitto, &c.* Vel, *Facio procuratorem, &c.* illud verb. *Hæres*, enunciatiuum incidenter prolatum inducit dispositionem, ita vt ex hoc ipso verbo probe-
384 tur hæreditatis aditio: quia, scilicet, à nuda, & mera † voluntate aditio ipsa hæreditatis causetur. d.l. gerit.ff.de acquir. hæred. & hanc Bartoli Doctrinã tanquàm singularem, notat Matthes. Sing. 34.Nota quòd siuè in instrumento. Et alij ibidem relati à Gabriel.
385 Saray.in Annot. Ex hac igitur Bartoli Doctrina arguit Crott. † in casu suo per verba enunciatiua incidenter prolata inductam censeri fideicommissariam dispositionem, cùm fideicommissum sola
386 voluntate † defuncti inducatur, si quoquomodo de illa constiterit l.cùm virum. (quam solam allegat Crottus) C. de fideicom.l.2.C. commu.de legat.l.vnum ex familia.§.fin.&.l.cùm proponebatur. de leg.2.l.fideicommissa.§.hæc verba.&.l.nutu.de leg.3.l.mulier. in princ. &.l.quidam ita.in princ.ff.ad trebel.l.cùm auus.ff.de cõdit. & demon.l. licet imperator. de leg.j.l.3.§.conditio.ff. de adi. leg. tradit Alex. cons. 100.nu.5. lib.4. Dec.cons. 637. nu. 3.4.5. Corn.cons.146.nu. 14.lib.2.Soc.Sen.cõs.251.nu.7.lib.2. Alciat. Resp.479.nu.6. Curt. Sen. cons.75.col.3. vers. Præmissis tamen nõ obstãtib. Bertrãd.cõs.173.nu.5.vol 3.par.2.Riminal.cõs.225. nu.21. Curt.Iun.cons.54.nu.6. Ant.Rub.cons.53.nu.5. Gozad. cons.102.nu.2.3.4. Grat.Resp.31.nu.12.13.14.lib.2. Soc.Iun. cons.174.nu.14.lib.2. Alba cons.51.nu.11. Gui. Pap.cons.216. nu.4. Iac.Philip.Port.cons.14.nu.13.14.Matth.Gribal.cons.40. nu.23.24.25.26.27.inter cons.ipsius Port. Cephal.cons.134.nu. 26.27.28.Sylua.cons.64.nu.3.Natt.cõs.476.nu.13. Excellentiss. I.C.D.Gerardus Mazollus de Lazaris cons.6.nu.13.Decad.j. vbi
* dicit hoc esse * receptissimi iuris. Quòd quidem plurimùm seruit
387 † in proposito nostro, cùm agatur de testamento Patris inter libe-
388 ros, in quo nihil aliud leges † expetunt, quàm vt quouis modo secundum purissimos, ac simplicissimos iuris naturalis terminos de voluntate patris appareat. d.l. fin. C. famil. hercis. cùm alijs supra
* deductis nu.45.46. vbi propositionem hanc ab * vniuersa iuris prudentia cõprobatã esse demonstrauimus: Ita vt nos pariter ex
389 hac ratione Crotti iure optimo arguere possimus † per verba testatoris

statoris nostri (si fortè quis dixerit illa esse enunciatiua incidenter prolata) inductam censeri perfectissimã Patris dispositionẽ inter
390 liberos. Quod & in specie † tradit Natt. in d. § ex imperfecto. q.
391 40. Naximè † quando principaliter per se fuerunt à patre prolata:
392 vt ibi sub nu. 204. Licet dubitare † videatur quando verba enunciatiua fuissent incidenter prolata: vt ibidem nu. 205. Sed tantum abest verba testatoris, de quibus agitur, fuisse enunciatiua incidenter prolata, vt potius nec simpliciter, nec aliquo prorsus modo enũciatiua: sed merè dispositiua extiterint. Verba enim appel-
393 lantur † enunciatiua, quando de præterito, vel de futuro actum enunciant. Sed quando verba sunt præsentis temporis, & non enunciant actum in futurum explicandum, nec actum tanquàm iam explicatum in præteritum, tunc appellantur dispositiua. Hanc Doctrinã tradit, & optimè ꝓbat Alex. d. cons. 190. nu. 31. lib. 6.
394 Vbi propterea † cõcludit, verba illa in casu suo à testatore prolata, *Io voglio, che la mia robba sia tutta dell' Hospitale*, &c. non quidem
395 enunciatiua, sed dispositiua censeri. Qua ratione & nos † intrepidè concludimus, Verba illa testatoris nostri, *Volo, quòd schedula mei testamenti, quam manu mea scriptam transmisi ad Generum meũ sit meum testamentum, &c.* minimè enunciatiua esse, sed omnino
396 dispositiua. Concurrentibus † præsertim tot, ac tantis coniecturis, quæ deliberatam mentem testatoris ad disponendum eo temporis momento, cùm ipsa verba protulit, non solùm docilibus ostendere, sed etiam obstinatis persuadere possunt. Ita vt ipsis cõiecturis, quæ in casu nostro militant, expressis, deductis, ac discussis, omnia contraria, omnesq; difficultates, quæ tum ex verb. Volo, tum ex verbis enunciatiuis circunferi possent, confestim resoluantur, atq; dissipentur.

397 An igitur, † & quando verb. Volo, inducat dispositionem, vel primum animi motum enunciet, Variæ traduntur Theoricæ per Scribentes in d. l. serui electione. in princ. de leg. j. in d. l. cunctos populos. C. de Sũma Trinit. & fide cathol. in d. l. gerit. ff. de acquir. hæred. in d. l. j. § si quis ita. ff. de verb. oblig. in. c. ex literis. I. maximè per Ant. de Butr. de sponsal. & alibi sæpè per Doct. Quæ tamen
398 ita omni ex parte † non sunt perfectæ (licet aliqua illarum membra: præsertim ea, quæ veluti ceteris omnibus solidiora, ac receptiora excerpsimus, & ad casum nostrum iam applicauimus: sint solidissima, & receptissima, ita quidem, vt omnem difficultatem, quod pertinet ad causam nostrã, abstergere possint) vt vel omnes

casus

casibus complectantur, vel in aliquo iustam penitus censuram effugiant: vt ex scribentibus ipsis in memoratis locis apertè dignoscitur

399 E quorum numero † Fulg. in d.l.cunctos populos. difficultatem inconstantis huius doctrinæ perspiciens, dixit hac in re certā doctrinam tradi non posse, sed totum relinquendum esse arbitrio Iudicis, qui ex negotij circunstantijs dijudicet deliberata mente, nec ne ad disponendum illud verb. Volo, fuerit prolatum. Animaduertebat enim Fulgosius facilè admodum lites Doctorum hac

400 vna ratione componi, ac terminari posse: Cùm omnes † consentiant verb. Volo, inducere dispositionem, quando constat illud prolatum fuisse deliberata mente ad disponendum: vt tradunt omnes in d.l.serui electione.in princ.in d.l.cunctos populos. in d.l.

401 gerit.in d.§.si quis ita. in d.c.ex literis.& latè probat † Soc.Iun.d. conf.179.lib.2. vbi plurimis congestis legibus, decisionibus, & auctoritatibus pro vtraq; parte, rem hoc modo diffinit: vt quæ deduxit ad probandum, quòd verb. Volo, disponat sibi locum vendicent, quando constat ex aliquibus illud verbum fuisse prolatum deliberata mente ad disponendum. Quæ verò deduxit ad probandum, quòd verb. Volo, non disponat, procedant quando ex aliquibus non constat illud verbum fuisse prolatum deliberata mente ad disponendum. Et ita gladium modò in dexteram, modò in sinistram manum conuertit ad euadendas hinc, & indè insurgentes ex hoc verb. Volo difficultates.

402 Quomodo autem constare possit † de deliberata mente ad disponendum (vt cum Virg.lib.vj.Aeneid.loquar.)

Hoc opus, hic labor est. pauci, quos æquus amauit
Iuppiter: aut ardens euexit ad æthera virtus:

controuersam hanc quæstionem soluere, & explicare potuerunt: sed varij varia pro captu ingenij sui tradiderunt. Verum est quidē

403 quòd ad hanc deliberationem † mentis disponendi coiecturandā, præ manibus habere solent Doctores coniecturas, de quibus in d. l.Pamphilo.§.propositum.de leg.3. Quæ tamen an omnes con-

404 currere † debeant, vel pro parte sufficiant ad significandam mentis deliberationem ad disponendum, satis apertè ad hanc vsq; diem constare non videtur: postquàm Doctores modò ex vna, modò ex altera, modò ex duabus, modò ex pluribus, modò ex omnibus ipsis coniecturis in d.§ propositum. enumeratis arguunt, prout vnicuiq; vel facti contingentia subministrauit, vel ingenij subtili-

405 tas suppeditauit. Ex conuocatione † etenim amicorum, seu ex

rogitu testium deliberationem mentis ad disponendū arguit Bar. in.l.fin.ff.de testamē.& in.l.gerit.nu. 13.ff.de acquir.hæred.Ruin.
406 conf.15.nu.10.lib.2. Ex interrogatione † verò præcedente deliberationem ipsam deprehendit ipse Bar. in.d.l. serui electione. in princ.de leg.j. & in d.l.gerit.sub nu.10.vers. Item si interrogatus.
407 Ex conuocatione † autem amicorum, & ex interrogatione præcedente simul deliberationem ipsam infert Pau. Cast.conf.138. in causa, quæ vertitur Pergami.vers.Item secundo facit. lib.2.vel (vt
408 aiunt) in Nouis. Natt.conf.250.nu.5. Sed quòd vel sola † testiū conuocatio, vel præcedens interrogatio sufficiat ad colligendam ipsam deliberationem post Bar. in locis proximè citatis, dicit Soc. in d.l.1.§.si quis ita.nu.3.ff. de verb.oblig. Ruin.conf.12.nu.14.
409 & d.conf.15.nu.10.lib.2. Hac tamen in re alij distinguunt: † vt si incipias à conuocatione testium ad instantiam disponere volentis facta, tunc ipsa testium conuocatio sufficiat. Si verò incipias ab interrogatione, tunc requiratur etiam testium conuocatio. Ita distinguit Ruin. conf.9.sub nu.9.vers. & quàmuis.lib.3. Galiaul.in d.§.si quis ita.nu.10. & ibidem Butigel. sub nu.11.vers. Fateor
410 verè. Ex morbo autem † ingrauescente, periculoq; mortis instantis hanc ipsam deliberationem metitur Ioan. Fab. in.§. planè.in ver.Ego credo.Insti.de milit.testa. Fulg.conf.30.Factum sic se habet.A.veniens ad mortem.col.fin.vers.ceterum. Ex omnibus ve-
411 rò † ipsis coniecturis in d.§. propositum. congestis deliberationē ipsam considerat Ias. in d.l.cunctos populos. in 2.lect. sub nu.20. 21.22.Soc.Iun.d.conf.279.nu.39.lib.2. Grammat.conf.53.sub
412 nu.3.in Ciuil. Veruntamen, Alciato iudice, † non est opus tot cōiecturas colligere: cùm nihil, quod ad eas coniecturas attinet, quę recensentur in d.§.propositum. qui certamina tanta inter Doctores excitauit, dubitatum fuerit per Scæuolam: sed in testatoris ipsius responso tota dubitatio constiterit: quippe qui interrogatus, an ea dixisset, de quibus in illo tex. græca voce respondit
413 μάλιστα, quæ dictio Maximè, significans † cùm omninò, & apertè affirmatiua non sit, quæstioni causam dederat. Ita inquit Alciat.
414 Parerg.Iuris lib.3.cap.23. Ab hoc etiam intellectu † parum discrepat alter intellectus, quem ad ipsum.§. propositum. accommodat ipse Alciat.in d.l.j.§.si quis ita.nu.17.in Repet.ff. de verb. oblig. In prima enim lectura, præter textus restitutionem ex Pādectis Florentinis, nihil vlterius excogitauit Alciatus, vel saltem
415 expressit: Sed simpliciter ibi dicit † Iasoni, & ceteris obortas esse

in eius Paragraphi interpretatione magnas tenebras: cùm, scili-
cet, tot, ac tantas coniecturas ad eius interpretationem colligant,
& adstruant. In Repet. inquam d. §. si quis ita. dubitationem Iu-
416 risconsulto † incussam fuisse asserit Alciatus, non quidem quòd te-
stator vsus sit verbo Volo, uel Velle: cùm immò illa verba, *Quòd
vellet relinquere*, sint Iurisconsulti, non testatoris: sed ex respon-
so ipsius testatoris dato per ipsam dictionem, μάλιστα, idest,
417 Maximè, quæ non sit † in totum affirmatiua. Item quia testator
non specificauerat bona, de quibus postea interrogatus coram
amicis ab ipso testatore prius accersitis, censeatur per illam respõ-
sionem satis declarasse voluntatem, licet ambiguam. Et ita vtro-
biq; Alciatus magnam vim facit in ipsa dictione μάλιστα, vel Ma-
418 ximè, quæ † non sit apertè, & in totum affirmatiua, non autem in
tot congestis à Doctoribus coniecturis. Et reuera (vt Alciati sen-
tentiam confirmemus) iustissimam dubitandi in illo tex. rationem
419 attulit ipsa dictio μάλιστα, vel Maximè, quæ † præter Alciatum,
multiplicem habet intellectum. Nam quandoq; significat Valdè:
quandoq; Certè: quandoq; Tantùm: quandoq; Præcipuè: quã-
doq; stat Implicatiuè: quandoq; Comparatiuè: quandoq; Abun-
dat: quandoq; Idem esse in casu contrario significat: quandoq;
alias habet significationes: vt liquet ex traditis ab Alber. in suo
Dictionario in ver. Maximè. Bar. in Extrauag. Ad reprimendum.
in ver. Maximè. Rip. in. l. j. nu. 122. ff. solut. matr. Doct. in. l. qui se
patris. Præsertim Ias. nu. 34. 35. Dec. nu. 10. Gozad. nu. 80. Fabi.
Acoromb. nu 59. C. vndè liberi. Zuchard. in. l. j. nu. 125. C. qui ad-
mitti. Corn. cons. 136. nu. 5. lib. 2. Bertrand. cons. 1. nu 46. vol. 1.
par. j. & cons. 149. sub nu. 21. vol. 6. Aymon. Crauet. cons. 227. nu.
420 10. Crott. cons. 144. nu. 14. Quid ergo mirum, † si stante multi-
plici expositione dictionis illius μάλιστα, vel Maximè, iusta dubi
tandi ratio suborta fuit Iurisconsulto, nunquid Prædia deberen-
tur Caio Seio in terminis. d §. propositum? Nam vertitur obscu-
421 ritas † circa dictionem aliquam ex eo, quòd multipliciter illa in-
telligi possit: vt inquit Glos. in. l. veteribus. in ver. obscuram. vbi
Bar. Bal. Pau. Cast. & alij. ff. de pactis. Aymon Crauet. Resp. j. pro
422 Genero. nu. 98. & nu. 316. Et quod multipliciter exponitur † eius
veritas ignoratur, inquit Boëtius in proposito relatus à Bal. cons.
218. Petita venia. col. 2. in princ. lib. 3. & ab Aymon. Crauet. cons.
9. nu. 33. & à Catel. Cott. in Memoral. in ver. Apices iuris. ad fin.
423 Et si dicatur, † quòd stante isto intellectu Alciati ad ipsum. §. pro-

 positum.

positum. sequeretur Iurisconsultum ibi formasse quæstionem super testatoris responso, & ei non respondisse: cùm tantummodo respondeat super validitate fideicommissi, de qua non esse dubitandum asseuerat: quod Alciatus non animaduertit. Respodeo
424 non esse inconueniens, † quòd I.C. formet quæstionem, & aliter non decidat: quandoquidem tunc censeatur decidere pro parte affirmatiua, quòd sic, prout formauerat quæstionem. Hoc etenim Antiquos I.C.C. quandoq; facere consueuisse aduertit Ias. in l. cū fundus. §. seruum tuum. nu. 6. per illum tex. vbi concor. tradit ff. si certum pet.

Vides igitur (vt à semita in viam redeamus) quomodo Docto-
425 res † passim, vt suum cuiq; pulchrum est, prænarratis coniecturis quandoq; pluribus, quandoq; paucioribus, quandoq; coniunctim, quandoq; separatim vtuntur ad ipsam deliberationem disponendi coniecturandam. Ita vt facilè constet totam rem ipsam
426 † arbitrio Iudicis reliqui: iuxta sententiam Fulg. in d. l. cunctos populos, de qua supra memini nu. 399. cui adstipulatur Alciat. eodem loco, sub nu. 7. vers. ceterum. Soc. Iun. in d. l. j. §. si quis ita. ante nu. 8. vers. vndè arbitror arbitrio Iudicis terminandum, &c. ff. de verb. oblig. Natt. in d. §. ex imperfecto. q. 30. sub nu. 163.
427 vers. in hoc tamen non potest. Vbi dixit † certam dari non posse doctrinam, qualiter apparere possit de deliberata, vel non deliberata mente testatoris ad perficiendum testamentum: sed totum esse relinquendum arbitrio Iudicis, qui circunstantijs negotij inspectis, rem diffiniat. Veruntamen, ceteris paribus, in dubio iudicandū esse verba deliberatè prolata fuisse: vt ibi per ipsum Nattam, quem supra etiam nu. 339. ad hoc opportunè semel retulimus, & iterum hoc loco libenter citamus, vt veteri Prouerbio sa-
428 tisfaciamus † Iterum, ac tertiò, quod pulchrum est. quod Platonem sæpius vsurpasse, eo volentem ostendere, quæ pulchra, queq; ægregia sunt bis, & ter, & sæpius repeti posse, & oportere, dixit Tiraquel. De legibus connub. in l. 9. sub nu. 26. vbi plura ad excusandam repetitionem scripta reliquit. Sic videmus Iudicum cir
429 cunspectioni † relinquendum esse, quæ coniecturæ sufficiant ad persuadendum filios positos in conditione censeri vocatos: vt inquit Soc. in Rep. l. cùm auus. in fin. ff. de condit. & demon. Curt. Iun. cons. 96. nu. 2. Hierony. Zanch. in. §. cùm ita l. hæredes mei. nu. 728. 729. vbi alios citat. ff. ad trebel. Doctiss. ac disertiss. I. C. D. Iacob. Menoch. De Arbitr. Iudic. lib. 2. centur. 2. in casu. 148.

Sic etiam

Sic etiam videmus ipsius Iudicis circunspectioni relinquendum
430 esse, † quæ sint assumendæ coniecturæ ad dicendum, quòd fidei-commissum conditionale, decedente fideicōmissario ante conditionis euentum, transmittatur ad hæredes. Ipse enim Iudex variè ex personis,& causis iudicare debebit,inquit Soc.Iun.in d.l.hęredes mei.§.cùm ita.nu.55.& ibi Hierony.Zāch.post nu.233.alios referens. ac ipse D.Menoch.d.centur.2.in casu.165.

Videamus ergo An in negotio,de quo tractatur, tot circunstātiæ vigeant, quæ arbitrium Doctiss.Prudentiss. ac Religiosiss.D. Iudicis informare possint ad credendū verba testatoris nostri deliberatè prolata fuisse ad testamentum perficiendum. Qua in re
431 peragenda si demonstrauero † eas omnes coniecturas, vel æquiualentes in casu nostro concurrere, quæ ex mente quorundam Doctorum concurrunt in terminis. d.§. propositum.l. Pamphilo. de leg.3.nihil erit certè cur non,omnibus Doctoribus Iudicibus,nobis concedatur perfectissimè probatam esse mentis deliberationē
432 ad testandum. Quandoquidē cùm pauci † admodum omnes illas coniecturas simul, & semel in vno casu expetere videantur, vt Ia-
433 son, Socinus Iun.Grammaticus. Plurimi † tamen vna,vel duabus ad summum ex illis ipsis coniecturis sunt contenti, vt Bar. Pau. Cast.Natt.Ruin.Caliaul.Butigel.Ioan.Fab.Fulg. Alciat.& pleriq; alij ab istis citati in locis, de quibus supra nu.405.406.407.408. 409.410.412.& seq. Ita vt facilè constet hanc esse veram, & cō-
434 munem Doctorum sententiam. Quare vt omnibus † Doctoribus integrè satisfaciamus, & omnes difficultates radicitus euellamus, singulas coniecturas in d.§.propositum enumeratas ad casum nostrum applicare decreuimus.

435 Miles erat ille testator, † qui maximis priuilegijs in testamenti confectione decoratur: vt per totum tit.ff. &.C. & Insti.de milit.
436 testamen. Atqui testator noster erat Pater, † qui non minoribus priuilegijs, cùm inter liberos testatur, vt contigit in casu nostro, præfulget d.l. hac consultissima.§.ex imperfecto. C. de testamen. d.l.fin.C.famil.hercis.d.Auth.de testamen.imperf. Quod latè supra explicauimus nu.45.vsq; ad nu.95. Et quod valeat arg. de testamento militis ad testamentum Patris inter liberos latè probabimus infrà nu.646.vsq; ad nu.657.

Contubernalis erat ipsius militis ille, in quem dispositio con-
437 ferebatur: & sic persona verisimiliter dilecta: † quod plurimum operatur ad significandū, quòd verb.Volo, deliberatè fuerit prolatum,

latum, & efficit vt diſpoſitio inducatur, ſecundum Soc. Sen. conſ. 86.ſub nu.4.verſ.Quarto idē colligitur ex qualitate perſonæ, &c. lib.3. Iaſ.in d.l.cunctos populos.in 2.lect.ſub nu.21.verſ. Quinto ibi diſponebatur. Guliel.Benedict. in c.Raynutius.in ver. Teſtamentum.3.nu.53.de teſtamen. Crott.in d.l.j.§.ſi quis ita.ſub nu. 24.in.j.lect.ff.de verb.oblig. Sed quæ perſona, obſecro, veriſimi-
438 liter potuit eſſe magis dilecta † à teſtatore noſtro, quàm filia, & ea quidem vnica, in teſtamento, de quo verba facimus, inſtituta?
439 Nullus enim amor vincit paternum † l.fin.in princ.C.de curat.furio.cùm pater plus diligat filium, quàm ſe ipſum.l. illi quidem.ff. quod met.cau.tradit Soc Sen.conſ.26.poſt nu.6.lib.4. Dec.conſ. 611. nu.8. Ioan.de Amic.conſ.144.nu.5.6. Riminal. conſ.261. nu.39.40.Soc.Iun.cōſ.59.nu.4.5.6.7.8.9.lib.3. Aymon Crauet. conſ.j.nu.2. Iac.Philip.Port.conſ. 6.nu.14. & conſ.38.nu.31. & conſ.119.nu.8. Cephal.conſ.94.nu.13. & conſ.164.nu.21.22. 23. Natt.conſ.76.nu.10.& conſ.471.nu.19. Chaſſenæ.in Conſuet. Burgund. in tit. *Des Iuſtices, & droictz d'icelles*. In verſ. *Et droictz d'icelles*.nu.34. Qua de re plurima congeſſit Guliel.Benedict.in.c. Raynutius. in continuatione ad ver. Duas habens filias. quæ incip.Et quia in memoria paterna.de teſtamen. Et multò plura Tiraquel.in.l.ſi vnquàm. in Præfat.nu.3.igitur vt in ſcenā. vſq; ad nu.37. Sed iam, ni fallor, C.de reuoc.donat.Et talis, ac tantus
440 eſt † ardor paterni amoris in filios, vt tacitè inducat clauſ.Codicillarem, & clauſ. *Valeat omni meliori modo, &c.* in teſtamento Patris inter liberos: vt inquit Bal.in.l.ſi iure.C.de teſtamen.manumiſ. & pleriq; alij voluerunt, quos infrà opportunè referemus nu.488.
* & nu. 567. 568. 569. vbi * communem Doctorum ſententiam
441 hanc eſſe probabimus. Ex ipſo etiam ardore † paterni amoris in filios tacitè inducitur clauſ.derogatoria in teſtamento patris inter liberos, Etiam ad tollendum primum teſtamentum, in quo ipſa clauſ.derogatoria expreſsè fuerit appoſita: vt dixit Roman.conſ. 179. Ampliſſimè Doctor.col.pen.verſ.ſecundo dico,quòd vltima. Et multi alij tradiderunt, quos infrà congruo loco citabimus nu. 848.vſq; ad nu.860. & nu.919.vſq; ad nu.923. vbi pariter hanc
* eſſe * communem Doctorum opinionem demonſtrabimus. Et
442 quòd inter liberos † præſumatur patris deliberatio: cùm naturalis ſtimulus patrem ipſum hortetur, & vrgeat ad cogitandum pro liberis, cenſuit Bal.in d. Auth.Quod ſinè.ſub nu.3.C. de teſtamē. quem ſequitur Corn.conſ.118.poſt nu.7.lib.3. Atq; in terminis,

quòd

443 quòd verb. Volo, deliberatè prolatum † præsumatur, & inducat dispositionem, quando instituta persona est de liberis, dixit Soc. Iun. in d.l.j.§.si quis ita.nu.8.ff.de verb.oblig.

Miles ipse non habebat liberos, neq; cognatos: ex qua conie-
444 ctura † facilè persuaderi potest verb. Volo, deliberatè prolatum ab eo fuisse ad fauorem Contubernalis sui carissimi, ex his, quæ proximè supra diximus nu. 437. Nec liberorum, vel cognatorum
445 amor, † quibus carebat, potuit verisimiliter præponderare dilectioni Contubernalis, & ipsum militem abstrahere ab eo testamē-
446 to. At in casu nostro testator habebat filiam † dilectissimam, & carissimam. Quod certissimum præstat argumentum maxima cum deliberatione verb. Volo, ab ipso patre prolatum fuisse ad fauorem ipsius filiæ, quam vnicè diligeret. per ea, quæ proximè supra diximus nu.438.439. & seq. Et cuius amor ardens in filiam existen-
447 tem † verisimiliter præponderare potuit affectioni, quàm ad aliam quamlibet personam ipse testator habere potuisset, & ipsum abstrahere à quacunq; testamenti factione, in qua non esset ipsa filia
448 præ ceteris omnibus honorata: Ne, scilicet, videatur † testator alienas successiones proprijs anteponere: vt inquit Imp. in l.cùm acutissimi. C. de fideicom. sequutus celeberrimum illud Papiniani Resp.in l.cùm auus.ff.de condit. & demon. Quod cumulatissimè ex infinitis propè legum, rationum, decisionum, auctoritatum, historiarum, & aliarum demonstrationum argumentis exornauit Tiraquel.in.l. si vnquàm. in Præfat. nu.3. igitur vt in scenam: vsq; ad nu.37. Sed iam, ni fallor. C. de reuoc. donat. Et hæc præsum-
449 ptio non parum adiuuatur ex illa † coniectura, quòd quis censeatur illud voluisse, quod vel ius commune, vel ius municipale suæ patriæ disponit in successionibus ab intestato: vt inquit Bar. in.l. hæredes mei.§. cùm ita. nu.4.ff. ad trebel. & ibi latè Alex. nu.8.
* vsq; ad nu.12. Rip.nu.74.75. vbi attestatur hanc esse * communē Doctorum sententiam: & nu.seq.vsq; ad nu.81. Fab. Acoromb. nu.44.45.46. Soc.Iun.nu.68.69. Hierony.Zāch.nu.1119 1120. ac seq. hanc ipsam fusius deducens * com. opi. Curt.Iun.cōs.154. præsuppouitur in facto.nu.7.8. vbi & ipse hanc dicit esse * communem. Soc. Iun. cons.179.nu.51.52.lib.2. Roland. à Val.cons. 68.nu.37.38.39.40.lib.j.Iul.Clar. in.§.testamentū.q.76.Reg.6. vbi latè damonstrat hanc esse * communem Doctorum opinionē. Quod si inspiciamus ius commune, nemini dubium esse debet, quin testator censeatur voluisse filiam admittere ad suam hæreditatem

450 tatem: cùm in successionibus † ab intestato prima causa sit filiorū, .§.1.Insti.de hæred. quæ ab intest. defer. §.1. Auth. de hæred.ab
451 intest. venient. Si verò inspiciamus ius municipale † Regien. sium, idē erit respondendum, quandoquidem, non exstantibus descendentibus masculis, ipsa filia ceteris omnibus, etiam agnatis præponatur: vt clarissime perspicitur ex statuto Regien. sub Rub. Qui succedere debeant ab intestato. lib.2.

In discrimine vitæ constitutus erat Miles per infirmitatem, in-
452 quit Scæuola. Quæ coniectura ita militat † in casu nostro, vt nihil magis. Nam testator noster, ingrauescente infirmitate, certissimam mortem propè horam opperiebatur. Hinc post Sanctissimam Eucharistiam acceptam, testamenti factionem accelerauit: & mentis suæ facta testatione, post tres horas obdormiuit in Domino. Quo fit vt de deliberatione mentis eius ad disponendū mi-
453 nimè sit dubitandum: Cùm in mortis † articulo constitutus censeatur verba deliberatè proferre ad disponendum per vltimam voluntatem, etiam quòd vtatur verb. Volo, cum infinitiuo. tex. est in.l.si pater.§.fin.ibi. *Nam ea, quæ in extremis dixisset, &c.*
454 ff.de fideicom.libert. Quod adeò verum est, vt licet † nulla verba operentur testamentum, nisi expressè appareat, quòd testator volebat testamentum facere, & ad illud se disposuerat: vt inquit Ioan. Fab.in.§.planè.in ver.Ego credo.Insti.de milit. testam. Si tamen
455 in discrimine † vitæ constitutus verba proferat sapientia vltimam voluntatem, absq; vlteriori inuestigatione ex illis verbis testamentum inducitur: vt hunc casum excipit ibidem Ioan.Fab.in quo ca-
456 su † vult procedere tex.in d.l. Pamphilo.§. propositum. de leg.3. sequitur ibi Aret.in glos.in ver. sermonibus. sub nu. 11. Soc.Iun.
457 d.cons.179.nu.58.lib.2. Et ad hunc effectum † discrimen vitæ expendit Fulg.d.cons.30. Factum sic se habet. A.veniens ad mortem.col.fin.vers.ad tertium respondeo. Ruin.cons.192.ante nu.5. vers.& erat D.Ludouicus in discrimine vitæ constitutus. lib.2. & sæpius Soc.Iun.d.cons.179.lib.2.videlicet, sub nu.38.vers.Quarto pro hac opinione.nu.65.& nu.89.& nu.90.& nu.94.cum alijs ibi relatis ab ipso Socino.

Accersitis amicis, Miles ipse verba protulerat, inquit etiam
458 Scæuola. Quod ad deliberationem mentis probandam † sum mè pertinere, etiam vbi aliàs rogitus testium non sit necessarius, voluerunt Doctores: vt alios citans tradit Ruin.d.cons.192. sub nu. 4.lib.2.& Soc.Iun.d.cons.179.nu.31.32.33.34.lib.2. Quod tame,

459 men.] ita eſt intelligendum, vt conuocatio amicorum, ſeu rogitus teſtium non requiratur ad ſolennizandum actum, ſed ad mentis deliberationem ſignificandam: Propterea q; ſufficiat alio modo
460 † quàm per conuocationem amicorum, vel rogitum teſtium conſtare de mentis deliberatione: Puta ex aliquibus verbis, quę extra
461 † & ante teſtamentum quis dixerit: Veluti quòd volebat relinquere illum hæredem, de quo poſtea agitur: ex quibus ipſa mentis deliberatio deprehendatur: vt declarat Ruin. d. conſ. 192. ante nu. 5. verſ. & quàmuis ponderetur. & nu. 5. & ſub nu. 9. verſ. itē non obſtat. lib. 2. Quod etiam expreſsè voluit Soc. Iun. d. conſ. 179. ſub nu. 31. ibi. *Tamen ſi aliundè non conſtat de voluntate diſponendi, &c.* & ſub nu. 34. ibi. *Si aliundè de deliberata mente conſtaret, &c.* & ſub nu. 74. ibi. *Si aliter non aparet de animo deliberato, &c.* & ſub nu. 79. ibi. *Puta quia teſtes ad id vocauit, vel aliter.* & ibi. *Quando, ſcilicet, per conuocationem teſtiū, vel aliter conſtaret, quòd animo deliberato ſic dictum ſit.* Et alibi ſæpè per totum illud conſ.
462 179. lib. 2. Præterea quod ſupradictum eſt † conuocationem amicorum præ ſe ferre mentis deliberationem, declarandum eſt, vel potius ampliandum, vt tantundem operetur expoſitio mentis ſuæ facta coram fide dignis perſonis, licet nō accerſitis, per verb. Volo, etiam iunctum cum infinitiuo: coram quibus non eſt veriſimile, quòd verba iactantia proferre voluerit: vt pulchrè dixit Soc. Sen. d. conſ. 86. ſub nu. 4. verſ. Secundò, quia dicta verba protulit coram fide dignis, &c. lib. 3. Sequitur Gozad. in. l. qui ſe patris. nu. 98. C. vnde liberi, Niger in d. l. j. §. ſi quis ita. ſub nu. 134. ff. de verb. obl.
463 Quid eſt igitur quod in caſu noſtro dubitetur † de mentis deliberatione teſtatoris noſtri? quæ luce meridiana clarius perſpicitur, ſi non ex conuocatione, & rogitu teſtium; at ex conuocatione, & rogitu Notarij facto ab ipſo teſtatore. Item ſi non ex verbis ante, & extra teſtamentum prolatis: at ex literis ſemel, & iterum ſuper ipſa teſtamenti factione ad Generum prius conſcriptis. Item ex mentis ſuæ expoſitione facta coram perſonis fide dignis ab eius ore pendentibus. Item ex multis alijs coniecturis ad caſum iam applicatis: & ex alijs etiam mox applicandis: quarum ſingulæ ad mentis deliberationem ſignificandam conuocationi amicorum æquipollent: iux. relatam Ruini, & Socini Iunioris ex mente omnium Doctorum depromptam ſententiam.

Geminata fuerunt verba à Milite, inquit Iaſon, quod multum
464 operatur † ad ſignificandam mentis deliberationem, & enixam

disponendi voluntatem: iux.l.balista.cùm ibi not.per omnes Doctor.ff.ad trebel.& plurima cumulata per Roman.in Rep.l.si verò §.de viro.Fallen.31.sub nu.144.vsq; ad nu.163.ff.solut.mat.vbi latè de effectu geminationis. Ant.Corset. in Tract.de verbis geminatis.per totum. Catel.Cott.in Memoral.in ver. Geminatio verb. Soc.Iun. cons.98.nu.11.lib.j.& cons.30.nu.6. lib.4. Crott.cons. 143.nu.24.25.26.27.28. Roland.à Val.cõs.61.nu.15.16.lib.2. Neniza.cons.66.nu.28. Aymo.Crauet.cõs.201.nu.42.& Resp.j. pro Genero.nu.133. Matth.Gribal.cons.40.nu.16.inter consilia Iac.Philip.Port. & ipsum Port.cons.103.nu.4.5.6. Et inter alia
465 † geminatio operatur, vt verba enunciatiua propter aliud principaliter emissa, quæ regulariter non operantur, si fuerint geminata dispositionem inducant, secundum Bar. & Angel.in d.l. cùm scimus.C.de agric.& censit.lib.11.Ias.in.l.ex his verbis.in.j limit.& ibi Dec.in.j.limit. cum concor. per ambos ibi traditis.C. de testa. milit. Ant.Corset.in d.Tract.de verbis geminatis.ante nu.2.vers. Tertio verba enunciatiua. Roland.à Val.cons.60.nu.25.lib.j. Cephal.cons.47.nu.32.& cons.192.nu.37. Sed cùm hac geminatione verborum, de qua in d.§.propositum.conferendam esse cen
466 semus † Geminationem epistolarum, quas testator ad Generum super vltima voluntate sua cõscripsit: ex quibus mentis deliberatio & enixa disponendi voluntas ita manifestè deprehenditur, vt nulla
467 sit opus alia demonstratione. Cùm præsertim Geminatio † hæc Epistolarum temporis interuallo facta fuerit: quæ quidem ad maiorem, & maturiorem deliberationem significandam plus operatur, quàm geminatio verborum facta incontinenti: maximè quãdo verba nõ sunt in scriptis redacta: iux.tradita per Ias.in.l.si quis in conscribendo.nu.23.24.25.& ibi Dec.nu.1.2.3.4.C.de pactis. & ipsum Ias.in.l.j.nu.30.31.32.33.34.ff.de offic. eius cui mand. est iurisd.ac Dec.in d.l.ex his verbis.nu.11.C. de testamen.milit. Galiaul.in Rub.ff.de verb.oblig.nu.79.Felin.in.c.si cautio.sub nu. 32.vers. Sed vnum nouissimè nota.de fide instrum. Ant.Corset.in d.Tract. de verbis geminatis.nu.3.4. Riminal.cons.37.nu.14. & ibi Apostil.Cephal.d.cons.192.nu.37.

Responsio facta ad interrogationem, quam perpendit Iason in casu illius Militis, & quæ inter ceteras coniecturas connumeratur à scribentibus in prædictis locis, non interuenit quidem in casu nostro, saltem eo modo, quo loquuntur ipsi Doctores: cùm non
468 minus superuacaneum esset † interrogare testatorem nostrum de testamento

testamento suo per se solicitum, & anxium, voluntatemq; suam
469 extra dentes exprimentem: quàm † currenti equo, & quidem
470 præcipiti cursu, calcaria addere: Vel magis † Solem certare facibus adiuuare: iux.tex.in.c.si omnia.6.q.j. Sed tamen cum hac ipsa responsione facta ad interrogationem (vt côiecturarum æquemus
471 numerum) conferendam esse censemus † vrgentissimam illam côiecturam, Quòd testator noster ad testamentum conficiendum iam se præparasset: tum per schedulam sui testamenti maxima cû deliberatione voluntatis, & maturitate consilij manu propria scriptam: tum per transmissionem ipsius schedulæ ad Generum, vt quicquid roboris, & firmitatis, mediantibus clausulis, & verbis ad testamentum in voluntate, ac dispositione iam perfectum accedere posset, illud omne ab ipso Genero Iurisconsulto illi adiungeretur. Item per declarationem ipsius schedulæ, ac voluntatis testatoris, quę Genero subobscura videbatur, posterioribus literis ab ipso testatore factam. Necnon per conuocationem Notarij iussu testa
472 toris dicentis se velle condere testamentum. Quæ omnia † indubitatam præ se ferunt præparationem ad testamentum perficiendum, & omnibus numeris absoluendum. Concurrente præsertim discrimine vitæ, in quo constitutus erat testator, & alijs militantibus coniecturis, quæ iux.terminos d.§.propositum. iam discussæ, & ad casum applicatæ fuerunt. Hæc igitur certissima præparatio
473 † ad testandum etiam, atq; etiam operatur non solùm ad deliberationem mentis coniecturandam: sed etiam ad suppletionem ver
474 borum, vt ex eis inducatur dispositio. Glos. est † not. in.l j.§. sin autem.in ver.Lucius.ff.de hæred.insti. quatenus ibi intelligit verba illa textus, *Lucius hæres*, importare hæredis institutionem, licet non adsit verb, *Esto*: quia proferens illa verba se præparauerat ad testandum. Et illam glos. ad hoc ibi notant Angel. & Imol. sequunturq; Doctores * communiter: vt attestatur Soc.Iun.d.conf.179.
475 nu.56.lib.2. Et hanc ipsam dispositionē, vel præparationem † ad testandum in proposito nostro magnificat Ioan.Fab.in d.§.planè. in ver.Ego credo.Insti.de milit.testam. quem sequitur Aret. ibi in. glos.in ver.Sermonibus.nu.11.& Soc.Iun.d.conf.179.nu.62. & passim per totum conf.lib.2. Ita vt iure optimo dicendum sit ex
476 hac ipsa † coniectura præparationis ad testandum non minus clarè apparere de voluntate deliberata, quàm ex illa coniectura responsionis factæ ad interrogationem: nihilq; referre, quòd hæc ipsa coniectura responsionis ad interrogationem non concurrat, post-

quàm hæc altera præparationis ad testandum illi æquipollet: quod
477 sufficit in hac materia, † in qua relatæ coniecturæ pro solennitate nō requiruntur, sed pro voluntate declaranda, quę per ęquipollens declarari potest: vt in specie dixit Ruin. d. cōs. 192. sub nu. 5. lib. 2.
478 Sic igitur applicatis † ad nostram facti speciem omnibus illis coniecturis, vel æquipollentibus, quæ ab aliquibus eliciuntur ex d. §. propositum. l. Pamphilo. de leg. 3. & in hac materia coniecturali deliberatæ voluntatis ad testandum circunferuntur inter Do-
479 ctores: Doctiss. Prudentissimusq; D. Iudex † absq; vlla prorsus hæsitatione arbitrari persanctè potest, & debet verba, de quibus agitur, deliberatè prolata fuisse à testatore nostro: qui etiam vel ex aliquibus earum solummodo hoc ipsum arbitrari posset: & multòmagis ex omnibus simul, & semel concurrentibus: vt in specie dixit Soc. Sen. d. cons. 86. sub nu. 4. vers. Sed in casu nostro Prudens Iudex arbitrari potest, &c. & ante nu. 5. vers. ex quibus omnibus, &c. lib. 3.

NON obstat etiam, quòd Sexto loco dicebam dispositionem D. Celsi non posse sustineri in vim testamenti nuncupatiui, quia videatur ipsum voluisse testari in scriptis, nec solennia testamenti in scriptis in eius testamento seruata sint, &c. quia Respondeo
480 Bartolum † ex aduerso citatū in d. l. fin. in fin. ff. de iure codicil. intelligendum esse secundum distinctionem, quam ipse tradit ibi post
481 Dyn. Quòd, scilicet, Aut † constat testatorem voluisse testari in scriptis, & non alio modo: & tunc si deficiant solennitates requisitæ, non sustinetur testamentum etiam iure testamenti nuncupa-
482 tiui. Aut † non constat: & tunc licet ceperit testari vt in scriptis, valet tamen vt nuncupatiuum, si tot testes interuenerint, quot suf-
383 ficiunt ad nuncupatiuum. Non enim † credendum est testatorem voluisse restringere se ad vnam testamenti speciem, & sic eligere viam, per quam suum iudicium impugnetur. l. 3. ff. de milit. testa.
484 Nam sumenda † semper est illa interpretatio, per quam actus sustineatur, nisi voluntas testatoris expressè repugnet. l. quoties in
485 actionibus. cùm ibi not. ff. de reb. dub. Ita distinguit † Bar. in d. l. fin. ff. de iure codicil. quem sequitur Pau. Cast. & Alex. in d. l. hac consultissima. §. per nuncupationem. vbi & Ias. cum multis per eū relatis. C. de testamen. Alex. cons. 105. sub nu. 4. vers. & posito quòd fuerit accersitus notarius, &c. & nu. 5. lib. 7. Ruin. d. cons. j.
* sub nu 21. lib. 2. Gozad. d. cons. 3. nu. 11. vbi attestatur hanc esse * communem Doctorum opinionem. Iul. Clar. in. §. testamentum.

q.4.vbi pariter dicit hanc esse * communem Doctorum sententiã.
486 Quàmuis ibi non rectè carpat † Gozadinum, quippequi loquatur in terminis, in quibus & Bar. in d.l.fin.ff.de iure codicil. quem ip-
487 se Gozad.allegat. & ipsam Bartoli distinctionem † sequitur Boër, d.Dec.240.nu.6.vbi dicit * cõmunem. Fernand. Vasqui.in Tract. de succes.creat.§.11.vbi à nu.1. vsq; ad nu.20, latissimè probat hanc esse * veram, & communem Doctorum sententiam. & in Tract.de succes.progres.§.30.ante nu.45. Quę quidem absq; vlla
488 prorsus difficultate transit † in testamento Patris inter liberos, in quo per legis interpretationem subintelligitur semper illa claus. *Si non valet quod ago, vt ago, valeat omni meliori modo, quo valere potest*: vt dixit Alex.cons.176.nu.3.4.5.lib.5.& d.cons.105.nu.6. lib.7.Boër.d.Decis.240.sub nu.6. Fernand. Vasqui.in d.Tract.de succes.creat.§.11.sub nu.11.vers. Aliquando, & tertio. cum trib. vers.seq. conferunt optimè tradita in proposito per Celeber. I.C. D.Paulum Leonium in Tract. substitutionum. in Compendiosa. nu.204. 205. & nu.225. vsq; ad nu. 231.& nu. 314. 315. & nu.
489 346.ob cuius † clausulæ virtutem facilè admodum testamentum in scriptis conuertitur in nuncupatiuum, vt liquet ex proximè citatis Doctoribus, & ex alijs etiam, quos ad hanc ipsam clausulam de-
490 ducemus infrà nu.567.568.569. Modò in proposito † licet D. Celsus tunc temporis quando misit schedulam sui testamenti ad Generum, designaret forte testari in scriptis, prout verba literarum eius, de quibus in obiecto, præ se ferre videntur: nihil impedit tamen, quominus dispositio sua possit valere vt testamentum nuncupatiuum nuncupatione implicita de iure speciali inter liberos, postquàm tot testes interuenerunt, quot sufficiunt ad eam testamenti speciem: vt supra probauimus nu.63.cum seq.& nu.71. cũ seq.& nu.95.cũ.seq. Maximè autẽ nostra confirmatur sentẽtia
491 cùm non constet, † quòd ipse D.Celsus tempore dictæ dispositionis perfectæ, & absolutè voluerit in scriptis testari, & non alio mo
492 do: quin potius totum pateat oppositum, † quòd, scilicet, nuncupatiuè tantùm nuncupatione implicita testari voluerit, & ita verè testatus sit: quippequi in mortis articulo constitutus, ac certissimam mortem propè horam expectans, non quidem iusserit proficisci Parmam ad accipiendam schedulam testamenti à Genero,
493 (quæ tamen † ad testamentum in scriptis condendum testibus fuisset à testatore ipso exhibenda, vt signaretur, & subscriberetur. iux. formam.l. hac consultissima.C. de testamen. de qua Roland. à

Val. d.cons.36.lib.j.) sed coram Notario, ac testibus exposuerit
494 † se velle, quòd ipsa schedula testamenti, quam manu sua scriptam ad Generum Parmam misisset, suum esset testamentum, & sua vltima voluntas. quæ verba sunt apta proculdubio ad testamentum nuncupatiuum nuncupatione implicita inter liberos de iure speciali perficiendum, secundum * communem Doctorum sententiam, de qua Boër. d. Decis.240. sub nu. 5. vers. & sic implicite. Natt.in.d.Auth.Quod sine.q.10.&.q.11.& alij plurimi supra relati nu.76.

Non obstat insuper, quòd Septimo loco dicebam in testamēto D. Celsi tres tantùm testes interfuisse: cùm tamen & in testamento in scriptis, & in testamento nuncupatiuè condito septem testes requirantur. quia Respondeo, quòd tex.in d.l. hac consultissima.in princ.& in.§. per nuncupationem.C. de testamen. pro-
495 cedit † in testamentis de iure communi: non autem in testamentis de iure speciali, qualia sunt parentum testamenta inter liberos, in
496 quibus duo † testes sufficiunt, secundum veram, ac receptissimam
497 Doctorum sententiam. Quæ procedit etiā † si testes fœminæ sint.
498 Et adhuc procedit etiam † si testes non sint rogati, sed fortuitò oblati: vt hanc esse veram, * & receptissimam Doctorum sententiam ex testimonio Hieronymi Grati, Didaci Couaruuias, Iulij Clari, Fernandi Vasquij, Francisci Viuij, & M. Ant. Nattæ supra probauimus nu.63.64.65. Quibus addo (quod ad mulieris testimonium pertinet) Franc. Niconitium in Rub. de testamen. ante nu.25 qui hanc sententiam dicit * cōmunem. Tiraquel.de Legib. conub.in.9.lege. nu.59. vbi inter * omnes hoc conuenire, nec cō-
499 trouersum esse attestatur. Quare ex hac tripartita † communi Doctorum sententia, non solùm tollitur Septimum obiectum de numero testium; sed etiam Octauum, & Nonum, in quibus & de mulieris testimonio, & de non rogitu testium opponebatur.

Non obstat quoq;, quòd Decimo loco dicebam D.Celsi scripturam non lectam, vel publicatam coram testibus non probare
500 testamentum. quia Respondeo scripturam † ipsam satis, superq; coram testibus lectam, publicatamq; censeri ex eo, quòd testator ipse coram testibus ad eam se retulit, & prout in ipsa disposuit, atq; ita per nuncupationem implicitam omnia contenta in ipsa schedula expressit: iux. * communem illam Doctorum sententiam, de qua (vt alios supra nu.76. ad hoc citatos omittamus) in terminis proprijs meminit Boër.d.Decis.240.sub nu.5.vers.& sic implicitè, &

tè, & propriè videtur nominasse hęredes descriptos in eodem per relationem, &c. Conferunt optimè, quæ latissimè congerit Tiraquel. de Legib. connub. in Glos. 7. in ver. Exprez. Vbi Duodecimum ex ordine suo † Genus expressi commemorat: Cùm, scilicet, quid refertur ad aliud quippiam aliàs expressum. Id enim expressum quoq;, & quidem propriè censeri ex plurimis probat à nu. 182 vsq; ad nu. 202. Et ibi in specie tradit de expressione nominis hæredis per relationem ad aliud, videlicet, nu. 193.

501

Prætereà satis constat ex receptissima Doctorum opinione † publicationis defectum non esse voluntatis, sed solennitatis defectum: quæ solennitas tàm publicationis, quàm alterius rei, in testamento patris inter liberos non attenditur: vt in terminis dixit Pau. Cast. cons. 371. visis omnibus punctis. in princ. lib. j. seu (vt appellant) in Antiquis. Alex. d. cons. 105. in fin. & cons. 114. nu. 7. lib. 7. vbi reprobato † Salyceto in oppositum à nobis citato, attestatur hanc esse * communē Doctorum sententiam. Barbat. d. cons. 58. sub nu. 35. vers. Nec obstat cum allegatur tertio. lib. 4. vbi & ipse, reprobato Salyceto, dicit hoc voluisse * totam penè iuris prudentiam. Riminal. cons. 329. nu. 25. 26. vbi Apostil. dicit hanc esse * communem opinionē. Alex. de Neuo cons. 14. sub nu. 2. Guid. Pap. Decis. 538. Factum est testamentum imperfectum, &c. in fin. vers. Sed quid. si notarius. Soc. Iun. cons. 144. nu. 59. 60. 61. lib. 2. & cons. 64. nu. 1. 2. & cons. 71. nu. 22. vbi dicit hanc esse * communem. lib. 4. Ioan. de Anan. cons. 57. nu. 2. vbi dicit hoc firmari per * omnes scribentes. Quod latè probat * Fernand. Vasqui. in Tract. de succes. creat. §. 21. nu. 46. & * Iul. Clar. in §. testamentum. q. 7. vers. Aliquando verò. qui locupletissimum huius veræ, & receptissimæ Doctorum sententiæ testimonium reddiderunt.

502

503

*

Vlterius quod dicitur testamentum non esse perfectum, nisi fuerit coram testibus lectum, & publicatum † procedit quando quis vellet probare testamentum per instrumentum. Sed quando illud probatur per testes, vt in casu nostro, de publicatione notarij non est tractandum, sed sufficit ipsa probatio testium. Ita in terminis respondet Rui. d. cons. j. nu. 22. lib. 2. & est * cōmunis opinio vt liquet ex Didac. Couar. in d. c. relatum j sub nu. 11. vers. Tertia conclusio, de testamen.

504

*

Non obstat etiam, quòd Vndecimo loco dicebam Notarium non habuisse testamentum D. Celsi pro perfecto, & absoluto. quia Respondeo non esse curandum, † quòd notarius ipse non habuerit testa-

505

rit testamentum pro perfecto, & absoluto, ex quo de dispositione perfecta, & absoluta testatoris per testes apparet: & quæ in dubio
506 † perfecta, & absoluta præsumitur. Ita in terminis respondit Ruin. d.cons.j.sub nu.22.vers.Non obstat dum tertio.lib.2. Natt.in d. §.ex imperfecto.q.28.sub nu.144.vers. Aduertatur. Nec obstat
507 † Bar. in d.l.si is qui.nu.3.ff. de testamen. ex aduerso per nos allegatus. quia loquitur quando notarius non habet instrumentum pro completo, & absoluto: vt quia scripsit, *Titius vendidit fundũ Seio pro centum, his pactis appositis, videlicet.* Nec vlterius progreditur. Certè, inquit Bartolus, instrumentum non facit fidem, quia notarius ipse non habet illud pro completo, & absoluto. Nõ autem dicit Bartolus, quòd talis contractus nõ valeat, si aliàs legitimè probetur per testes, quàmuis notarius instrumentum ipsius contractus non habuerit pro perfecto: Quia immò talis contractus per testes probatus esset obseruandus, licet instrumentum nõ
508 fuisset perfectum: cùm instrumentum † fiat ad probationem contractus, non ad eius substantiam.l. contrahitur.ff.de pigno.& hyp.
509 & in terminis testamenti † tradit Soc.Iun. cons. 144.nu.27.28. lib.2. vbi quàmplures citans inquit hoc esse * expeditissimum, & indubitabile. & cons. 189.nu.25.26.eod.lib.vbi dicit hoc in iure esse * clarissimum. & cons.32.nu.7.& cons.62.nu.5.6.lib.4. Fernand. Vasqui.in Tract.de succes. creat.§.25.nu.21. vbi dicit hanc
510 * verùm, & communem. Fateor quidem, † quòd si notarius fecisset instrumentum de voluntate, ac dispositione D.Celsi, sed imperfectum: nulla ex dicto instrumento imperfecto orirerur probatio ipsius voluntatis, ac dispositionis D. Celsi. & ita procedat decisio Bar. in d.l.si is qui. aliàs.si quis cum. nu.3.ff. de testamen. quod firmauit Natt.in d.§. ex imperfecto. q.36. Sed dico etiam
511 tunc locum † fore probationi per testes, quæ instrumento cadente, reiecta non censetur: vt expressè dixit, & in terminis Soc.Sen.cõs. 2.nu.6.lib.3.Ruin.d.cons.j.nu.21.22.lib.2. Didac.Couar.in d.c. relatum.j.sub nu.11.vers. Tertia conclusio.de testamen.

Non obstat vlterius, quòd Duodecimo loco dicebam D.Celsum non habuisse testamentum pro perfecto, & absoluto. Et sic ex defectu voluntatis testamentum esse nullum. quia Respondeo coniecturam, ex qua hoc elicit notarius valdè fragilem esse. Esto
512 † enim quod D.Celsus, dicente erga illum notario, quod mittebatur Parmam ad accipiendum schedulam, vt publicaretur, acquieuerit annuendo capite, vt deponit ipse notarius solus: non est propterea

pterea inferendum testatorem ipsum non habuisse testamentum pro perfecto, & absoluto: ea, scilicet, perfectione, quæ ad ipsum testatorem spectabat: quamuis forte dici possit testatorem non habuisse testamentum pro perfecto, & absoluto ea perfectione,
513 quæ ad ipsum notarium pertinebat. Duplex † est enim perfectio
514 testamenti (vt ceteras illius perfectiones omittam, † quas recensuit Guliel. Benedict. in c. Raynutius. in ver. Testamentum. I. nu. 93. & in ver. Mortuo itaq; testatore. I. nu. 12. de testamen.) Prima,
515 † quæ pertinet ad testatorem, qui quidem tunc perficit testamentum, quando totam voluntatem suam declarauit, & habuit totam voluntatē ipsam pro declarata. Ita inquit Bar. in d. l. si is qui. alias, si quis cum. nu. 2. ff. de testamen. quem ex aduerso allegatum sic pa-
516 tet aptissime retorqueri posse. Ex eo autem solo † censetur testator totam voluntatem suam pro declarata habuisse, quod non cōstet plus eum voluisse disponere, quam disposuerit: cum in dubio
517 † testatoris dispositio præsumatur perfecta, quia nemo præsumitur habere plus in corde, quam ore expresserit: vt in his terminis inquit not. Bal. in d. l. si is qui. alias, si quis cum. vers. Tertio not. Alex. d. cons. 74. nu. 3. lib. 1. Ruin. d. cons. 1. sub nu. 22. vers. Non
518 obstat dum tertio. in fin. lib. 2. Præsertim † si hæredis institutio iam sit facta: vt inquit Curt. Iun. d. cons. 12. ad fin. vers. Præterea. Fernand. Vasqui. in d. Tract. de succes. creat. §. 22. ante nu. 7. vers. Tertius casus. De quibus supra semel in proposito mentionē fecimus
519 nu. 284. 285. 286. 287. Altera † est perfectio testamenti, quæ spectat ad Notarium, qui tunc perficit testamentum, quando post expressam à testatore voluntatem, ac dispositionem: vt supra nu. 515. illam redigit in scriptis, & scripturam sic confectam coram testibus publicat. l. ex ea scriptura. vbi Bar. ff. de testamen. Quan-
520 do igitur testator † pro parte sua perfecit testamentum modo, quo supra diximus nu. 515. nihil vlterius requiritur ad substantiam testamenti: adeò vt licet notarius pro parte sua testamentum non perfecerit, quia, scilicet, vel non confecerit instrumentum, vel illud minus solenne fecerit, non ideò minus subsistat testamentum si per testes probetur, quia instrumentum non ad substantiam, sed ad probationem exigitur: vt supra dixi nu. 508. 509. 510. 511.
521 Vndè non officit testatorem † non habere testamentum pro perfecto ea perfectione, quæ ad notarium pertinet, videlicet, quia notarius ipse instrumentum non confecerit de testamento: sed sufficit ipsum testatorem habere testamentum pro perfecto ea perfe-

ctione, quæ ad se ipsum pertinet, hoc est, quia totam voluntatem suam declarauerit, & illam totam pro declarata habuerit, quod, vt dixi, in dubio præsumitur: vt supra nu. 517. Ita in terminis respondit Pau. Cast. cons. 451. visis, & examinatis attestationibus. col. 2. vers. Restat respondere. lib. j. vel (vt aiunt) in Antiquis. & cũ eo concinit Corn. d. cons. 307. sub nu. 17. vers. Non obstat quintũ.
522 lib. 3. Et in specie simillima casui nostro † Ruin. d. cons. j. nu. 21. & 22. lib. 2. vbi cùm testator totam voluntatem suam declarasset, & illam totam pro declarata habuisset: & sic perfecisset testamentum ea perfectione, quæ ad ipsum pertinebat testatorem: rogauit notarium vt de voluntate, ac dispositione sua conficeret instrumentum: & ita volebat notarium ipsum perficere testamentum ea perfectione, quæ ad ipsum spectabat notarium (Ecce enim quomodo casus Ruini ad casum nostrum adaptatur, in quo omnia hæc ipsa ad vnguem verificantur: vt liquet ex dictis Secundæ testis supra nu. 106. cum seq. & ex dictis Tertij testis supra nu. 118. cum seq. & nu. 329. cum seq. & nu. 341. cũ seq.) Sed bonus Notarius malitiosè distulit ad sequentem diem testamenti perfectionem ad se pertinentem. (Ecce rursus quomodo casus Ruini cum nostro cõuenit, in quo notarius noster distulit confectionem instrumenti quousq; mitteretur Parmam ad accipiendum schedulam testamẽti à Genero.) Et ipse notarius alia die interrogauit testatorem, an vellet testamentum perficere: qui respondit, quod sic. (Ecce adhuc quomodo casus Ruini similis est nostro, in quo notarius noster dixit testatori, quòd mittebatur Parmam ad accipiendum schedulam testamenti ab ipso Genero, qui, vt ipse dicit, capite annuit.) Accidit autem vt cùm notarius sic rem protraheret, testator diem suum obierit. (Ecce deniq; quomodo casus Ruini ita similis
523 est nostro, vt nõ magis, quod est in Prouerbio, † Ouum ouo: de quo meminit Tiraquel. in Tract. de Pœnis, &c. causa. 51. nu. 90. quia dum notarius noster causas innectit morandi, D. Celsus vitam cum morte commutauit.) In hac igitur facti specie consultus Rui-
524 nus † Respõdit testamentum sustineri debere ex testibus probantibus perfectionem testamenti ad ipsum testatorem pertinentem: quamuis notarius non perfecerit testamentum ea perfectione, quę ad ipsum notarium spectabat: Nec obesse, quòd notarius interrogauerit testatorẽ, an vellet testamentum perficere, & quòd ipse testator responderit, quod sic: Quia credendum sit testatorem intellexisse de perfectione, quæ ad notarium pertinebat: non autẽ de illa,

de illa, quæ ad ipsum testatorem spectabat: quoniam ille perfectè iam dispoſuiſſet, sed notarius rogatus ex parte sua non adimpleuiſſet: vt ibi latius per ipsum Ruinum. Ex cuius pulcherrima de-
525 cisione, † quæ pro nostra facti specie videtur emanata, luce meridiana clarius apparet nihil obesse, quòd notarius dixerit D. Celso, qualiter mittebatur Parmam ad accipiendam schedulam testamēti à Genero, & quòd ipse capite annuerit. Quia non infertur propterea, quòd testator non habuerit testamentum pro perfecto, & absoluto ea perfectione, quæ ad ipsum testatorem pertinebat: quę quidem sola sufficit ad sustinendum testamētum: vt defendit Ruinus. Sed fortassis dici potest (quid enim officeret si cōcederetur?) testatorem non habuisse testamentum pro perfecto, & absoluto ea perfectione, quæ ad notarium pertinebat, quæ proculdubio nō potest infringere testamentum iam per se perfectissimum, & absolutissimum: vt concludit ipse Ruinus.

Accedat altera responsio, quæ & ipsa verissima est, videlicet,
526 Non esse incōueniens, † quòd testator in actu ipso testamenti cōficiendi non sit quidem aliud dicturus antequàm testamentum compleatur: immò dicat omnia, quæ tunc velit: sed tamen imperfectè videatur in ipso testamento dispoſuisse, quia reseruet in aliud tempus declarationem suæ voluntatis, vt habeat spatium deliberandi, habens tamen pro tunc testamentum pro absoluto, quia nihil aliud de præsenti disponere intendat. Quæ quidem reseruatio non vitiat actum testamenti, quod semel testator habuit pro absoluto. l. si testamentum. vbi inter alios pulchrè Aret. C. de instit. & substit. l. cùm pater. §. fin. de leg. 2. l. 2. in princ. ff. de hæred. instit. tradit Pau. Cast. conſ. 138. aliàs. 16c. In causa, quæ vertitur Pergami. lib. 2. seu (vt aiunt) in Nouis. Ruinus in consilijs infrà nu. 528. 529. allegandis. Cur. Iun. conſ. 12. col. j. & col. pen. vers. Tenendo præmissa. Natt. in d. §. ex imperfecto. q. 28. nu. 144. Cephal. conſ. 99. prout hæc omnia iura, & omnes has Doctorum decisiones supra nu. 268. vsq; ad nu. 285. latè deduximus. Sic ergo
527 in proposito nostro † non est inconueniens, quòd D. Celsus habuerit pro tunc testamentum pro perfecto, & absoluto, quando expressit se velle, quòd schedula sui testamenti manu sua scripta, & ad Generum missa sit suum testamentum, suaq; vltima voluntas, & hac de re notarium coram testibus rogauit: quia, scilicet, tunc de præsenti, & etiam in futurum aliquid aliud disponere non intenderet. Et tamen auditis difficultatibus sibi factis à notario, ex

quibus valdè turbatus est, vt secunda, & tertius testis asserunt, atq; dicente paulòpost notario ipso, quemadmodum mittebatur Parmam ad accipiendum schedulam testamenti à Genero; annuerit capite, sicq; sibi reseruauerit in tempus redditæ schedulæ, si tunc superuiueret, explicitam ipsius nuncupationem, & publicationẽ, quæ quidem reseruatio non debet vitiare actum testamenti, quod semel ipse D. Celsus habuit pro perfecto, & absoluto: cùm schedulam ipsam testamenti implicitè iam nuncupasset, ac publicasset: vt supra dixi nu. 500. & seq. Et in terminis, vt aiunt, terminanti-
528 bus, † Quòd semel perfecto, & absoluto testamento à testatore modo, quo diximus supra nu. 515. reseruatio publicationis ipsius testamenti facta ab ipso testatore ad persuasionem, & suggestionẽ notarij non infringat actum testamenti, quod semel testator habuerit pro perfecto, & absoluto, dixit Ruin. d. conf. j. sub nu. 22. vers. Non obstat dum tertio. & vers. Nec habet obstare lib. 2.
529 Et rursus † atquè fortius, quòd semel perfecto, & absoluto testamento ab ipso testatore modo, quo supra dixi nu. 515. reseruatio facta per testatorem, etiam sua sponte non vitiet actum ipsum testamenti, quod semel testator habuerit pro perfecto, & absoluto latè tradit ipse Ruin. conf. 15. lib. 2. Et hoc maximè confirma-
530 tur ex eo, † Quòd voluntatis mutatio non præsumitur: sed animus talis esse censetur in futurum, qualis fuit de præterito, vel de præsenti declaratus, etiam ex interuallo temporis, vt latè probat Alciat. in Tract. de præsump. Reg. 2. Præsump. 16. Alex. conf. 113. nu. 14. lib. 6. & conf. 43. nu. 6. lib. 7. Corn. conf. 92. nu. 8. lib. j. Bertrand. conf. 367. nu 9. vol. 4. & conf. 170. nu. 8. vol. 5. Grat. Resp. 67. nu. 23. lib. 2. Soc. Iun. conf. 94. nu. 42. 43. & conf. 105. nu. 45. lib. 3. & conf. 32. nu. 11. lib. 4. Sylua. conf. 64. nu. 5. Roland. a Val. conf. 77. nu. 32. 33. lib. j. Cephal. conf. 272. nu. 38. 89. 90. cum seq. vsq; ad nu. 104.

Prætereo quòd Notarius sit solus in hac assertione tam de verbis ab ipso erga testatorem prolatis, quàm de nutu ab ipso testa-
531 tore capite facto. Vndè † Vox vnius vox nullius. c. licet vniuersis. de testib. c. cùm dilecti. in fin. de accusat. l. vbi numerus. ff. de testib. tradit Alex. conf. 189. nu. 3. lib. 6. Dec. conf. 133. col. 3. vers. Secũda testis. Curt. Iun. conf. 19. nu. 12. Bertrand. conf. 77. nu. 5. vol. 4. & conf. 87. nu. 4. vol. 5. Grat. Resp. 43. nu. 27. & Resp. 130. nu. 3. 4. lib. 2. Tiraquel. in Tract. de Iudic. in reb. exig. feren. post princ. vers. Secunda ratio est, &c. vbi multa congerit. Neuiza. conf. 8. nu.

47. Cephal.conf.206.nu.18. Bellamer.Decif.751.nu.5. late Iac. Philip.Port.Concl.Reg.& com.opi.lib.j.concl.& reg.5.

Omitto etiam, quòd coniectura per Notarium elicita ex inclinatione capitis testatoris sit aërea, & diuinatiua. Quis enim po-
532 tuit ex illo actu assequi testatoris voluntaté? † Certè solus DEVS Opt.Max. vt inquit Bal. in.l.j.col.8. vers. Modò sequitur alia. sub nu.19.C. de confes. Fernand. Vasqui. in Tract.de succes. creat.§. 15.nu.67. & Controuer. Illust. aliarumq; vsu frequen. cap.58. nu.6. Hinc Bal.ipse in.l.precibus.col.6.vers.Dixi ergo. sub nu.23.
533 C.de impub.& alijs substit.dicebat † Homines sæpè errare in cóiecturanda mente testatoris, cùm eius animum videre nó possint. Quod reassumit Neuiza.conf.31.sub nu.1. Alba conf.13.nu.1.& ex multis comprobat, & exornat Tiraquel.in l. si vnquàm.in ver. Libertis.nu.23.vt interim. C. de reuoc. donat. Hierony.Zanch. in .§.cum ita.l.hæredis mei.nu.143.144.ff.ad trebel. Cùm præsertim D.Celsus tunc temporis loqui optimè posset, & tamen nullú responsum notario dederit: vt ipse notarius inquit in calce sui te-
534 stificatus. Ex quo dicendum est † nutum capitis nihil operari.iux. tradita per Angel.conf.257.Testator fecit testamentum. vbi dicit
535 nec militem,nec patrem inter liberos nutu † testari posse,quando loquendi potentia illis conceditur. Sed si loqui non possint ex accidenti, eorum valere testamentum nutu factum, concurrente scriptura per nutum significata, & demonstrata. Quod etiam voluit Alex.in.l.discretis.sub nu.7.vers.vndè pro concordia.C.qui testa. fac.pos. quàmuis non faciat mentionem de Angelo. Quibus subscribere videtur Tiraquel.in Tract.de priuileg.Piæ causæ.8. priuil. vers.Nec etiam expeditum est. cùm simpliciter eorum relatæ sen-
536 tentiæ acquiescat. Veruntamen † Angeli, & Alexandri opinioné reprobat Natt. in d.§. ex imperfecto.q.38.sub nu.197.& inquit
537 indistinctè tenendam esse † communem opinionem: quòd, scilicet, non valeat testamentum militis, vel patris inter liberos nutu
* factum.; prout hanc esse * communem opinionem, præter Nattam.d q.38.attestatur Tiraquel.d.priuil.8. & Fernand.Vasqui.in
538 Tract.de succes.creat.§.22.nu.15. Quæ tamen † communis opinio nostræ non officit intentioni. Quandoquidem non agimus nos vt ex nutu capitis, quem notarius dicit factum esse à D.Celso, inducatur testamentum ipsius D.Celsi, quo casu locum sibi vendi-
539 cat communis opinio: sed dicimus † ex illo nutu capitis prætenso deprehendi non posse, quòd ipse D. Celsus non habuerit testamentum

mentum suum pro perfecto, & absoluto ea perfectione, quæ ad ipsum testatorem pertinebat, & quæ sufficit ad sustinendum testamentum, & ad ipsius testamenti essentiam, ac substantiam: vt iam
540 probauimus nu. 512. vsq; ad nu. 531. Quia, scilicet, † eo temporis momento D. Celsus optimè loqui posset, & tamen nullum reddiderit responsum notario: quo casu dicimus nutum capitis nihil operari. arg. d. Decisionis Angeli, & Alexandri. Quod con-
541 firmatur, quia Quod † testator non loquitur, velle non præsumitur: vt dicit Bal. per illum tex. in l. j. §. sin autem ad deficientis. C.
542 de cad. tol. voces † enim sunt notæ earum, quæ in anima sunt pas-
543 sionum, idest, desideriorum, vel contrariorum. Vndè lingua † est nuncius, & organū intellectus, & tuba, & præco: vt hæc, & alia tradit not. ad hoc propositum ipse Bal. in Tract. seu Quæst. Schismatis, posita ante Rub. C. si quis aliquem testari prohib. nu. 27. & Natt. in d. §. ex imperfecto. q. 38. nu. 196. vbi in specie de ipso nutu. Pluraq; congerit Tiraquel. in d. l. si vnquàm. in ver. Libertis. nu. 17. & hæc quidem. & nu. 18. C. de reuoc. donat. Hierony. Zanch. in. §. cum ita. l. hæredes mei. nu. 143. 144. ff. ad trebel. Fernand. Vasqui. Controuer. Illust. aliarumq; vsu frequen. cap. 58. nu. 7. Et
544 ita contra † Notarium, qui vnicus, & singularis deponebat, vel potius diuinabat de sibi occultis, & soli DEO Opt. Max. & cordiū scrutatori cognitis, nempè, de mente testatoris, concludit Bertrand. cons. 187. in fin. vol. 4. Sed hæc dicta ex abundanti missa facimus, & ad sequentia contraria confutanda nos transferamus.

NON obstat ergo, quòd Decimotertio loco dicebam testamē tum D. Celsi ex eo non valere, quia nihil in eo fuerit relictum D.
* Deodatæ Nepti iure institutionis. quia Respondeo, Quòd etsi *
545 communis † censeatur opinio testamentum etiam imperfectum inter filios ratione solennitatis, non sustineri, si pater alio titulo, quàm institutionis alicui ex liberis reliquerit: vt attestatur Natta in d. §. ex imperfecto. q. 23. sub nu. 112. cum seq. Iul. Clar. in. §. testamentum. q. 8. vers. sed pone. Nihilominus contraria opinio vi-
546 detur † verior: vt latè defendit Ias. in Auth. Nouissima. nu. 16. vsq; ad nu. 23. C. de inoffic. testamen. vbi dicit, quòd si casus contingeret, ita consuleret, & iudicaret: quia conclusio illa est vera sicut Euangelium, licet communis opinio Doctorum sit in aduersum, contra quam bonus Iudex acuti ingenij iudicare debet, quando illa potest rationabiliter conuinci, sicuti potest hæc ipsa, de qua agitur: vt ibi dicit ipse Iason: cuius opinionem in omnibus sequitur

tur Bertrand.conſ.187.vol.4.Sed quicquid ſit de veritate huius cõ
547 cluſionis (Natta † enim in d.§.ex imperfecto.q.23.nu.114.cum ſeq.impugnare conatur Iaſonis opinionẽ: & illa etiam non placet Culiel.Benedic.in c.Raynutius.in ver.In eodem teſtamento relinquens.I.nu.136.de teſtam. neq; Didac.Couar.in d.c.Raynutius.§.1.nu.2.3.) dico nos extra Scyllã hanc,& Charybdim nauigare.
548 Primò, quia D. Celſus voluit † teſtamentum ſuum eius manu ſcriptum in ſchedula, ab eo ad Generum tranſmiſſa, illis clauſulis, & verbis clarioribus, & aptioribus roborari, & muniri per ipſum Generum, quæ neceſſaria ſint, & opportuna ad ipſius teſtamenti claritatem, & validitatem: vt patet ex literis ipſius teſtatoris, vnà cum ipſa teſtamenti ſchedula ad Generum tranſmiſſis ſub die ſecundo Ianuarij.1567.in quibus dicitur, *Mando poi à V. S. vna copia dell'vltima volontà mia qui annessa, accioche veduta da lei, l'accommoda di tutti li punti, con quelle migliori parole & chiare ſi poſſino, &c.* Quæ quidem verba nihil aliud præ ſe ferunt, quàm quòd ipſe Gener tanquã Iuriſconſultus,& (vt aiunt) Sapiens, extendat
549 ipſum teſtamentum. Quando † autem teſtator voluit, quòd teſtamentum extendatur ad conſilium ſapientis, tunc poterit,& debebit ſapiens, ſi videat relictum fuiſſe filiæ ſimpliciter, addere, *Iure institutionis*: quia veriſimile eſt teſtatorem ita voluiſſe vt teſtamẽtum valeat. Ita inquit Ioan. Andre.in Addit.Spec.in Titu. de inſtrumen.editit.§.inſtrumentum.verſ.Quid ſi a contrahentibus.in ver.Inſtitutio.ſub nu.13.quod ante eum dixit Iac.de Aret.in.l.illa inſtitutio.ff.de hæred.inſti.quàmuis Bar.ibi contrarium teneat. Sed cum Iac.de Aret. tenet ibidem Bal. Angel. & Imol & Card.
* Zabar. conſ.60.ſub nu.2. Paucisq; agendo, hæc eſt * communis Doctorum opinio, quæ de conſuetudine etiam ſeruatur: vt poſt Ioan.Andre.in memorato loco, atteſtatur Soc.Iun.conſ.124.nu.49.& conſ.143.nu.14.15.lib.j.& Chaſſe.in Conſuet. Burgund. in Tit.*Des ſucceſſions*.Rub.7.§.3.in ver.*Par droict*. verſ. Item po
550 ne.ſub nu.5. Quare dico † Generum iure optimo potuiſſe, & debuiſſe addere, iuxta teſtatoris voluntatem, clauſ. *Iure inſtitutionis*.
551 Et inſuper omnem aliam † Clauſ. quæ ad teſtamentum ſuſtinendum, & clarificandum pertineat: ex his, quæ latè tradit Soc.Iun.d.conſ.124.lib.j. Cephal.conſ.28. Nec probabile dubium oriri
552 poteſt † quin literæ prædictæ ad Generum conſcriptæ ab ipſo teſtatore operentur: quia, ſcilicet, vel teſtator diem ſuum obierit ante earum præſentationem: vel non fuerint præſentatæ de commiſsione

missione ipsius testatoris: ex his, quæ tradit Ias. in Rep. l. admonédi. sub nu. 138. ver. secundo limita. & ibi Rip. sub nu. 135. 136. ff. de iureiur. Hip. de Marf. Sing. 373. vt nosti à Doctorib. Iuriscon-sultiss. D. Petr. Ioan. Anchar. Regien. Famil. quæst. lib. I. q. 48. Doctiss. ac disertiss. I. C. D. Iacob. Menoch. de Arbitr. Iudic. lib. 2. cétur. I. in casu. 94. nu. 18. 19. Nam & quòd † testator non decesse-
553 rit ante ipsarum literarum præsentationem: & quòd illæ ipsæ literæ fuerint Genero præsentatæ, & quidem de commissione testatoris, satis, superq; patet ex alijs literis ipsius testatoris ad ipsum Generum missis sub die Septimo Ianuarij. 1567. quibus voluntatem suam scriptam in schedula testamenti ad Generum transmissa cum dictis prioribus literis scriptis sub die secundo eiusdem Mensis, & Anni, quæ Genero subobscura videbatur, vt ipse Gener dictis prioribus literis respondens ad Socerum scripserat, magis, magisq; declarat, & apertam reddit: & in illis rursus Gener ipse rogatur, vt illis clausulis, & verbis clarioribus, & melioribus schedulam ipsam testamenti roboret, ac muniat, quibus expedire sibi videatur. Quo fit vt per secundas literas non solùm superexistentia testatoris tempore præsentationis primarum literarum iustificetur: sed etiam ratificatio præsentationis ipsarum literarum precedentium de commissione testatoris manifestè deprehendatur.
554 Quæ ratificatio † æquiparatur mandato, etiam in his, quæ requirunt speciale mandatum: vt plurima cumulando tradit Tiraquel. in Tract. Retract. Tit. j. §. j. glos. 10. nu. 64. 65. & in terminis literarum dixit Cephal. cons. 272. nu. 104. Quòd verò testator ipse
555 non † mutauerit voluntatem, quam semel, & iterum habuit, conscripsit, apertamq; fecit, nempè, quòd Gener extendat testamentum ad illum trāsmissum, & illius fidei commissum, tanquàm Iurisconsultus, & (vt aiunt) Sapiens, iuxta commissionem illi datam per memoratas primas, ac secundas literas, satis, superq; proba-
556 tur ex eo, † quòd voluntatis mutatio non præsumitur: sed animus talis esse censetur in futurum, qualis fuit de præterito, vel de præsenti declaratus, etiam ex interuallo temporis: vt omissis alijs, quos ad hoc semel citauimus supra nu. 530. in terminis de voluntate per literas declarata tradit Cephal. d. cons. 272. nu. 88. 89. 90. cum seq. vsq; ad nu. 104.

Secundò, positi sumus extra ancipitem illam Doctorum dimicationem, quia prædicta communis opinio ita est intelligenda,
557 † vt dispositio patris inter liberos, quorum alicui nō fuerit relictū titulo

titulo institutionis; si non valeat tanquàm testamentum: attamen seruari debeat inter solos liberos, remotis extraneis, tanquàm voluntas intestati, compellente Iudice liberos ad illam seruandam, qui aditus fuerit in iudicio familiæ herciscundæ. Ita not. declarat Ant. de Butr. in. c. Raynutius. col. 7. vers. Sed si testator. de testamé. sequitur Alex. cons. 178. sub nu. 6. vers. & licet aliqui. lib. 5. Natt. in d. §. ex imperfecto. q. 23. sub nu. 120. Cagnol. in Auth. Ex causa. sub nu. 5. vers. fœdere tamen distinctionis. C. de libe. præt. Hipp.
558 de Mars. Sing. 547. clarissimum est in iure, &c. Maximè † si legitima talis filij non fuerit diminuta: Sed vsq; ad legitimam quoquo-
559 modo illi fuerit relictum. Quamquàm † idem sit etiam, si diminuta fuerit ipsa legitima, facta tamen legitima suppletione: vt declarat Fernand. Vasqui. in Tract. de succes. progres. §. 30. sub nu. 46. vers. Tertio casu.
560 Tertiò, relictum fuit D. Deodatæ titulo dotis. † quo casu non
561 est necesse addere, *Iure institutionis*: quia verb. † Relinquo, adiectum Doti, tanquàm titulo vniuersali importat institutionem; se-
* cundum * veram, & communem Doctorum sententiam, à qua nó est recedendum: vt asseuerant Alex. in Rub. ff. solut. matr. sub nu. 30. Ruin. cons. 14. nu. 6. 7. lib. 2. Riminal. cons. 111. per totum. & cons. 259. nu. 23. 24. Cagnol. in d. Auth. Ex causa. sub nu. 64. C. de liber. præt. Chassenæ. in consuet. Burgund. in Tit. *Des successions*. Rub. 7. §. 3. in ver. *Par droict*. vers. Sed pone. sub nu. 4. vbi pluri-
562 mos hanc partem tenentes allegat. Præsertim † ad hoc vt testamé tum sustineatur: vt de ipso verb. Relinquo, pulcherrimè, & quidem in terminis tradit Fulg. cons. 90. In quæstione Ioannis. col. 1.
563 &. 2. Maximè † etiam, quia verb. Relinquo, adijcitur personæ ex necessitate instituendæ, videlicet, D. Deodatæ Nepti, quo casu importat institutionem: vt inquit. Fabia. de Gioc. in Auth. Nouissima. nu. 200. C. de inoffic. testamen.
564 Quartò, de æquitate canonica † testamentum, in quo non fuerit alicui ex filijs, vel nepotibus relictum iure institutionis, sustineri debet: vt censuit Bal. in. l. fin. sub nu. 10. C. famil. hercis. Fabia. de Gioc. in d. Auth. Nouissima. sub nu. 200. vbi plura alia deducit
* pro validitate testamenti. & est * communis opinio, vt attestatur
565 Ruin. cons. 11. nu. 2. lib. 2. Prouiso tamen, † quòd duo concurrant: nempè, quòd filio, aut filiæ, vel personæ instituendæ, relinquatur per ipsum verb. Relinquo. Item quòd verb. Relinquo, adijciatur vniuerso, puta, Doti: vt hæc duo in casu nostro concurrunt.

Ita Baldum declarat Guliel. Benedict. in.c. Raynutius. in verb. In eodem testamento relinquens.I. nu. 274. 275. de testamen. pro qua * communi sententia semper consuluerunt Doct.Tolosani: & sæpè iudicauit suprema Parlamenti Tolosæ curia: vt ipse testatur
566 ibi Guliel.Benedict. Vndè in omnem euentum † sequenda est hęc opinio tanquàm æquior, esto quòd opinio contraria valdè rigorosa esset communis, iux.normam hac in re traditam à Paris.cons. 6.in fin. lib. 3. Apostil. ad Riminal. d.cons. 111. sub nu. 10. lit. e. Neuiza in Sylua nupt.lib.5.nu.64. Lancil.Conrad.de offic.Præt. Rub.de sententijs.sub nu.25.limit.9.Clariss.celeberr.ætatisq; nostrę Primario I.C.D.Tiberio Deciano Præceptore meo colendiss. cons.42.nu.3.inter consilia Iac.Philip.Port.
567 Quintò, testamentum † patris inter liberos, quale est hoc D. Celsi, de quo agitur, semper censetur habere claus. *Si non valet quod ago, vt ago, valeat omni meliori modo, quo valere potest*. & in
568 eo semper inest † claus.Codicillaris, etiam si non apponatur, propter ardorem liciti amoris inter patrem, & filios existentis, qui claus.hanc tacitè inducit: vt inquit Bal. in l.si iure.C. de testamen. manumiss. Alex.cõs.105.nu.6.lib.7.Grat.Resp.112.nu.28.lib.2. Soc.Iun.cons.144.nu.36.lib.2. Guliel.Benedict. in.c.Raynutius. in ver.Testamentum.I.nu.82.de testam. Ioan.Ant.Trigona sing. 104. Tiraquel.multos congerens in Tract.de pœnis,&c.causa 22. nu.26.27.Boër.d.decis.240.sub nu.6.vers.& si non valeat.vbi di-
* cit hanc esse * communem Doctorum sententiam. Quod etiam attestatur Iul. Clar. in.§.testamentum.q. 8. vers. vnum tamen. & Fernand.Vasqui.in Tract.de succes.creat.§.21.nu.65.& in Tract. de succes.progres.§.30.nu.43.& nu.45.& Gabr.Saray.in Annot. ad Matthes.sing.41.Nota mirabilem.nu.2. vbi cumulat quamplures communis huius opinionis contestes. Quo fit vt propter me-
569 moratas † claus.testamentum sustineatur, licet pater relinquendo filiæ, vel nepti, aut alicui ex liberis, non dixerit, *Iure institutionis*: vt tradit Bal.in l.quoties.sub nu.3.C.de hæred.instit.Fulg.d.cons. 90.col.j.vers. Tertiò comprobatur. Dec.cons.77. sub nu.4. vers. Facit quod not.Bal.Hipp.de Mars.sing.36.claus.omni meliori mo do,&c. Natt.in d.§.ex imperfecto.q.21.ante nu.110.vers.Tertiò limita. Opt.I.C.D.Franc.Maria Plotus in Addit.ad Mart. Carrat.
* cons.35. & est * communis opinio; vt attestatur Chassenæ.in Cõsuet.Burgund.in Tit. *Des succeßions*. Rub.7.§.3. in ver. *Sa vraye legitime*. vers.Sextò limita. & Fernand.Vasqui.in Tract. de succes.
progres.

progreſ.§.30.nu.37.

570 Vel ſaltem † clauſ. Codicillaris operatur, vt D. Deodata hæres ſcripta in primo teſtamento, cenſeatur tacitè rogata reſtituere hæreditatem D. Marthæ hæredi inſtitutæ in hac poſtrema D. Celſi
571 voluntate. Quod enim non operatur † quo ad hæredis inſtitutionem diſpoſitio Anth. Ex cauſa. C. de liber. pręt. hoc operatur clauſ.
572 † codicillaris, per quam quilibet hæres ab inteſtato, vel ex teſtamento ſuccedens cenſetur grauatus reſtituere hereditatem ſcripto hæredi in tali teſtamento nullo ob alicuius filij, vel nepotis præteritionem: vt tradit Bar. in l.j.q.j. ſub nu.3.& q.5. ſub nu.9.ff. de iure codicil. Alex in d. Auth. Ex cauſa. ſub nu.13. vbi dicit hanc
* eſſe * communem opinionem. & col. fin. verſ. Vltimo quæro. Capra conſ.30.nu.3.4. vbi pariter dicit hanc * communem. Dec. conſ.242. vbi latè probat hanc eſſe * communem Doctorum ſententiã. Et in l. poſtumo. ſub nu.10. verſ. & prædicta concluſio. vbi multos citat, & hanc partem * communi calculo comprobatam eſſe teſtatur. Quod etiam poſt multas auctoritates deductas aſſeuerat Zuchard. in d.l. poſthumo. nu.102. C. de bon. poſ. cont. tab. atq; Soc. Iun. cõſ.107. nu.24. vbi ſępius hãc partẽ dicit * cõmunẽ. & nu. ſeq. lib.I. & cõſ.3. nu.27. lib.4. necnon & Iuris Cõſultiſs. D. Petr. Ioan. Anchar. Regiẽ. Famil. quæſt. lib.I. q.11. nu.5. & nu.10. & latiſſimè probat altiſſimo, doctiſſimoq; ſtylo concluſionẽ hanc diſcutiens Guliel. Benedict. in c. Raynutius. in ver. In eodem teſtamento relinquens. I. nu.229. cum ſeq. & nu.237. cum ſeq. & nu. 241.242. vſq; ad nu.248. de teſtamen. quibus in locis hanc eſſe * veram, & à Doctoribus frequentiſſimo calculo receptam ſententiam demonſtrat, & ſæpius atteſtatur.

573 Nec officit, † quòd memoratæ clauſ. iſtud non operentur quãdo ſunt ſubauditæ: ſed tantùm quando ſunt expreſſæ: vt dixit
574 Natt. in d. §. ex imperfecto. q.23, ſub nu.119. Quia Nattæ † opinio procedit in perſonis, quæ non ſint de liberis: in quibus clauſ. Codicillaris ob ardorem liciti amoris inducitur quidem quo ad legata, & fideicommiſſa, vt illa ex teſtamento minus ſolenni debeãtur talibus perſonis valdè dilectis. Sed non quo ad inſtitutionem hæredis, vt eam valere faciat iure fideicommiſſi ita ſubintellecta, quemadmodum valere faceret, ſi in teſtamento minus ſolenni ex-
575 preſsè poſita fuiſſet. Veruntamen † in liberis teſtatoris ipſa Nattæ opinio locum ſibi minimè vendicat, in quibus clauſ. Codicillaris ob ardorem liciti amoris, quo maior inueniri non poteſt, indu-

citur non solùm, quo ad legata, & fideicommissa, vt illa ex testamento minus solenni debeantur ipsis liberis dilectissimis: sed etiã quo ad ipsam hæredis institutionem, vt eam valere faciat iure fideicommissi ita subaudita, quemadmodum valere faceret, si in ipso testamento minus solenni expressa, & extensa fuisset. Ita in
576 terminis specificis † distinguit, ac declarat Matthes.d.sing.41. Nota mirabilem doctrinam. Et clarius adhærens Matthesilano firmauit sic distinguendo, ac declarãdo Guliel.Benedict.in c.Raynutius in ver.Testamentum.3.sub nu.53.vers.Sanè tamen intelligatis.de testam. Quod etiam non obscurè dixit Fernand.Vasqui.in Tract. de succes.progres.§.30.sub nu.46.vers.Tertio casu. ibi. *Nam cùm tale testamentum clausulam codicillarem subintellectam, &c.* Quàmuis non meminerit de Matthesilano, & Benedicto. & in Tract.de succes.creat.§.11.sub nu.11.vers.Quod procedit secundum Alex.
577 vbi loquitur † de claus. *Si non valet quod ago, vt ago, valeat vt melius valere potest.* & allegat Alex.cõs.176.sub nu.3.lib.5.vbi apertissimè sentit illam ipsam claus.non secus operari subauditã, quàm expressam. Quod etiam voluit Dec.d.cõs.242.nu.6.& ipse Natt. in d.§.ex imperfecto.q.21.ante nu.110.vers.Tertiò limita.vbi lo-
578 quitur in terminis. Aut igitur † opinio Nattæ in d.§.ex imperfecto.q.23.sub nu.119. intelligenda est secundum recitatam distin-
579 ctionem. Aut † generaliter, & indistinctè intellecta proculdubio
580 est propulsanda: Tum quia † magis, quàm M. Ant.Nattæ I.C. licet egregio, tribuendum est Matthesilano, Benedicto, Vasquio, Alexandro, & Decio: qui simul numero, & partim auctoritate præstant: iux.tradita per ipsum Matthes.in Tract.de electione opinionum.sub nu.10.& 11.& Lancil.Conrad.de offic.Præt.Rub.de sententijs.nu.25.& sub nu.28.vers.Inquit tamen Alex. Tum quia
581 † inter varias Doctorum sententias, illa est amplectenda, quæ rem distinctionis fœdere diffinit, tanquàm veritati magis propinqua, sicuti est opinio Matthesilani, Benedicti, & aliorum, quos iam citauimus: vt ex plurimis Doctorum auctoritatibus in simili pro-
582 posito supra semel probauimus nu 311. Adhæc quia † secundum opinionẽ Matthesilani, Benedicti, & aliorum, quos commemorauimus (inter quos sibi contrarius incedit ipse Natt.in d.§.ex imperfecto.q.21.ante nu.110.vers. Tertio limita.) testamentum sustinetur: quod efficit, vt hæc ipsa opinio sit omnibus præponenda: ex his, quæ tradit ipse Matthes.in d.Tract.de elect.opi.nu.5.& nu. 7. Fulg.d.cõs.90.col.2.vers.Postremo.Grat.Resp.6.nu.26.lib.2.
Barbat.

583 Barbat.conf.6.nu.3.4.5.lib.j.vbi dixit † opinionem vnius Docto ris fauentem testamento præferendam esse communi opinioni. Stepha.de Federi. in Tract.de Interpret. iuris.in vlt. par. nu.111. Soc.Iun.in.l. centurio. nu.301.ff. de vulg. & pupil. Cephal.conf. 93.nu.5. vbi multos citat. conferunt optimè, quæ nos infrà latè deduximus nu.1052.vsq; ad nu.1078. Præterea, vt prorsus tol- latur omnis hæsitatio (si tamen in re tam manifesta quisquàm vel
584 mediocriter in iure ciuili versatus hæsitare potest) dico † claus.prę- dictas non solùm subauditas, sed etiam expressas esse in testamen- to D.Celsi, nempè à Genero, cui auctoritas data fuit ab ipso testa- tore roborandi, ac muniendi testamentum omnibus illis verbis, & clausulis, quæ ad ipsius testamenti validitatem, firmitatem, & claritatem pertineant: vt supra deduxi nu.548.cum seq. Quod fie- ri potuisse facilè constat ex traditis per Soc. Iun.d.conf.124.lib.j. Cephal.d conf.28.& alios, de quibus supra nu.549.

Ex quibus omnibus separatim, & multòmagis coniunctim fun- ditus sublatum, ac deletum esse censeo decimumtertium contra- rium, quod pars aduersa indissolubile futurum esse parum scitè cre
585 didit. iux.illud † Singula, quæ non prosunt, multa collecta iuuant, desumptum à glos.ex.l.instrumenta.C.de probat. Qua sententia
586 † tanquàm efficaci ad superandam illorum pertinatiam, qui singu- lis fundamentis, & responsionibus quàmuis concludentissimis nō acquiescunt, Socinum Iuniorem peculiariter vsum fuisse obserua- uimus. nempè conf.70.nu.17.& conf.112.nu.27.lib.j. cōf.7.nu. 26.& conf.8.nu.36.lib.2.conf.79.nu.88.& conf.130.nu.36.lib. 3.conf.28.nu.26.& conf.46.nu.34.lib.4. Quod etiam, plurimis congestis rerum argumentis exornauit Barbat.conf.6.nu.28.vsq; ad nu.33.& conf.7.nu.1.vsq; ad nu.10.lib.2.

NON obstat insuper, quòd Decimoquarto loco dicebam po- sterius testamentum D. Celsi imperfectum non rumpere superius testamentum eius perfectum, cùm ea, de quibus in ipso cōtrario, non concurrant. quia Respondeo satis, superq; supra nu.95.vsq;
587 ad nu.188.probatum † fuisse per * communes Doctorum senten- tias testamentum D.Celsi posterius tam respectu validitatis, quàm respectu probationis subsistere, vigere, & obtinere in vim testa- menti nuncupatiui nuncupatione implicita inter liberos de iure
588 speciali. Quo præsupposito pro firmo, & constanti, Superest † vt probemus illud etiam habere effectum derogatorium, & reuoca- torium superioris testamenti quàmuis solennis, & perfecti de iure communi.

communi. Quo probato, sublatum erit obiectum.

589 Dico igitur firmissimam, † receptissimamq; Doctorum conclusionem esse, Quòd testamentum initio ritè, ac rectè factum infirmatur, & abrogatur per alterius testamenti factionem. §. posteriore. Insti. Quib. mod. test. infir. l. sancimus. C. de testamen. Quod ita

590 intelligendum est † si posterius testamentum sit firmum: quia, scilicet, hereditas ex eo adiri possit: licet postea quauis ratione adita nō fuerit: vt d. §. posteriore. & d. l. sancimus. vbi scribentes omnes. tradit Ruin. cons. 16. nu. 12. lib. 2. Guliel. Benedict. in c. Raynutius in ver. Testamentum, 2. nu. 4. 5. 6. 7. de testamen. Fernand. Vasqui.

* in Tract. de succes. resolut. §. j. nu. 5. Et hanc esse * communem Doctorum opinionem attestatur Didac. Couar. in Rub. de testam. par. 2. sub nu. 21. vers. Septima conclusio. & vers. seq. Et hoc adeò

591 verum est † vt locum sibi vendicet, etiam quòd in primo testamēto sint viginti testes: in secundo autem sit solùm numerus testium à iure requisitus: vt inquit Bar. quem sequuntur omnes Doct. in. l. hæredes palàm. §. si quid post. sub nu. 3. ff. de testamen. Ias. in l. si ita sit scriptum. nu. 28. de leg. j. Corn. cons. 21. nu. 10. lib. 4. Didac. Couar. in d. Rub. de testam. par. 2. nu. 1. Fernand. Vasq. in d. Tract.

592 de succes. resolut. §. 1. sub nu. 6. Quod adhuc † locum sibi vendicat etiam quòd secundum testamentum validum sit tantummodo de iure speciali: vt tradit Alex. cons. 146. nu. 12. 13. & cons. 177. sub nu. 1. vers. etiam si posterius. lib. 2. Barbat. cons. 44. sub nu. 1. vers. Hoc præsupposito. lib. 3. Dec. cons. 264. ante nu. 2. vers. & hoc procedit. & cons. 489. nu. 3. Quod clarissimis exemplis, & illis quidem ad causam nostram apprimè facientibus, demonstratur.

593 Nam testamentum primum † ad pias causas factum coram septem testibus, tollitur per sequens ad pias causas factum coram duobus. Licet enim primum sit validum de iure communi, & habeat fauorabilem institutionem: Tamen secundum etiam est validum de iure speciali, quod tantam vim habet ad tollendum primū quātum validum de iure communi: & pariter habet fauorabilem institutionem: cui postea accedit vnum aliud potentius, quod in primo deficit: nempè, quòd est posterius, quod in vltimis voluntatibus plurimum inspicitur. Ita pulcherrimè respondit Paul. Cast. cons. 324. Dubium facit in suprascripto puncto. lib. j. seu (vt vocant) in Antiquis. cui subscribit Alex. d. cons. 146. sub nu. 13. lib. 2. & cons. 131. nu. 3. lib. 7. & in. l. hac cōsultissima. §. si quis autē. nu. 10. C. de testamen. Barbat. d. cons. 44. sub nu. 4. lib. 3. Grat.

Resp. 90.

Resp.90.nu.2.lib.2. Parif. conf.34.ante nu.59.lib.2. Iaf.in d.l.si ita sit scriptum nu.29.de leg.j. Dec.in l.nihil tam naturale. sub nu. 5.ff.de reg.iur. Guliel.Benedict.in d.c.Raynutius.in ver.Testamẽtum.I.sub nu.75. Didac.Couar.in d.Rub.de testamen. par.2. sub nu. 1. Fernand Vasqui.in Tract.de succes.resolut.§.1.nu.9.

Si ergo primum testamentum factum ad pias causas coram septem testibus, tollitur per sequens ad pias causas factum coram
594 duobus: vt iam probauimus: Multòmagis † primum testamentũ inter liberos factum coram septem testibus, tollitur per sequens
595 inter liberos conditum coram duobus: cùm fauorabilior † sit causas filiorum, quàm Ecclesiarum: vt in terminis hoc modo arguit Barbat.d.conf.44.nu.1.lib.3. & conf.58.nu.16.lib.4. Benedict. Capra Concl.Reg.&c.vol.j. concl.& reg.102. nu.14.15.16. Tiraquel. in Tract.de priuil.piæ causæ.7.priuileg.vers.contrariũ tamen.Iul.Clar.in.§.testamentũ.q.7.vers.Aliquando enim.Neuiza. cõs.31.nu.12.& latè Soc.Iun.cõs.189.nu.76.vsq; ad nu.84.lib.2.
596 Et in specie, quòd dispositio †.§.ex imperfecto. locum sibi vendicet, etiam si aliud solenne testamentum præcesserit, post Bal. Angel. & Pau.Cast. firmat Alex.in d.§.ex imperfectò.nu.11.Ias. conf.223.lib.2. vbi loquitur in terminis. Guliel. Benedict.in c. Raynutius.in ver.Testamentum.I.nu.75.de testamen.
597 Quodq; conclusio hæc procedat † siuè in primo testamento sit instituta Pia causa, si iè liberi sint honorati, tradit quidem Anani. conf.57. Roman.conf.385. Alex.d.conf.146.lib.2.pulchrè Grat. d.Resp.90.lib.2. latè Fernãd. Vasqui.in Tract.de succes.resolut.§
598 1,vbi multos refert. Sed præ ceteris omnibus notabilibus, † & illustrius firmat Soc.Iun.conf.144.lib.2. in eodem casu consulens, in quo & Gratus proximè supra citatus: vbi post multas rationes efficaci ssimas assignatas, & illustrium Doctorum præclarissimas decisiones recitatas: nempè, Ancharani, Barbatiæ, Alexandri, Cornei, Iasonis, Decij, & aliorum, qui apud eum videri possunt: (quamquàm non meminerit de memorabili illa Pauli Castrensis decisione, quam supra deduximus nu.593.) concludit testamentum primum inter liberos conditum coram septem testibus, tolli per secundum pariter factum inter liberos coram duobus testibus. Et ibi sigillatim eneruat omnia, quę in oppositum adduci possunt:
599 ita vt facilè constet † tum ex supra dictis per nos nu.589.cum sequ. hucusq;: & ex infrà dicendis etiam nu. prox.seq. vsq; ad nu.723. tum ex latè deductis per Soc.Iun.d.cons.144.lib.2.hanc esse verã, & con-

* & communem Doctorum sententiam: prout illam esse * communem attestatur Fernand. Vasqui. in Tract. de succes. creat. §. 22. nu.
600 17. Quam vti iuridicam † in eadem facti specie approbat ipse Soc. Iun. cons. 145. in princ. vers. circa primum. lib. 2. vbi quemadmodum ipse Socinus ad ea, quæ plenissimè dixit in d. cons. 144. se remittit: Ita & ego ad ibidem cumulatissimè dicta per eundem breuitatis causa me remitto.
601 Ita tamen vt silentio minimè prætereamus † Iac. Philip. Port. Concl. Reg. & Com. opi. lib. 2. concl. 8. in indiuiduo simpliciter
602 retulisse primo loco † pro prima opinione affirmatiua: (nempè, quòd primum testamentum inter liberos factum coram septem testibus, reuocetur per secundum pariter conditum inter liberos coram minori numero testium) Paulum Castrensem, Alexandrũ, Romanum, Angelum, Corneum, Baldum in locis, de quibus ibi
603 per eum. Secundo verò loco † pro altera opinione negatiua, & contraria Ioannem Andream, Oldradum, Corneum, Fulgosium, Albericum, Iasonem, Socinum, Ananiam in locis etiam ibi relatis:
604 Nec aliter determinasse † vtrũ prima, an altera opinio de iure vera sit, ac recepta. Ita vt qui Portium ipsum simpliciter inspiciat, anceps reddatur, quænam ex recitatis opinionibus ab eo compro-
605 bata censeatur. Nisi fortè quis dixerit, † negatiuam sententiã vltimo loco relatam videri approbatam: per tex. in l. si idem cũ eodẽ
* .§. si vna. ff. de iurisd. omn. iud. Ex quo colligunt ibi * cõmuniter scribentes vt ibidem post alios aduertit Ias. nu. 3. vbi cõcordantes
606 tradit: Ex pluribus † relatis, & nõ firmatis opinionibus à Lege, Statuto, Glossa, & Doctore illã cẽseri electã, quę postremo loco fuerit collocata. Quod etiã tradit Alex. cõs. 72. sub nu. 4. vers. Ista est vltima opi. lib. j. Crott. cõs. 137. nu. 2. Barba. cõs 1. nu. 64. lib. 3. Cur. Sen. cons 44. col. 8. vers. Et ideò huic decisioni vltimæ. Ioan. de Amic. cons. 8. nu. 34. & cons. 24. nu. 24. & cons. 127. nu. 3. Riminal. cons. 223. nu. 76. Bertrand. cons. 8. nu. 20. & cons. 212. nu. 3. vol. 6. & cons. 52. nu. 9. vol. 4. Ioan. de Selua in Tract. de Beneficio. q. 14. par. 3. nu. 21. Ioan. le Cirier in Tract. de primogenitura
607 q. 25. lib. j nu. 30. Veruntamen † animaduertendum esse censeo non postremam, sed præcedentem opinionem approbatam censeri per relatorem, quando prima opinio sapit æquitatem, vltima verò merum iuris rigorem, Ita prædictam limitat Reg. not. Aret. cõs. 164. Diligẽter, & maturè discussis. col 4. vers. vndè dicit glos. not. Ias. in d. §. si vna. sub nu. 3. vers. secundo limita. & in l. cum

fundis. §. seruum. sub nu. 6. vers. Istam fallentiam. ff. si cer. pet. Dec. in c. j. in fin. in j. lect. de const. Grat. Resp. 141. nu 4. lib. 2. Bertrād. cons. 146. nu. 9. vol 5. Ferran. Gargia. cons. 125. nu. 9. inter cons. crim. diuer. Doct. vol. 3. Chassenę. in Catal. glorię mundi in 12. par. 100. & vlt. consider. vers. 17. habet locum. Nulli autem dubium

608 esse debet † quin prima opinio, qua testamentum postremo loco factum sustinetur, æquitatem maximam præ se ferat: altera verò, qua testamentum ipsum infringitur, summum iuris rigorem contineat: ex his, quæ in terminis testamenti, quoad fieri potest, sustinendi: maximè in conflictu opinionum, tradit Matthes. Fulg. Grat. Barbat. Stephan. de Federi. Soc. Iun. Cephal. in locis supra in proposito citatis nu. 582. 583. & ex his, quæ nos infrà latius deduximus nu. 1052. vsq; ad nu. 1078. Quo fit vt præcedens opinio

609 † fauens vltimo testamento ab ipso Portio comprobata censeatur.

610 Quod & alia ratione suadetur: nempè, † quia memorata præcedens opinio melioribus rationibus, & auctoritatibus probatur, si non ab ipso Portio relatis: at per Soc. Iun. d. cons. 144. lib. 2. & per nos etiam supra cumulatissimè deductis nu. 589. vsq; ad nu. 601. Præsertim his accedentibus, quæ mox dicemus nu. 612. vsq; ad nu. 699. Ex quibus omnibus liquidò constabit hanc ipsam, quam defendimus, esse verissimam, atq; receptissimam iuris conclusio-

611 nem. Tunc enim † Reg. d. §. si vna. minimè locum sibi vendicat, quando prima opinio melioribus rationibus, & auctoritatibus est suffulta: vt inquit Ias. in d. §. si vna. sub nu. 3. vers. primo nisi præcedens. Crat. d. resp. 141. nu. 5. lib. 2. Ferran. Gargia. d. cons. 125. nu. 8. per glos. ord. in. l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad trebel.

Accedat vnum, quod neutiquàm silentio prætereundum esse

612 duximus: hoc est: Omnes † decisiones à Portio allegatas pro secunda opinione vel reprobatas fuisse, vel non probare, vel inconstantes esse, vt nunc paucis demonstrabimus, singulas ex ordine confutantes.

613 Nam qui primo loco occurrit Ioan. Andre. † in Addit. Spec. in Tit. de instr. editio. §. compendiosè. vers. Quid si prius. sub nu. 31. Addit. incip. si primum testamentum. in fin. vers. Item termini quęstionis. Reprobatur à Corn. cons. 21. sub. nu. 10. lib. 4.

614 Quin & Oldrad. † cons. 119. ad fin. vers. Præterea. cùm nitatur eodem fundamento, quo nititur Ioan. Andre. (ipse enim Ioan. Andre. simpliciter reassumpsit verba Oldradi, nulla de eo facta mentione: vt aduertit Alex. in d. §. ex imperfecto. sub nu. 4.) simul

& semel à Corn.d.conf.21. sub nu.10.lib.4. reprobatus esse cen-
615 setur. Veruntamen ipse Oldradus † expressè reprobatur ab Alexandro in d.§.ex imperfecto. sub nu.11.

616 Et certè mirum videtur † quomodo Illustrissimi duo illi Doctores ad firmandam illam opinionem suam tam debili vtantur fundamento. Mouentur enim simpliciter per tex.in d.l.hac consultissima.§.ex imperfecto,&.§.si quis autem.& Auth.Hoc inter libe-
617 ros.C.de testamen. Qui textus † non solùm parum faciunt: vt dixit Corn.d.cons.21.sub nu.10.lib.4. Sed (nostra quidem sententia) nihil prorsus ad causam faciunt. Nam tex.in.§.ex imperfecto.
618 † nihil penitus ad causam ipsam pertinet: cùm in eo de infirmatione alicuius testamenti non tractetur, vt omnibus est obuiam. At
619 tex.in.§. si quis autem. † loquitur de testamento, in quo instituti sint venientes ab intestato, qui non sint de liberis, secundum re-
* ceptissimam * Doctorum sententiam, quam infrà nu.726. 727. 728. congruè subijciemus. Quæstio autem nostra est de testamē-
620 to inter liberos, inter quos † pater testando maiora priuilegia cōsequitur, quàm si testetur inter venientes ab intestato, qui non sint de liberis: vt pariter infrà nu.712. vsq; ad nu.718. opportunè
621 subijciemus. Quo fit vt cum maior † reuerentia debeatur à liberis parentibus, quàm à venientibus ab intestato, qui non sint de libe-
622 ris, testatori: (semper enim † reuerentia Parentibus exhibenda est tam viuis, quàm defunctis: inquit tex.in l. apud Celsum.§.aduersus parentes.ff. de doli excep. qua de re cumulatissimè scripsit Guliel.Benedict. in c. Raynutius. in ver. In eodem testamento relinquens.2.nu.29.vsq.ad nu.33.de testamen.) iure optimo dicendum sit secundam Patris dispositionem inter liberos informem irritare debere primam eiusdem Patris dispositionem formalem: & illam ipsam patris dispositionem secundam qualemcunq; ab ipsis
623 liberis æquo animo esse amplectendam. Quæ ratio † cessat in venientibus ab intestato, qui non sint de liberis, qui (vt iam dixi) tāta reuerentia ergà testatorem non astringuntur, quanta liberi erga parentes detinentur: quod clarissimè liquet, præter Guliel.Benedict. vbi proximè supra, ex Fernand.Vasquio Controuer. Illust. aliarumq; vsu frequent.lib.3.cap.97.nu.3.4. Et hinc nimirum, si, quod ad ipsos pertinet, precedens testamentum formale difficilius reuocatur per secundum informe, iux. dispositionem d.§.si quis
624 autem. Quòd autem † hæc ratio reuerentiæ à liberis debitæ parētibus hunc effectum parere possit, clarissimè perspicitur ex his, quę

supra scripsimus nu.47. cùm rationem in medium deduximus, Quare leges tot, ac tantis priuilegijs, fauoribus, & prærogatiuis testamentum patris inter liberos prosequatur, quam ab ipsa reuerentia à liberis debita parentibus depromptam fuisse à Legislatoribus supra d.nu.47.expressimus, ex sententia Nattæ in d.§.ex imperfecto.in.5.præmisso.nu.31.32.& cons.423.nu.12.& cõs.662.

625 nu.4.5.6.7. Textus verò in Auth.Hoc inter liberos. † locum sibi vendicat quando primum testamentum factum est inter liberos,

* & secundum inter extraneos, secundum * receptissimam omnium Doctorum sententiam, quam similiter infrà nu. 729. & nu. 748. congruenter deducemus. Vndè hoc loco amplius immorandum

626 non esse censemus in demonstranda † differentia, quæ proculdubio est euidens inter d. Auth. Hoc inter liberos. & quæstionem nostram, in qua pro constanti ponitur secundum testamentum, de quo agitur, non inter extraneos, sed inter ipsos liberos, sicuti & primum, factum esse (si tamen primum est conditum inter liberos, quod pro nunc supponimus: sed infrà nu. 729. vsq; ad nu. 748. negabimus, & manifestè probabimus) in quo militant omnia, de quibus supra latè verba fecimus nu.589.vsq; ad nu.601.

627 Accedamus igitur ad Corn. † in d. Auth. Hoc inter liberos.nu. 4. qui successiuè allegatur pro contraria opinione. Sed non magis ipse Corneus officit, quàm officiat Ioannes Andreas in loco, de quo supra nu.613. qui quidẽ nihil prorsus officit, vt iam probauimus nu.616.cũ seq.hucusq; : cùm Corneus ipsum Ioan. Andreã simpliciter referat eodem loco, scilicet, in d. Addit. ad Spec. Ma-

628 ximè † quia ipse Corn.d.cõs.21.sub nu.10.lib.4. paruifaciat memoratam Ioannis Andreę opinionem, de qua in d. Addit. ad Spec. & dicat ipsum clarè non loqui, sed multum confusè, ac textus per eum allegatos parum facere: quos immò nihil prorsus facere supra nos demonstrauimus nu.616.vsq; ad nu.627.

629 Fulgosius † autem in d.§.si quis autem. quid aliud facit, quàm quòd mouetur ex d.§.si quis autem.? qui non probat, cùm loquatur de testamento, in quo instituti sint venientes ab intestato, qui non sint de liberis. At quæstio nostra sit de testamento inter liberos, quod longè fauorabilius esse, iux. communem Doctorum sententiam infrà dicemus nu. 712.vsq; ad nu.718. Et pro-

630 pterea † Fulgosius ipse reprobatur expressè ab Alex.in d.§.ex imperfecto.nu.11. vbi in specie sic respondet ad d.§.si quis autem.

631 At Albericus † in d.§.si quis autem.vers.præterea ibi non pre-

 cesserat

cesserat. Et Iason ibidem limita. 3. cùm loquantur secundum terminos d. §. si quis autem. videlicet, quando & in primo, & in altero testamento instituti sunt venientes ab intestato, qui non sint de liberis: quæstio autem nostra præsupponat non minus in secundo, quàm in primo testamento liberos fuisse institutos: & infrà nu. 712. vsq; ad nu. 718. probemus longam esse differentiam inter vnum, & alterum casum: quia, scilicet, maiora priuilegia obtineat testamentum inter liberos, quàm inter venientes ab intestato, qui non sint de liberis: remanet quòd eorum decisiones ad causam nostram minimè pertineant. Cùm præsertim † ipse Ias. in d. l. si ita sit scriptum. nu. 29. de leg. j. sequutus Paulum Castrensem, quem pulchrè consuluisse dicit d. cons. 324. Dubium facit in suprascripto puncto. lib. j. seu (vt volunt) in Antiquis. Expressè teneat primum testamentum solenne ad pias causas factum reuocari per sequens minus solenne pariter ad pias causas conditum. Et non solùm valeat Arg. † de testamento ad pias causas ad testamentum inter liberos à paritate rationis, sed etiam à maioritate: vt, scilicet, si primum testamentum solenne ad pias causas reuocatur per sequens minus solenne ad pias causas: multòmagis primum testamentum solenne inter liberos reuocetur per sequens minus solenne inter ipsos liberos: cùm fauorabilior sit causa filiorum, quàm Ecclesiarum: vt arguit in terminis Barbat. d. cons. 44. nu. 1. lib. 3. & latè tradit Soc. Iun. d. cons. 189. nu. 76. vsq; ad nu. 84. lib. 2. cum pluribus supra semel deductis nu. 594. & 595.

632

633

634 Quòd verò pertinet ad Corn. † cons. 31. in fin. lib. 2. dico ipsum nobis nullum negotium facere, quia simpliciter mouetur argu. l. eius militis. §. militia missus. ff. de milit. test. vbi cum quæritur: † an secundum testamentum imperfectum à milite militia misso factum intra annũ soluat præcedens testamentum, quod in militia fecit: distinguitur, vt si illud primum iure militari fuerit scriptum, censeatur per sequens imperfectum abrogatum: alioquin si iure communi valuit, non esse iure rescissum. Sed certè † tex. iste. nostra quidem sententia, nullum præstat argumentum, quòd in testamento inter liberos similis distinctio seruari debet. Nam † primum testamentum iure communi factum ibi non irritatur per secundum imperfectum, quia miles ille mutauit conditionem personæ: desijt enim militare, ob quam militiam † conceditur illi in priuilegium, vt quocunq; modo testamétum fecerit, rata sit eius voluntas. l. j. & tot. tit. ff. & C. de milit. testa. Quo fit vt

635

636

637

638

cessante

639 ceſſante † cauſa priuilegij, ceſſet ipſum priuilegium.l. filius à patre .§. filiusfa. ibi. *Cùm militare deſijſſet*.ff.de liber.& poſth.l. Athletæ. .§.1. ibi. *Quoad in præſidatu ſunt*. & .l. Geometræ. ibi. *Donec curam gerunt*. ff.de excuſ. tutor.plurima cumulat.Tiraquel. in Tract. Ceſſante cauſa.in .j. par. in ver. Priuilegij cauſa ceſſante, &c. ſub
640 nu. 210. vſq; ad nu. 221. Et quòd Priuilegia † modum teſtandi concernẽtia, non ſeruatis, ſcilicet, iuris ciuilis ſolennitatibus, competant tantùm militi, quouſq; degit in expeditione belli, & poſt
* miſſionem ceſſent * communis eſt Doctorum opinio: vt atteſtatur Iul. Clar. in .§. teſtamentum .q. 15. verſ. ſed quæro nunquid
641 hæc priuilegia. In patre † autem inter liberos teſtante nulla contingit mutatio conditionis, nulla perſonæ alteratio, aut diminutio: ſemper enim idem pater eſt, ſemper eadem priuilegij cauſa, & ratio viget. Vndè ſemper eadem gaudere debet facultate teſtandi quoquomodo velit, & poſſit inter liberos, prout illi in priuilegium cõceditur .l. fin. C.famil. herciſc. cũ plurimis ſupra deductis
642 nu.45. vſq; ad nu. 80. Patet igitur † vel ex hac ſola ratione, quòd tex.in d. §.militia miſſus.à Corneo in Arg.allegatus nihil prorſus ad cauſam noſtrã pertinet. Quòd vt clarius adhuc oſtendamus, pla
643 cet expendere † tex. ipſum in .d. §. militia miſſus, & illud ipſum retorquere. Nam.I.C. poſt prænarratam diſtinctionem factam in milite milita miſſo, ſubiungit. *Nec tamen circa militem* (ideſt, circa eum, qui adhuc militat. exponit gloſ.) *eadem adhibetur diſtinctio* (quæ eſt facta circa eum, qui deſijt militare. inquit gloſ.) *Nam quocunq; modo* (ſiuè communi, ſiuè militari. interpretatur gloſ.) *teſtamentum fecerit* (adhuc militans. dicit golſ.) *nouiſſima* (licet nõ ſit ſolennitate communi ſuffulta. addit gloſ.) *voluntate reſcindetur*: *quoniam voluntas quæq; militis teſtamentũ eſt*. Hactenus Papinia-
644 nus. Ecce ergo quomodo † ex iſto tex. iuncta gloſ. ſemper magis, magiſq; liquet conditionem perſonæ non mutatam, & cauſam priuilegij perſeuerãtem efficere quòd priuilegium ipſum permaneat; cùm eadem diſtinctio non adhibeatur circa militem militantem,
645 quæ adhibetur circa militia miſſum. Vndè pari ratione † eadem diſtinctio adhiberi non debet circa patrem inter liberos teſtantẽ, & patrem permanentem, quæ adhiberetur circa eum, qui pater eſſe deſijſet poſt primũ teſtamentum, per mortem, ſcilicet, filiorũ. Ita
646 vt non immeritò tex. ille ſit † contra Corneum retorquendus: hoc eſt, vt quemadmodum per nouiſſimam militis militãtis voluntatẽ iure militari factam reſcinditur præcedens teſtamẽtum etiam iure

communi

communi factum: Ita quoq; per postremam patris voluntatem inter liberos iure paterno, & speciali factam infringatur anterius testamentum quamuis inter ipsos liberos iure cōmuni perfectum:
647 Quandoquidem † plus iuris, & priuilegij hac in re tribuitur patri testanti inter liberos, quàm militi testanti inter extraneos: vt inquit Pau. Cast. in d. §. ex imperfecto. sub nu. 2. & ibi Ias. nu. 7. &
* est * communis opinio: vt attestatur Fernand. Vasqui. in Tract. de succes. creat. §. 21. nu. 59. & sub nu. 73. vers. nec dubium est.
648 Et quamuis Corn. ipse † in d. §. ex imperfecto. sub nu. 22. 23. 24. dixerit fauorem testamenti militis, & testamenti inter liberos habere se vt excedentia, & excessa: & propterea leges loquentes in testamento militis non esse trahendas ad testamentū inter liberos.
649 Tamen hoc intelligendum esse censeo † vt procedat in his, in quibus fauor testamenti militis excedit fauorem testamenti inter liberos: vel ē contra: vt in exemplis, de quibus eodem loco per Cor-
650 neum. Secus † autem in his, in quibus hæc duæ testamenti species
651 eodem iure censentur: vt potè in voluntate, † quæ qualiscunq; fuerit siuè solennis, siuè minus solennis, siuè formalis, siuè informis, & in milite testāte inter extraneos, & in Patre testante inter liberos semper seruanda est, si illa quouis modo sit in aperto: vt de vo
652 luntate militis † est tex. in d. l. j. & in d. §. militia missus. l. eius mi
653 litis. ff. de milit. testa. & de voluntate patris † est tex. in d. l. filij. & in d. l. fin. C. famil. hercisc. qua de re supra latius loquuti sumus nu.
654 45. vsq; ad nu. 80. In hac enim, de qua agitur, voluntate † ita miles, & pater æquiparantur à lege, vt nihil officiat ad sumēdum Arg. à simili, quòd in quibusdā alijs differāt: vt in terminis arguit Grat. Resp. 90. nu. 23. 24. lib. 2. & satis liquet ex his, quæ tradit Ioan. Andre. in .c. non potest nu. 8. de præbend. lib. 6. Abb. in. c. translato. in glos. fin. de constit. & in. c. quemadmodum. in. j. not. de iureiur. & in .c. constitutus. in .3. not. de appellat. Bal. in. l. curatoris. nu. 5. C. de neg. gest. Dec. in d. c. translato. in. j. lect. nu. 7. 8. & in. l. quod te. in. 2. lect. nu. 47. 48. 49. ff. si cert. pet. & cons. 329. sub nu. 4. Alba cons. 71. nu. 9. 10. Neuiza. in Sylua Nupt. lib. j. sub nu. 231. vers. A simili. Aymon. Crauet. in Tract. de Antiq. temp. in .4. par. in prin. nu. 102. Natt. cons. 179. nu. 12. Hierony. Zanch. in .§ cum ita .l. hæredes mei. nu. 141. ff. ad trebel. Doctiss. ac disertiss. I. C. D. Iacob. Menoch. in Tract. de recuper. possess. in .I. Remed. nu. 98. & de Arbitr. Iudic. lib. 2. Centur. I. in casu. 84.
655 nu. 6. & de testamēto militis † ad testamentum patris: vt, scilicet,

quemad-

quemadmodum in illo sufficit quoquomodo, & quibuscunq; verbis, & quibusuis indicijs, etiam sinè vllo prorsus teste, apparere de voluntate: ità etiam in isto sola voluntas absq; testibus sufficiat, si quoquomodo verbis aliquibus, vel indicijs illa eluceat: puta per confessionem partis aduersæ, vel aliàs quomodocunq;: arguit Fernand. Vasqui. in Tract. de succeff. creat. §. 24. nu. 15. & nu. 21. & in Tract. De succesf. resolut. §. j. nu. 37. 38. Et in terminis
656 † à testamento militis ad testamẽtum patris: hoc est: vt sicuti secundum militis testamentum imperfectum, & informe tollit primum eiusdem militis testamentum perfectum, & formale: ita secundum patris testamentum minus solenne tollat alterum praecedens testamẽtum patris omnibus numeris perfectum: arguit Pau. Cast. in d. Auth. Hoc inter liberos. q. vlt. sub nu. 6. per tex. in d. §. militia missus. in fin. quem supra contra Corneum deduximus. nu. 643. vsq; ad nu. 648. & ita etiam arguit Alex. in d. §. ex imperfecto. nu. 11. quatenus ad hoc allegat tex. in d. §. militia missus. atq; etiam Ias. cons. 223. ante nu. 2. lib. 2. Ita vt hoc ipsum apud omnes Doct. expeditum esse appareat. Mouetur insuper Corn.
657 † d. cõs. 31. in fin. lib. 2. ex illa Ioan. Andre. Addi. ad spec. de qua supra nu. 613. quam & ipse Corneus aliàs despexit, nempè, d. cõs. 21. sub nu. 10. lib. 4. & nos iure non probari supra demõstrauimus nu. 616. vsq; ad nu. 627. Quo fit vt amplius iactura temporis non sit facienda in demonstrando, quod iam demonstratissimũ est, videlicet, Cornei sententiam nobis non officere. cùm praesertim
658 † ipse ibidem fateatur se tunc temporis adhuc non inuenisse illud dictum Ioannis Andreæ, sed ipsum sic allegatum reperisse. Quo postea inuento, quàm parua in consideratione illud habuerit, satis perspicitur ex is, quæ scripta reliquit d. cons. 21. sub nu. 10. lib. 4.

659 Accedamus nunc ad Soc. Sen. † cons. 163. col. 3. sub nu. 3. vers. Tertia, & vltima ratio est. lib. 2. Quẽ paucis dixisse sufficiat nõ ob-
660 esse: tũ quia in casu eius † agebatur de testamẽto Cæci, in quo liquidiores ob timorem falsitatis probationes, & magis exactæ solennitates requiruntur: vt ibi Soc. ipse per totum cons. (quamquàm
661 † & in testamento cęci inter liberos locum sibi vendicet dispositio d. §. ex imperfecto. Nec sit necessaria dispositio. l. hac consultissi-
* ma. C. qui testam. fac. poss. secundum * receptissimam Doctorum sententiam, de qua meminit Alex. in d. l. hac consultissima. nu. 13. & Ias. nu. 4. Natt. in d. §. ex imperfecto q. j. qui latè ipsam defendit.

Guliel,

Guliel. Benedict. in c. Raynutius in ver. Testamentũ. I. nu. 79. Iul. Clar. in §. testamentum. q. 17. Fernand. Vasqui. Controuer. Illust. aliarumq; vsu frequent. lib. 3. cap. 163. nu. 11. 12. Franc. Viuius Com. opi. lib. I. opi. 343. vers. interpretatur quoq;.) Tum quia
662 simpliciter, † & quasi per transennam citat Fulg. Oldrad. & Ioan. Andre. in locis, de quibus supra nu. 613. 614. vsq; ad nu. 627. & nu. 629. 630. quos nihil obesse locis eisdem iam probauimus. Itẽ
663 † quia ipse Soc. ibi col. 4. in princ. vers. & si dicatur. relatis Baldo, Angelo, & Paulo Castrensi contrarium firmantibus in locis, de quibus ibi per eum, & legibus, ac rationibus etiam pro illorum sententia deductis: relinquit illam ex Fulgosij, Oldradi, & Ioan. Andreæ sententia defensionem tanquàm imbecillem, ac minus tutam in terminis eorum, & confugit ad principalem suam defensionem, quæ potissimum in eo pendebat, quòd ageretur de testamento cæci, & quòd præcederet primum solenne cum clauſ. derogatoria sequentis voluntatis. Et inquit, quòd illorum opinio in terminis, in quibus ipse consulebat, erat amplectenda: sic manifestè sentiens, quòd in alijs terminis, nempè, in quibus non agatur de testamento cæci, & primum testamentum solenne non habeat clauſ. derogatoriam sequentis voluntatis (quemadmodum in casu nostro neutrum istorum militat) contraria opinio Baldi, Angeli, & Pauli Castrensis obtineat.

664 Ioannes † autem de Anania conſ. 57. qui pro negatiuâ opinione allegatur à Portio, si rectè inspiciatur, affirmatiuam partem amplectitur. Quod clarissimè perspicitur, Tum quia, formata quæstione, vers. Et hæc omnia procedunt de plano. inquit prima facie dicendum videri, quòd primum testamentum solenne valeat, vel
665 sit mutatum per secundum minus solenne. Quibus verbis † Prima facie, vel Prima fronte, vtitur I.C. cum oppositum eius, quod proposuit, demũ determinat: vt est tex. in l. quingenta. ibi. *Prima fronte æquius videtur* .ff. de probat. Quo loquendi genere passim
666 † vtuntur in consilijs suis Alexander, Decius, Iason, Corneus, vnus, & alter Socinus, vterq; Curtius, Rolandus à Valle, Cepha-
667 lus, ipse Portius, & alij plerisq;. Tum quia † expressè discedit à prima opinione negatiua, & amplectitur affirmatiuam, cùm in vers. Est etiam diligenter animaduertendum. inquit Multò fortius dici posse, quòd immò secunda voluntas valeat ex quo est perfecta ratione voluntatis, & solennitatis, quia non apparet, quòd te-
668 stator aliud voluerit. Item quia † consultationem suam conclu-
dens

dens subiungit nu. 2. hæc verba formalia. *Illud autem cautum est,*
669 *quòd voluntas perfecta † ratione voluntatis, licet non sit perfecta ratione solennitatis, puta, quia non fuit lecta, & publicata, valet ad*
* *pias causas, & etiam inter liberos. Ita firmant * omnes scribentes: quos refert D. meus Petr. de Ancha. in. c. cum esses. de testamen. & plenè not. in. l. si is qui. ff. de testam. & plenè per Bal. in. l. fin. C. famil.*
670 *hercisc. Nec obstat, † quòd in isto casu prima voluntas fuerit redacta in scriptis: quia, vt dicit Bal. in. l. generali. C. de sacrosan. Eccles. quælibet*
671 *bet † vltima uoluntas valet sinè scriptura: quia quantum ad eius essentiam non differt scriptum à non scripto: sed benè differt quo ad executionem: vt habetur in. l. fin. C. de edic. Diui Adrie. toll. quia scriptu-*
672 *ra inducit notorium. Sufficit ergo, † & valet sola adhibitio testium ad hunc finem, vt seruari debeat.* Hactenus Anania, eodem themate retento. Cuius verba præcisa referre voluimus, vt luce meridia-
673 na clarius dignoscatur † ipsum firmare, quòd primum testamentū, licet solenne, sublatum censeatur per secundum minus solenne, siuè ad pias causas, siuè inter liberos sit vnum, & alterum testamentum, Cui subscribit ibi Bologninus in Addi. & cuius Ioan. de Ana. quanta sit auctoritas tradit Franc. Niconit. in Rub. de testa. nu. 26.

Nunc superest ex allegatis à Portio pro opinione negatiua Ias.
674 † consf. 68. lib. j. & consf. 8. lib. 3. Sed, quod pertinet ad d. consf. 68. dicimus illud minus consultè ab ipso Iasone contra filias prodijsse.
675 Mouetur † etenim Iason in effectu ad dicendum, Quòd primum testamentum solenne, & perfectum, in quo instituti sint extranei non reuocetur per secundum minus solenne, & imperfectum inter liberos conditum; quia in ipso secundo testamento testes non
676 fuerint à testatore rogati. Et quàmuis admittat † in testamento inter liberos regulariter ex necessitate testes non esse rogandos: immò valere testamentum, quàmuis testes non sint rogati: & hanc
* esse * veram, communem, & indubitatam Doctorum sententiam asseueret: quod & nos multorum Doctorum testimonio supra
677 probauimus nu. 65. Inquit tamen † istud limitari vt procedat quā do agitur solùm de testamento imperfecto, & minus solenni inter liberos facto, nec agitur de reuocãdo alio testamento solenni, &
678 perfecto, quod præcedat. Verùm † si de reuocatione præcedētis testamenti solenniter conditi tractetur, existimat in huiusmodi testamento minus solenni inter liberos condito rogitum testium esse necessarium. & mouetur ex decisione Roman. consf. 306. propoposita consultatio. col. 2. v ersf. vnum est, quod refragatur. Quem

S expressè

expressè, & in termminis ita concludere, limitare, & decidere asserit, atq; de ipsa Romani decisione gloriatur, & exultat, subiungens se non inuenisse aliquem Doctorem in mundo vnquàm illi
679 contradicentem. Sed vide quæso † quomodo bonus Iason abutatur auctoritate Romani: qui quidem non loquitur de testamento inter liberos: sed de testamento inter venientes ab intestato, qui non sint de liberis: vt ex eius inspectione clarissimè liquet.
680 Satis autem cõstat † ex his, quæ iam supra diximus nu. 619. vsq; ad nu. 625. & infrà etiam dicemus nu. 712. vsq; ad nu. 718. Longam esse differentiam inter vnam, & alteram testamenti speciem, multoq; maiori priuilegio decoratum esse ipsum testamentum inter liberos, quàm sit testamentum inter venientes ab intestato,
681 qui non sint de liberis. Et in specie † differentiam hanc inter memoratas duas testamenti species: vt, scilicet, in testamento inter liberos, quàmuis imperfecto rogitus testium non sit necessarius: In testameuto autem inter venientes ab intestato, qui non sint de liberis, requiratur testium rogitus: constituit Guliel. Benedict. in c. Raynutius. in ver. Testamentum. I. sub nu. 76. de testamen. vbi ad hoc allegat, & ita declarat ipsum Roman. d. cons. 306. Qui etiam
682 ibidem † videtur discentire ab ipso Romano in eo, quòd ille velit rogitum testium esse necessarium in testamento, in quo venientes ab intestato, qui non sint de liberis, fuerint instituti. Inquit enim Benedictus, Cogitetis, quia tex. in d. §. si quis autem. requirens quinq; testes, non facit mentionem de rogitu. Nam ex illo tex. mouetur Romanus ad dicendum, quòd rogitus testium sit necessarius in testamento, in quo sint instituti venientes ab intestato, qui
683 non sint de liberis. Ita vt ex hac † Benedicti admonitione pateat ipsam determinationem Romani etiam in casu, in quo loquitur ipse Romanus, non vsquequaq; tutam esse: quicquid dixerit Iason se non inuenisse aliquem Doctorem in mundo vnquàm illi cõ-
684 tradicentem. Et re vera † sophisticas, & phantasticas opiniones quasdam habuisse videtur ipse Roma. d. cõs. 306. quippe qui col. j. vers. secundo quia nec testes. in ea fuerit opinione, vt in testamento ad pias causas rogitum testium fore necessarium crediderit.
685 Quod tamen quàm sit † à veritate alienum facilè constat ex * com
* muni Doctorum sententia, quæ contrarium dictat: vt aduertit Apostil. ad ipsum Roman. & præter eum attestantur plurimi Doctores relati à Barbat. cõs. 87. ante nu. 14. vers. & si quispiam. lib. 4. & à Iul. Clar. in §. testamentum. q. 6. vers. secundo infertur. Inter

quos

quos & ipse Romanus parū sui memor recensetur, qui in Repet. Auth.similiter.C.ad.l.falc. * communem opinionem esse asseuerat, quòd in testamento ad pias causas rogitus testium non requiratur: quod etiam pro * communi, & claro affirmat Corn.cons. 307.post nu.17.lib.3. quosdam Modernos iure reprehendens, qui volentes plus sapere, quàm opporteat sapere, contra doctri. Aposto.dictæ com.opi. cōtradicunt. Illud autem certo certius est

686 † quòd in testamēto patris inter liberos, quàmuis imperfecto, & minus solenni non est necessaria testium rogatio, non solùm ad effectum, vt valeat tanquàm testamentum, & ex eo succedi possit:

* secundum * receptissimam Doctorum sententiam, de qua supra nu.65. sed etiam ad effectum rumpendi primum testamentum,

687 quod solenniter factum præcedat: quia † inter liberos præsumitur patris deliberatio, cùm naturalis stimulus patrem ipsum hortetur, & vrgeat ad cogitandum pro liberis: vt rationem reddens, quare inter liberos rogitus testium non requiratur, in specie tradit Bal.in d.Auth.Quod sine.sub nu.3.C.de testamen.quem sequitur Corn. cons.118.post nu.7.lib.3. Quicquid sit in testamento, in quo instituti sint venientes ab intestato, qui non sint de liberis: vt aperto ore, & extra dentes concludit Guliel.Benedict. in d.c.Raynutius.

688 in ver.Testamentum.I.nu.75.76. Atq; vt Iasonem † suis proprijs telis conficiamus, Quòd primum testamentum solenne, in quo etiam filij sint honorati, reuocetur per secundum minus solenniter inter ipsos filios conditum, quàmuis testes in ipso secundo testamento minus solenni non fuerint rogati, firmauit ipse Ias.cons. 223. Testamentum istud secundum, &c.lib.2. Quod posteriore

689 loco † in hac ipsa materia cùm à Iasone emanauerit, tanquàm maturiori studio confectum amplecti debet, quicquid ipse aliàs dixerit d.cons.68.lib.j.prout in simili dixit Curt.Sen.d.cons.44.col.8. vers.& huic decisioni vltimæ. & Riminal.d.cons.223.nu.67. cum ceteris supra deductis nu. 605.606. pro conclusione illa, Quòd vltima Doctoris opinio censeatur ab eo approbata.

690 Quod verò pertinet ad ipsius Ias. † cons.8.lib.3.paucis respondemus illud non mereri, quòd allegetur in materia, de qua agitur: quandoquidem procedit in testamento ex pluribus rationibus imperfecto ratione voluntatis: vt apertissimè loquitur ipse Iason. Quam quidem voluntatis imperfectionem filijs obesse nos etiam

691 supra firmauimus nu.267. At quæstio nostra est † de testamento ratione voluntatis perfectissimo, sed ratione solennitatis imperfe-

cto: quam solennitatis imperfectionem filijs non præiudicare per
* *receptissimas Doctorum conclusiones supra latè probauimus nu. 45.46.vsq; ad nu.80.

692 Quare sic eneruatis † omnibus decisionibus, quæ à Iac. Philip. Port.d.concl.8.ex lib.2.cõclu.Reg.& Com.opi.in mediũ deducta fuerunt pro opinione negatiua, Quòd, scilicet, primũ testamentum inter liberos factum coram septem testibus, non reuocetur per secundũ pariter factum inter liberos coram duobus testibus: conclu-
693 ditur: † opinionẽ affirmatiuã, qua defenditur secundum testamentũ ex duobus memoratis præualere, Tum propter auctoritates ab ipso Portio primo loco relatas d.concl.8. Tum etiam propter decisiones, & quidem multò plures à nobis supra deductas nu. 589.
* vsq; ad nu.601. tanquàm * verissimam, æquissimam, & receptissimam absq; vlla prorsus hæsitatione amplectendam esse, atq; fouendam.

694 Quicquid etiam dixerit Ruin. † cons.9.nu.16. cum seq. lib.2. de quo Portius non meminit. Cùm & ipse sequutus auctoritatem, vel potius errorem Oldradi, Ioan. Andreæ, & aliorum, quorum omnium sententiam supra confutauimus nu.613.vsq; ad nu.692. simpliciter moueatur per tex. in d.§.si quis autem. ex l. hac consultissima.C.de testamen.quem in longè diuersis, ac diuersam rationem habentibus terminis procedere supra demonstrauimus nu.619.vsq; ad nu.625.

695 Quicquid insuper dixerit Soc.Iun. † cons.64.nu.10. cum seq. lib.4. cùm & ipse deceptus auctoritate, vel magis errore Oldradi,
* & aliorum illius sectæ Doctorum, à vera, * & communi scribentiũ opinione, quam latè demonstrauimus à nu.589. hucusq;, declinet: retius quidem facturus, si in ipsa communi Doctorum sententia permansisset; quam semel, & iterum firmauit ipse d. cons.
696 144.& d.cons. 145.lib.2. cui etiam magis credendum est † in.dd. duob. consf. quàm in d. cons.64. lib.4. Tum quia sequendum est
697 illud, † quod Doctor in duobus locis tenuit, quàmuis in vno loco contrarium teneat: vt inquit Roland.à Val.cons.67. nu.33.lib.j.
698 vbi concor.tradit. Tum quia Doctor † illam opinionem tanquàm veriorem tenere censetur, quam plenius examinat, sicuti fecit ipse Soc.d.cons.144.lib.2. vbi plenius articulum, de quo agitur, examinauit, quàm in d.cons.64.lib.4. Ita dixit Henric.Bot.in Tract. de Synodo Episcop.in.2.par.nu.43.vbi multos citat.

699 Nec admittenda est vllo pacto † sententia Nattæ in d.§.ex imperfecto.

perfecto.q.45.sub nu.217. vbi dixit Conclusionem hanc procedere, quando in primo testamento solenniter condito disposuit solummodo pater inter liberos: quia tunc per secundum minus solenne inter ipsos liberos conditum reuocatur primum. Secus autem si in primo testamento solenni liberis admixtæ sint extraneæ personæ siuè in institutione, siuè in legatis: quia tunc per secundũ testamentum inter liberos conditum coram duobus testibus primum non reuocatur. Ea, nempè, ratione, Quia, quòd pertinet ad ipsas extraneas personas, sicuti prima dispositio testatoris non valuisset facta coram duobus testibus: ita illius reuocatio per secundum testamentum non debet valere facta coram duobus testibus,
700 per † Reg.l.nihil tam naturale.ff. de reg. iur. iunctis his, quæ tradunt Doct.in.l.hæredes palam.§.si quid post.ff.de testamen. Ita in
701 effectu concludit Natta. Cuius opinio † quàm sit falsa, & propulsanda facilè constat si animaduertamus, quòd ea admissa, sequeretur secũdum testamentum, in quo instituti sint venientes ab intestato, qui non sint de liberis, coram quinq; testibus, nõ posse tollere primum testamentum, in quo sint instituti exranei coram
702 septem testibus: quandoquidem ipsi extranei † non possunt hæredes institui, nisi coram septem testibus.l. hac consultissima .§. per nuncupationem .C. de testamen. §.fin.Insti.eod.tit. Sed
703 consequens est falsum, quia immò † primum testamentum, in quo instituti sint extanei coram septem testibus, irritatur per secundũ, in quo vocati sint venientes ab intestato, qui non sint de liberis, coram quinq; testibus: vt est tex clarus, & apertus in d.l.hac consultissima.§.si quis autem.qui mirabilis est, & singularis: vt ibi dicit Pau.Cast. Et hæc conclusio firmissima, ac receptissima est: vt ibi constantissimè tradunt omnes Doct.& Bertrand.cons.25.vol.
704 3.par.2. Ergo & antecedens † falsum est.l. bonorum.ff.rem rat. hab.l.2.§.mutui datio.ff.si cer. pet. tradit Alba cons.48.nu.13. &
705 cons.110.nu.4. Dicamus igitur primum testamentum † factum inter liberos coram septem testibus, tolli per secundum factum inter ipsos liberos coram duobus testibus: siuè in primò soli liberi fuerint instituti: siuè etiam liberis admixtæ sint extraneæ personæ. quod expressè dixit Roman.cons.179. Amplissimè Doctor. col.7.vers.Tertiò, & hæc est vera. & Soc.Iun.cõs.127.nu.16.lib.3. Qui mouentur ea ratione; quia tunc secundum testamentum magis est fauorabile filijs, quàm primum. Alioquin quod fauore filiorum inductum est, in eorum odium retorqueretur: vt ibi dicunt

Romanus

706 Romanus,& Socinus. Quod verū est† etiā si in primo testamento extraneæ personæ tantùm fuissent institutæ:vt apertè dixit Guliel. Benedict.in.c.Raynutius.in ver.Testamentum.I.nu.75.de testam.
707 vbi ampliando dicit † tale testamentum minus solenne inter liberos factum, non solùm habere effectum testamenti, vt ex eo succedi
708 possit: quinimmò † habere effectum derogatorium, & reuocatorium primi testamenti solennis per patrem prius fortè facti inter extraneos,quod ipso iure tollitur per secundum minus solen
709 ne inter liberos factum: etiam † si in primo testamento solenni instituti fuissent alij successores ab intestato, qui post filios ad successionem vocarentur. Ita inquit ipse Gulielmus formaliter. Qui,
710 retento eodem themate, subiungit † hæc verba præcisa nu. 76. videlicet. *Plus dico quòd non solum valet testamētum minus solenne ad effectum rumpendi primum solenne quando tale minus solenne fuit factum inter liberos: Sed etiam si non stantibus liberis, factum fuerit inter vlteriores consanguineos ab intestato succedentes. nam etiam per tale testamentum minus solenne rumpitur primum solenniter factum inter extraneos. per tex. in .l. hac consultissima .§. si quis autem. C.*
711 *eod. &c.* Ecce ergo plus † esse secundùm Benedictum, & rectè quidem, quòd primum testamentum solenne,in quo instituti sint extranei, rumpatur per secundum minus solenne, in quo instituti sint venientes ab intestato, qui non sint de liberis: quàm quòd primum testamentum solenne, in quo vocentur extranei, rumpatur per secundum minus solenne, in quo liberi admittantur. Nec mirum sanè cuiquàm hoc uideri debet, cùm in hac ipsa materia
712 † testamenti minus solenniter facti magis priuilegiati sint Parentes liberos instituentes, quàm si venientes ab intestato, qui non sint de liberis, instituāt. Quod ex eo patet clarissimè: quia duo testes
713 † tantùm sufficiunt in tali testamēto inter liberos, secundum* re-
* ceptissimam Doctorum sententiam, de qua supra nu. 63. 64. 65.
714 cùm tamen quinq; testes † requirantur in huiusmodi testamento inter venientes ab intestato, qui non sint de liberis d.§. si quis autem.ex .l. hac consultissima .C. de testamen. Rursus inter liberos
715 † non officit quòd duo illi testes nō fuerint rogati, secundum* sen
* tentiam frequentissimis calculis à Doctoribus comprobatam, de
716 qua supra nu.65. & tamen inter venientes ab intestato † qui non sint de liberis, quinq; illi testes debēt esse rogati: vt inquit Roma. d.cons. 306.proposita consultatione. col.2. vers. vnum est, quod
717 refragatur. Prout hæc, & alia priuilegia † testamento in quo liberi sint

ri sint instituti, competentia; quæ testamento; in quo venientes ab intestato, qui non sint de liberis, vocentur, minimè condonantur, recensuit ipse Guliel. Benedic. in d. c. Raynutius. in ver. Testamentum. I. sub nu. 76. cum seq. conferunt, quæ supra scripsimus
718 nu. 680. vsq; ad nu. 639. Si ergo quod magis † est absq; vlla controuersia conceditur. per d. §. si quis autem. Quare, obsecro, de illo, quod minus est quis dubitabit? iux. Reg. Auth. Multò magis. C. de sacrosan. Eccles. Auth. multò magis. C. de epis. & cler. l. quantò magis. ff. de iureiur. c. cum in cunctis. de elect. Nec refra-
719 gatur † Reg. d. l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur. qua nititur Natta. Non enim tollit Reg. ipsa, quin alio modo quid dissolui possit quàm fuerit colligatum. Sed ille modus est magis naturalis: vt inquit ibi glos. & aduertit Cagnol. in fin. vers. Postremo not. Mo-
720 dus ergo satis superq; erit aptus † ad infringendum primum testamentum solenne, in quo personæ extraneæ liberis sint admixtæ, si secundum conficiatur testamentum, quàmuis minus solenne, in quo liberi sint instituti, postquàm iste modus & legitimus, &
* rationabilis, & iustus, & æquus existit: vt * receptissimis Doctorum conclusionibus luce meridiana clarius iam probauimus à nu.
721 589. hucusq;. Ex quibus, confutata † Nattæ saturnina, vel potius ceruotina opinione (Ceruotus enim Glossas legibus repugnantes faciebat: vt refert Iacob. Philip. Port. cons. 8. ante nu. 52.) quæ non minus falsa, & contra vniuersam iuris prudentiam, quàm no-
722 ua, & solitaria deprehenditur: nostra remanet † conclusio firma, solida, quadrata, marmorea, & inconcussa, quòd testamentum primum inter liberos, quibus etiam personæ extraneæ sint admixtæ, coram septem testibus factum, rumpatur, irritetur, infringatur, & abrogetur per secundum testamentum inter ipsos liberos conditum coram duobus testibus. Quæ conclusio iam satis, superq; ex prædictis clara, adhuc magis ex infradicēdis illustrabitur.

Non obstat igitur (vt ad causam nostram descendamus) quòd primum testamentum Domini Celsi perfectum, & solenne non rumpatur, & infringatur per secundum eiusdem imperfectum, & minus solenne. Quia ex his, quæ supra latè diximus nu. 95. vsq;
723 ad nu. 168. clarissimè liquet † per * receptissimas Doctorum sen-
* tentias ibi deductas, quòd ipsum D. Celsi posterius testamentum & respectu validitatis, & respectu probationis subsistit, viget, & obtinet in vim testamenti nuncupatiui nuncupatione implicita de iure speciali inter liberos. Similiter ex his, quæ supra fusè, &
copiosè

copiosè deduximus nu. 589. vsq; ad nu.prox. antec. apertissimè
724 perspicitur † per * frequentissimas scribentium conclusiones ibi
* congestas, quòd memoratum D.Celsi testamentum postremo loco factum sortitur effectum derogatorium, & reuocatorium præcedentis testamenti licet solennis, & perfecti de iure communi. Leges, Rationes, Decisiones, Auctoritates, Communes opinio-
725 nes iam deductas, & applicatas non repetemus, ne † Sinapium lauare videamur. Qui enim lauat Sinapium mutat, & demutat de vna scutella in aliam. Verba sunt Ioannis Fabri, quibus ipse vtitur in simili proposito in.§.adeò.in vlt.ver.Insti. de locat. & conduc.

Nec obstat, quòd in hoc secundo testamento non concurrant tria illa, de quibus in d.§.si quis autem.ex.l.hac consultissima.C.de
726 testamen. Quia loquitur † ille.§.de testamento, in quo sint instituti venientes ab intestato, qui non sint de liberis, in quibus necessaria sunt illa, quæ ponuntur in ipso.§. si quis autem. Nos autem
727 agimus † de testamento, in quo filij, vel nepotes primum locum tenentes sunt instituti, in quibus sufficit dispositio d.§. ex imperfecto. eiusdem.l.hac consultissima. cùm ibi traditis per scribentes
728 communiter. Hanc enim differentiam † inter d.§. si quis autem. & d.§.ex imperfecto, cōstituit Bal.in d.§.si quis autem. in.I.opp. vbi & Pau.Cast.in.I.opp.& Ias.col.2.vers.In tex. ibi.in qua volun-
* tate. qui attestatur hanc esse * communem Doctorum sententiam. Alex.cons.146.ante nu.12.vers.postremo.lib.2.Guliel.Benedict. in.c. Raynutius. in ver. Testamentum. I. sub nu.76. de testamen. Natt.in d.§.ex imperfecto.q.45.sub nu.216.vers.Mouentur autē. Franc.Marc.Decis.Delphin.319.nu.10.in.1.par.

Minus obstat, quòd in hoc secundo testamento non concurrāt duo illa, de quibus in d. Auth. Hoc inter liberos. C. de testamen.
729 Quia procedit † illa Auth. quando primum testamentum factum est inter liberos, & secundum inter extraneos: vt ibi tradunt omnes Doct.nemine excepto. Sed in casu nostro totum euenit oppositum: Quia primum testamentum factum est inter extraneos, & secundum inter liberos: quo casu militant omnia, quæ supra diximus nu.589.vsq; ad nu.725. In primo enim testamento instituti
730 sunt primo loco Fratres testatoris, † Qui quidem, respectu filiæ, & neptis ipsius testatoris, censentur extranei.l.cùm auus.ff.de cō-dit.& demonst. iuncta.l. cùm acutissimi.C. de fideicommiss. tradit Barba.cōs.28.post nu.9.lib.2. At in secundo institutæ sunt primo
731 loco filia, & neptis ipsius testatoris (institutam † nanq; dico fuisse

etiam

etiam neptem in hoc secundo testamento in Aureis. 1200. Tum virtute suppletionis factę à Genero de illis verbis *Iure institutionis* ex auctoritate illi à testatore data: vt supra demonstraui nu. 548. vsq; ad nu. 557. Tum quia titulo vniuersali dotis illa quantitas nepti fuit relicta: quo casu inducitur institutio: iux. veram,* & communem Doctorum sententiam, de qua supra nu. 560. vsq; ad nu. 564.)

732 Neq; ex eo solo, † quòd ipsa neptis in primo testamento fuerit substituta fratribus testatoris sine filijs masculis decedentibus, dicendum est ipsum primum testamentum inter liberos factum censeri.

733 Quia substitutio † non est propriè institutio, secundum * communem Doctorum sententiam: vt attestatur Ripa in

734 l.j.nu.2.ff.de vulg.& pupil.subst. De qua tamen institutione † facta à patre inter liberos: non autem de substitutione loquuntur Leges, & Doctores materiam testamenti patris inter liberos pertractantes.

735 Item quia substitutio † non operatur eundem effectũ,

736 quem producit institutio. Nam si pater instituit † filium, & illi substituit extraneum, valet testamentum. Et tamen si pater instituit extraneum, & illi compendiosè substituit filium, cui nihil iure institutionis fuerit relictum, non valet testamentum: vt multum in proposito tenuit, reprobato Alexandro, ipse Ripa in d.l.j.nu.6. 7.ff.de vulg.& pupil.subst. quod etiam voluit Guid.Pap.cons.96. casus sub nominib.in.2.dub.sub nu.2. & Decis.425. si quis filius. vbi inquit hanc esse * veritatem, & ita in iudicando seruari.

737 Rursus quia nihil † relictum fuit filiæ in primo testamento, vltra dotẽ iam illi constitutam, & persolutam, in qua simpliciter fuit institu-

738 ta. Vndè non potest appellari † testamentum inter liberos, cùm inter omnes liberos testator de substantia sua non disposuerit singulas portiones siuè æquales, siuè inæquales singulis liberis ascribens.

739 Dictio enim Inter, † exquirit duos terminos siuè persona-

740 rum, siuè rerum, in quibus verificetur. Personarum, † vt in exemplis, de quibus in.l. inter Castellianum.ff. de arbit.l. inter cohæredes.ff.famil.hercisc.l.inter debitorẽ.ff.de pactis.l. inter litigantes. ff.de iudicijs.l.inter minores.ff.de restit.in integ.l.inter patrem.ff. de contrahen.empt.l.inter socerum.ff.de pact.dotal.l.inter virum. ff.de donat.inter vir.& vxor.l.inter agnatos.C.vndè legit. Quibus concinit illud Horat.Sermo.lib.j.Satyr.j.

-------------------------- Non ego auarum
Cum veto te fieri, vappam iubeo, ac nebulonem.
Est inter Tanaim, quiddam, Socerumq́; Viselli.

Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines,
Quos vltra, citraq; nequit consistere rectum.

741 Rerũ † vt in exemplis positis in.l.inter seruitutes.ff.de seru.vrban. præd.l.inter actum.ff.de serui. rust.præd.l.inter officium.ff. de rei vendic.l.inter diuortium.l.inter stuprum.l. inter donum.l. inter illam.ff. de verb.sign.l. inter mortis.ff.de donat.cau.mor.l.inter æquitatẽ.ff.de legib.|Quibus conuenit illud Virgil.Aeneid.lib.3.

Contra iussa monent Heleni Scyllam, atq; Charybdim.
Inter vtranq; viam leti discrimine paruo
Ni teneant cursus: certum est dare lintea retro.

742 Nec satisfactum † ex eo esse censeo, quòd pater in primo illo testamento instituerit filiam in dote sua iam illi data: quod fieri pos-
743 se † videtur: vt tradit Bal.in.l.quoniam nouella.nu.8.vbi & Saly. C.de inoffic.testam. Quia, vt prætercam quæstionem hanc non
744 esse prorsus expeditam † apud Doctores: præsertim hodiernis tẽporibus, propter dispositionem c.c. Raynutius. de testamen. vt liquet ex traditis à Barbat.cons.2.nu.12.13.lib.j. vbi tenet testamẽtum nõ valere: & latè à Guliel.Benedict.in d.c.Raynutius.in ver. Alterochæ filiæ vltra dotem. Respondeo illud (si verum est) pro-
745 cedere † ad hoc, vt filia non censeatur præterita: & sic vt testamẽtum sustineatur. Ita enim loquuntur Doct. omnes, qui illam tenuerunt opinionem: vt perspicitur ex his, quę scripta reliquit ipse Guliel. Benedic.in d.ver. Alterochæ filiæ vltra dotem: sed illud
746 ipsum non facit † quòd testamentum dicatur inter liberos, si nihil vltra dotem iam datam filiæ, in ipso testamento eidem relinquatur: ex his, quæ proximè supra diximus nu. 737. cum seq. Quod etiam præsupponunt omnes scribentes in d.l.fin.C.famil. hercisc. in d.§. ex imperfecto. in d. Auth. Hoc inter liberos. in d. Auth. Quod sine. in d. Auth. de testamen. imperfec. & passim vbi hæc ipsa materia digeritur, si diligenter ad eorum dicta animaduerta-
747 tur. Atq; vt hoc etiam † sua non careat propria, & specifica decisione, Ita in terminis dixit Barba.d.cons.2.nu.6.7. cum seq. lib.j. vbi censuit testamentum ex eo non reputari factum inter liberos, quòd pater instituat filiam in dote iam illi data. quia institutio illa censetur emanare potius ad fauorem testantis, vt sic testamentum valeat, quàm ad fauorem filiæ: & alijs rationibus, de quibus ibi per ipsum Barbatiam. Quemadmodum etiam videmus testamentum illud inter liberos minimè conditum censeri, in quo legitima duntaxat filijs sit relicta, cum illa magis intuitu necessitatis, quàm libe

rorum

rorum tunc relicta dicatur: & illud demum appelletur testamentum inter liberos quod sit factum ad fauorē ipsorum liberorum: vt scriptum reliquit in terminis quæstionis nostræ Grat. d. Resp. 90. nu. 26. 27. lib. 2.

748 Præterea, vt cesset omnis amaritudo, Respondemus † dispositionem d. Auth. Hoc inter liberos. locum sibi vendicare, quando in secundò testamento instituti sint extranei. Quòd si in illo sint etiam instituti liberi, quemadmodum & in primo, tunc duo illa requisita, de quibus in d. Auth. non requiruntur: sed secundum tollit primum testamentum: si tamen secundum sit magis fauorabile filijs, quám primum. Hanc esse * communem Doctorum sententiam attestantur Ias. in d. Auth. Hoc inter liberos. sub nu. 1. vers. & per hoc infero. & ibi Natt. q. j. sub nu. 3. Paris. cons. 34. nu. 45. 46. lib. 2. Soc. Iun. cons. 127. nu. 10. lib. j. & cons. 144. nu. 57. lib. 2. Guliel. Benedic. in c. Raynutius. in ver. Testamentũ. 2. nu. 10. de testamen. Iul. Clar. in. §. testamentum q. 98. vers. Hoc tamen intellige. vbi multos citat contestes. Didac. Couar. in Rub. De testamen. par. 2. sub nu. 19. vers. sexto deducitur ex præsumpta, &c. Fernand. Vasqui. in Tract. De succes. resoluit. §. j. ante nu. 6. Ioan. Anto. Trigona Sing. 106. Aymon Crauet. cons. 143.

749 sub nu. 7. Quicquid dixerit † Alex. cons. 163. nu. 8. lib. 7. qui abutitur auctoritatibus per eum allegatis: vt ibi aduertit Apostil. qui dictæ communi Doctorum sententiæ subscribit. Vndè, dato

750 centies † quòd primum testamentum D. Celsi esset inter liberos: quod tamen à veritate prorsus est alienum, vt supra diximus nu. 729. vsq; ad nu. 748. cùm secundum ipsius testamentum absq; vlla dubitatione sit inter liberos, & sit magis fauorabile ipsis liberis, quàm primum, vt mox probabo, concludendum est primum per secundum proculdubio fuisse abrogatum.

Quòd autem secundum testamentum D. Celsi sit magis fauorabile

751 † filijs, quàm primum, satis ex eo perspicitur, quòd per secundum filij magis reducuntur ad æqualitatem, quàm per primũ.

752 Ad quam † inter filios seruandam plurimum hortatur parentes Imp. in Auth. de nupt. §. pen. Et quam Lex maximè inter fratres amat. l. cùm pater. §. euictis. de leg. 2. l. ex parte. §. intestato. ff. famil. hercisc. Et quam lex ipsa inter eos semper statuit. l. fin. C. cōmun. vtriusq; iudic. Prout hæc, & alia multa de æqualitate per patrē inter filios seruāda tradit Bal. in. l. j. in. j. not. C. de pact. & latissimè Tiraquel. in Tract. de iure primogen. q. 4. & quòd testamentũ

753 illud magis sit fauorabile filijs † per quod illi magis ad æqualitatẽ reducuntur, non obscurè, & quidem in terminis voluit Roman.d. cons. 179. Amplissimè Doctor. col. 7. vers. Tertiò, & hæc est vera. Qui tametsi concludat in casu suo primum testamentum non esse reuocatum per secundum: non propterea nostræ refragatur intẽtioni, quin potius eam probat. Quandoquidem ex eo mouetur
754 Romanus, † quòd in primo testamento relictum fuerat æqualiter ambobus filijs: in secundo autem relictum erat totum vni, & alteri ademptum quicquid in primo illi datum fuerat. Sic apertè sentiens, quòd si in secundo totum non fuisset vni relictum: & alteri non fuisset ademptum quicquid in primo datum erat: proculdubio per secundum testamentum, per quod filij magis ad æqualitatem reducerentur, primum fuisset sublatum. Hic enim certissimus est
755 Romani intellectus. In proposito † autem nostro, cùm in primo testamento D. Celsi filiæ, & nepti non fuerit æqualiter relictum: quin potius filia iam dotata, in ipsa dote Aureorum. 1200. tacitata fuerit. Nepti verò dotis nomine Aurei. 1000. relicti fuerint: & vlterius ipsa neptis vniuersaliter fuerit substituta fratribus testatoris primo loco scriptis hæredibus quandocunq; sine filijs masculis decedentibus: qui substitutionis casus euenit; vt infrà dicam nu. 889. cum seq. & nu. 893. cum seq. At in secundo testamento totum non fuerit relictum filiæ: quinimmò Aurei. 1200. in ipso secundo testamento nepti quoq; relicti sint: & consequenter ipsi nepti non fuerit ademptum quicquid illi datum erat in primo testamento: sed fortassis aliqua pars, quàmuis minima, vel nulla vt infra dicam nu. 836. vsq; ad nu. 840. consequitur, quòd primum testamentum manifestam, & excessiuam continens inæqualitatem inter filiam, & neptem, sublatum fuerit per secundum, in quo ipsa filia, & neptis ad æqualitatem magis perducuntur: ex Romani sententia sic ad causam nostram applicata, qui oculis tantùm frontis ab aliquo inspectus, contra nos fortassis fuisset inductus. Hoc
756 etiam expresè voluit † ipse Roman. cons. 385. in casu præmisso, quo quæritur. vbi in terminis ait non esse locum dispositioni d. Auth. Hoc inter liberos. quando secundum testamentum est liberis primo fauorabilius. nempè, inquit Romanus, quia Pater in secundo testamento seruat inter liberos ius æqualitatis, ex qua inter ipsos conseruatur amor, cessantq; lites, & discordiæ, quas produxisset inæqualitas primi testamẽti. Et concludit Romanus in casu suo primum testamentum solenne sublatum fuisse per secundum, quàmuis

quàmuis illud non habeat clauſ.derogatoriam,nec ſeptem teſtium numerum: quia primum concernebat fauorem filiæ primogenitę, quæ vniuerſaliter in eo erat inſtituta: & odium ſecundogenitæ,cui certa ſumma tantùm fuerat aſcripta. Alterum verò concernebat fauorem ambarum filiarum, cùm eas ad æqualitatem perduceret.
757 Si ergo † illud obtinet in caſu Romani, in quo filia primogenita melioris erat conditionis per primum teſtamentum, quàm ſecun-
758 dogenita: quod † tollerabile videbatur fauore primogenituræ:ex his, quæ hanc ad rem latiſſimè congerit Tiraquel.in Tract. de iure primigen. in Præfat.Quantò magis illud ipſum in caſu noſtro debet obtinere, in quo neptis efficitur melioris conditionis per primum teſtamentum, quàm filia, & illa quidem primogenita? filia, inquam, quæ patri proximior eſt, & magis dilecta, quàm neptis.
759 Qua ratione † pro maximo inconuenienti in iure habetur, quòd neptis effitiatur melioris conditionis, quàm ſit ipſa filia.l.ſi viua matre.vbi not.omnes.C.de bon.mat.tradit Afflict. in.c.I.in prin. nu.43.de ſucceſ.feud. Soc.Iun.conſ.j.nu.123. lib.j. Hoc inſuper
760 clarè, † & in terminis voluit Aymon Crauet.conſ.143.nu 7.vbi licet pro primo reſpondeat teſtamento aduerſus ſecundum: illud
761 tamen † ex eo accidit, quia in primo liberi erant æqualiter inſtituti: in ſecundo autem valdè inæqualiter: vt ipſe ibi dicit: ſic manifeſtè ſentiens, quòd ſi in primo liberi fuiſſent inæqualiter inſtituti: & in ſecundo ad æqualitatem magis fuiſſent perducti: ſecundum teſtamentum tanquàm magis fauorabile, & vtile filijs, primo pre-
762 ualuiſſet. In propoſito igitur noſtro † cùm filia non fuerit æqualiter cum nepte inſtituta, ſed potius excluſa in primo teſtamento: & ipſa filia ad æqualitatem magis cum nepte perducatur in ſecundo teſtamento: dicendum eſt ipſum ſecundum teſtamentũ tanquàm magis fauorabile, & vtile filijs primo eſſe anteponendum. Hoc
763 deniq; † (vt huic demonſtratiſſimæ demonſtrationi finem iam imponamus) aperto ore, & in terminis d. Auth. Hoc inter liberos. tradit Soc.Iun.cõſ.127.poſtnu.18.verſ.& licet nepotes.cum trib.
* nu.ſeq.lib.I.vbi ex intentione Doctorum * cõmuniter: vt ipſe ibi atteſtatur: concludit teſtamentum illud magis fauorabile filijs cēſeri, per quod illi ad æqualitatem magis reducuntur: Nec haben-
764 dum eſſe in conſideratione, † quòd aliqui filij, vel nepotes maius commodum particulariter ſentirent ex primo teſtamento, quàm ex ſecundo: ſi ex ipſo ſecundo teſtamento maius commodum omnibus filijs, vel nepotibus vniuerſaliter proueniat. Quod quidē

multum

765 multum seruit in proposito nostro † si ex aduerso obijciatur maius commodum parari ex primo testamento nepti, quàm ex secundo. Quia ad istud non est respiciendum, postquàm illud suum commodum tendit ad totalem filiæ exclusionem : & ex secundo testamento tam nepti, quàm filiæ commodum prouenit decens, & honestum : licet fortè filia ipsa per hoc secundum testamentum sit, vel videatur aliquantulum melioris conditionis, quàm neptis: quod tamen, re diligentius perpensa, secus esse non abhinc longè
766 demonstrabimus nu. 836. vsq; ad nu. 840. Neq; huic † communi Doctorum sententiæ per Soc. Iun. firmatæ d. cons. 127. lib. j. refragatur Ruin. cons. 9. nu. 3. 4. 5. 6. 7. lib. 2. Immò apertè illi adstipu-
767 latur : cùm fateatur secundum † testamentum tanquàm fauorabilius primo esse præferendum, si per secundum omnes filij minus grauentur legatis, & oneribus, quàm per primum. Item si per se-
768 cundum † faueatur maiori numero filiorum, quàm per primum: prout ex vtroq; capite accidit in casu nostro : quemadmodum infrà probabimus nu. 792. cum seq. & nu. 794. & seq. cùm ambas considerationes istas ad casum nostrum sigillatim applicabimus.
769 Hoc autem certo certius est † magis odiosum esse, quòd filia per primum testamentum penitus excludatur ab hæreditate patris: quàm quòd neptis per secundum integrè non consequatur illud,
770 quod per primum percepisset. Et è conuerso † magis fauorabile esse, quòd, iusta portione relicta nepti in secundo testamento, filia ad reliquam partem hæreditatis paternæ per secundum testamentum admittatur : quàm quòd neptis, magna filiæ iactura, vniuersam hæreditatem auitam ex primo testamento consequatur : vt quilibet vir prudens facilè dijudicare potest, præeunte solo ratio-
771 nis lumine vnicuiq; à natura insito. Non enim simpliciter † solùm quæritur (inquit M. Tullius de Partitione oratoria, ante nu. 36.) quid honestum sit, quid vtile, quid æquum : sed etiam ex comparatione, quid honestius, quid vtilius, quid æquius : atq; etiam quid honestissimum, quid vtilissimum, quid æquissimum. Et ex
772 sententia Baldi † cons. 372. contrarium fuit consultum. col. 2. vers. Item est aduertendum. lib. 5. & Alberici in l. j. in princ. ante nu. 7. ff. de iusti. & iure. sicuti æquo æquius, bono melius, iusto iustius, fauorabili fauorabilius reperitur : ita etiam quod æquius, melius, iustius, fauorabilius esse censetur, semper est eligendum. Quæ retulit Tiraquel. in Tract. *Le mort saisit le vif.* in. 7. Declarat. Præfat. nu. 9 & 10.

Nec

773 Nec refragatur quòd priuilegia † quæcunq; paternum à iure consequitur testamentum habeāt locum quando Pater æqualiter, & in omnium fauorem filiorum disponit: secus si disponit in fauorem vnius, & in odium alterius quod contingere videtur quando plus vni, quàm alteri relinquit: Tunc enim dictis priuilegijs non esse locum: sed ad tollendum primum testamentum duo illa esse necessaria, de quibus in d. Auth. Hoc inter liberos. Vt videtur voluisse Roma. d.cons.179.col.6. in fin. vers.secundo quòd. & d. cons. 385. col.2. vers.secundo principaliter. Quia respondeo Ro-
774 manum † post Specul. ab eo allegatum, non expostulare exactissimam, ac libra adæquatam patris dispositionem inter liberos; immò satis esse secundum ipsius Romani sententiam, si testamentum secundo loco factum sit fauorabilius filijs, quàm primum: vt inducendo Romanum ipsum supra probaui nu: 753. vsq; ad nu.760.
775 Et quòd Romanus† Specul. & cæteri hac de re loquentes hoc modo sint intelligendi, expresse dixit: Boëri. d. Decis.240. sub nu. 10. Cuius hæc sunt verba. *Et dictum Speculatoris, Ludouici, Alexandri debet intelligi secundum casum, in quo ipsi loquūtur: scilicet, in secundo testamento minus solenniter, vel solenniter condito, institutis tamen in eo extraneis hæredibus, vel vno ex liberis tantùm, & cæteris legatarijs relictis: & in primo testamento liberi erant fortè æqualiter*
776 *instituti &c.* Ecce ergo quòd si primum † testamentum quandoq; non reuocatur per secundum, non quidem ex eo contingit, quia omnimoda æqualitas inter filios in secundo seruata non fuerit vsq;
777 ad † Ficos diuidendos: iux. prouerbium relatum à Tiraquel. in Tract. De iure primigen. q.4 nu.6. Sed quia in primo instituti erāt filij æqualiter, nulla extranea admixta persona: in secundo autem vel instituti erāt extranei, vel vnus ex filijs tantùm, relictis solummodo quibusdam legatis cæteris filijs: ex Speculatoris, Romani, & Alexandri sententia sic à Boërio expressa, ac declarata. Atq; se-
778 cundū hanc ipsam Boërij declarationē † intelligēdum esse censeo, illud, quod tradidit Tiraquel. in d. Tract. De iure primige. q. 4. nu. 4. Cùm ipse Tiraquel. innitatur sententiæ Speculatoris, Romani, Alexandri, & Decij: Quorum tres primi à Boërio sunt expresse, prout diximus, declarati: & quartus, ac postremus, nempè Decius pari modo declaratus esse censetur ab ipso Boërio, cùm moueatur simpliciter & ipse Decius ex memoratis, & iam declaratis Romani decisionibus. Quòd si in primo testamento filij non sint
779 † æqualiter instituti, & illis etiam extraneæ personæ fuerint ad-

mixtæ: At in secũdo filij tantummodo, nulla admixta persona extranea, fint instituti: quàmuis plus vni, quàm alteri in ipso secundo testamento relinquatur: nihilominus ipsum secundum testamentum, tanquàm magis vtile, & fauorabile filijs primo est præferendum: iux. Boërij ex mente Romani, & aliorum Doct. memo
780 ratam declarationem. In proposito † autem nostro filij nõ fuerunt æqualiter instituti in primo D. Celsi testamento: quin potius neptis tantum in eo fuit instituta, & filia exclusa: & in illo ipso testamento personæ extraneæ fuerunt admixtæ, videlicet, Fratres testatoris cum filijs,& Eques Carolus Zobolus pariter cum filijs:In secundo autem filia, & neptis ipsius testatoris solummodo fuerunt institutæ: ergo non officit quòd plus filiæ, quàm nepti relictum videatur: quia nihilominus illud censetur vtilius,& fauorabilius ipsis liberis, quàm primum. Atq;, vt tandem hac in re concludamus,
781 quòd priuilegia † quæ paterno à iure condonantur testamento, locum sibi vendicent, non solùm quando pater æqualiter, & in omnium filiorum fauorem disponit: Sed etiam quando inæqualiter
782 eos instituit: etiam † si magna sit inæqualitas, (aduersus concordiam, quam hac in re attulit Curt. Iun. in d. §. ex imperfecto q.2. Ant.Rub. cons. 6. & cons. 7. Apostil. ad Alex. cons. 168. sub nu. 3. lib.5.) obscurius quidem voluit Alex. d. cons. 146. post nu. 5. vers. & prodest. & nu. 13. lib. 2. sed palàm tradit Boër. d. Decis. 240. ante nu. 7. vers. sed Socinus. & nu.8.9.10. Alciat. in .l.si filius qui. sub nu. 32.33.ff. de liber. & posth. Natt. in d. §. ex imperfecto. q. 11. sub nu. 63.& cons. 423. sub nu. 11. & latius cõs.
* 622. per totum cons. & hanc esse * communẽ doctorum sententiam attestatur Fernand. Vasqui. in Tract. de succes. creat. §. 21.
783 nu.67. Maximè † si legitima filiorum non ledatur, inquit Fernan-
784 dus. Quanquàm † & diminuta legitima filiorum alia ex parte, testamentum Paternum nihilominus valeat, sed ipsa legitima tunc suppleri debeat: vt eodem loco tradit ipse Vasquius. Quicquid
785 aliàs † idem dixerit in Tract. de succes. progres. §. 30. sub nu.46. vbi nouam quandam hac in re suam protulit sententiam aliqualiter à memorata communi Doctorum opinione deuiantem. Quæ
786 tamen † communis opinio, vel ipso Fernando iudice, tenenda est: vt admonet ipse in d. Tract. de succes. creat. §. 21. sub nu.
787 67. Veruntamen, quicquid sit in ceteris, † satis, superq; constat inæqualitatem in casu nostro non esse considerabilem, cùm de magna, & notabili nõ agatur inæqualite, sed de parua, & ferè nulla: vt infra

vt infrà demonstrabimus nu.836.vsq; ad nu.840. Ex his, quæ tradunt Curtius Iunior, Antonius Rubeus, Apostillator ad Alexãdrum, ipse Alexander Tartagnus, Nicolaus Boerius, Andreas Alciatus, Mar. Antonius Natta, Fernandus Vasquius in locis supra citatis nu.782.& seq. Quibus addo Soc.Iun.cons.96.sub nu. 5.&.6.& cons.189.nu.85.86.87.lib.2. vbi de * communi opinione. & cons.3.nu.2.lib.4. (quicquid dixerit ipse Soc.Iun.cõs.147. nu.34.vsq; ad nu.46.lib.2.& cõs.59.nu.24.lib.3.) Didac.Couar. in.c.Raynutius.§.1.nu.3.de testamen. vbi pariter de * communi opinione. Qui omnes concludunt ex receptissima scribentiũ sententia non esse curandum de inæqualitate à patre inducta inter liberos, nisi illa fuerit notabilis, & excesiua: puta, in dimidia parte eius, quod ab intestato quis habiturus erat: vt inquit Soc. Iun.d. cons.147.nu.45.lib.2.& d.cons.59.post nu.24.lib.3.

Vlterius animaduertendũ est, quòd ex alio etiam capite, quàm

788 æqualitatis † secundum D.Celsi testamentum tanquàm liberis fauorabilius debet præualere anteriori. Quia, scilicet, in secundo condignè instituti sunt liberi, qui erant instituendi: nempè, filia, & neptis: & in eo nihil disponitur, nisi inter ipsos liberos. In primo autem instituti sunt fratres testatoris cum eorum liberis: & substitutus est Eques Carolus Zobolus pariter cum filijs: ad quos omnes, vel ad aliquem eorum hæreditas D Celsi ab intesta-

789 to non erat deuoluenda. Hoc enim modo † in terminis d. Auth. Hoc inter liberos. vnum patris testamentum fauorabilius esse filijs, quàm alterum considerat Corn.cons.31.sub nu.19.vers.profectò primum.lib.2. Qui tametsi dictis respectibus dicat in casu suo primum esse fauorabilius secundo: non propterea negat, quin eisdẽ respectibus secundum sit fauorabilius primo, si casus conuertatur

790 prout in casu nostro: cùm illud operetur † propositum in proposito, quòd operatur oppositũ in opposito: vt arguit I.C.in.l.si ita legatum est, domum.de leg.3. & in.l.etsi contra tabulas. vbi not. Bar. & post alios Ias. nu.3.ff.de vulg. & pupil. & in.l. si ex toto.in princ. vbi pariter not.Bar. & post alios Ias.in.j.not.de leg.j.Bal.ex Aristotelis sententia in.l.j.col.2.in princ.vers.Præterea siuè sit pœnitẽtia.C.quando liceat ab empt.disced. Tiraquel.ex ipsius Aristotelis sententia in Tract.Cessante causa.in j.par.nu.17.& illud item. &c, & in Tract. Retract.tit.j.§.12.Glos.j.sub. nu.16. posset item videri, &c. Ant.Rub.cons.155,ante nu.6. Signorol. de Homod. cons.68.nu.12. Paris.cons.31.nu.122.lib.j.& cõs.82.nu.48.49.

lib.3. Neuiza.conf.38.nu.12.13.& conf.70.nu.24.Franc.Niconit.in Rub. de testa. nu.68. qui plurimos retulit. Et in specie quòd
791 † prædicto respectu secundum testamentum præualere debeat tàquàm fauorabilius, in quo filij sint instituti, aduersus primum testamentum, in quo, certa quantitate dotis nomine relicta filię, frater testatoris hæres scriptus fuerat, respondit Ias.conf.223. col.j. vers.Tertia ratio.lib.2.

792 Sed & alia ratione † secundum testamentum D. Celsi, veluti maiorem filiorum concernens fauorem, primo est anteponendū: nempè, quia secundum fauet plus, quàm primum maiori numero filiorum. Nam secundum fauet filiæ, & nepti: cùm tamen primū faueat nepti tantùm, & odium filiæ concernat. Hoc etiam modo in terminis proprijs secundum testamentum liberis fauorabilius esse, quàm primum;& hac de causa præferendū censuit ipse Corn. conf.21.sub nu.10.vers.& insuper. lib.4. & Aymon Crauet. cōs.
793 160. nu.2. Nec refragatur † Ruin.d.conf.9.nu.3.4.5.6.7.lib.2. Quia in casu suo totum erat oppositum eius, quod contingit in casu nostro. Nam ibi secundum testamentum vni tantùm ex filijs erat vtile:& omnibus alijs filijs tam masculis, quàm fœminis damnosum: vt demonstrat ipse Ruinus. Meritò, &c.

794 Accedat altera consideratio, † per quam secundum testamentū D.Celsi liberis fauorabilius esse, quàm primum facilè constat. videlicet, Quia si secundum testamentū valeat, & exequatur, prout ius dictat; tollitur primum, & in consequentiam tolluntur dispositiones in eo factæ ad extraneas personas: quod ad filiorum cedit
795 fauorem. Hoc etenim modo in terminis etiam † secundum testamentum liberis esse fauorabilius, quàm primum respondit ipse Corn.d.conf.21.sub.nu.10.vers.Item si secundum.lib.4.vbi sub-
796 iungit hoc etiam locum sibi vendicare † quando in primo testamento filij omnes essent instituti: ex theorica Bal.Salyc. Raphael. Fulg. Pau.Cast. & Ioan. Petrutij in d. Auth. Hoc inter liberos. ab ipso Corneo ibi relata. Quòd si procedit hoc etiam si omnes filij
797 in primo testamento sint instituti: quantòmagis † vbi in primo vnus tantùm fuit institutus, & alter exclusus, vt in casu nostro? Auth.Multòmagis.C.de sacrosan.Eccle. Auth.Multòmagis.C.de Episc.& Cler.l.quantòmagis.ff.de iureiur.c.cū in cunctis.de elect.

Postremo loco animaduertendum est ad duo, quæ reddunt se-
798 cundum testamentum D.Celsi fauorabilius † nepti ipsi particulariter, quàm primum. Hoc est, quia si primum testamentum subsistat,

sistat, ipsa neptis arctissimo, & perpetuo fideicommissi nexu cōstricta, atq; oneroso gravamine ipsius libertatis impeditiuo, libertatis, inquam, matrimonij, cōmpressa erit. Siquidem decedēte ipsa nepte sine filijs, & quidē masculis, substitutus illi fuit Eques Carolus Zobolus, vnà cum filijs per fideicommissum: Quod est
799 onus † & odiosum, & consequenter, quoad fieri potest, atq; in dubio propulsandum, etiam si agnationis gratia sit factum. Tex. est.in.l.cohæredi.§.cùm filiæ.ff.de vulg.& pupil. qui communiter ad hoc allegatur per Doctores: Sed melius probat tex. in.l. si arrogator.ff. de adopt. secundum celeberr.I.C.D.Paulum Leonium in Tract. substitutionum. In compendiosa.nu. 295. Tradit Dec. cons.218. post nu.11. & cons.288.post nu. 11. & cons.292.sub nu.8.& cons.593.col.fin.vers.& ex supradictis: Soc.Sen.cōs.113. nu.8.lib.j. Corn.cons.186.nu.11.lib.3. Alciat.Resp.98.nu.14.& pulchrè Resp. 134.nu.7.8.9.10.11. & Resp.529.nu.15. vsq; ad fin. Grat.Resp.64.nu.42.& Resp.126.nu.17.18.lib.2. Alba cōs. 29.nu.7.& cons.31.nu.9.& nu.22.Aymon Crauet.cons.180.sub nu.1.vers.Sed pace saluâ.& sub nu.3.vers.Dicendum ergo. & vers. Secundo respondeo.& in fin.consilij. & cons.208.nu.3.4.Cepha. cons.45.nu.12.& cons.46.nu.15.16.& cons.268.nu.27.28.ac in fine consilij. Insuper neptis ipsa ex illa prima testatoris dispositio-
800 ne cogitur nubere † in Familia Zobolorum: & sic facultas nubendi, quæ debet esse libera, & lata, adimitur, & restringitur in grauè
801 neptis præiudicium: Cùm vtiq; huiusmodi conditio † nubendi restricta ad familiam Zobolorum sit onerosa, dura, aspera, & libertatis matrimonij impeditiua. per tex.not. in .l. cùm ita legatum sit. & in.l.hoc modo.ff. de condit. & demonst.in.c.Gemma. de sponsalib. & matrimon. in.l.2. C. de inutil. stipul.in.l.Titia. in princ. vbi latè scribentes omnes.ff. de verb.oblig. Conueniunt
802 optimè † quæ de libertate matrimonij non arctanda tradit Ioan. Andre. Ant.de Butr. Abb.Felin.in.c.j.de spōsal. & matrimo.Ioan. Andre.& Domi.de S.Gemin.in.c.statutum.de hæret.lib.6. Ioan. Andre.Ant.de But. Abb.cum ceteris scribentib.in.c.fin.de secun. nupt. Rofred. de libellis super iure pontificio. in.3. par. Rub.de sponsal.& matrimo.nu.4.5.& nu.8. Alex.cons.97.per totū.lib.j. Curt.Sen.cons.27.in primo dubio. & Hierony.de Tortis cōs.28. subsequenti.in primo dubio.Dec.cons.231.per totum.& in.l.nuptias.nu.7.cum omnib.seq.ff.de reg.iur. Ant.Corset.sing.in ver. statutum.9.Incip.statuto cauetur quod inter homines diuersarum

terrarum. Hip.de Marſ.ſing.589. Aliàs,de anno.1520.Bertrand. conſ.76.nu.4.quod eſt repetitum conſ.185.nu.10.vol.2.par.2. Riminal. conſ.427.nu.10. vſq; ad nu.25.&nu.57. Corn.conſ. 254.ſub nu.26.lib.j.&conſ.105.nu.25.26.lib.2. Calcane.cõſ.3. Alciat.Reſp.53.nu.15.16.17. Crott.conſ.81.per totum.Neuiza. conſ.31.nu.25. Barth.Chart.Regien. conſ.63.nu.4.5.6.7. inter conſ.Matrimo.diuerſ.Doct.vol.j. Natt.conſ.355.per totum.Fortu.Garc.in Tract.de vltimo fine iuris,&c.nu.351.352.Guliel.Benedict. latiſſimè in c. Raynutius.in ver. Qui cum alia matrimoniũ contrahens. de teſtamen. Clariſs. multiq; nominis I.C.D.Ioan-Bapt.Plotus conſ.87.nu.11.12.13.14.15.inter conſ.Matrim. diuerſ.Doct.vol.j. Qui loquitur in terminis, in quibus pater inſtituerat hæredem filiam ſub conditione nubendi in Familia nobiliſs. Plotorum, ex qua Romanorum Imperatores,& Conſſ.Deſignati, Imperatoriæ vxores, Philoſophi, Nimphæ, Regiæq; Coniuges, Poetæ, Iuriſconſulti, & alij Clariſs. Viri tanquàm ex Equo Troiano prodierunt: vt refert Opt.I.C.D. Franc.Maria Plotus minimè degenerans à D.Ioan.Baptiſta Patre I.C.Præſtantiſſimo in Addit.

803 ad Mart.Garrat.conſ.52.poſt.nu.7. Hæc autem duo † onus, ſcilicet, fideicommiſſi: & impedimentum libertatis matrimonij tolluntur per ſecundum D.Celſi teſtamentum. Ergo illud præualere debet primo teſtamento, tanquàm Nepti fauorabilius; prout in

804 terminis ad declarationem † d. Auth.Hoc inter liberos. ſecundam diſpoſitionem, per quam filij liberantur ab onere fideicommiſſi, quo in prima patris diſpoſitione grauati erãt,filijs ipſis magis eſſe fauorabilem, & conſequenter obtinere debere,cenſuit Soc.Iun.d.

805 conſ.127 nu.11.lib.j. Quod multò magis † in caſu noſtro dicendum eſt, in quo neptis non ſolùm ab onere fideicommiſſi grauiſſimo, & odioſo: ſed etiam à miſera ſeruitute nubendi in Familia Zobolorum per teſtamentum poſtremo loco factum liberatur.

806 Nec dicatur, quòd et ſi quis † metu pœnæ ad matrimonim adſtringi nequeat, ſpe tamen præmij ſolicitari poſſit.l. titio centum .§. titio centum.j. vbi Bart. & alij.ff.de condit. & demon. Prout etiam diſtinguit Capella Tholoſ. Deciſ. 292. & ibi latè Stepha.

807 Aufrer. Proptereaq; valet † paternum teſtamentum, quo quis filias in triente legitimo inſtituat: & præterea in tota hæreditate ſub conditione, ſi nupſerint Mercatoribus: vt reſpondit Oldra. conſ.

808 16.Thema tale eſt, Titius habens vnam filiam in.j. q. Idem †: fuerint inſtitutæ ſub conditione nubendi ciuibus non alienigenis ſi

vt reſpon-

809 vt respondit Fulg. conf. 61. Domina Chaterina. Vbi etiam † idem respondit, si fuerint institutę sub conditione nubendi in familia. Quod firmauit & Ioan. de Selua in Tract. De benefitio. in 3. par. .q.22. nu. 4. & latè tradit Guliel. Benedic. in. c. Raynutius in ver. Cuidam Petro tradiderunt. nu. 1. vsq; ad nu. 12. de testa. Didac.
* Couar. in Epito. in 4. lib. Decret. 2. par. cap. 3. §. 3. nu. 6. 7. 8. * communiterq; fuit receptum: vt post alios tradit Alciat. in d. l. Titia in princ. nu. 8. ff. de verb. oblig. Soc. Iun. in l. stipulatio hoc
810 modo concepta: sub nu. 28. ff. eod. tit. Et generaliter † admitti videtur conditio nubendi cum certo genere personarum: quia sic non censetur adempta facultas nubendi, licet ex parte restricta: vt tradit Bart. in .l. edicimus. C. de murileg. lib. 11. & alij relati per Feli. in d. c. j. sub nu. 23. vers. sexto fallit. de sponsal. & matrimo.
811 (quamuis † ipse Feli. ibi relatis his, qui contrarium tenuerunt, nō
812 reputet tutum esse hoc affirmare) cum declaratione † tamen, de qua Bar. in d. l. edicimus. Hoc est, si conditio personarum illarum conueniat conditioni mulierum, ita vt nuptiæ non possint esse de-
813 decori mulieribus ipsis: & restrictio † illa ad certum genus personarum non sit onerosa matrimonio: quia scilicet, non facile inter eas personas possint mulieres nuptias inuenire. per tex. in d. l. cum ita legatum. & in d. l. hoc modo. ff. de cond. & demonst. Quam declarationem posuit & Oldra. d. conf. 16. in. j. q. Fulg. d. conf. 61. col. 2. vers. in diuersam partem. Ant. Corset. d. sing. in ver. statutū. 9. Guliel. Benedic. in d. c. Raynutius in ver. Cuidam Petro tradiderunt sub nu. 3. & hanc ipsam declarationē non solum ex mente
* Bartoli, sed etiā * aliorū Doctorum procedere dixit ita distinguēs Alciat. Resp. 53. nu. 17. ex quibus videtur dicendū non esse vim constituendam in hac conditione, quam testator noster apposuit nepti de nubendo in Familia Zobolorum.

814 Respondemus enim hæc ipsa persuadere quidē posse † memoratam conditionem sic vt supra nu. 812. & 813. declaratam, va-
815 lere: Sed non efficere quin ipsa conditio † libertatis matrimonij sit restrictiua, & consequenter onerosa Nepti censeatur. Nam procul dubio & libertatis matrimonij restrictiua, & onerosa, ac præiudicialis ipsi Nepti est existimanda. Quod patet absq; alia probatio-
816 ne: cùm † mulier iussa contrahere cum certo genere personarum, satis prohibita censeatur contrahere cum alijs d. l. cum ita legatum .ff. de condit. & demonst. tradit Guliel. Benedic. in d. c. Raynutius in d. ver. cuidam Petro tradiderunt. sub nu. 3. Soc. Iun. in d. l. stipulatio

pulatio hoc modo concepta. sub nu. 28. ff. de verb. oblig. Quod
817 quidem † libertatem matrimonij restringere, ac præiudiciale, & onerosum esse satis, superq; liquet ex his, quæ tradunt Doctores omnes pro libertate matrimonij nõ arctanda, & coangustanda su-
818 pra citati nu. 802. Et certè † si lex antiqua, proximis, & consortibus qua concessum erat, vt extraneos ab emptione remouerent, neq; homines suo arbitratu vendenda distraherent: ea ratione fuit cassata per Imperatorem, quia inani honestatis colore velata grauem iniuriam inferre videretur, cùm homines de rebus suis facere aliquid cogerentur inuiti: vt inquit tex. in .l. dudum C. de con-
819 trahen. empt. Hinc † Retractus Gentilitij statutum satis vel ex eo solo damnum inferre censeatur venditori, quòd per illud quis voti sui compos nõ efficiatur, voluntatemq; suam non expleat, cùm liberè non possit quibus cum sibi magis placuerit contrahere, sed consanguineos, & agnatos aliqua forte iusta ratione sibi inuisos, vel amicissimis personis præferre teneatur: vt probat Tiraquel. in Tract. Retract. tit. j. in Præfat. nu. 25. Ideòq; cùm ipse vẽditor, &c.
820 Qua ratione † etiam Retractus ipsius Gentilij statutum & odiosum, & asperum, & contra ius commune, & strictè interpretan-
* dum esse * magis communiter censuerunt Doctores: vt demonstrat ipse Tiraquel. in d. Tract. Retract. tit. j. in præfat. num. 60.
821 Quamobrem sunt multi. & nu. seq. Quantòmagis † inani honestatis colore velata dispositiò testatoris, qua Neptis iubetur nubere in Familia Zobolorum grauem iniuriam inferre ipsi, & eandem damno afficere videri debet, consequenterq; odiosa, dura, aspera, & contra ius commune censenda est, cùm per illam neptis ipsa arbitratu suo, atq; etiam Matris, Auiæq; & Paternæ, & Maternæ lectissimarum, honestissimarumq; fœminarum consensu accedente, nuptias contrahere, desideriumq; suum explere nõ possit: sed inuita cogatur quasi emere sibi virum ex Familia Zobolorum (mu-
822 lier etenim † videtur emere maritum dote: iux. illud virg. Geor. lib. j Poëtice dictum,

Teq; sibi generum Tethis emat omnibus vndis.

Quod deplorat Medea illa Euripidis dicens.

Mulieres sumus longè miserrima propago.
Quas primum oportet opum exuperantia
Maritum mercari, dominumq; corporis
Accipere. ——————

Faciunt quæ de coëmptione viri, & vxoris ficta, & imaginaria quidem

dem à Gẽtilitate vsu recepta, commemorat Boëtius in .2. Topic. Cic. Commen. & refert Budæus in Annot. in Pandec. in .l. 2. in ver. Vindicias filiæ suæ, &c. Vbi declarat quid apud Antiquos significaret, In manum per coëmptionem conuenire .ff. de orig. iur. Qua de re loquitur etiam Cic. De Orat. lib. I. post nu. 122. & in Orat. Pro L. Flacco. post nu. 65.) & illum quidem, & si ætate, moribus, & patrimonio se dignum: atqui ob aliquam rationem fortassis sibi inuisum, & odiosum? Quod quàm miserum, quàm detestandum, quàm abominandum sit futurum, nemo est sanæ men-
823 tis, qui non videat. Eas enim † nuptias tristissimum euentum expectare, quæ cum eo viro celebrentur, quem mulier odio habeat, auersetur, abominetur, ac despuat, satis apertè colligitur ex tex. in .c. 2. & in .c. cum locũ. & in .c. requisiuit. de sponsal. & matrimo. quibus in locis & glos. & Doct. aduertunt. & glos. in .c. j. & in c. de illis. j. de despons. impub. Corn. cons. 116. in fin. lib. 3. Ioan. Franc. Paui. in Tract. de visitationibus. q. 8. par. 2. nu. 55. Neuiz. in Sylua Nupt. lib. 2. nu. 114. Mart. Garrat cõs. 31. nu. 25. Aymon Crauet. cons. 190. ante nu 5. & hoc ipsum satis, superq; docet ex-
824 perientia † quæ rerum est efficax, & optima magistra. c. quàm sit. & .c. cupientes. de elect. lib. 6. Auth. de Appella. in princ. A qua experientia arguit Alex cons. 22. nu. 2. lib. 4. Corn. cons. 181. nu. 57. & cons. 237. nu. 17. lib. 2. Barba. cons. 40. nu. 22. lib. 4. Dec. cons. 462. nu. 11. Soc. Sen. cons. 21. nu. 8. lib. 3. Riminal. cons. 280. nu. 12. Crot. cons. 67. nu. 31. & cons. 136. nu. 38. Soc. Iun. cons. 69. nu. 21. & cons. 128. nu. 46. lib. j. cons. 159. nu. 14. & cons. 181. nu. 40. lib. 2. cons. 48. nu. 3. & cons. 75. nu. 31. lib. 3. Aymon Crauet. cons. 2. ante nu. 5. Iac. Philip. Porc. cons. 38. nu. 30. & cõs. 119. nu. 6. Roland. à Val. cons. 7. nu. 18. & cons. 73. nu. 36. lib. j. Cepha. cons. 169. nu. 11. Natt. cõs. 391. nu. 7. Excellentiss. I. C. D. Gerardus Mazollus de Liazaris cons. 4. nu. 116. & cõs. 5 nu. 11. Decad. j.
825 vbi pulchrè loquitur de experientia. Qua quidem ratione † vnicuiq; persuasum esse debet plenissimam in matrimonijs contrahẽdis libertatem concedendam: nec mulierum voluntatem aliquo
826 colore, vel prætextu captiuandam esse: quam expleri † præsertim in rebus, in quibus aliqua potest affectio cadere, vt in marito eligendo, etiam nullo accedente lucro, lucri loco ponitur, & pro maximo interesse reputatur: vt præter Tiraquel. in Tract. Retract. tit. j. in præfat. nu. 25. supra citatum, pulchrè tradidit Doctiss. & in legali palæstra indefessus I. C. D. Marcus de Mantua Bonauitis

sing.

sing. 327.incip. Glos. est not.
827 Concludamus igitur, † quòd data validitate conditionis appositæ nepti per testatorem de nubendo in Familia Zobolorum, non tollitur propterea, quin ipsa conditio sit dura, aspera, onerosa, præiudicialis, damnosa ipsi nepti: Non secus atq; dicitur de fideicommisso ipsi nepti iniuncto, quod validum est quidem: sed tamen onerosum, & odiosum esse censetur: vt supra dixi nu. 799.
828 Quo fit vt quemadmodum † secunda dispositio testatoris, per quã neptis liberatur ab onere fideicommissi, quo in prima ipsius Aui dispositione grauata reperitur, tanquàm ipsi nepti fauorabilior præualere debet: vt respondit in terminis Soc. Iun. d. cons. 127. nu.
829 11. lib. j. Pari ratione † secundum Aui testamentum, per quod neptis vindicatur à seruitute nubendi in Familia Zobolorum, qua per primũ ipsius Aui testamentũ obstringitur, veluti fauorabilius
830 ipsi nepti obtinere debet. Quod & multòmagis † respondendum est si animaduertatur neptem ipsam per secundam Aui dispositionem simul, & semel liberari ab onere fideicommissi, & restitui ad libertatem nubendi: quibus duobus vinculis arctius deuincitur, detinetur, comprimitur per primam ipsius Aui dispositionem:
831 iux. illud † Duo vincula magis stringunt, quàm vnum. Auth. Itaq; C. commu. de succes. c. j. de treu. & pace. l. 4. in fin. ff. de libera. legat. l. re coniuncti. vbi post Raphael. Cuman. not. Ias. & Reg. exornat in vlt. not. nu. 17. 18. 19. de leg. 3. & ex ipsa Reg. hoc modo arguit Barbat. cons. 2. nu. 21. lib. 3. Dec. cons. 619. nu. 7. Soc. Iun. cons. 60 nu. 30. lib. 3. Bertrand. cons. 193. nu. 84. vol. 5. Neuiza. cons. 9. nu. 25. & cons. 19. nu. 17. Roland. à Val. cons. 89. nu. 43. lib. j. Chasse. cons. 9. nu. 2. & in Consuet. Burgund. Rub. 7. §. 11. vers. Modò quæritur. Staphil. in Tract. de gratijs, & expect. §. videndum. nu. 4.
832 Bonus de Curtil. in Tract. de nobil. par. 3. nu. 31. Si etenim † secundum Aui testamentum ex eo censetur nepti fauorabilius, quia per illud vno fideicommissi onere liberatur, quod illi per primum testamentum imponitur: quantòmagis illud ipsum fauorabilius nepti dicendum est, postquàm ipsam neptem ab altero etiam onere nubendi in Familia Zobolorum liberam reddit, ac securam?
833 Nam graue † est quidem quod quis vno onere prematur: At mul-
834 tò grauius † quòd duplici onere suffocetur. l. nauis. §. cum autem. & §. quid ergo. ff. ad. l. Rhod. de iactu. l. cogi. §. indè quæritur. ff. ad trebel. cum concor. de quibus Tiraquel. in Tract. Retract. tit. j. §. j. Glos. 18. nu. 9. Nam & alioquin, &c. Barbat. cons. j. sub nu. 5. lib. 3.
Bertrand

Bertrand. conſ.463. vol.4. Aymon Crauet. conſ.201. nu. 23. & Reſp.j pro Genero nu. 436. Cephal. conſ. 154. nu.9. Natt. conſ. 160. nu. 34. & conſ. 447. nu. 14. & ſeq.

835 Et certè ſi vel hæc ſola fauoris ratio diligenter† perpendatur, & animo reuoluatur, neminem eſſe arbitror virum prudentem, ac recte ſentiétem, qui non aſſerat ſecundum D. Celſi teſtamentum cedere ad maiorem neptis vtilitatem, quàm primum. Cùm Præſer-
836 tim † neptis ipſa ex hoc ſecundo teſtamento dotis nomine conſequutura ſit Aureos. 1200. Et ex primo non niſi. 1000. Atq; in hoc ipſo ſecundo teſtamento, vltra Aureos. 1200. teſtator eidem relinquat medietatem dotis maternæ, quæ dimidia aſcendit ad ſummam Aureorũ. 1000. Ita vt computata dote materna cum prædictis Aureis. 1200. neptis ipſa ſummam Aureorum. 2200. ex ipſo ſecundo teſtamento dotis nomine ſit perceptura. Quod plurimũ
837 arbitror eſſe inſpiciendum † ad æqualitatem illam inter filiam, & neptem inducendam, quam D. Celſus in mente, & præ oculis habuit: cùm re uera hoc modo filia, & neptis ad æqualitatem ipſam reducantur. Nam cùm filia dotis nomine & ipſa Aureos. 1200. conſequuta ſit: perſoluta ſimili dote nepti, & exoluto ære alieno, quod maximum eſt in hæreditate, reſtitutoq; fideicõmiſſo, quod ex teſtamento Excellentiſſ. I.C.D. Iulij Zoboli Patris D. Celſi debetur Clariſſ. I.C.D. Hieronimo fratri ipſius D. Celſi, quod ſupererit vix conficiet, vel parum tranſcendet ſummam Aureorum. 1000.
838 Adeò vt verè dici poſſit Bona † D. Celſi, deducto ære alieno, valere tantùm Aureos. 1000. aut parum amplius, iux. tex. in. l. ſubſignatum. §. bona. ff. de verb. ſign. l. non poſſunt. ff. de iure fiſci. l. cum nõ ſolùm. §. ſin autem æs. C. de bonis, quæ liberis. ſuper quibus bonis ſic extenuatis, & exinanitis legatum etiam annuum Aureorum ſex Reuer. D. Liuiæ D. Celſi filiæ præſtandum eſt: Alimenta Magn. D. Annæ vxori teſtatoris, quoad vixerit ſunt elargienda: & alia ſunt peragenda, ac diuerſa onera ſuſtinenda, quæ
839 nomen † hæreditatis, quod nudum filiæ ſuperfuturum eſt, expoſtulat. iux. tex. in. l. cum plures. §. cum tutor. & in. l. ſeq. §. fin. ff.
840 de admi. tuto. Quòd ſi dicatur † Dotis maternæ habendam non eſſe conſiderationem ad æqualitatem hanc inducendam inter ne-
841 ptem, & filiam: cùm dos ipſa † Nurus non eſſet de ſubſtantia, & patrimonio teſtatoris. iux. tex. in. l. ſcimus. C. de inoffi. teſtamen.
842 Reſpõdeo† magis eſſe quòd filia poſſit inſtitui in dote materna ſola, ad hoc, vt præterita non dicatur à patre, & teſtamẽtum valeat:

X quàm

quàm quòd neptis partim instituatur in bonis Aui, quæ portio ascendat ad legitimam: & partim in dote materna, ad æqualitatem inducendam inter filiam, & neptem, & ad sustinendum ipsius Aui
843 testamẽtum. Quod ita quidem est euidens † vt nulla opus sit probatione: prout de euidenti dixit Paul. Griland. in Tract. De quæ-
844 stionib. q. 3. nu. 13. Sed id, quod † magis est conceditur: vt post Iasonem concludit Guliel. Benedic. in .c. Raynutius. in ver. Alterrochæ filiæ vltra dotem. sub. nu. 12. vers. Nec obstat. De testamen.
845 Ergo id quod † minus est, permissum esse censetur. l. in suis. in fin. ff. de. liber. & posth. c. cui licet. de reg. iur. lib. 6.

Et quamuis ex istis luce meridiana clarius appareat contrarium ex d. Auth. Hoc inter liberos. deductum, iam satis, superq; fuisse
846 sublatum, ita vt quicquid superaddatur totum sit superfluum † cõtra Reg. tex. in. §. quibus. in. j. Const. Cod. Nihilominus vt huberrimè satisfaciamus, & superatis omnibus difficultatibus, rem ipsam veluti oculis corporeis conspiciendam, manibusq; attrectan-
847 dam subijciamus: Qua ratione † superfluitas tolleratur. l. j. §. sciẽdum. vers. ego puto. ff. de ædil. edic. l. quæ dubitationis. vbi Dec. & Cagnol. ff. de reg. iur. tradit Alba conf. 11. nu. 29. & cõs. 27. nu. 7. 8. 9. Tiraquel. in Tract. Retract. tit. j. §. 31. Glos. vnica. nu. 5. 6. 7. vbi plura congerit ad eorum defensionem, qui superfluenter loqui
848 videntur: Placet supradictis addere, Quòd testamentum † patris inter liberos, quale est hoc secundum D. Celsi, de quo agitur, non solùm censetur habere claus. derogatoriam ad sequentia testamen-
849 ta: Sed etiam ad præcedentia: etiam † inter liberos condita: qui-
850 nimmò † & ipsis liberis fauorabiliora: & adhuc claus. derogato-
851 riam † ad sequentia testamenta expresè habentia: maximè †
852 quando ex aliquibus coniecturis, & verisimilitudinibus præsumi-
853 tur testatorem pœnituisse prioris testamenti: puta ex superueniẽ-
854 tibus inimicitijs † inter ipsum testatorem, & scriptos hæredes: vel
855 ex morte † alicuius ex institutis: vel ex alia causa † Prudentissimi
856 Iudicis arbitrio relicta. Magna quidem †. & admiranda videntur
857 hæc omnia, quæ vno spiritu expressimus: sed tamen vera sunt, &
* à Doctoribus * frequentissimis calculis recepta: vt latè tradit, & attestatur Soc. Iun. conf. 124. nu. 31. 32. 33. & nu. 51. vers. Sed vlterius. vsq; ad nu. 57. lib. j. & latè etiam hæc omnia vera esse, & à Doctoribus * suffragijs omnibus comprobata probat, & asseuerat Didac. Couar. in Rub. de testa. par. 2. sub. nu. 19. vers. Quintò ex præmissis, vsq; ad vers. Septimò eadem ratione. Apud quos innumeri

meri Doctores hæc omnia tradentes videri possunt, quos breuitatis causa prætermitto. Satis auté sit nos indicasse, quòd hæc omnia secundum verissimas, & receptissimas Doctorum conclusiones procedunt: vt ex inspectione ipsius Soc.Iun. & Didac. Couar.li-
858 quidò constat. Hoc enim commodum † ex allegatione Modernorum paratur, quòd pleriq; alij Doctores ab eisdem relati simul, & semel in medium deducuntur: & quæ ipsi laboribus maximis, & præstanti ingenio ex omnimoda lectione, diligentissimaq; obseruatione collegerunt, & composuerunt, quis vno intuitu eis omnibus perfruatur. iux.tradita per Hiernony.Zanch.in.§.cum ita.l. hæredes mei.nu.3.ff.ad trebel. Ex quibus iam, velo leuato, perspicuum omnibus esse potest, quòd contrarium ex d. Auth.Hoc inter liberos, elicitum, radicitus euulsum procidit. Quia secundum
859 D.Celsi testamentum † inter liberos censetur habere clauf. derogatoriam ad omnia testamenta præcedentia (quod * indubitatum esse dixit Fernand. Vasqui.in Tract.de succes.progres.§ 30.sub nu 45.) etiam inter liberos condita: & ipsis liberis fauorabiliora: & clauf.derogatoriam ad sequentia testamenta expresse habentia:
860 quorum tamen nullum in casu nostro concurrit: Cùm† nec primũ testamentum D. Celsi sit inter liberos: vt supra probaui nu.729.
861 vsq; ad nu.748. Nec † dato quòd esset inter liberos, sit hoc secundo liberis fauorabilius: vt pariter supra probaui nu. 751. vsq; ad
862 nu.846. Nec † habeat expressam clauf. derogatoriam ad sequentia testamenta: sed tantummodo ad testamenta vsq; ad illam diem facta: vt ex ipsius inspectione perspicitur: prout in simili dixit casu Alciat.Resp.570.sub nu.3.vers.præterea in casu nostro. vbi lo-
863 quitur de hac ipsa clauf.derogatoria. Quod † & in dubio præsumitur: vt inquit Apostil. ad Alex. cons. 163. sub nu.5. lib.7. vbi iure optimo reprehendit ipsum Alex. minus rectè loquentem.
864 Maximè † si aliquod testamentum præcesserit: prout ante illud testamentum D. Celsi factum Anno 1558. aliud præcesserat ab eodem conditum Anno 1543. vt ipsum Alex. d. cons. 163. declarans tradit Soc. Iun.d. cons. 124. nu. 29. lib. j. Quod præsertim
865 † in casu nostro dicendum est (vt singula superius dicta applicemus) quia verisimiliter iam pœnituerat D. Celsum prioris testamenti ob superuenientes inimicitias inter Equitem Carolum Zobolum vniuersaliter nepti substitutum, & ipsum testatorem, &
866 quidem culpa † ipsius Equitis: quod plurimum operatur ad præsumẽdam testatoris voluntatem mutatam: ex his, quæ tradit Bar.

in .l. cum tabulis. §. j. ff. de his quib. vt indig. Roma. sing. 199. Tu
* habes quòd propter inimicitias. Grãma. Voto. 30. nu. 19. Quàm-
867 uis* crebrior sit † Doct. sentẽtia, quòd id quoq; locum sibi vẽdicet, si culpa testatoris inimicitiæ superuenerint: quia tunc etiam voluntas ipsius testatoris mutata censeatur: vt tradit Apostil. ad Roma. d. fin. 199. & Didac. Couar. in d. Rub. De testamen. par. 2. sub. nu. 19. vers. Quinto, ex præmissis. quicquid dixerit Catel. Cotta à Di
868 daco relatus, ac reprobatus. Quam Equitis Caroli culpam † silentio inuoluimus, vt honori eius nos ipsis magis consulamus illam subticendo, quàm ipse consuluerit illam ipsam committendo. Satis est enim ad causæ, quam agimus, defensionem, & cui tantùm
869 incumbimus, quòd testator ipse † manu propria illam in libro rationum, & rerum suarum memoralium, qui productus fuit in iudicio ad informandam integerrimi D. Iudicis rectissimam mentem, veluti rem memorabilem, specialiq; nota dignam apertè, & signanter conscriptã reliquerit: ne fortè eam dissimulasse, negle-
870 xisse, & parui fecisse videretur. Ea enim † quæ notabiliter fiunt, nisi specialiter notentur, videntur quasi neglecta. inquit .I. C. propriè loquens de iniuria in .l. item apud. §. hoc edictum. ff. de iniur. Et ibi glos. in ver. notentur. declarandò dicit. idest. specialibus verbis notentur ad vindictam imponendam: Prout fecit D. Celsus. tradit Ancha. cons. 186. pro parte Ecclesiæ. ad med. vers. secundò
871 principaliter. Qui quidem liber perfectissimè † probat voluntatem ipsius testatoris in Equitem Carolum mutatam, & illius animum etiam, atq; etiam illi iratum ob causam ibi expressam, tanquàm quid merè dependens à voluntate, & animo ipsius testatoris scribentis .l. Nessennius. vbi not. Bar. nu. 4. ff. de neg. gest. tradit ipse Bar. in .l. nuda ratio. nu. 7. ff. de dona. & in Auth. At si contractus. nu. 9. C. de fide instru. & in .l. si patruus. nu. 6. C. commu. vtriusq; iudi. & in .l. admonendi nu. 26. ff. de iureiur. post aliosq; Ias. ibi in Repet. nu. 107. Cacialup. nu. 71. & Rip. nu. 122. qui attestatur
* de * communi oppinione. Ant de But. in .c. 2. col. 5. vers. primus. & ibi Abb. col. 5. vers. venio ad tertium. Vbi inquit * omnes ita tenere. & Feli. sub nu. 23. vers. Fallit primò. & Dec. sub. nu. 17. de fide instru. Grat. Resp. 118. nu. 13. lib. 1. vbi dicit hãc esse* communem Doctorum sentẽtiam. Gab. Saray. in Annot. Ad Mathes. fin. 78. Nota doctrinam mirabilem, quam à nemine vidi tactam.
872 sub nu. 3. Sed & ipsam † Equitis Caroli culpam testator ipse per Epistolam ad Consanguineum suum in Romana Curia agentem

propria

propria manu scriptam, quæ pariter fuit producta in iudicio ad purissimam mentem Prestantissimi D. Iudicis informandam, ita expressit, ac declarauit, & ita se affectum ex illa testatus est, vt nō minus mutatio voluntatis ipsius testatoris in Equité Carolum, quàm ipsa causa mutationis apertissimè ex epistola ipsa deprehen
873 datur. Quæ quidem non minus perfectè probat † ipsam mutationem voluntatis à testatore factam in Equitem Carolum, eiusq; iustissimam animi indignationem ob ipsam offensam ad animum suum reuocatam ob enarratam in dicta Epistola causam, quàm faciat liber ipse rationum, & rerum memoralium, qui perfectissi-
* mè, vt diximus nu. 871. secundum * receptissimam Doctorum
874 sententiam, probat: tanquàm quid simpliciter depēdens † à mera voluntate, & libero animo ipsius testatoris epistolam scribentis, & mittentis ad consanguineum .l. Lucius. & .l. publia. §.fin. ff. depo.l.ea quæ à marito. ff. de dona.inter vir. & vxo.l.si aliquid per epistolam. C.de donat l.si literas C. manda.l.2.ff. de pact.l.cū qui.§.iulianus quoq; .l. quidam ad creditorē.ff.de const.pecun. l. & in epistola.C.de fideicom. l. j. C. de Codicil. l.miles ad sororem.& l.cum pater.§.donationis. de leg.2.l.mulierem absenti.ff. de ritu nupt.l. Attilius Regulus. & .l.fin. in princ.ff.de donat.l.j. C. de contrah. & commit. stipul. l. alimenta.§. libertis. ff. de alimen.& cibar. legat.l. solent. §. fin.ff.de offi. proconf.& legat.l.3. §.j. ff. de testib.c. scripsit nobis. 27. q. 2. Quibus omnibus, & alijs propè infinitis legibus, quæ cumulari possent, clarissimè perspicitur scribentis voluntatem per epistolam declarari, aper-
875 tamq; reddi. Probat hoc etiam optimè † doctrina Bar. in.l.non epistolis.nu.1.& nu.4.C. de probat. vbi dixit verba siuè dispositiua, siuè enunciatiua in epistola expressa, & exarata efficere vt ipsa epistola probet, quando illa emanarunt super eo, quod scribens per epistolam facere potuisset. Et cum Bartolo concinit Alber.in d.l.non epistolis. sub nu. 1. & Bal. ibi sub nu.2.vers. Primo casu. & vers.secundo casu.& ibidem Angel. vers.vltimò dic. Felin. in d.c.2.nu.20. de fide instru. Soc.Iun.cons.29.nu.1.2.3.4.5. vbi
876 de matrimonio † per literas contracto. & cons.162.nu.3.& sub nu.15.& nu.31.lib.2.vbi de mutatione voluntatis alicuius proba-
877 ta † per literas ad amicum eius agentem in Romana Curia missas, prout in casu nostro contigit. Cephal.d.cons.272.nu.88.89.90. vsq; ad nu.104. vbi etiam, quòd ipsa voluntas in literis expressa
878 non censetur † mutata ex interuallo temporis. Qua de re supra diximus

ximus nu.530. Cui autem dubium est (vt ad Bartoli doctrinam reuertamur) quòd testatori nostro licuit per epistolam declarare
879 † quàm malè sentiret de Equite Carolo, quàm iniquè ab eo se tractatum fore reputaret, quàm tenaciter offensam, de qua in ipsa
880 epistola, ad animum suum reuocasset? Iam enim habemus † Soc. Iun. d. cons. 162. nu. 3. & sub nu. 15. & nu. 31. lib. 2. in specie dicentem voluntatis mutationem per epistolam declarari posse. Conferunt omnia iura, quæ supra nu. 874. congesta sunt, ex quibus voluntatem scribentis per epistolam declarari, & apertam
881 reddi probauimus. Conferunt etiam † quæ de scribente literas ad bannitum (statuto puniente alloquentem ipsum bannitum) tradunt scribenies in l.j. ff. de verb. oblig. Quatenus magis frequentibus calculis concludunt scribentem literas non secus incidere in pœnā statuti, ex rationis identitate, ac faciat alloquens: vt post Roman. Aret. Soc. Ias. & quosdam alios ibi relatos, tradit Rip. in d. l. j. nu. 58. & nouissimè Soc. Iun. ibidem nu. 52. vsq; ad nu. 69. vbi sæ-
* pius hanc partem dicit esse * communem. Et quid mirum, obsecro, quòd ex epistola per testatorem nostrum ad Consanguineū scripta mutatio voluntatis eius in Equitem Carolum probetur,
882 cùm etiam ex actu nullo, & inuallido † voluntas ipsa testatoris declaretur? l. fin. ff. de rebus eorum, & c. l. in testamento. vbi pulchrè Bar. ff. de fideicom. libert. tradit Dec. cons. 407. in fin. Ias. cōs. 227. col. 10. vers. Decimosexto. lib. 2. Alba cons. 4. nu. 41. & cons. 110. nu. 7. Soc. Iun. cons. 8. nu. 31. lib. 2. & cons. 122. nu. 15. lib. 3. & cons. 49. nu. 15. 16. lib. 4. Aymon Crauet. cons. 113. sub nu. 6.
883 cum multis concor. ibi relatis. Vbi quòd etiam † declaratur voluntas testatoris ex actu reuocato, puta ex testamento. Et quòd voluntas testatoris declaretur ex priuata scriptura, puta ex epistola
884 † tradit ipse Aymon Crauet. cons. 202. sub nu. 46. quatenus ibi ad hoc inter alia allegat tex. in l. alimenta. §. 1. ff. de alimen. & cib.
885 leg. qui loquitur in epistola. Ex quibus manifestè patet † quòd ex memorata testatoris epistola ad Consanguineum scripta perfectissimè probatur mutatio voluntatis eius in Equitem Carolū, non secus, ac si ipsum D. Celsum exaudiremus viua voce se conquerentem, atq; de offensa ab ipso Equite Carolo sibi factam cōcionantem, ipsam voluntatis mutationem deprehenderemus. Hoc enim epistola ipsa operatur: & ad hoc tendunt omnia supradicta. Presertim iunctis his, quæ de annotatione facta per ipsum testatorem in Libro rationum, & rerum suarum memoralium su

pra

886 pra diximus nu.869.870.871. De cuius quidem Libri, † & Epistolæ plena, & integra fide non est dubitandum, postquàm vnius, & alterius probatio per legitimam literarum comparationem, quæ sufficit, facta fuit: vt de libro, & epistola tradit Bar. in d.l. nu da ratio. nu. 9. & 10. ff. de donat. Ant. de Butr. in d.c. 2. col. 5. vers. Secũdus casus. & vers. Ad tertiũ genus. de fide instru. & ibi Felin. nu. 19. 20. cũ plurib. seq. & Dec. nu. 16. 17. cum plur. seq. vbi atte-
* statur de * communi opinione. Bar. in d.l. admonendi. nu. 29. 30 ff. de iureiur. & post alios ibi Rip. nu. 131. 132. 133. cum plurib. seq. vbi dicit Bartoli sententiam in * practica seruari. Didac. Conar. Pract. Quæst. cap. 22. nu. 7. & 8. vbi pariter attestatur Bartoli sententiam & quo ad librum, & quo ad epistolam * communiter esse receptam. Doctiss. ac disertiss. I.C.D. Iac. Menoch. de Arbitr. Iudic. lib. 2. centur. 2. in casu 114. nu. 23. 24. licet, quòd pertineat ad epistolam, à dicta receptiori Doctorum sententia di-
887 scedere videatur. Quare † vt tandem ad præcipuum, ac principale propositum nostrum reuertamur, cuius gratia hæc omnia inteximus, satis clarè, & apertè vel ex hac sola coniectura, & verisimilitudine deducta ex inimicitijs superuenientibus inter D. Celsum, & Equitem Carolum, & quidem ipsius Equitis culpa, quæ Prudentissimi, & Circunspectissimi D. Iudicis animum mouere debet, perspicitur testatorem ipsum pœnituisse prioris testamenti, in quo Eques Carolus honorabatur, & iustissima ratione alterum testamentum condidisse, per quod omnis præcluderetur via ipsi Equiti ad eius hæreditatem obtinendam, qua illum esse indignum iudicauit ob offensam ab ipso Equite sibi factã, quam continuè animo infixam gerebat: iux. illud Virg. Aene. lib. j.

Nec dum etiam causæ irarum, sæuiq; dolores
Exciderant animo: manet alta mente repostum
Iudicium Paridis, &c.

888 Qua consideratione tollitur † obiectum ex d. Auth. Hoc inter liberos. deductum. iux. ea, quæ supra dixi nu. 853. & 854. cum seq. & nu. 865. & 866. cum seq.

889 Sed & alia consideratione † & quidem concludentissima dicendum est testatorem nostrum pœnituisse, & meritò præcedentis testamenti, & consequenter contrarium de d. Auth. hoc inter liberos. prorsus obtundi. Nempè, quia D. Prosper Zobolus ipsius testatoris frater primo loco hæres scriptus in primo testamento & cui eius filij masculi erant substituti, iam diem suum obierat nullo

nullo prorſus relicto filio. Quem tamen vxorem habentem credebat veriſimiliter filios ſuſcepturũ, & honorem, hac dignitatem familiæ ſuæ conſeruaturum eſſe. Talis enim elicitur teſtatoris in-
890 tentio † ob maſculos, & quidem tranſuerſales vocatos, & fœminis à ſeipſo etiam deſcẽdentibus prælatos: vt tradit Ioan. Andre. in Addi.Spec. in Rub. De ſucceſ.ab inteſt.verſ.Et ſciendum quòd Iacob. Alex.conſ. 197. nu. 10.lib.6. Corn.conſ.224.nu.8.lib.2. Dec. conſ.371. ſub nu.6. verſ. ſexto, & vltimo. Curt. Sen. conſ. 51.in.j. quæſt.Curt.Iun.conſ.111.nu.10.11.& cõſ.172.nu.6.7. Soc.Sen.conſ.12.in.j.Artic.lib. 3. Grat.Reſp.89.nu. 1.lib.2.Soc. Iun.con.119.nu.32.cum trib.ſeq. nu. lib.j. & conſ.65.nu.62.lib. 2. Aymon Crauet. conſ.113.nu.2. & conſ.130.nu.9. Alba conſ. 87.nu.14.Cephal.conſ.251.nu.49. Natt. conſ. 128.nu. 2. Pro-
891 pter quam † rationem in ſpecie huic noſtræ ſimillima reſpondit Barba.conſ.2.nu.4.5. lib.j. ob mortem fratris teſtatoris primo loco ſcripti hæredis vniuerſalis, cenſeri mutatam fuiſſe ipſius teſtatoris voluntatem, quàmuis in eodem teſtamento filia ipſius teſtatoris aliqua ex parte eſſet inſtituta: adeò vt per ſecundum teſtamẽtum poſtea factum, in quo nepotes ex dicto fratre ſcripti ſint hæredes, primum tacite reuocatum cenſeatur abſq; aliqua clauſ. derogatoria. Quod etiam ſequutus Barbatiæ ſententiam expendit in caſu ſuo Soc. Iun. d. conſ.124. ſub nu. 54. verſ. hoc etiam ita deducitur. & nu.55.56. lib.j. De quo ſuo conſ. meminit ipſe Soc. in.l.ſi quis in principio teſtamenti. ſub nu.30. de lega. 3. vbi fir-
892 mat hanc ipſam opinionem, quam, reprobato † Decio conſ.582. qui nulla rationis huius facta mentione, contrarium conſuluerat, tenuit in d.conſ.124. lib.j.

893 Nec obſtat quòd alter teſtatoris frater † & ipſe primo loco hæres ſcriptus in primo teſtamento, nempè Clariſſ. I. C. D. Hieronymus Zobolus, adhuc viuat. Quia (vt prætereã ſupraſcriptam
894 concluſionem † locum ſibi etiam vendicare, quando ex pluribus inſtitutis hæredibus in primo teſtamento vnus tantum mortuus eſt: vt reſpondit Soc.Sen.conſ.2. col.3. verſ.primo ex eo. lib. 3.) Reſpondeo ipſum quoq; D.Hieronymum habitũ fuiſſe pro mor-
895 tuo à teſtatore ipſo † quo ad poſteritatis propagationem: poſtquàm teſtator ipſe eundem & cælibem, & caſtiſſimam, & ſanctiſſimam vitam agentem audiuit ex profeſſo dicentem ſe nunquàm vxorem ducturum, quàmuis ad eam ducendam ſæpè, ac ſæpius ab ipſo teſtatore, ab affinibus, ab amicis cohortatus, & rogatus ille fuerit

fuerit: & ipsum in hoc firmo, ac deliberato vxoris non ducendæ proposito constantissimè per multos annos vsq; ad senilem ætatē
896 perseuerare vidit, atq; perspexit. Sic etenim † D. Hieronymus, qui & ipse vnà cum D. Prospero fratre hæres scriptus fuerat à D. Celso in primo testamento: & cuius filij masculi eadem ratione honoris, ac dignitatis familiæ conseruandæ, qua diximus de D. Prospero, ac filijs eius, substituti erant: reputatus fuit pro mortuo ab ipso testatore respectu ipsorum filiorum, quorum suscipiendorum spem omnem ipsi testatori ademit. Nam reuera ipse D.
897 Hieronymus Mundo mortuus est † Deo autē viuit. vt inquit tex.
898 in.c.placuit.2.16.q.j. Quæ mors † secularis appellatur ab Archid. in c. placuit.2.q.7. vbi multas mortis species recensuit. Et hanc
899 † bonam, & meritoriam mortem dixit Bal. in l.j.ff. de testamen. inter multas mortis species ab eo ibi relatas. Atq; ita hæc mors
900 † quasi ciuilis per interpretationem æquiparatur morti naturali, cùm per omnia repræsentet idem in effectu in D.Hieronymo quo ad id, de quo quæritur, videlicet, quo ad filiorum susceptionem, & familiæ conseruationē: quod repræsentat in D.Prospero mors naturalis: vt tradit Bar.in.l.j. ante nu.7. ff. de testamen. Bal. in. l. Deo nobis.nu.8.C.de Episc. & Cleri. Abb.in.c.cū sis.de conuers. coniug. Feli.post Ant.de But.& Imol.in.c.licet.sub nu.3.vers.sed more nostro.& nu.4.de offi.deleg. Alex.in.l.gallus.§.& quid si tantū.in.j.not.sub nu.2.ff.de liber.& posth.& cōs.13.nu.1.2.3.lib.3. Barb.cōs.48.nu.6.lib.4.Bertran.cons.187.nu.2.&cōs.335.nu.2. 3.4.5.vol.3.par.j.& cōs.315.nu.8.vol.4. Capra cons.83.nu.1.2. 3.4. Ant. Rub.cons.155. ante nu.2. Rolan.à val.cons.97.nu.41. 42.lib.2.Natt.cons.282.nu.8. Ant.Corset.sing.in ver.Legitima.
* ante nu.5.Et hanc esse * communem Doctorum sententiam dixerunt Aret.in.l.ex ea parte.§. in insulam. in princ.ff. de verb.oblig. Soc. Sen. cons.92. sub nu.1. & 2.lib.j. Crott.cons.92.nu.7.8.9. Fortu.Garcia.in d.§.& quid si tantum.nu.62. Lancel.Caliau. sub nu.10.vers.breuiter.Ioan.Crott.nu.14.15.cum seq. Carol.Ruin.
901 nu.2.& seq. Soc.Iun.sub nu.13.14. Qui hanc ipsam † declarando communem opinionem Doctorum, addit hoc esse verum quando mens disponentis, & ratio dispositionis ita militat in morte ciuili, quemadmodum & in naturali, aliàs secus: vt ipse exemplis ibi de-
902 clarat sub nu.16.& 17. Quicquid dixerit † Chassenæ.in Consuet. Burgund.in tit. *Des Droictz, & appar. à gens mariez*. Rub.4.§.6. *Femme mariee*. in Tex.ibi. *Est doubee*. vers.Sed quia hic dicitur.cū

verf. feq. per totum illum tex. vbi relatis pluribus hac in re opinionibus, ipfe fuo arbitratu materiam iftam intelligit: prout etiam
903 † Repetentes d. §. & quid fit tantum. vt Garcia. Galiaul. Salamon. Perrot. Crott. Ruin. vario modo conclufionem hanc ingenij, vt puto, oftendendi gratia explicare profeffi fuerunt. Veruntamen fatis, fuperq; conftat ex recitatis Doctoribus proximè fupra nu. 900. & ex alijs multis per eos deductis in illis ipfis locis, prædictā
* effe * veriffimam, & receptiffimam Doctorum fententiam. Quicquid
904 quid etiam dixerit † aberrans Fernand. Vafqui. in Tract. de fucceff.
905 creat. §. 21. fub nu. 172. verf. eft tamen verum. Cùm igitur † & mens teftatoris noftri, & ratio difpofitionis eius ita militet in morte quafi ciuili D. Hieronymi, ficuti & in morte naturali D. Profperi: quia, fcilicet, non fecus habuit ipfe teftator hunc pro mortuo finè filijs, atq; illum habuerit: iux. ea, quæ fupra diximus nu. 889. cum feq. & nu. 893. cum feq. fequitur ambigendum non effe D. Celfum meritò prioris teftamenti, iuftiffimis ex caufis æquiffimū arbitrium Prudentiffimi D. Iudicis moturis, pœnituiffe, & ad alterum iuftiffimis rationibus per fe quidem loquentibus, conficiēdum fe contuliffe, atq; illud perfeciffe. Prudentis † enim Iudicis
906 arbitrio relinquitur: vt fupra dixi ex communi Doctorum refolutione nu. 856. & feq. quibus ex caufis mutata cenfeatur voluntas teftatoris: & clauf. derogatoria fubintelligatur. Quod etiam, fe-
* cundum * communem omnium Doctorum in hac materia conclufiònem, atteftatur Paris. conf. 34. nu. 57. lib. 2. Quod quidem Iu-
907 dicis arbitrium † vel ex folis coniecturis informari poteft, cùm de
908 mutata † teftatoris voluntate: & de clauf. † derogatoria inducen-
909 da: etiam ad tollendum † præcedens teftamentum inter liberos
910 factum: quod etiam habeat † expreffam clauf. derogatoriam ad fequentia teftamenta, fufficiat per coniecturas apparere: vt inquit
* Soc. Iun. conf. 143. nu. 2. lib. 2. vbi atteftatur * hoc non folùm effe de mente omnium Doctorum: fed etiam effe dictum indubitatū.
911 Quo fit vt cùm in cafu noftro † non folùm duæ vrgentiffimæ cōiecturæ: fed etiam duæ certiffimæ demonftrationes militent de mutata teftatoris voluntate, ac de clauf. derogatoria fubinducta: vt iam probauimus: minimè dubitandum fit, quin Prudentiffimi, & circunfpectiffimi D. Iudicis arbitrium ad fauorem poftre-
912 mi teftamenti debeat effe propenfum. Cùm præfertim Iudex, † cuius arbitrio aliquid eft commiffum, debeat determinare adhibita diligenti inquifitione, & fecundum qualitatem negotij, &

perfonarum

personarum, atq; secundum Regulas Iuris communis traditas à Doctoribus in ea materia, de qua agitur: & si aliter faciat, malè faciat, ita vt ab eius arbitrio liceat appellare: atq; ita intelligat arbitrium eius non esse liberum, ac solutum: sed iuri, rationi, & æquitati astrictum, & alligatū: vt tradit Bar.in Extrauag. Ad reprimendum. in ver. Videbitur. Grat. Resp.45.nu.16.17.18.19.20. lib.2.latè, & not. Benedict. Capra Concl. Reg. &c. vol.j. concl. &
* reg.18.nu.30. cum seq. vbi attestatur hoc * communiter teneri. Afflict.in.c.I.nu.7.vsq; ad nu.25. vbi pulchrè de Iudicis arbitrio. Ex quib.causis feud.amitt. Felin.in.c.super his.nu.14.de Accusat. Dec.in.c.ad hæc.3.de appellat. Alba cons.69.nu.5.& cons.95.nu. 2. Pulchrè Aymon Crauet. cons.190. nu.5. vbi multa congerit. M.Ant.Blāc.in Tract.de indicijs ad.l.fi.ff.de quæst.nu.40.41.42. Lancil. Conrad.de offic.Præt. Rub. de negatione criminis, & tormentis.sub nu.16.cum concor.de quibus ibi per eum. Doctiss.ac disertiss.I. C. D.Iac. Menoc.de Arbitr.Iudic.lib.I.q.13.& q.14. vbi latè. Conferunt optimè, quæ tradit Bal.in Disput.incip. statu-
913 to cauetur, quod fenerator, &c. Vbi dixit † illum cuius conscientiæ aliquid committitur, non posse leges transgredi: quia intelligitur de conscientia legibus munita, non de ea, quam quis sibi fabricaret. Quod refert, & ex pluribus exornat Curt. in .l. admo-
914 nendi. nu.381.382.ff.de iureiur. Si ergo † Prudentissimus, Cordatissimusq; D. Iudex animo suo reuoluat qualitatem negotij, de
915 quo agitur, atq; secum ipse reputet tractari de sustinenda † testatoris postrema voluntate ignorantia, ne dicam malitia Tabellionis penè oppressa, cui quantum Leges diuinæ, & humanæ faueant nemo est, qui nesciat, & nos infrà dicemus nu. 1052. vsq; ad nu. 1078. Præterea consideret quomodo per hanc ipsam testatoris
916 vltimam voluntatem agatur de conseruanda † hæreditate Patris vnicæ filiæ, ad quam & per rationem naturalem, & per vniuersas Leges, & per votum paternum vocatur, vt omnibus est obuium: iux.tex.in.l.cùm ratio.ff. de bonis damnat. & in.l.scripto. in fin.ff.
917 vndè liberi. Vlterius perpendat Regulas Iuris communis † traditas per Doctores in hac ipsa, de qua agitur materia, Videlicet, Mutatam censeri testatoris voluntatem propter inimicitias superuenientes inter testatorem, & hæredem, Item propter mortem alicuius ex institutis hæredibus: Ex quibus duobus mutationem voluntatis ipsius testatoris nostri iam satis, superq; probauimus, cùm hæc duo ad casum nostrum sigillatim applicata perstrinximus nu.

 865.cum

865.cum plur.seq.& nu. 889. cum multis seq.si inquam D.Iudex
918 † pro singulari sua prudentia, & æquanimitate hæc omnia animo suo reuoluat: proculdubio apertissimè perspiciet arbitrium suum postremo testamento, cui nos innitimur, esse deuinctum, & mancipatum.

In quo quidem postremo testamenro (vt hoc etiam addamus) cùm testator filiam vnicam sibi charissimam instituerit hæredem,
919 Ardor † Liciti amoris paterni erga ipsam filiam operatur, vt perindè valeat secundum testamentum, de quo tractatur, ac si in eo esset expressè reuocata clausula derogatoria posita in præcedenti testamento (quæ tamen claus. vt supra dixi nu. 862. respicit tantùm præterita, non sequentia testamenta) adeò vt testator tam dilectam personam instituens, credatur voluisse, quòd omnino, & aliquo non obstante, valeat illud ipsum postremo loco conditum testamentum: vt tradit Ias. in .l. sancimus. col. 3. vers. sexto fallit. & vers. ex hac fallentia .C. de testamen. Tiraquel. in Tract.
920 de pœnis, &c. causa. 22. nu. 28. Præsertim † concurrentibus prædictis coniecturis de mutatione voluntatis præcedentis: vt latè probat Soc. Iun. in .l. siquis in principio testamenti. nu. 26.
921 27.28. de leg. 3. (Quod admittit simpliciter † absq; aliqua alia coniectura Didac. Couar. in Rub. De testamen. par. 2. sub nu. 19. vers. Octauò idem ius erit. sequutus notab. Decisionem Romani d. cons. 179. col. pen. vers. secundo dico quòd vltima, &c. quam singularem, & memoria dignam esse dixit Catel. Cott. in Memoral. in ver. Amor. in princ.) Quod (inquit Didacus) Iudex
922 prudenter arbitrabitur. Maximè † qui possit, sola facti veritate inspecta, iudicare: vt inquit Grammat. à Didaco citatus Decis. 62. nu. 27. cum seq. cùm vtiq; talis Iudex debeat secundum veritatē, iustitiam, & æquitatem naturalem iudicare, prout Deus Opt. Max. esset iudicaturus: & possit moueri ex probationibus, præsumptionibusq; persuasiuis, & verisimilibus: vt latè tradit ipse Grammat. ibi, & Aymon Crauet. in tract. de Antiq. temp. in .j. par. sectione, Quarto limitatur. nu. 43. vbi plerosq; deducit. Quemadmodum in casu nostro Prudentissimum, Solertissimumq; D. Iudicem iudicaturum esse credendum est: stantibus præsertim omnibus prædictis, ex quibus casus noster clarissimus, & penè indubitabilis redditur.

Quibus accedat (nam & istud silentio prætereundum non esse putamus) quòd inter vnum, & alterum testamentum D. Celsi flu-

xit

923 xit tempus † Annorum nouem, & Mensium septem. Primũ enim testamentum factum fuit Anno. 1559. die. 23. Decem. Alterum verò conditum fuit Anno. 1568. die 21. Iulij. Ex quo sequitur,
924 quòd primum testamentum † quàmuis solenne, & perfectum fuit reuocatum per secundum etiam inutile, & imperfectum (vt sine præiuditio veritatis ita loquar de hoc secundo testamento vtilissi-
925 mo, & in sua specie perfectissimo) quia ex eo temporis lapsu † obliuio præcedentis testamenti præsumitur: ita vt tẽpus ipsum concurrens cũ postrema hac voluntate contraria testatoris hanc ipsam reuocationem operetur. tex. est sing. in d.l. Sancimus. vbi scribentes omnes not. C. de testamen. tradit Ruin. cons. 6. nu. 2.3.4. & cons. 10. nu. 9. 10. & cons. 11. nu. 10.11. vbi attestatur hanc es-
* se * communem Doctorum sententiam. lib. 2. Paris. cons. 34. nu. 47. & nu. 58. lib. 2. Guliel. Benedic. in .c. Raynutius. in ver. Testamentum. 2. nu. 8. vbi pariter dicit hanc esse * communem opinionem. quod etiam attestatur Iul. Clar. in .§. testamentum. q. 91. Ioan. Anto. Trigo. sing. 63. sub nu. 3. vers. Adde quòd tex. in d.l. sancimus. Fernand. Vasqui. in Tract. de succes. creat. §. 17. nu.
926 73.74.75. Quod locum sibi vendicat etiam † si in primo testamento claus. derogatoria fuerit apposita: vt inquit Bal. Fulg. Pau. Cas. in d.l. sancimus. & ipse Bal. cons. 40. sicut sapientissimè consultum. lib. 2. Tiraquel. in Tract. de Præscrip. §. j. glos. 4. in fin. Fernand. Vasqui. in Tract. de succes. resolut. §. 1. sub nu. 31. vers. casus quintus. Quicquid dixerint Arct. & Ias. in d.l. sancimus. Nam
* hæc est * communis Doctorum sententia: vt attestatur Alciat.
927 Resp. 570. nu. 1. & 3. Et quàmuis tex. † in d.l. Sancimus loquatur de cursu decennij: similiterq; Doctores commemorati spacium
928 hoc temporis metiantur: Iudex tamen † arbitrari debet idem esse, si breuiusculum tempus effluxerit: vt in casu nostro, in quo ad decennium integrum quinq; tantùm menses deficiunt. Nam cùm
929 hoc sit inductum propter † obliuionem præsumptam prioris testamenti: vt inquiunt scribentes in d.l. sancimus. & in locis supra citatis nu. 925. 926. Et parum deficiat temporis ad de-
930 cennium perficiendum, Iudex debet † arbitrari idem de tempore paulò breuiori decennio, quod de ipso decennio arbitraretur;
931 cùm arbitrari possit † obliuionem certam minori tempore, quàm decennij fuisse inductam: vt est glos. communiter approbata in.l.
* furtum. §. fin. ff. de vsucap. prout ipsam glos. * communiter esse receptam dicit Alber. in.l.j. sub nu. 16. C. de seruis fugit. Et licet

quo ad

932 quo ad amittendam possessionem † inter Doctores sint opiniones: tamen quo ad causandum obliuionem memorata glos. censetur es-
* se * vera, & communis. Ita in terminis per has rationes respondit Soc.Sen.cons.2.col.3.vers. Præterea inter primum, & secundum testamentum.lib.3. Ex cuius etiam declaratione liquet non obes-
933 se, † quod scriptum reliquit Tiraquel. in Tract. de præscript.§.j. glos.4.ad fin.vers. Et quanquàm multi voluerunt. & vers.seq. Sed multò plures. vbi inquit, quòd quanquàm multi voluerint relinqui arbitrio Iudicis quantum tempus exigatur, vt ex eo verisimiliter inducatur, & præsumatur obliuio, & ita perdatur possessio: multò tamen plures hoc tempus spatio decem annorum circunscribāt: vt, scilicet, ex eo verisimiliter inducatur, & præsumatur obliuio, & amittatur possessio. Qua in re plurimis pro vtraq; parte congestis Doctoribus, ipse tamen neutram partem elegit. Nā
934 secundum † Socinum in d.cons.2.col.3.lib.3.controuersia, quæ est inter Doctores, vertitur quo ad amittendam possessionem (& in his terminis loquuntur Doctores ab ipso Tiraquello relati) non autem quo ad causandam obliuionem; qua in re * consentiunt
935 omnes Doctores † Iudicis arbitrium sibi locum vendicare: vt at-
* testatur ipse Socinus in præallegato loco: & hanc esse * magis communem opinionem dicit etiam Ias. in d.l.j. ante nu.47.C.de seruis fugit.& ante eum Alber.ibi sub nu.16.& ipsam glos. in d.l. furtū.§.fin.& Soc.in d.cons.2.col.3.lib.3. sequitur Aymon Cra-
936 uet.cons.28.sub nu.4.vbi subdit † obliuionem præsumi etiā post annum, teste Oldrad. cons.183.Factum tale est, vacante Ecclesia
937 col.12.vers.& si aliqui dicerent. Sed re vera in hoc certa † dari nō potest doctrina: vt inquit Angel.in d.l.furtum.§.fin.ff.de vsucap.
938 qui approbando glos. dicit Iudicantis † arbitrio rem committi:
* prout & * magis communiter voluerunt Doctores: vt iam diximus nu.935. quod & nouissimè * testatur Doctiss.ac disertiss.I.C. D.Iac.Menoch.de Arbitr.Iudic.lib.2.centur.I.in casu 26. Sic etiā
939 videmus tempus magnum, † vel paruum illud dici, quod Iudex fuerit arbitratus: vt inquit Guid.Pap.Decis.132.nu.2.3.vbi cōcor.tradit: Sed multò plures congerit Tiraquel.in.l.si vnquàm. in ver.Omnia, vel partem aliquam nu.31. quin & aliàs quoq;. vers. Quod tempus sit magnum.C.de reuoc.donat. vbi à nu.28.in huius autem. vsq; ad nu.33. igitur vt redeamus. Plurimos cumulat casus, in quibus quid relinquitur Iudicis arbitrio: Pro principali verò decisione Socini, quam supra deduximus sub nu.932. Con-

fert

940 fert optimè Reg.l.pen.ff.de milit.testa. † videlicet, Quod de proximo futurum est, id vtiq; pro iam existente haberi. Quam pulcherrimis decisionibus, & illis quidem recitatam Socini decisionẽ non minimum adiuuantibus, cumulatissimè exornauit Tiraquel. de Legib. connub. in glos. 2. *En pouuoir de son Mary*. nu. 2. vsq; ad nu. 18. & qua vtitur Ioan.Franc.Faræ in Tract.de essentia infantis, & prox.infan.&c.cap.5.nu.5. Atq; pro memorata principali decisione Socini faciunt, quæ latè scripta reliquit Alber. Brun. in Tract. de Statutis exclu. fœmi. &c. Artic.9. q. 12. & vlt. & fusius Ant.Corset. in Tract.de Minimis. in.I.par. ac Tiraquel. in Tract. de Iudic. in rebus exig. feren. in.I.par. Quibus in locis, infinita propè congerunt ad demonstrandum Parua, seu modica non haberi in consideratione.

Sed colligamus tandem vela, & remis in portum, quòd ad hanc rem pertinet, accurramus, subijcientes vnam Socini conclusionẽ, qua prædictæ considerationes veluti in fasciculum constringun-
941 tur. Illa est autem † Quòd ex quibuscunq; coniecturis Iudici cõstare possit testatorem voluisse secundum testamentum preualere, tollitur primum, licet secundum sit quidem simpliciter factum, quia tota hæc materia est fundata in præsumpta mente testatoris. Hanc generalem cõclusionem in hæc verba firmat ipse Soc.in.l.si mihi, & tibi.§.fin.nu.15.de leg.j. Ex qua infert continuò ad nonnullas ex ijs conclusionibus, quas ad casum nostrum proximè supra applicauimus. Et ibi dicit hanc ipsam conclusionem esse ma-
* nifestè de intentione * omnium Doctorum. Quam singularem appellat Fernand. Vasqui.in Tract.de succes.creat.§. 17. ante nu.
942 73 vers. & ex hoc dixit singulariter Socinus. Si ergo † Integerrimus, sapientissimusq; D. Iudex prænarratas, & applicatas omnes coniecturas in casu nostro perpenderit: equidem luce meridiana clarius perspiciet D. Celsum voluisse secundum suum testamentũ præualere: Remq; ipsam adeò claram, & expeditam esse, vt nihil aliud supersit ad causæ victoriam, quàm quod cætera, quæ supersunt, contraria confestim tollantur.

Non obstat igitur quòd decimoquinto loco dicebã testamentum D.Celsi postremũ non valere, quia ille dicti testaméti tempore mortuo similis esset ob morbi acerbitatẽ. quia Respondeo nihil
943 obesse † quòd D. Celsus loqueretur submissa, & debili voce, & cum labore, ac difficultate maxima propter vehementiam infirmitatis: vt solus deponit Notarius, Qui, vt arbitror, dedita opera

† non

944 † non interrogatus, & extra capitulum hoc dixit, vt excusandus videatur, quare nõ confecerit instrumentum de dispositione ipsius testatoris, prout rogatus fuerat, & ex munere suo tenebatur: existimans fortassis perfectissimam ipsius testatoris voluntatem, ac dispositionẽ his technis obscurari, & subuerti posse: Postquàm
945 recto sensu † libero intellectu, & sana mente, intelligibiliter, clarè, & articulatè ita testatus est, vt ab omnibus testibus integrè, perfectè, & optimè auditum, perceptumq; sit quicquid ab eo circa testamenti factionem fuit prolatum: prout omnium testium depositio in eundem rei gestæ finem concordans præ se fert, ostendit, & apertum reddit: vt latè supra deduximus nu. 101 vsq; ad nu. 147.
946 Lex igitur, de qua in contrario † nempè .l. iubemus .C. de testa. militat in eo, qui intelligibiliter, & articulatè loqui non potest, ita
947 vt quid velit dicere non percipiatur: Nec locum sibi vendicat † in illo, qui ob morbi acerbitatem, & mortis vicinitatem habet linguam grossam, & balbutientem, & sit semimortuus: cum vtiq; talis iure optimo testari possit: vt ad d.l. iubemus. sic respondens ait Alex. consi. 33. nu. 5. 6. 7. 8. lib. 3. & consi. 105. nu. 7. lib. 7. Dec. consi. 489. nu. 4. 5. & nu. 11. vers. Quarto. & nu. 12. 13. Ruin. consi. 12. nu. 8. 9. 10. lib. 2. Soc. Iun. d. consi. 144. nu. 47. & nu. 51. lib. 2. & consi. 32. nu. 4. lib. 4. Francis. Niconit. multos deducens in Rub. de testamen. nu. 128. 129. 130. Roma. cõs. 306.
* nu. 5. vbi Apostil. inquit hanc esse * communem Doctorum sententiam. Natt. in d. §. ex imperfecto. q. 39. sub nu. 203. Latè Guliel. Benedic. in c. Raynutius. in ver. In extremis positus. de testamen.

Non obstat etiam, quòd Decimosexto loco dicebam secundum D. Celsi testamentum, tanquàm minus solenne, non prodesse D. Marthæ, quæ tum virtute Statuti Regiensis, tum ex pacto per eam facto de non succedendo, non est ab intestato successibilis.
948 Quia, vt præteream † D. Martham & ex statuto, & ex pacto non esse simpliciter, & absolutè exclusam à successione intestati: sed suspensiuè, & respectiuè tantùm: idest, donec masculi supersint,
949 & respectu ipsorum masculorum: quo casu cessante causa † exclusionis: videlicet, masculis de medio sublatis, ipsa succedere non prohibeatur: ex his, quæ tradunt Doctores omnes in .l. pactum dotali. C. de colla. Alber. Brun. in Tract. de Statutis exclu. fœm. & c. Artic. 10. q. 5. nu. 66. vsq; ad nu. 79. vbi latè probat, & attestatur
* hanc esse * communem Doctorum sententiam. Alex. consi. 29, nu.

9. lib

9.lib.3. Soc.Sen.conſ.227. ſub nu.5.verſ. ſed multipliciter poſſumus. & nu.6. lib.2, Soc. Iun.conſ.1.col.j. vbi plurimos congerit, lib.j.& conſ.104.nu.9. 10.11.12.lib.2. Aymon Crauet.conſ.42. vbi pleroſq; citat. Cephal. conſ.251.nu.39.vbi & ipſe multos cumulat. Afflict.in.c.1.§.quin etiam.nu.10.11.Epiſcop.vel Abbat. &c. Tiraquel.in Tract.Ceſſante cauſa.in.j par. in ver. exceptionis cauſa ceſſante. nu.96. 97.98. & in ver. Renunciationis cauſa ceſſante.nu.232.vbi latè.Hierony.Zanch.in.§.cū ita.l.hæredes mei.
950 nu.1167.ff.ad trebel. Nec mirum quidem, cùm omnis † diſpoſitio ſoleat interpretari, Rebus in eodem ſtatu permanentibus: vt dixit Soc.Iun.conſ.101.nu.9.lib.3. & Tiraquel. multa congerens in.l.ſi vnquàm.in præfat.nu.166.167.168.169.C.de reuo.donat.
951 Rerum autem mutato ſtatu, † & noua cauſa accedente, diſpoſitio ceſſare debeat: vt declarat Natt. conſ.525.nu. 16.17.18. vt, inquam, hoc prætercam, quod tamen eneruat obiectum: Paucis
952 Reſpondeo, allegata † in ipſo contrario locum ſibi vendicare ab inteſtato. Sed condito teſtamento, quàmuis minus ſolenni, in quo filia ſit hæres inſtituta, non obeſſe illi, quòd aliàs vel per ſtatutum, vel per renunciationē etiam iuratam excluderetur: Hanc
* eſſe * receptiſſimam Doctorum ſententiam dixerunt Curt.Iun.in d.§.ex imperfecto.nu.25.Guliel. Benedict.in.c.Raynutius.in ver. Teſtamentum.j.nu.81.de teſtamen. Boër.Deciſ.241.nu.9. Iul. Clar.in.§.teſtamentum.q.11.verſ.Item quæro. Fernand.Vaſqui. in Tract.de ſucceſ.creat.§.21.nu.52. Cephal.conſ.99.in fin. Hierony.Zanch.in.§.cum ita.l.hæredes mei.nu.1196.ff.ad trebel.

Non obſtat quoq;, quòd Decimoſeptimo loco dicebam Teſtes receptos ſuper vltimo D.Celſi teſtamento non probare, quia vnus eorum deponat plus, & alter minus. quia Reſpondeo dictū
953 † Baldi in.l.cum antiquitas.C.de teſtamen.in oppoſitum allegatū procedere, quando vnus ex teſtibus dicit plus fuiſſe diſpoſitum, & alter minus: tunc enim non probant etiam illud minus, in quo conueniunt: quia qui minus dicit non cenſetur interfuiſſe toti teſtamento, ex quo totum neſcit. Et in his terminis etiam loquūtur Doctores, qui Baldi partes ſequuntur: vt Anchar. Roman. Capra, Alex. & Iaſon à Bertrando relati, & ſimul ipſe Bertrand. conſ.159.vol.4. Sed cùm omnes teſtes conueniunt in diſpoſitione: vnus autem ex eis in exprimenda diſpoſitione ipſa vtitur pluribus verbis, & alius paucioribus, tunc minimè locum ſibi vendicat doctrina Baldi, nec aliquis ex memoratis Doctoribus in iſto

casu loquitur, sed immò ipsi testes sic deponentes optimè probāt vt infrà nu.958.vsq; ad nu.1052. fusius demonstrabimus. Praeterea, quod pertinet etiam ad ipsum testatoris dispositionem, do-
954 ctrina Baldi † declaratur, vt tunc demum militet, cùm non apparet, quòd testes fuerint praesentes ad totum testamentum. Sed quando ex eorum depositione constat, quòd ad totum praesentes fuerunt testamentum: tunc satis est, quòd concordent in eo, super quo oritur controuersia, licet de omnibus nō recordentur, modò memoria teneant, quòd testator nihil in eo testamento disposuerit in contrarium. Ita Baldum declarat Alex. in d.l.cum antiquitas.nu.10.C.de testam. Et ita in proposito respondet Ruin. cons.j. sub nu.20.vers. Nec obstat. & cons.14.nu.5.lib.2. & latè Soc.Iun.cons.189.nu.44.45.46.47.48.49.lib.2.& cons.17.per totum.lib.3.de quo cons.189.intelligit Socinus cùm se ipsum citat in d.cons.17.& cons.62.nu.16.17.18.19.20.lib.4.Sed in casu nostro vnus ex testibus non dicit plus fuisse dispositum, & alter minus: sed omnes conueniunt in dispositione, licet in ipsa explicanda vnus vtatur pluribus verbis, & alter paucioribus. Rursus
955 † clarissimè constat ex depositionibus testium eos omnes fuisse praesentes ad totum testamentum: quod & in dubio praesumitur
956 † ex quo omnes concordant in dicto, super quo deponunt: vt post Bal. tradit not. Ias. in l.2.nu.14.15.C.de bono. poss. secund. tabul. Grammat. cons.79.nu.10.11.in Ciuilib. Et ipsi testes con-
957 cordant in eo ipso, † super quo oritur controuersia: hoc est, D. Celsum voluisse, ac disposuisse, quòd schedula sui testamenti manu sua scripta, & ad Generum missa, sit, & esse, debeat suum testamentum, suaq; vltima voluntas: Atq; in hac sola dispositione totum consistit testamentum: Et optimè tenent memoria testatorem ipsum nihil in ea testamenti factione in contrarium disposuisse: vt latè supra deduximus, cùm dicta testium perstrinximus nu. 101.vsq; ad nu.147. Ergo non officit, quòd ipsi testes non conueniant in pondere, numero, & mensura verborum.

NON obstat rursus, quòd Decimo octauo loco dicebam testes ipsos super testamento D. Celsi postremo receptos non probare, quia appareat ipsos non concordare in forma, & cortice verborum testatoris. quia Respondeo, quòd immò testes ipsi plus
958 probant, † & maior fides est illis adhibenda, cùm in aliquibus minimis discordent, quàm si eadem verborum structura, & formalitate deponerent. Sic etenim non praesumuntur in vnum, praemeditatumq;

meditatumq; sermonem deponere, quod aliás præsumeretur: vt signanter inquit Bar.in.l.3.§.ideoq; Diuus.nu.3.ff.de testib.Ioan. de Anani.cons.76.sub nu.j. Soc.Sen.cons.244.sub nu.2.lib.2.Ias. in.l.2. sub nu. 16. vers.confirmo. C. de bono. poss. secund. tabul. Neuiza cons. 26. nu.28. 29. Iacob. Leonis. cons. 49. nu. 11.12. 13. inter cons.Matrimo.diuer. Doct.vol.I. Grat.Resp. 75.nu.12. lib.j. Lancil. Conrad.De offic.Præt. Rub. Dicta testium assumendo. nu. 43. vbi plerosq; deducit. Aegid. Bossi. in Tit. de Oppo. contra testes. nu. 24. Curt. in Tract. de testib. concl. 6. sub. nu. 19.Hip.de Mar.in Rub.de Probat. nu. 358. cum plurimis ibi re-
959 latis. Non enim exigitur † à testibus, vt formaliter exprimant verba, dummodo exprimant sensum: vt tradit Ioan. Campeg. in Tract. de testib. Reg. 119 vers. Octauo. Hip. de Mar. in d. Rub. de Probat. nu.356. cum plurimis ibi congestis. Et sufficit testes
960 ipsos concordare † in facto principali, licet non concordent quo ad corticem verborum: vt dicit Soc.Sen. cons. 26. nu. 6. lib. j. & cons. 244. nu.2.lib.2. Curt.in d. Tract. de testib. concl. 11. sub
961 nu.24. Eliduntur nanq; ipsi testes per contrarietatem † si vacillant verbis,& mente: secus si verbis tantùm, & non effectu verbo-
962 rum: Concordandiq; † sunt quo ad sensum, si non possunt quo ad literam concordari, etiam ad effectum vt probent: vt late tradit Feli. in .c. cum ru.de testib.& ipse Curt. in d. Tract. de testib. concl.56. sub nu. 108. Quinimò non officit quòd testes discor-
963 dent † in cæteris, si super facto principali concordent,in quo substantia negotij principalis consistit: vt latè probat Soc. Iun.d.cõs. 189.nu.44.45.46.47.48.49. lib.2. vbi loquitur in terminis testamenti. & d. cons. 62. nu.16.17.18.19.20. lib.4. Vbi dicit hanc
* esse * communem Doctorum opinionem. & alij tradunt, quos nunc nunc nu. prox. citabimus. In quo etiam facto principali si in
964 aliquo modico † discordent, non censentur varij, sed probant: vt inquit Ioan.de Anani.d.cons.76.in prin. vbi & Bologni. in Addi. Ias. in.d.l.2. nu.16. & 17. C.de bono.poss.secund.tabul.Soc.Iun. cons.17. lib.3. Grott. cons.122.nu.38. Grammat.cons.36.nu.2. & seq. & cons. 50. nu. 28.29.30.in ciuilib. & Decis.43.Tiraquel. plerosq; congerés in Tract.de Iudic.in rebus exig. feren.vers.vigesimo octauo tex. est, &c. Quare cùm testes recepti super ipso D.
965 Celsi testamento concordent † in facto principali, & in eundem rei gestæ finem, & effectum conueniant.: iux. tex. in l. qui sententiam .C. de pœnis. & in .c.nihil obstat. de verb. sign. Nempè, Te-

ſtatorem ipſum dixiſſe, & voluiſſe, ac diſpoſuiſſe ſchedulam ſui teſtamenti manu ſua ſcriptam, & ad Generum miſſam fore, & eſſe ſuum teſtamentum, & ſuam vltimam voluntatem: vt iam ſupra demonſtrauimus nu. 101. vſq; ad nu. 147. ſatis ſuperq; dicuntur
966 conteſtes, & abſq; aliquo dubio probant: Non refragãte † Ant. de But. in d.c. nihil obſtat. de verb. ſign. quem in aduerſum allegauimus. Quia dictum eius procedit, quando agitur de probandis verbis formalibus teſtatoris vt ab eo prolatis. Secus autem quando probatio non reſtringitur ad verba formalia vt ab ipſo teſtatore prolata: ſed agitur de probandis verbis eius in ſubſtantia, & effectu ſimilibus: vt propriè euenit in caſu noſtro: tunc enim licet teſtibus immutare verba, eodem tenore ſententiæ re-
967 tento: Quod & ſacratiſſimi Euangeliſtæ fecerunt † qui verba CHRISTI Seruatoris noſtri diuerſa, eadem tamen intentione, & ſubſtantia ſeruata, retulerunt. tex. eſt in d. c. nihil obſtat. vbi ipſe
968 † Ant. de But. & Abb. ſic declarant. de verb. ſigni. & idem Ant. ita, & latius declarat in .c. cùm eccleſia Sutrina. col. 10. verſ. venio ad Gloſ. in ver. vacilaſſe. de cauſa poſſeſſ. & propriet. Atq; ita Antonium ipſum declarat Corn. conſ. 63. nu. 4. 5. vbi pulchrè lib. j. & conſ. 172. nu. 14. 15. 16. 17. lib. 2. Curt. in d. Tract. de teſtib.
969 Cond. 11. ſub nu. 25. Quod verum eſt etiam † ſi teſtis aliquis à ſeipſo deponat ſuper formalitate verborum, & alij deponãt per diuerſa verba: nam talis probatio ſatis erit legitima, & perfecta,
970 cùm tunc demum variatio † teſtium in verbis prolatis officiat, quando formalitas ipſa verborum fuit articulata, & ad eam probandam quis ſe aſtrinxit: vt declarat Rip. in d.c. cùm eccleſia Sutrina nu. 69. de cauſa poſſeſſ. & propriet. Alex. de Neuo conſ. 71. nu. 13. Iacob. Leonis. d. conſ. 49. nu. 14. inter cõſ. Matrimo. diuer. Doct. vol. I. & latè probat pleroſq; referens Neuiza. conſ. 26. nu.
971 26. 27. 28. 29. Remanet ergo † quòd teſtamentum D. Celſi per teſtes optimè probatum fuerit, cùm minimè articulata ſint verba formalia teſtatoris vt ab eo prolata, ſed in ſubſtantia, & effectu ſimi
972 lia: & quidem cum Clauſ. † *Non ſe aſtringens, &c.* Quæ quantæ ſit virtutis, & efficatiæ ſatis patet ex Bar. in .l. diuus. nu. 6. ff. de re iud. Alex. conſ. 61. nu. 2. lib. 2. & conſ. 6. nu. 3. & nu. 7. lib. 3. Pract. Papien. in forma Libel. in actione reali. in ver. Non aſtringens ſe ad probandum. Celſ. Hugo. in Tract. de Clauſulis. nu. 190. vſq; ad nu. 196. Barba. conſ. 41. nu. 33. 34. lib. 3. Qui loquitur in terminis, vt aiunt, terminantibus. Quo fit & iure optimo concludamus

973 cludamus † perfectissimè probatum fuisse D. Celsi testamentum per testes in substantia, & effectu rei gestæ concordantes: si reie-
974 ctis interpretationibus sophisticis † veritas amplectatur, & illorũ dicta nõ cauillentur, & calumnientur: sed benignè, ac sincerè inter pretentur atq; iuuentur, prout iudicem facere opportere, etiam cum aliquali impropriatione, admonet Bal. in .l. de quibus. sub nu. 40. ff. de legib. & in .l. 2. sub nu. 2. C. de tem. appel. Alex. cõs. 43. nu. 35. lib. 4. & cons. 149. nu. 10. lib. 5. & cons. 184. nu. 10. lib. 7. Cor. cons. 63. sub. nu. 6. lib. j. & cons. 160. nu. 6. & cõs. 172. nu. 17. lib. 2. Dec. cons. 100. nu. 2. & cons. 342. nu. 5. Soc. Sen. cons. 56. nu. 15. lib. 4. Soc. Iun. cons. 31. nu. 29. lib. 2. Neuiza. cons. 26. nu. 33. Grammat. cons. 36. nu. 5. & cons. 50. nu. 35. vsq; ad nu. 42. in ciuilib. Sylua. cons. 94. nu. 13. Cassiod. Decis. 4. nu. 5. sub Rub. de probat. Grat. Resp. 41. nu. 8. lib. 2. vbi
* scriptum reliquit hanc esse * communem Doctorum opinionem.

Neque huic certissimæ obstat conclusioni, quòd testes fuerint interrogati ab examinatore de formalitate verborum, quæ D. Celsus protulit, & ipsi testes in responsionibus datis ad hoc interroga
975 torium non concordent in cortice verborum. Quo casu † censuit Roland. à Val. cons. 33. lib. 2. testes non probare, tanquàm singulares, & contrarios: quamuis aliàs nõ fuerit articulatum de formalitate verborum: nec inter partes esset differentia de verbis formalibus.
976 Respondeo enim † diligenter esse aduertendum ad allegatos per Rolandum Doctores, nè fortè quis ipsius consultatione decipiatur, dum illam summis, quod aiunt, labijs tantùm attingit.
977 Maior nanq; difficultas † quæ sit in iure nostro, est benè intelligere in quibus terminis loquantur leges, Glossæ, & Doctores: vt rectè inquit Curt. Iun. cons. 96. nu. 4. Doctores igitur omnes à Ro
978 lando citati † loquuntur quando testes interrogati fuerunt de formalitate verborum: & ipsi in responsione sua se restrinxerunt ad ipsam verborum formalitatem: sed in ipsis formalibus verbis re
979 ferendis contraria, & discrepãtia dixerunt. Ita loquitur † Bal. in. c. bonæ. j. sub nu. 9. vers. si autem fuissent interrogati. de elect. Alex. cons. 47. nu. 6. lib. 2. & cons. 150. nu. 2. lib. 5. & cons. 176. nu. 1. lib. 7. & in. l. quæ extrinsecus. quam expedit cum. l. huiusmodi. nu. 5. & Ias. in. d. l. quæ extrinsecus. nu. 5. ff. de verb. obli. & ipse Alex. in. l. j. §. fin. nu. 13. eod. tit. & in Addi. ad Bar. in. l. 3. §. ideoq; dimus sub nu. 5. ff. de testib. Feli. in. c. licet ex quadam. sub nu. 12. eod. tit. Soc. cons. 229. sub nu. 6. vers. Quarto confirmatur. in fin. lib. 2.

Barba.

Barba. conſ. 25. nu. 4. 5. 6. & conſ. 47. nu. 3. lib. 2. Dec. conſ. 163. ſub nu. 10. ad fin. verſ. decimo quinto obijcitur. Crot. in .l. j. §. eadem autem. nu. 29. ff. de verb. oblig. Ruin. conſ. 150. nu. 11. lib. 5. Cacialup. in .l. admonendi. nu. 116. ff. de iureiur. Iſti ſunt
980 Doctores omnes, quos Rolandus allegat. Qui quidem† omnes ſæpè, ac ſæpius à nobis diligenter inſpecti, & conſiderati loquuntur in prædicto caſu, nempè, cùm teſtes interrogantur de formalitate verborum, & ipſi reſponſionem ſuam reſtringunt ad ipſam verborum formalitatem, ſed in ipſis formalibus verbis referẽdis diſcordant, & contrariantur. Nituntur enim Doctores ipſi duobus illis
981 exemplis, † Quorum vnum eſt Baldi in d. c. bonæ. j. de elect. Alterum verò Antonij de Butr. in d. c. nihil obſtat. de verb. ſign. Hoc eſt, ſi teſtes interrogentur de formalitate verborum
982 contractus, † & vnus reſpondeat Titium dixiſſe, *Promitto. 24. denarios*. Alter verò reſpondeat Titium dixiſſe, *Promitto duos ſolidos*. iuxt. Baldi exemplum. Vel ſi teſtes interrogentur de for-
983 malitate verborum teſtamenti, † & vnus reſpondeat Teſtatorẽ dixiſſe, *Titius hæres eſto*. Alter verò reſpondeat teſtatorem dixiſſe *Titium hæredem inſtituo*. iux. Antonij exemplum. Quòd enim in
984 relatis exemplis † Baldi, & Antonij teſtes reſtringant reſponſionẽ ſuam ad verborum formalitatem, ſatis ex eo perſpicitur, quod ipſi teſtes loquuntur per verba præſentis temporis primæ perſonę cõtrahentis: vt in primo Baldi exemplo: & per verba præſentis temporis primæ perſonæ teſtantis: vt in ſecundo Antonij exemplo. prout in terminis proprijs, & ſpecificis expendit Corn. conſ. 172
985 ſub nu. 17. verſ. Quinimmò potius lib. 2. Vbi notab. dicit † ex eo deprehendi teſtes voluiſſe reſtringere reſponſionem ſuam ad verba formalia, vel eadem in effectu, quòd loquantur per verba præſentis temporis primæ perſonæ: vel per verba præteriti imperfecti tertiæ perſonæ: vt, ſcilicet, primo caſu teſtes cenſeantur ſe reſtrinxiſſe ad formalitatem verborum: Altero verò caſu, non verba formalia, ſed mentem teſtatoris per verba eadem in effectu, & ſubſtantia declaratam, retuliſſe credantur. Et quòd in caſibus Docto
986 rum: † qui à Rolando recenſentur, teſtes reſtringerent reſponſionem ſuam ad verborum formalitatem, ſatis, ſuperq; patet ex inſpectione ipſorum Doctorum: & præſertim ex Alex. d. conſ. 150. nu. 2. lib. 5. & d. conſ. 176. nu. 1. lib. 7. Et, vt aliquos nos citemus
987 Doctores, † de quibus Rolandus non meminit, clariſſimè iſtud ipſum liquet ex ipſo Alex. conſ. 111. nu. 8. lib. 3. & conſ. 153. nu. 4.

lib. 5.

lib.5. Ruin.conſ.149.ſub nu.30.verſ.non probant etiam teſtes.& nu.ſeq. lib.5. Angel. de Caſ. conſ.10. inter conſ. Alex. de Neuo. quod conſ. mutatis tantùm nominibus, redactum fuit inter Conſ. Matrimonialia diuerſ.Doct.conſ.34.vol.j. Et deniq; hoc clariſſi-
988 mè deprehenditur ex omnibus † recitatis Doctoribus ab ipſo Rolando, quatenus nituntur omnes duobus illis exemplis Baldi, & Antonij, in quibus manifeſtè teſtes reſtrinxerunt reſponſionem ſuam ad verba formalia, vt à contrahente, vel teſtante prolata per verba præſentis temporis primæ perſonæ: iux.ſing. illam doctrinam Cornei d.conſ.172. ſub nu.17.verſ.Quinimmò:lib.2. vt ex inſpectione omnium Doctorum, de quibus ſupra nu. 979. clariſ-
989 ſimè dignoſcitur: cùm magis † veritas oculata fide, quàm per aures animis hominum inſigatur: vt inquit Imp. in. §. fin. Inſti. de grad.cogn.Iuxta illud Orat.in lib.de Arte Poëtica,

Segnius irritant animos demiſſa per aurem,
Quàm quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus: & quæ
Ipſe ſibi tradit ſpectator. -------------

990 Rolandus ergo † & ipſe intelligendus eſt ſecundum Doctores, quos allegat. iux.tradita per Bar.in.l.non ſolùm.§.ſi liberationis. ſub nu.7.ff.de lib.leg.cum alijs in ſimili propoſito ſupra ſemel citatis nu.200. vt, ſcilicet, loquatur, quando teſtes interrogati de formalitate verborum, reſponſionem ſuam reſtrinxerũt ad verba formalia vt à teſtatore prolata per verba pręſentis temporis primę perſonæ: ſicuti etiam intelligendus eſt Catel. Cott. in Memoral. in ver. Teſtes concordantes. cùm nitatur eodem Baldi exemplo
991 in d.c.bonæ.j.de elect. Quod ſi Rolandus ſentiret † teſtes interrogatos de formalitate verborum, nec ad ipſam formalitatem ſe reſtringentes in reſponſione, ſed mentem teſtatoris per eadem verba in effectu, & ſubſtantia exprimentes per verba præteriti imperfecti tertiæ perſonæ, non probare, ſi non concordent in ipſo cor-
992 tice verborum, Vtiq; peſſimè ſentiret:tum quia Doctores † ab eo citati, & quibus ipſe nititur, hoc non dicunt, ſed in caſu contrario
993 loquuntur: vt iam diximus nu.980.cum ſeq. tum quia * vera, † &
* communis eſt Doctorum concluſio, Quòd teſtes in eundem rei geſtæ finem,licet per diuerſa verba concordantes,non ſolùm probant, ſed melius etiam probant, quàm ſi eodem verborum cortice deponerent:vt latè ſupra probauimus nu.958.vſq; ad nu.966.
994 Maximè † quando pars non ſe reſtrinxit ad probanda verba formalia, vt à teſtatore prolata: ſed articulauit teſtatorem diſpoſuiſſe tale

tale quid, non se astringens ad aliquam verborum formulam: vt præter supradictos Doctores, quos iam citauimus nu. 966. vsq; ad
995 nu. 973. apud Aquilam consuluit † Cacialupus vnà cum Mariano Socino, Antonio de Prato veteri, Andrea Barbatia, & Alexandro Imolensi in ardua causa cuiusdam substitutionis, in qua testes in effectu concordabant, sed non in verbis: vt refert ipse Cacialupus in d.l. admonendi. sub nu. 116. ff. de iureiur. & Neuiza. ipsum se-
996 quutus d.cons. 26. sub nu. 27. Qui Cacialup. † tametsi limitet hoc non habere locum, quando testes fuissent interrogati à Iudice de formalitate verborum, & ipsi in cortice verborum essent discordes: iux. prædictam Rolandi consultationem: Tamen ipse Cacia-
997 lup. ibi expressè sentit † hoc esse verum, quando testes ipsi de formalitate verborum interrogati, ad ipsam verborum formalitatem in responsione sua se restringerent. Hoc apertè colligitur ex verbis ipsius Cacialupi eodem loco sub nu. 116. ibi. *Quia tunc non concordant in formalitate verborum, de qua deponere volunt, de illa interrogati.* Quod rursus apertissimè colligitur ex ipsius Cacialupi verbis inferius prolatis sub nu. 120. ibi. *Nisi testes deposuerunt interrogati de formalitate verborum.* Et ibi. *Et tunc dicti testes de formalitate verborum deponentes, & discordantes in ea non probarent,* &c. iux. prædictam declarationem nostram. Quæ licet per supradicta satis, superq; iustificata esset: ex hac tamen Cacialupi auctoritate ita roboratur, vt nullus amplius supersit locus ad dubitandum.

998 Concludamus ergo, quòd testes † in eundem rei finem, & effectum, licet per diuersa verba, concordantes, nō solùm probant, sed maiorem fidem obtinent, d.c. nihil obstat. de verb. sign. cum Doctoribus supra citatis nu. 958. vsq; ad nu. 966.

999 Hoc tamen declarari † vt non procedat, quando pars se restrinxit ad probanda verba formalia, vt a testatore prolata: vt declarat Ant. de Butr. in d.c. nihil obstat. cum ceteris supra deductis nu. 966. vsq; ad nu. 973.

1000 Et rursus vt non habeat locum, † quando testes interrogati de ipsa verborum formalitate, restringerent suã responsionem ad ipsa verba formalia, & in eis discordarent: vt tradit Roland. à Val. d.cons. 33. lib. 2. quo casu duntaxat sua procedat consultatio: vt probauimus à nu. 975. vsq; ad nu. 998.

1001 Secus autem esse † quando testes interrogati de formalitate verborum, responsionem suam non restringunt ad verba formalia, sed per similia verba in effectu, & substantia rem, de qua agitur,

tur, puta testatoris dispositionem, attestantur: secundum nostrã ex mente omnium Doctorum depromptam declarationem, quã simul deduximus à d.nu.975.vsq; ad d.nu.998.

1002 Prudens enim, † pium, & iustum tunc animaduertitur testis consilium, qui ne testatoris dispositionem in maximum deducat periculum, formalitatem verborum euitandam esse duxit, & dispositioné ipsam testatoris per similia verba in effectu, & substan

1003 tia expressit. Non enim (vt supra dixi nu.959.) exigitur † à testibus, quòd formaliter exprimant verba, dummodo exprimant

1004 sensum. Quod si secus esse diceremus, perrarò eueniret, † quòd per solos testes probari posset testamentum: cùm ferè sit impossibile, quòd lapsu temporis omnes testes recordentur de singulis verbis formalibus testatoris. Absurdum ergo foret, quòd vbi soli testes interfuerint, similia testamenta redderentur quodammodo improbabilia. Hæc sunt verba præcisa Cornei d.conf.172.sub nu. 15.vers. Et si secus diceremus. lib.2. Qui in terminis nostris ter-

1005 minantibus † ex facto consultus respondit, Testes deponentes de voluntate, ac dispositione testatoris, quòd, scilicet, nolebat testamentum primum ab eo conditum valere, licet per diuersa verba, in eundem tamen finem tendentia, optimè probare, non refragante Ant. de Butr. in d.c. nihil obstat. rationibus iam dictis per nos, & per ipsum Corneum ibi sub nu.15.expressis.

Hoc autem loco prætereundum non esse duxi vnum, ad quod

1006 ipse Corneus eodem loco respexit. Hoc est, Antonium † recedere ab illa sententia, quam protulerat in d.c.nihil obstat. Quatenus scilicet, ibi tenuit, quòd testes variantes in verbis vt ab altero prolatis non probent: vt in exemplo per ipsum Antonium in mediũ deducto, videlicet, si vnus dicat Testatorem dixisse, *Titius hæres esto.* Et alter dicat testatorem dixisse, *Titium hæredem instituo.* Nã

1007 (vt ipse dicit † Ant. in d.c. cùm Ecclesia Sutrina. col.10. vers. venio ad Glos. in ver. vacillasse. de causa poss. & prop.) Tex. in d.c. nihil

1008 obstat. facit in contrarium. Ibi enim † veridici Apostoli referebant sanctissima verba CHRISTI Redemptoris nostri, vt à diuino ore eius emanata, sed diuersa, eadem tamen mente seruata, & tamen procul omni dubio probant: Et aliter dicere maxima, nefandissimaq; esset hæresis. Vndè, inquit ipse Antonius, Hoc fortè

1009 verius est, † scilicet, Testes etiam in cortice verborum, sed non in sensu variantes probare, licet referant verba vt ab alio prolata: quia testis attestatur mentem, & verba refert vt propria de mente.

1010 Nisi (subiungit ipse Antonius) controuersia † foret inter partes de verborum forma, quia uis esset in verbis, seu forma verborum. Ita dixit Ant. de Butr. in d.c. cùm ecclesia sutrina. quem sic constat
1011 se ipsum retractare † ab illa sua sententia, quam protulerat in d. c. nihil obstat. & quem sic se retractantem refert, ac sequitur Corn. d. cons. 172. sub nu. 15. 16. 17. lib. 2. Ex quibus patet doctrinam
1012 ipsam Antonij in d.c. nihil obstat. non esse veram, † quando ipse Antonius ab ea discedat, & eum sequatur Corneus. Prout & il-
1013 lam ipsam Antonij doctrinam damnat † Apostil. ad Alex. cons. 176. sub nu. 1. lib. 7. Quia, scilicet, non est vis in formalitate, sed in substantia, de qua tantùm agitur, & in qua testes conueniunt. Et quia testes ipsi de facili poterũt obliuisci formulam locutionis, ad quam verisimiliter non attendunt, sed rem. Tum quia potuit testator bis idem vario sermone efferre. Hactenus ibi Apostil. Illam rursus Antonij decisionem ita indistinctè non esse omnino ve-
6014 ram † dixit Grammat. cons. 50. nu. 42. in ciuil. vbi dicit eam esse
* nimis duram, & tanquàm nimis duram * in practica Bononiæ nõ seruari: teste insigni Doct. Matthes. in c. cùm tu. de testib. Et ibi
1015 attestatur Grammaticus contra ipsam se obtinuisse † in magna Curia Vicariæ in causa testamentaria, in qua testes omnes de verbis testatoris formaliter non deponebant, sed diuersimodè, cùm tamen in substantia ad eundem rei finem concurrerent. Quòd si
1016 decisio prædicta Antonij possit retineri pro vera † subiungit Grammat. nu. 43. illa sanè intelligi debet, vbi producens testes videretur omnino se restrinxisse ad probandum verba formalia testatoris. Allegat autem ipsum Ant. de Butr. in d.c. cùm Ecclesia sutrina. col. 10. de causa poss. & prop. & Alex. in Add. ad Bar. in d.l. 3. §. ideoq; Diuus. ff. de testib. quorum primum ad hoc supra nos rectè pro nostra citauimus sententia sub nu. 968. & alterum pro sua perperam deduxit opinione Rolandus, vt supra retuli sub nu. 979. Nec re-
1017 fert, † quòd ipse Grammat. inferius in vers. secundo respondetur, dicat textũ in d.c. nihil obstat. & memoratam Antonij decisionẽ, procedere in verbis testatoris, Maximè circa institutionem hæredis, prout exemplificant omnes Doct. post ipsum Ant. Secus in ceteris, puta, in actu matrimoniali, vt ipse Grammat. ibi dicit.
1018 Quia certè Grammat. in hoc malè loquitur, † cùm satis pateat textum in d. c. nihil obstat. loqui generaliter: & consequenter esse generaliter intelligendum. l. j. §. generaliter. ff. de leg. præst. l. de pretio. ff. de public. in rem actio. Et quod dicitur † ab Antonio, &

ceteris

ceteris Doctorib. exempli gratia dicatur: & exempla non restringant, sed declarent regulam. l. damni infecti. 2. ff. de dam. infec. c. j. ne cleri. vel mona. secu. nego. se immi. pulchrè tradit Aymon Cravet. Resp. 2. pro Genero. nu. 22. Ipsiq; Doctores non solùm exemplificent in verbis testatoris,
1020 † sed etiam in verbis contrahentium: vt patet ex Bal. in d. c. bonæ. j. sub nu. 9. de elect. ex Alex. d. cons. 150. nu. 2. lib. 5. vbi propriè loquitur in contractu matrimoniali. ex Barbat. d. cons. 25. nu. 4. 5. lib. 2. & ex alijs Doctorib. supra relatis nu. 979. cum seq. & nu. 987. cum seq. Et ne longè petamus
1021 exempla, ipse Grammat. parum sui memor † attestatur eodem loco sub nu. 42. se contra dictam Antonij decisionem obtinuisse in magna Curia Vicariæ authenticari testamentum, de quodam legato, super quo testes omnes formaliter non deponebant; sed diuersimodè, eadem tamen verborum substantia. Et quamuis lo-
1022 quatur in legato, nihil est tamen cur non idem dicamus † in institutione hæredis: iux. tex. in. § disponat. Auth. de nupt. & in. l. j. C. de sacros. eccles. Quod & ipse Grammat. præsupponit, quatenus dicit se obtinuisse authenticari testamentum, &c. Quod sine hæ-
1023 redis institutione † stare non potuisset. l. proximè. ff. de his, quæ in test. del. l. j. ff. de vulg. & pup. subst. l. eam quam. C. de fideicom. Et quicquid dicat Grammat. nobis sufficit, quòd & ipse, quatenus etiam dicit decisionem Antonij procedere in verbis testatoris, il-
1024 lam intelligat † tunc demum militare, quando quis articulauit verba formalia testatoris, & ad illa formaliter probanda se astrinxit: prout supra retuli nu. 1016. secundum communem Doctorum opinionem declaratam vt supra nu. 998. 999. 1000. 1001.

Quare vt ipsam Communem Doctorum sententiam ad ca-
1025 sum nostrum tandem applicemus † Respondeo non obesse quòd tests fuerint interrogati ab examinatore de verbis formalibus à D. Celso habitis in confectione testamenti, & ipsi testes in responsionibus datis ad hāc interrogationem nō concordet in cortice verborum. Quia satis esse supra probauimus nu. 975. ad hunc vsq; nu. quòd concordent in substantia, & effectu verborum, postquàm nullus ex ipsis testibus se restringit in responsione sua ad verba formalia testatoris: sed omnes similia in effectu, & substantia ipsius
1026 testatoris verba commemorent: Prout certè † non cauillando, sed rectè intelligendo concordant omnes testes D. Celsum deliberata voluntate testandi dixisse, voluisse, ac disposuisse, quòd schedula sui testamenti manu sua scripta, & ad Generum missa suum sit, &

esse debeat testamētum, suaq; vltima voluntas. Omnia enim testiū verba, licet aliqualiter in cortice diuersa, tendunt adhunc ipsum rei gestæ finem, & in substantia, & effectu istud ipsum clarissimè personant: vt supra probaui nu. 101. vsq; ad nu. 147. Quòd autem
1027 nullus ex ipsis testibus se restringat † ad verba formalia testatoris: Sed vnusquisq; similia in effectu, & substantia recitet, Paucis demonstramus: Nam D. Daria de verbis formalibus interrogata
1028 † non respondet per verba præsentis temporis primæ personæ: sed per verba prȩteriti imperfecti tertiæ personȩ D. Celsi. Inquit enim. *Doppo l'essersi salutati M. Gio. Battista, & M. Celso, M. Celso disse à M. Gio. Battista, che volea, che si rogasse di quel testamento, che haueua fatto detto M. Celso qual'era nelle mani di detto suo Genero.* & quæ sequũtur ab ipsa D. Daria semper prolata per verba præteriti imperfecti tertiæ personæ D. Celsi. Ex quibus manifestè de-
1029 prehenditur † ipsam testem non voluisse restringere se ad verba formalia testatoris: Sed eadem in substātia, & effectu commemorare voluisse: vt in terminis similibus perpendit Corn. d. cons. 172. sub nu. 17. vers. quinimò potius ex serie depositionum. lib. 2. de quo supra. nu. 984. & nu. 985. loquuti sumus. At D. Paulus
1030 & ipse interrogatus † de verbis formalibus testatoris, non solùm taci(?) esse non restringit ad ipsam verborum formalitatem, sed expressè dicit. *Io non ho in mēte, che fossero dette tra loro altre parole, se non quelle, che vi ho detto, quale precedettero formalmente, ò similmēte così, come ho detto.* Ex quibus verbis manifestè patet ipsum testem minimè voluisse restringere se ad verba formalia testatoris: Sed similia in effectu, & substantia retulisse. Hoc enim, præ se fert
1031 † verb. illud, *O similmente.* vt in specie dixit Iacob. Leonis. d. cons. 49. sub nu. 14. inter cons. Matrimo. diuer. Doct. vol. j. Similiter
1032 D. Ioan. Baptista super hoc ipso interrogatorio † respondit *Colloquium habitum inter D. Celsum, & ipsum testem fuisse, prout supra recitauit, & per illamet verba formalia, vel similia in effectu.* Ecce
1033 quòd per ista verba, *Vel similia in effectu,* † patet ipsum testem noluisse restringere se ad verba formalia testatoris: Sed similia in effectu, & substantia deponere voluisse. iux. tradita per Iacob. Leonis. d. cons. 49. sub nu. 14. Quo fit vt iam sit exploratissimum nō
1034 obesse consultationem † Rolandi à Valle d. cons. 33. lib. 2. cùm, vt supra satis, superq; demonstrauimus nu. 975. vsq; ad nu. 1006. Doctores omnes ab eo allegati loquantur quando testes interrogati de formalitate verborum, restringunt suam responsionem ad

ipsam

1035 ipsam verborum formalitatem. In quibus terminis † necesse est vt
& ipse Rolandus loquatur: tum quia Doctor est intelligendus se-
cundum Doctores, quos allegat: vt supra dixi nu. 200. tum quia
aliter intelligendo, Rolandus ipse pessimè loqueretur: vt supra di
1036 cebam nu. 991. cum seq. Cùm ergo in casu nostro testes † non se
restringant ad verborum formalitatem: sed de eisdem, vel in effe-
ctu similibus deponant: & in effectu ipso verborum concordent.
iux. tex. in d.c. nihil obstat. de verb. sign. & in d.l. qui sententiam.
1037 C. de pœnis. Nec pars ipsa † articulauerit verborum formalitatē:
sed factum simpliciter proposuerit, cū claus. *Non se astringens, &c.*
iux. tradita per Alex. d. cons. 6. nu. 3. & nu. 7. lib. 3. Barbat. in ter-
minis d. cons. 41. nu. 33. 34. lib. 3. & alios, de quibus supra nu.
972. Concludimus testes omnes plenè, ac perfectè probare D.
Celsi testamentum, prout ex supra traditis luce clarius appare-
re censemus.

Quibus addimus pulcherrimam, atq; ad causam plurimum fa-
1038 cientem † Alexandri de Neuo distinctionem, qua decisio memo-
rata Antonij de But. declaratur, & causa nostra magis, magisq; ab
omnibus impugnatiōibus defenditur. Hac igitur in re Alex. de Ne
1039 uo cons. 11. † quod cons. mutatis tantum nominibus, redactum
fuit inter cons. Matrimo. diuers. Doct. cons. 35. vol. j. postquàm
retulit intellectum Antonij, & Abbatis ad tex. in d.c. nihil obstat.
de verb. sign. subiūgit in hæc verba, videlicet. *Ego sic distinguerem.*
1040 *Quòd aut † est probanda formalitas verborum: & tunc requiritur*
quòd testes cōcordent in cortice verborum, aliàs non valeret eorum te
1041 *stimonium. Aliquando † non est necessarium quòd probetur formali-*
tas verborum, & testes discrepant in verbis formalibus, seu in cortice
verborum, nō tamen dicunt illa esse verba formalia: & hoc casu va-
let testimonium: & hoc modo loquitur d.c. nihil. & ita etiam loqui-
1042 *tur D. Abb. Aliquando † testes dicunt verba, de quibus testificantur,*
esse verba formalia, quæ fuerunt prolata à partibus: & hoc casu si
diuersificant, vitiatur eorum testimonium, & hoc casu loquitur But.
qui hoc expressè firmat in d.c. nihil. Et patet ratio, quia ex quo asse-
runt illum esse corticem verborum, non potest negari, quin inter ipsos
sit contrarietas, & per consequens vitietur testimonium. iux. l. qui fal
so. ff. de testib. vnde præfatus D. consulens rectè allegauit But. qui
etiam ita loquitur. Hactenus Alex. de Neuo. Cuius cons. emanauit
ad subscriptionem cons. præcedentis, quod est Ang. de Cas. Ap-
1043 plicantes † igitur hanc distinctionem Neuij ad casum nostrum,

Dicimus Primum caput distinctionis eius ad causam nostram minimè pertinere: in qua non est probanda verborum testatoris formalitas: Sed simplex dispositionis ipsius testatoris substantia.
1044 Tum quia testamentum patris † inter liberos nullam exquirit verborum formalitatem: sed quibuscunq; verbis, vel indicijs sustinetur: vt dicit tex. ad literam in .l. filij. ibi. *Verùm quibuscunq; verbis voluntas eius declarata sit, &c.* & in .l. fin. Ibi, *Quibuscunq; verbis, vel indicijs, &c.* C. famil. hercisc. cuius testamenti patris inter liberos priuilegia, fauores, & prærogatiuas supra latè explicauimus nu. 45. vsq; ad nu. 80. Tum quia inter partes † nulla oritur
1045 controuersia de forma, & cortice verborum: sed de dispositione tantùm testatoris: quo fit vt nihil officiat, quòd testes in ipsa verborum formalitate, & cortice non concordent, postquàm in ipsa testatoris dispositione, & dispositionis substantia omnes conueniunt. vt pulcherrimè tradit Corn. cons. 63. nu. 4. 5. 6. lib. j. & cons. 172. ante nu. 16. lib. 2. & cons. 148. sub nu. 7. lib. 3. & cons. 77. nu. 6. lib. 4. Cacialup. in .l. admonendi. sub nu. 116. ff. de iure-
1046 iur. Secundum verò caput † distinctionis Neuij ad causam nostrã propriè pertinet, in qua nõ est necessarium (vt iam dixi nu. 1044.) quòd formalitas verborum probetur. Et licet testes quoquomodo discrepent in verbis formalibus, seu in cortice verborum: non tamen dicunt illa esse verba formalia testatoris: sed similia esse illa asserunt in effectu, & substantia: vt iam demõstraui nu. 1027. vsq;
1047 ad nu. 1034. Vndè † eorum valet testimonium d. c. nihil. secundũ Abbatis intellectum, & Neuij sententiam, multorum etiam Doctorũ testimonio supra comprobatam nu. 958. vsq; ad nu. 1038.
1048 Tertium autem Caput † distinctionis Neuij causam nostram non attingit, in qua testes non dicunt quòd verba, de quibus testificantur sint verba formalia, quæ prolata fuerint à testatore, sed in substantia, & effectu similia: vt clarissimè perspicitur ex eorum inspectione, iuncta declaratione nostra, quam supra posuimus nu. 1027. vsq; ad nu. 1034. Quo fit vt procul omni dubio probent, iux. conclusionem, quam supra firmauimus nu. 1001. Nec officiat intelle-
1049 ctus But. in d. c. nihil. qui loquitur † quando testes asserunt verba, de quibus testificantur, esse verba formalia, quæ fuerint ab eo prolata, de cuius agitur dispositione: vt inquit ibi Neuius. Et isto ca-
1050 su procedat etiam responsum † Rolandi. d. cons. 33. lib. 2. & omnium Doctorum decisiones locum sibi vendicet, qui verborũ formalitate nituntur ad impugnandas testium depositiones. iux.

conclu-

conclusionem à nobis supra firmatam nu. 1000. Quare tum ex
1051 omnibus prædictis simul, † tum etiam ex sola Neuij distinctione
concludimus perfectissimè probatum fuisse per testes D. Celsi testamentum: exactissimeq; sublatum, & dissipatum esse decimum octauum contrarium.

NON Obstat deniq; quòd Decimonono, & postremo loco dicebam In dubio tenendam esse illam opinionem, quæ fauet testamento, etiam ad exclusionem filiorum. quia Respondeo istud aptis-
1052 simè retorqueri. † & Grammat. Decis. 103. nu. 145. ac Neuiza. conf. 26. nu. 7. vsq; ad nu. 16. quos in oppositum allegabamus, pro nostra parte viriliter pugnare, & illam optimè defendere. Si-
1053 quidem in dubio tenenda est illa opinio † quæ fauet testamento, etiam ad exclusionem filiorum: vt inquit Grammat. d. decis. 103. nu. 145. & ad hoc plurima cumulat Neuiz. d. cons. 26. nu. 7. vsq; ad nu. 16. atq; etiam Grat. Resp. 30. nu. 1. 2. 3. & nu. 26. ac seq.
1054 lib. 2. Illa inquam, opinio † quæ fauet postremo, & vltimo testamento, quale est illud, in quo D. Martha testatoris filia est hæres instituta: non illa, quæ fauet priori, & antecedenti testamēto, quale est illud, in quo D. Deodata ipsius testatoris neptis est hæres substituta: vt in terminis dixit Roma. d. cons. 179. Amplissimè Doct. col. pen. vers. vltimo non potest negari. & Soc. Iun. d. cons. 144. nu.
1055 23. & 24. lib. 2. Maximè si in vltimo testamento † agatur de institutione ipsius filiæ, quemadmodum in casu nostro agitur, vt inquit Romanus eodem loco, atq; etiam Socinus nu. 66. Qui causam fi-
1056 liorum † adeò iustam, & fauorabilem esse arbitratur: ne scilicet, excludantur ab hæreditate paterna sibi iure quodam naturæ debita, iux. l. cum ratio. ff. de bonis damnat. ex communi, & naturali voto parentum. iux. l. scripto. in fin. ff. vnde liberi. (qua ratione
1057 ipsi filiæ † in dubio voluntatis fauendum esse censuit etiam Dinus
1058 cons. 40. nu. 6.) vt sibi persuadere non possit Iudicem, † tam impium reperiri, qui etiam data aliqua dubitatione, velit aduersus filios iudicare. Præsertim cùm etiam secundum iuris regulas in fauorem eorum clarissima appareat iustitia: vt ipse Socinus ibi consultationem suam claudens concludit. Quod quidem nos quoq;
1059 † eisdem rationibus vna cum Socino in causa huius filiæ, quam defendimus, nobis persuadere non possumus Iudicem aliquem
1060 esse facturum. Cùm præsertim determinatio ad fauorem † ipsius filiæ Domini Celsi (vt verbis vtar Pauli Castr. in cons. mox citando) pia sit, & fauorabilis, per quam veritas sustinetur, & voluntas

luntas D. Celsi testatoris non defraudatur, & eius animæ saluti prouidetur, amputaturq; via malitijs Notarij, qui quantum potuit voluntatem testatoris depressit, nec finitur hæreditas dicti testatoris per nefas, & flagitium ad neptem ipsius testatoris, & fortè ad personas penitus extraneas, prout euenire potest, deuenire: cui omnino est obuiandum, ex quo constat per receptas attestationes, quòd ad ipsam neptem testator noluit hæreditatem suam peruenire, & multòminus ad personas sibi prorsus extraneas, veluti ad Equitem Carolum Zobolum cum filijs, & illum quidem cũ genere suo sibi inuisum ob offensam ab ipso Equite acceptam, vt

1061 supra dixi nu. 865. vsq; ad nu. 888. vt per hæc verba in † casu tam simili, quàm lac lacti: vt dixit Tiraquel. in Tract. de pœnis, &c. causa. 51. nu. 102. mutatis tantùm nominibus, concludit Pau. Cast. cons. 451. visis, & examinatis attestationibus. in fin. lib. j. seu (vt

1062 appellant) in Antiquis. Malè enim, atq; impudenter † facit filia, ac pari ratione neptis, quæ testamentum Patris, vel Aui ob aliquas solennitates omissas impugnat: cùm non fraudata portione sibi debita, nempè legitima, nõ solùm propter debitam reuerentiam, iudicium paternum, vel auitum impugnare non debeat, sed potius approbare teneatur: vt in specie dixit ipse Pau. Cast. cons. 413. viso, & examinato suprascripto puncto. in princ. lib. 2. vel (vt

1063 aiunt) in Nouis. Et in dubio iudicandum esse † contra non habentem testatoris mentem, etiam si Pia sit causa, dixit Alciat. Resp.

1064 570. ante nu. 6. vers. Et ex his concludo. & quomodocunq; † hæres institutus non habeat voluntatem testatoris: quia, scilicet, eã mutauerit, quod ex actu etiam inualido cognoscitur, succedere non potest: vt in terminis (vt aiunt) terminantibus inquit Soc. Iu.

1065 cons. 145. nu. 7. & nu. 12. lib. 2. In dubioq; eligendam † esse illam opinionem, quæ pro testamento sustinendo faciat, tanquàm benigniorem, dicit Matthe. de Matthes. in Tract. de elect. opi. nu. 5. & nu. 7. Fulg. cons. 90. in quæstione Ioannis. col. 2. vers. postremo. Grat. Resp. 6. nu. 26. lib. 2. Barbat. cons. 6. nu. 3. 4. 5. lib. j. vbi asse-

1066 uerat † opinionem vnius Doctoris fauentem testamento præferendam esse cõmuni opinioni: Quod & alij tradiderunt, de qui-

1067 bus supra nu. 583. Quibus accedat glos. † not. & sing. in l. gallus. §. quid si is. in ver. vtilitatem. ff. de liber. & posth. qua probatur Publicè interesse interpretari, ne testamenta reddantur inualida: & ita in dubio interpretandum esse, propter publicam vtilitatem, quæ versatur in eis sustinendis. Quod sequitur ibi Bal. nu. 2. Pau.

Cast.

Cast.nu.3.Alex.nu.6.Iaſ.nu.14.Aemil.Perrot.nu.4.Rui.cõſ.15.
nu.17.lib.2.Pet.Rebuſ.in Rep.l.vnic.C.de ſent.quę pro eo,qu od
1068 intereſt,&c.in præfat. nu.76. Quo fit vt ſemper † hanc vnam lex
habeat intentionem, vt morientiũ vltimę voluntates obſeruentur:
vt inquit Imp.in Auth.de iureiur.à morien.præſt. ab hære. ſeruã.
1069 in princ. Nihil eſt enim, † quod magis hominibus debeatur,
quàm vt ſupremæ voluntatis, poſtquàm iam aliud velle non poſſunt, liber ſit ſtylus, & licitum, quod iterum non redit arbitrium.
1070 l.j.C.de ſacroſan.Eccleſ. Publiceq; expedit † ſuprema hominum
iudicia exitum habere.l.vel negare.ff. quemad.teſtam. aper. Hinc
1071 teſtantis voluntatem † veluti legem ſeruandam eſſe lex ipſa ſtatuit.
1072 .§.diſponat. Auth.de nupt. Propterea pietatis, † & humanitatis
intuitu amplectenda eſt illa ſententia, quæ pro ſuſtinendo facit teſtamento.l.ſi pars iudicantium.ff.de inoffic.teſtamen. Et ideò ve-
1073 niens contra † voluntatem teſtatoris, cenſetur iura pietatis violare, quàmuis ipſa voluntas aduerſetur fauori libertatis.l.contra voluntatem.C.de teſtamen.manu. Ipſaq; cauſa teſtamenti fauorabi-
1074 lis adeò cenſetur † vt duabus ſententijs à duobus iudicibus ordinarijs latis, quæ ſint contrariæ, illa ſit ſequenda, quæ pro actore faciat, ſi agatur de teſtamento ſuſtinendo: quàmuis aliàs illa, quæ
pro reo facit, eſſet amplectenda.c. fin. de re iud. Quibus, & alijs
1075 rationibus, † quas breuitatis gratia reticemus, Et voluntatem teſtatoris enixè ſeruandam, Et cauſam teſtamenti piam, atq; fauorabilem, Et in dubio pro ipſa voluntate, ac teſtamento iudicandũ
eſſe cenſuit (præter citatos Doctores in locis, de quibus ſupra nu.
1052.vſq; ad nu. 1068.) Feder. de Senis conſ.131. caſus talis eſt,
quidam teſtator,&c.cui tres Theologi ſubſcripſerunt. Capra cõſ.
30.nu.18. Alex.conſ.2.nu.7.lib.j.Bald.Nouel.in Tract.de Dote.
in.5. par.nu.1.2. Stepha.de Feder.in Tract. de interpret. iuris. in
vlt.par. nu. 111. Cacialup. in Tract. de Tranſact. q.12. ſub nu.8.
Celeberr.I.C.D.Paulus Leonius in Tract.Subſtitut.in vulgari.nu.
38.39.40.41. & nu. 82. & in compendioſa. nu. 316. 317. 318.
cum plurib.ſeq. Imol.in.l.filio præterito.nu.138.ff. de iniuſ.rupt.
& irrit.fac.teſtam. Roman.conſ.179.nu.22. Alex.poſt ipſum Roman.in.l.hac conſultiſſima.ſub nu.13.verſ.Et ita dicit Romanus.
& ibi Iaſ.ſub nu.4.verſ.Pro qua facit,vt dicit Ludouicus.C.qui teſtam.fac.poſſ. Dec.& Cagnol.in.l.in teſtamentis.ff. de reg. iur. &
ipſe Dec.cõſ.285.ſub nu.5.verſ.vltimò nõ obſtat.ac ipſe Cagnol.
plures cumulans in.l precibus.nu.191.C. de imp. & alijs ſubſt.

Neuiza.

Neniza. in Sylua nupt. lib. 6. nu. 18. 19. 20. & conſ. 21. nu. 19. & conſ. 31. nu. 1. & conſ. 33. nu. 5. Soc. Iun. cõſ. 124. nu. 12. 13. lib. j. & conſ. 144. nu. 23. 24. & conſ. 189. nu. 89. 90. lib. 2. & conſ. 65. nu. 1. lib. 4. & in l. centurio. nu. 301. ff. de vulg. & pupil. ſubſti. Boër. conſ. 10. nu. 7. Roland. á Val. conſ. 82. nu. 17. lib. j. Cephal. nonnullos citans conſ. 93. nu. 5. Lancil. Conrad. de offic. Prætoris. Rub. de ſententijs. ſub nu. 24. limit. 6. Didac. Couar. Variar. Reſolut. lib. 3. cap. 5. nu. 7. Fernand. Vaſqui. in Tract. de ſucceſ. pro-

1076 greſ. §. 29. ſub nu. 23. vbi inter cetera dixit † A iuſtitia, & religione quicquam magis alienum inueniri non poſſe, quàm voluntati teſtantium aduerſari. Bal. conſ. 216. verba teſtamenti ita dicunt.

1077 in fin. lib. j. vbi ſcriptum reliquit † Tutiorem viam pro anima, & pro iuſtitia naturali eſſe ſemper iuuare teſtamenta in quantum eſt poſſibile: & maximè ad pias cauſas (& conſequenter etiam inter liberos, quorum cauſa non minus eſt fauorabilis: vt ſupra dixi nu. 594. 595.) in quibus non eſt de iuris apicibus diſputandum. Ita inquit ipſe Baldus, cuius ſententiam commendat Catel. Cott. in Memoral. in ver. Apices iuris. ad fin. & in ver. Teſtamentum ca-

1078 ſu, &c. Et vt cum Barbat. tandẽ concludamus † *Iſta eſt via æqua, iuſta, & ſancta, & iuri, & æquitati conformis: cùm ratio ipſa naturalis filios, & filias ad parentum hæreditatem vocauerit: & per cõſequens ſequitur, quòd iſtud ſecundum teſtamentum, ſeu ſecunda diſpoſitio fuerit valida, & efficax ad tollendum primum teſtamentum perfectum.* Ita in terminis terminantibus per hæc ipſa verba formalia concludit Barbat. conſ. 44. ſub nu. 14. col. 9. in princ. verſ. Et iſta eſt via æqua, &c. lib. 3. Atq; vt iterum cum ipſo Barbatia ſermo-

1079 nem repetamus † *Ponderet diligenter Dominus Iudicans, quia agitur de excludenda filia à ſucceſſione parentis, quod abhorrent omnia iura tàm humana, quàm diuina: & eſſet ſumma iniquitas eam exclu-*

1080 *dere. Et ideò † partes ſuæ erunt in pronunciando, & declarando primum teſtamentum forè reuocatum per illam ſecundam diſpoſitionem.* Ita in ſpecie eadem facti noſtræ huic perquamſimili, per hæc verba præciſa repetit ipſe Barba. d. conſ. 44. col. 10. in fin ante nu. 15. verſ. Et ponderet diligenter, &c. lib. 3.

FINIS.

AD LECTOREM.

TVmultuariam Responsi huius nostri impressionem dum celerrimè percurrere, nonnullos errores præcipuos signaui, in quos nullus est Typographus tanta oculorum acie præditus, etiam si Lynceus ille foret, qui non facilè incidat. Scrupulosam verò illam orthographiç correctionem eis relinquendam esse duximus, qui otio, quo nos prorsus caremus, tranquillè perfruuntur. Responsum ergo in locis raptim collectis sic restitue.

EX SVMMIS.

Pag.	Lin.	Errores.	Correcti.
1 a	24	distictionem	distinctionem
2 a	26	daclaratur	declaratur
5 a	10	fiug.	sing.
6 b	11	disponeudi	disponendi
7 a	12	Teslamentum	Testamentum
	26	Circonferuntur	Circunserũtur
8 b	30	teslatoris	testatoris
9 a	9	conrecturis	coniecturis
	12	destinguunt	distinguunt
b	2	Quamquàm	Quanquàm
11 b	1	veniente	venientes
12 a	22	liberantar	liberantur
	23	ispis	ipsis
13 a	38	bannitum	bannitum
14 a	37	saq.	seq.
15 a	3	declarat r	declaratur
b	15	ab	ob

EX RESPONSO.

Pag.	Lin.	Errores.	Correcti.
18 a	5	adihibitis	adhibitis
22 b	32	testarore	testatore
23 a	32	snb.	sub
	36	ab	ad
25 a	10	fimul	simul
b	39	oblunga	oblonga
28 a	17	Quamquàm	Quanquàm
29 a	27	propofitio	propositio
32 a	31	omnibns	omnibus
	35	Adquus	Aequus
34 b	23	finè	sinè
35 a		conf. 306.	conf. 307.
	27	posteritate	posterioritate
	38	ei	rei
b	9	perpe uam	perpetuam
	15	omnibns	omnibus
41 b	27	Doctotum	Doctorum
43 b	38	iuri prudeutia	iurisprudentia.
45 a	26	moderantç	moderante
49 a	9	consecntiant	consentiant
b	5	si	si
51 a	39	opera ur.	operatur.
52 b	23	apientia	sapientia
54 a	12	dispofitione	dispositione
b	32	sustinea ur	sustineatur
57 a	6	perse io	perfectio
58 a	34	persçcto	perfecto
59 a	13	fi	si
61 a	11	Quamquàm	Quanquàm
64 b	16	Fulgosium	Fulgosium
68 b	27	vel	nec
69 b	17	constiruit	constituit
70 b	26	veta	vera
74 a	19	resoluit	resolut.
76 b	2	fint	sint
	29	alia	aliqua
77 a	26	tame si	tametsi (dum
b	37	animaduerrẽdũ	animaduertẽ-
78 b	38	post verb. Idem. restitue. si.	
	39	post verb, alienigenis. deme. si	
82 b	9	ipsis	ipsi
83 a	1	mauu	manu
	7	eiusq;	eiusq;
90 b	15	subantia	substantia
92 b	29	probanda	probandum
94 b	21	tacièse	tacitè se

EX INDICE.

In Verbo.	Errores.	Correcti.
Difficultas.	loquamur	loquantur
Geminatio	signicaudũ	significandam
Paulus	vers. Ipsius conclusio fasti	facti
Perfecta	Destinguitur.	Distinguitur
Schedula	vers. Ipsa testamenri significandã.	significãdum
Testamenti	vers. Paterni ad teflamento	testamento
Testamentũ.	vers. Patris inter. I. iucidenter	incidenter
Voluntas	vers. Ipsa autem rationem	rationum.

INDEX IN RESPONSVM.

A

B.

Quod

D

¶ Tunc,

Epistola

¶ Est

¶ Illius

¶ Etsi

Prouer-

Q

R.

per

Tempus

T

Et quid

¶ Quod

¶ Cogi

V.

¶ *Quæ*

FINIS.

Parmæ, apud Seth Viottum.
1569.

D 77.